CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I:	**PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU**
DYDDIAD:	**19 MEDI 2018**
PWNC:	**CYFRIFON TERFYNOL 2017/18**
AELOD(AU) PORTFFOLIO:	**CYNGHORYDD ROBIN W. WILLIAMS – DEILYDD PORTFFOLIO (ADNODDAU)**
SWYDDOG(ION) ARWEINIOL:	**R MARC JONES**
SWYDDOG(ION) CYSWLLT:	**BETHAN HUGHES OWEN / CLAIRE KLIMAZEWSKI** 01248 752663 / 01248 751865 BethanOwen2@ynysmon.gov.uk ClaireKlimazewski@ynysmon.gov.uk
Natur a rheswm am adrodd Adroddiad ar Gyflwyno'r Datganiad Cyfrifon Terfynol, gyda sylwadau ar y prif faterion sy'n codi o'r Archwiliad o'r Cyfrifon	

1. Cefndir

1.1 Cafodd datganiad Cyfrifon drafft 2017/18 Cyngor Sir Ynys Môn ei gyflwyno i'w harchwilio ar 27 Mehefin 2018. Mae'r gwaith archwilio manwl wedi ei gwblhau i bob pwrpas erbyn hyn ac mae adroddiad yr Archwiliwr wedi ei gyflwyno ac mae nifer fechan o newidiadau a wnaed i'r drafft wedi eu hymgorffori yn y Cyfrifon.

1.2 Ar yr amod y bydd Cyngor Sir Ynys Môn yn eu cadarnhau, bydd y Cyfrifon yn cael eu llofnodi gan Bennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 a Chadeirydd y Cyngor a'u cyhoeddi ar ôl derbyn Barn yr Archwiliwr.

2. Ansawdd y Broses

2.1 Llwyddwyd unwaith eto i gwrdd a'r amserlen statudol ar gyfer cwblhau cyfrifon 2017/18.

2.2 Mae gwelliannau i'r broses archwilio a nodwyd y llynedd wedi parhau a rhoddwyd sylw prydlon i'r holl faterion a gododd yn ystod yr archwiliad.

3. Newidiadau i'r Cyfrifon

3.1 Mae'r manylion am y prif newidiadau i'r cyfrifon i'w gweld yn Adroddiad yr Archwiliwr yn Atodiad 3. Proseswyd yr holl ddiwygiadau yr oedd Deloitte wedi dweud bod angen eu hailddatgan ac maent wedi eu cynnwys yn y Datganiad Cyfrifon.

3.2 Mae'r newidiadau sylweddol â oedd angen eu gwneud i'r datganiadau drafft wedi eu cyfyngu'n bennaf i :-

3.2.1 Cysoni'r System Refeniw Tai yn anghywir ar lyfr cyfrifon y Cyngor dros y tair blynedd diwethaf, ac arweiniodd hyn at dan-adrodd y refeniw;

3.2.2 Roedd canrannau anghywir wedi cael eu defnyddio i ddechrau yn adroddiad y priswyr mewnol a arweiniodd at gyfrifiad anghywir o symiau ailbrisio asedau sefydlog;

3.2.3 Yn dilyn adolygiad pellach o'r gronfa wrth gefn a glustnodwyd ar gyfer safle tirlenwi Gwastraff Penhesgyn, nodwyd bod hyn yn bodloni'r meini prawf ar gyfer darpariaeth, ac felly mae darpariaeth wedi'i chodi o dan y taliadau. Mae'r gronfa wrth gefn a glustnodwyd wedi'i rhyddhau.

4. Argymhellion yr Archwiliwr

4.1 Mae'r Archwilwyr, yn dilyn eu gwaith trylwyr ar ein Datganiad Cyfrifon, wedi gwneud :-

Saith argymhelliad mewn perthynas a rheoli'r gyflogres a chyfrifo;
Dau argymhelliad mewn perthynas a Thechnoleg Gwybodaeth;
Pedwar argymhelliad mewn perthynas a Phrisio Asedau.

4.2 Mae'r argymhellion hyn wedi eu cynnwys yn Adroddiad yr Archwiliwr yn Atodiad 4

5. Argymhellion

5.1 Cynigir bod y Pwyllgor Archwilio'n argymell i'r Cyngor Sir ei fod yn cadarnhau derbyn Datganiad y Cyfrifon ar gyfer 2017/18.

5.2 Bod y Pwyllgor Archwilio yn cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac yn cyfeirio'r ddogfen at Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr i'w llofnodi.

MARC JONES
PENNAETH SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A SWYDDOG ADRAN 151 **17 MEDI 2018**

Cyngor Sir Ynys Môn 2017/18

Datganiad Cyfrifon Drafft 2017/18

Cynnwys

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
	Adroddiad Naratif	1
	Datganiad O Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon	14
	Adroddiad yr Archwiliwr Annibynnol	15
	Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	18
	Dadansoddiad Gwariant a Chyllido	19
	Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn	20
	Y Fantolen	21
	Datganiad Llif Arian	22
	Nodiadau i'r Cyfrifon	23
Nodyn 1a	Dadansoddiad Gwariant a Chyllido – Addasiadau Rhwng Sail Cyllido a Sail Gyfrifo	24
Nodyn 1b	Incwm Cylchrannol	25
Nodyn 2a	Safonau Cyfrifo a gyhoeddwyd ond nad ydynt eto wedi eu mabwysiadu	25
Nodyn 2b	Safonau Cyfrifo sydd wedi eu cyhoeddi a'u mabwysiadu	26
Nodyn 3	Barnau Allweddol wrth weithredu'r Polisïau Cyfrifo	26
Nodyn 4a	Rhagdybiaethau a wnaed ynghylch ansicrwydd yn y dyfodol a phrif amcangyfrifon a ffynonellau eraill o ansicrwydd	27
Nodyn 4b	Addasiadau ar gyfer y cyfnod blaenorol, newidiadau mewn polisïau cyfrifo ac amcangyfrifon a chamgymeriadau	28
Nodyn 5	Eitemau Sylweddol o Incwm a Gwariant	29
Nodyn 6	Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen	29
Nodyn 7	Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo a Sail Cyllido dan Reoliadau	30
Nodyn 8	Cronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd	32
Nodyn 9	Balansau Ysgolion	33
Nodyn 10	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	33
Nodyn 11	Cronfeydd wrth Gefn Na Ellir Eu Defnyddio	33
Nodyn 12	Gwariant Gweithredol Arall	37
Nodyn 13	Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi	37
Nodyn 14	Incwm Treth a Grantiau Amhenodol	38
Nodyn 15	Asedau nad ydynt yn gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar	39
Nodyn 16	Ymrwymiadau Cyfalaf Sylweddol	41
Nodyn 17	Asedau Treftadaeth	41
Nodyn 18	Eiddo Buddsoddiad	43
Nodyn 19	Asedau Annirweddol	44
Nodyn 20	Gwariant Cyfalaf a Chyllido	45
Nodyn 21	Asedau a Ddelir i'w Gwerthu	46
Nodyn 22	Prydlesau	46
Nodyn 23	Rhestrau stoc	46
Nodyn 24	Dyledwyr	47
Nodyn 25	Arian Parod a Chywerthoedd Arian	47
Nodyn 26	Credydwyr	47
Nodyn 27	Darpariaethau	48
Nodyn 28	Llif Arian o Weithgareddau Gweithredol	49
Nodyn 29	Llif Arian o Weithgareddau Buddsoddi	49
Nodyn 30	Llif Arian o Weithgareddau Cyllido	50
Nodyn 31	Nodyn Ar Natur Y Gwariant	50

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
Nodyn 32	Gweithrediadau Masnachol	50
Nodyn 33	Lwfansau Aelodau	51
Nodyn 34	Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	51
Nodyn 35	Pecynnau Ymadael	53
Nodyn 36	Ffioedd Archwilio Allanol	53
Nodyn 37	Incwm Grantiau	54
Nodyn 38	Partïon Cysylltiedig	55
Nodyn 39	Cronfeydd Ymddiriedol	57
Nodyn 40	Cynllun Pensiwn Athrawon	58
Nodyn 41	Cynllun Pensiwn Buddiannau Diffiniedig Llywodraeth Leol	59
Nodyn 42	Rhwymedigaethau Wrth Gefn	65
Nodyn 43	Asedau Wrth Gefn	66
Nodyn 44	Offerynnau Ariannol	67
Nodyn 45	Natur a maint y risgiau sy'n deillio o offerynnau ariannol	69
Nodyn 46	Cyd-bwyllgorau	71
Nodyn 47	Troi Tai'n Gartrefi	72
Nodyn 48	Y Dreth Gyngor	72
Nodyn 49	Trethi Annomestig (TA)	73
Nodyn 50	Morwrol	74
Nodyn 51	Polisïau Cyfrifo	75
Cyfrif Refeniw Tai	Cyfrif Refeniw Tai (CRT) - Datganiad Incwm a Gwariant - Datganiad Symudiadau ar Falans CRT - Nodiadau ar y CRT	97
Atodiad 1	Datgeliad Parti Cysylltiedig – Cynrychiolaeth Cydranddeiliaid gyda Sefydliadau Trydydd Parti	101
Atodiad 2	Geirfa	103
Atodiad 3	Llyfryddiaeth	111
	Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2017/18	112

Adroddiad Naratif

Cyhoeddir y Datganiad Cyfrifon bob blwyddyn er mwyn rhoddi i etholwyr, trethdalwyr lleol, Aelodau'r Cyngor, gweithwyr a phartïon eraill sydd â diddordeb, wybodaeth glir ynghylch sefyllfa ariannol y Cyngor. Nod yr adroddiad naratif hwn, sy'n rhan allweddol o'r cyfrifon, yw darparu canllawiau effeithiol i'r materion pwysicaf yr adroddir arnynt yn y cyfrifon. Gwneir hyn er mwyn darparu esboniad teg, cytbwys a hawdd i'w ddeall o sefyllfa ariannol y Cyngor ac i gynorthwyo i ddehongli'r datganiadau ariannol. Yn ogystal, mae'n cynnwys gwybodaeth ychwanegol am y Cyngor yn gyffredinol a'r prif ddylanwadau ar y datganiadau ariannol er mwyn darparu cyswllt rhwng gweithgareddau a heriau'r Cyngor a'r modd y mae'r rhain yn effeithio ar ei adnoddau ariannol.

Mae'r adroddiad naratif wedi'i strwythuro fel a ganlyn:-

1. Y Fframwaith Statudol
2. Gwybodaeth am Gyngor Sir Ynys Môn
3. Trosolwg a Datganiad o Berfformiad
4. Prif faterion o gyfrifon 2017/18
5. Esboniad o'r datganiadau ariannol

1. Y Fframwaith Statudol

Mae dyletswydd statudol ar y Cyngor i gymeradwyo a chyhoeddi Datganiad Cyfrifon. Mae'r tudalennau a ganlyn yn ymwneud â'r Datganiad Cyfrifon ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2018.

Daeth Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 i rym ar 31 Mawrth 2015, fel y cawsant eu diwygio gan Gyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiad) Rheoliadau 2018 am y flwyddyn gyfrifo 2015/16 a chyfnodau yn y dyfodol. Yn unol â'r Rheoliadau hyn, rhaid i Awdurdodau Lleol yng Nghymru baratoi Datganiad Cyfrifon yn unol â'r rheoliadau hyn ac arferion priodol.

Mae Rheoliad 25 o Reoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifo) (Cymru) 2003 (OS2003/3239 (W.319), fel y cawsant eu diwygio) yn nodi arferion priodol ar gyfer paratoi Datganiad Cyfrifon. Mae'r arferion hyn yn cynnwys yn bennaf y Côd Ymarfer ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017/18 a'r Côd Ymarfer Adrodd ar Wasanaethau 2017/18 a gyhoeddwyd gan y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg (CIPFA), wedi eu cefnogi gan y Safonau Rhyngwladol ar gyfer Adrodd ar Faterion Ariannol (IFRS). Yn ogystal, mae'r naratif hwn yn cynnwys canllawiau o Lawlyfr Adrodd Ariannol Trysorlys Ei Mawrhydi (FReM), adrannau 5.2.1 i 5.2.10 fel yr anogir gan gôd CIPFA.

2. Gwybodaeth am Gyngor Sir Ynys Môn

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn awdurdod unedol sy'n gwasanaethu poblogaeth o 69,979, mae wedi'i leoli ar arfordir gogleddol Cymru ac mae'n ardal sy'n 276 milltir sgwâr. Ynys Môn yw'r ynys fwyaf yng Nghymru o bell ffordd a dyma'r seithfed ynys fwyaf ym Mhrydain. Ynys Môn hefyd yw'r ynys fwyaf ym Môr Iwerddon o ran maint a'r ail ynys fwyaf poblog.

Mae gan Ynys Môn boblogaeth ychydig yn hŷn na chyfartaledd Cymru (20.4%) gyda 25.2% o'r boblogaeth dros 65 oed. Mae'r ffigwr hwn yn adlewyrchiad o gynllun y Cyngor i gefnogi pobl i fyw'n dda ac am gyfnod hirach o amser.

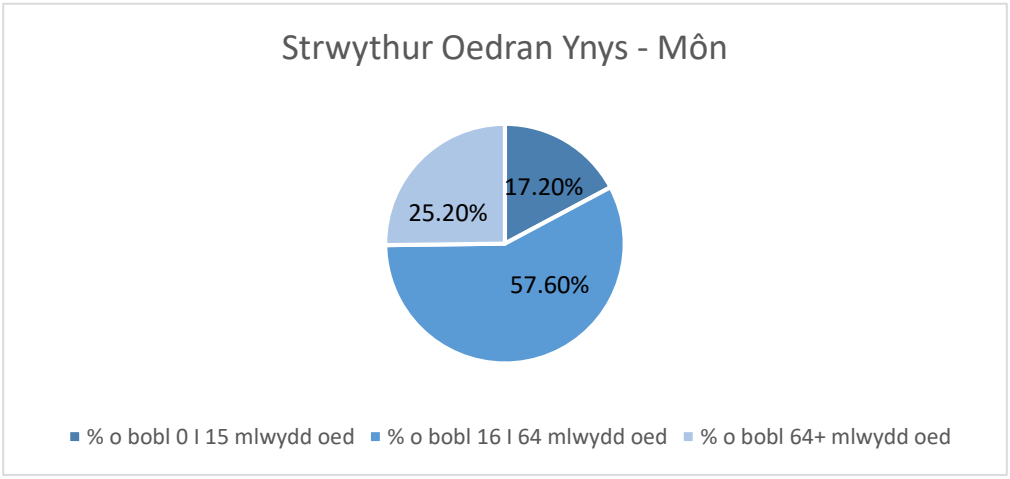

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am sicrhau bod trigolion, busnesau ac ymwelwyr â'r Ynys yn cael amrywiaeth eang o wasanaethau. Mae'r rhain yn cynnwys addysg, diogelu plant ac oedolion bregus, gofal cymdeithasol, iechyd cyhoeddus, priffyrdd, hamdden, diwylliant, casglu gwastraff, cynllunio, gweinyddu tai, budd-daliadau, adfywio ac ymgysylltiad cymunedol. Yn ogystal â darparu gwasanaethau, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am gasglu trethi lleol ar ffurf y Dreth Gyngor a Threthi Annomestig ar ran Llywodraeth Cymru.

Mae'r Cyngor yn sefydliad a arweinir yn wleidyddol ac mae wedi mabwysiadu model Arweinydd a Chabinet. Mae ganddo 30 o aelodau etholedig sy'n cynrychioli 11 o wardiau aml-aelod ar draws y Sir. Yn dilyn yr etholiad ym Mai 2017 mae'r Cyngor wedi gweithredu o dan arweiniad Blaid Cymru a'r Grŵp Annibynnol. Mae dosbarthiad gwleidyddol y Cyngor fel ar 31 Mawrth 2018 i'w weld isod:-

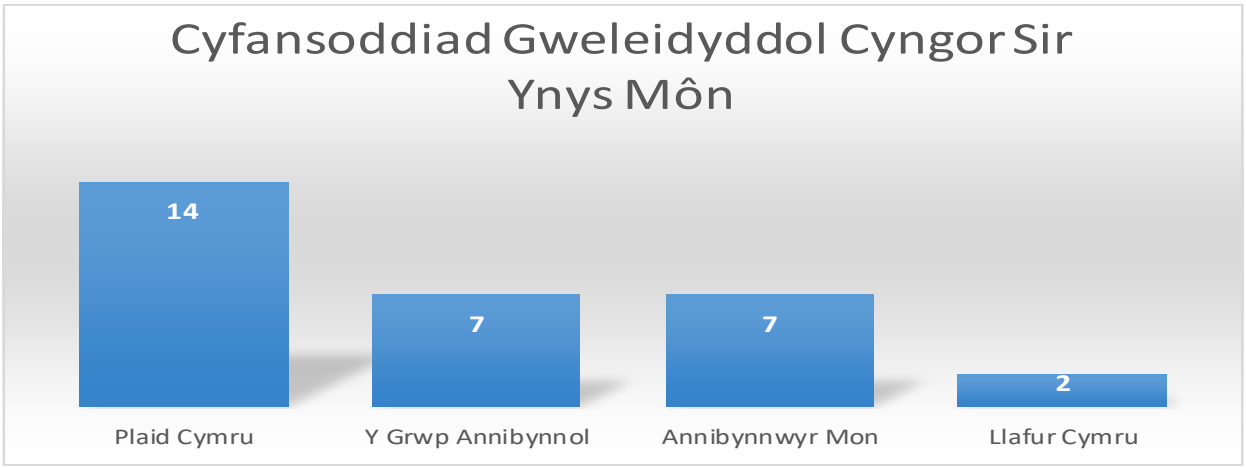

3. Trosolwg

3.1 Datganiad gan Arweinydd y Cyngor

Fel Arweinydd y Cyngor, fy nghyfrifoldeb i yw sicrhau bod y garreg filltir bwysig o gynhyrchu'r Datganiad Cyfrifon Blynyddol yn cael ei chyflawni ar amser bob blwyddyn. Mae'r cyfrifon yn darparu llawer iawn o wybodaeth ariannol am y modd y cafodd y Cyngor ei ariannu a sut y gwariwyd yr arian hwnnw yn ystod 2017/18. Mae'n bwysig o ran atebolrwydd i'r Cyngor ddarparu'r wybodaeth hon ar gyfer preswylwyr, trethdalwyr lleol, busnesau sy'n talu trethi annomestig a chydranddeiliaid eraill gan gynnwys Llywodraeth Cymru.

Caiff y Cyngor ei gyllido drwy gymysgedd o arian gan Lywodraeth Cymru drwy'r Grant Cynnal Refeniw a chyfran y Cyngor o'r gronfa Trethi Annomestig, trethi lleol drwy'r Dreth Gyngor a ffioedd a'r taliadau a delir gan gwsmeriaid y Cyngor. Yn 2017/18, cyllideb net y Cyngor oedd £126.4m a daeth £33.5m o'r swm hwnnw o'r Dreth Gyngor. Roedd y cynnydd yn y Dreth Gyngor yn 2.5%. Am y tro cyntaf, cododd y Cyngor bremiwm ychwanegol o 25% ar y Dreth Gyngor ar eiddo a oedd wedi bod yn wag yn y tymor hir ac ar ail gartrefi. Cynhyrchodd hyn £949k o incwm ychwanegol o'r Dreth Gyngor.

Mae'r canlyniadau ar gyfer y flwyddyn yn arwydd o'r pwysau ariannol cynyddol y mae'r Cyngor yn ei wynebu. Y nifer gynyddol o blant sy'n derbyn gofal oedd y prif reswm am y gorwariant o £1.456m, er bod pwysau ar gyllidebau gwasanaethau eraill hefyd, Addysg yn bennaf. Y sefyllfa gyffredinol o ran refeniw ar ddiwedd y flwyddyn oedd £1.456m o ostyngiad yng nghronfa wrth gefn gyffredinol y Cyngor. Cyfanswm balans Arian Wrth Gefn Cyffredinol y Cyngor yw £6.899m. Arian Wrth Gefn Cyffredinol y CRT yw £7.380m, y mae balans o £1.869m ym malansau'r ysgolion a £7.601m mewn cronfeydd nodedig eraill ar 31 Mawrth 2018.

Mae'r dyfodol o ran ariannu'r sector cyhoeddus yn parhau'n ansicr, yn arbennig felly'r effaith a gaiff y penderfyniad o adael yr Undeb Ewropeaidd ar economi'r DU. Rhagwelir y bydd y cyllid y bydd y Cyngor yn ei gael gan lywodraeth ganolog yn parhau i leihau dros y tair blynedd nesaf ac mae Strategaeth Ariannol Tymor Canol y Cyngor wedi adnabod yr angen parhaus i leihau gwariant refeniw blynyddol dros y cyfnod hwn. Bydd cael lefel iach o gronfeydd wrth gefn a balansau yn helpu yn y tymor byr, ond nid yw'n ffynhonnell gyllido gynaliadwy. Felly, mae'r Cyngor wrthi'n adolygu'r holl wasanaethau y mae'n eu darparu ac yn edrych ar ddulliau amgen o'u darparu a fydd yn caniatáu i'r gwasanaethau barhau ond am lai o gost. Bydd hyn yn cynnwys gweithio mwy mewn partneriaeth â Chynghorau Tref a Chymuned, Sefydliadau Cymunedol a Gwirfoddol a'r Trydydd Sector.

2017/18 oedd fy mlwyddyn gyntaf fel Arweinydd ac mae cynlluniau'r Cyngor am y 5 mlynedd nesaf hyd at etholiadau nesaf y Cyngor Sir wedi eu hamlinellu yng Nghynllun y Cyngor. Er y bydd y sefyllfa ariannol yn cyfyngu'r hyn y gall y Cyngor ei gyflawni dros y blynyddoedd nesaf, mae'r Cynllun yn nodi ein hymrwymiad i 3 o amcanion allweddol a bydd buddsoddiad yn y dyfodol yn cael ei gyfeirio mewn modd a fydd yn sicrhau bod y Cynllun yn cael ei gyflawni. Mae'r Cyngor hefyd yn gweithio gyda Chynghorau eraill a phartneriaid ar draws Gogledd Cymru er mwyn sicrhau cyllid ychwanegol gan y Llywodraeth a fydd o gymorth i sicrhau twf economaidd ar draws y rhanbarth.

Ystyrir bod sefyllfa ariannol sefydliad yn ddangosydd allweddol o safon gyffredinol y llywodraethiant corfforaethol. Rwy'n hyderus y bydd y Cyngor, drwy reolaeth ariannol gadarn, yn parhau i fod yn arianol gryf a chynaliadwy yn y dyfodol.

Llinos Medi Huws
Arweinydd y Cyngor **Mai 2018**

3.2 Pwrpas a gweithgareddau allweddol y Cyngor

Cymeradwywyd y Cynllun Corfforaethol gan y Cyngor 27 Medi 2017. Mae'n gynllun sy'n gosod targed y dylid gweithio tuag ato. Mae'n uchelgeisiol ond yn realistig.

Mae'r cynllun yn siapio'r broses o wneud penderfyniadau ar bob lefel yn y Cyngor ac

- Mae'n gosod y fframwaith yr ydym yn ei ddefnyddio i gynllunio, gyrru a chyflawni ein gwasanaethau;
- Mae'n dylanwadu'r modd yr ydym yn siapio ein cyllideb yn flynyddol; ac
- Yn ein helpu i fonitro cynnydd ac asesu'r hyn yr ydym yn ei gyflawni'n flynyddol.

Y thema allweddol drwy'r cynllun yw'r uchelgais i gydweithio gyda'n cyd-ddinasyddion, cymunedau a phartneriaid er mwyn sicrhau gwasanaethau o ansawdd uchel a fydd yn gwella ansawdd bywyd pawb ar yr Ynys.

Dyma'r blaenoriaethau y mae'r Awdurdod wedi eu gosod iddo ei hun ar gyfer y cyfnod hwn:-

- Creu'r amodau er mwyn sicrhau y gall pawb gyflawni eu potensial yn y tymor hir;
- Cefnogi oedolion bregus a theuluoedd er mwyn eu cadw yn ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosib;
- Gweithio mewn partneriaeth gyda'n cymunedau er mwyn sicrhau y gallant ymdopi'n effeithiol gyda newid a datblygiadau tra'n gwarchod ein hamgylchedd naturiol.

Mae'r cynllun wedi cael ei ddatblygu a'i siapio gan farn pobl leol, ein partneriaid a chan flaenoriaethau gwleidyddol lleol a chenedlaethol megis y Rhaglen Llesiant.

Mae gwasanaethau cyhoeddus ar draws Cymru a'r DU yn parhau i gynllunio ar gyfer toriadau yn y cyllid yr ydym yn ei dderbyn a bydd angen gwneud mwy o benderfyniadau anodd yn y dyfodol am y gwasanaethau yr ydym yn eu darparu a'r modd yr ydym yn eu darparu. Byddwn yn parhau i wneud y penderfyniadau hynny mewn ymgynghoriad â phobl leol ac er lles gorau Ynys Môn.

Bydd y Cyngor yn parhau i edrych ar ffyrdd o wella gwasanaethau, eu gwneud yn fwy effeithiol a sicrhau eu bod o'r ansawdd gorau. Mae'r gwelliannau hyn yn cynnwys parhau i foderneiddio'r modd yr ydym yn gweithio.

Mae sawl her o'n blaenau ond, drwy gydweithio â phobl a chymunedau Ynys Môn, fe wnawn ein gorau glas i gyflawni amcanion y cynllun newydd hwn.

3.2.1 Y Senario Ariannol

Fel pob Awdurdod Lleol arall yng Nghymru, rhaid i Gyngor Sir Ynys Môn reoli sefyllfa lle mae costau a'r pwysau ar wasanaethau'n cynyddu ond y cyllid sydd ar gael yn gostwng. Yn y cyd-destun hwn, mae angen i'r Cyngor reoli'r galw cynyddol am wasanaethau, pwysau chwyddiant, yr angen i fuddsoddi yn yr economi leol i hyrwyddo twf a'r dymuniad i wella gwasanaethau'n barhaus.

Mae'r Cyngor wedi ymateb i'r gostyngiad mewn cyllid drwy wneud arbedion sylweddol yn ystod y tair blynedd ddiwethaf ac mae'n parhau i geisio sicrhau, lle bynnag y mae hynny'n bosibl, y gwneir yr arbedion drwy wella effeithlonrwydd yn hytrach na thorri gwasanaethau. Adolygir Cynllun Ariannol Tymor Canol y Cyngor (MTFP) a'i adrodd arno i aelodau ym mis Medi a Chwefror bob blwyddyn er mwyn helpu i gynllunio sut y bydd y Cyngor yn rheoli ei gyllid gyda'r pwysau cyllidebol parhaus a'r risgiau cyllido. Mae MTFP diweddaraf y Cyngor (Medi 2018) yn rhagweld toriad posibl o 1% (£900k) ar gyfer 2019/20 o gyllid allanol amhenodol Llywodraeth Cymru. Byddai angen cynnydd o 2.6% yn Nhreth y Cyngor i wneud i fyny am y diffyg hwn. Mae pwysau cyllidebol cynyddol yn cynnwys: Cyflog Byw Cenedlaethol; Dyfarniad Cyflog Athrawon; Cynnydd yng Nghostau Pensiwn athrawon; galw sylweddol am wasanaethau statudol, yn enwedig Gofal Cymdeithasol Plant; costau refeniw sy'n deillio o'r Rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif; gostyngiad mewn grantiau penodol a phwysau chwyddiant. Mae'r MTFP yn rhagweld y diffyg ariannol canlynol ar gyfer 2019/20 i 2021/22:

Bwlch Ariannu Rhagdybiedig

	2019/20 £ m	**2020/21 £ m**	**2021/22 £ m**
Y Gyllideb Sefydlog a Ragamcenir	136.72	140.63	144.87
Arbedion a Ddygwyd ymlaen	0.00	(4.98)	(7.04)
Cyllideb Sefydlog Ddiwygiedig	**136.72**	**135.65**	**137.83**
Amcangyfrif o'r Cyllid	131.74	133.59	135.53
Yr Arbedion Blynyddol y bydd eu hangen	**4.98**	**2.06**	**2.30**
% yr Arbedion y mae eu hangen	**3.64%**	**1.51%**	**1.67%**

Mae'r arbedion sy'n ofynnol yn unol â'r rhagolygon yn yr MTFP cyfredol yn sylweddol gyda swm o £ 4.98m yn cael ei ragweld ar gyfer 2019/20 yn unig. Amcangyfrifir bod cyfanswm yr arbedion y bydd angen eu gwneud dros y cyfnod o dair blynedd yn £9.34m. Mae cyllid Llywodraeth Leol yng Nghymru yn y dyfodol yn ansicr iawn ac mae rhagweld lefelau cyllido ar gyfer y dyfodol yn anodd. Fodd bynnag, hyd yn oed os yw Llywodraeth Cymru yn rhyddhau arian ychwanegol ar gyfer llywodraeth leol, mae'n annhebygol y bydd unrhyw gynnydd yn ddigonol i bontio'r bwlch cyllido. Bydd angen gwneud toriadau sylweddol o hyd i gyllidebau yn ystod y tair blynedd nesaf. Felly, y prif elfennau y byddir yn canolbwyntio arnynt yn y Cynllun ariannol ar gyfer y Tymor Canol yw:-

- Ceisio trosglwyddo rhai o'r gwasanaethau a ddarperir i sefydliadau ac eithrio'r Cyngor, er enghraifft, i Gynghorau Tref a Chymuned neu'r Trydydd Sector;
- Creu cyrff eraill sy'n cael eu rheoli gan y Cyngor i ddarparu gwasanaethau ar gyfer rhai gwasanaethau anstatudol;
- Parhau i foderneiddio ac adolygu ysgolion;
- Rheoli'r galw am ofal cymdeithasol a pharhau i drawsnewid gofal i'r henoed trwy gyfleusterau gofal ychwanegol sy'n hyrwyddo annibyniaeth mewn modd a fydd yn lleihau lleoliadau gofal preswyl;
- Cynyddu'r taliadau a wneir i ddefnyddwyr gwasanaeth;
- Rhoi'r gorau i ddarparu rhai gwasanaethau anstatudol;
- Parhau i foderneiddio systemau gweinyddol y gwasanaethau a chynyddu nifer y trafodion a wneir gyda'r Cyngor ar-lein neu trwy AppMon;

- Cynyddu lefelau'r Dreth Gyngor uwchlaw'r rhagdybiaeth o 5% er mwyn cynhyrchu digon o arian i gydbwyso'r gyllideb refeniw. Ar hyn o bryd, treth gyngor y Cyngor yw'r 5ed isaf yng Nghymru.

Yn ogystal, mae balansau'r Cyngor wedi gostwng yn 2017/18 (£1.456m) a disgwylir iddynt ostwng gan lefel debyg yn 2018/19 oherwydd gorwariant yn bennaf yn y Gwasanaethau Plant. Mae'r tabl isod yn dangos y balansau wrth gefn ar gyfer 2015/16 i 2017/18 ac amcangyfrif ar gyfer 2018/19.

Cronfeydd Wrth Gefn y Cyngor 2015/16 i 2018/19

	2015/16 £ 'm	2016/17 £ 'm	2017/18 £ 'm	2018/19 £ 'm (rhagamcan)
Balansau Cyffredinol	8.89	8.35	6.95	4.75
Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi	15.99	13.36	11.91	6.50
Balansau Ysgol	2.46	2.09	1.87	1.08
CYFANSWM	**27.34**	**23.80**	**20.73**	**12.33**

3.3 Llwyddiannau allweddol, materion a risgiau sy'n effeithio'r Cyngor

Yn ystod 2017/18, dechreuodd y gwaith ar y blaenoriaethau hyn a chyflawnwyd y cyflawniadau allweddol canlynol yn ystod y flwyddyn ariannol:-

1. Cwblhawyd gwaith ar ddwy ysgol gynradd newydd (Ysgol Cybi ac Ysgol Rhyd y Llan) o dan raglen ysgolion yr 21 ain ganrif Llywodraeth Cymru. Yn ystod y cyfnod hwn, roedd chwe ysgol gynradd fach yn cau gyda'r disgyblion yn trosglwyddo i ddwy ysgol newydd yn ystod 2017.

2. Mae gwaith wedi dechrau ar adnewyddu Ysgol Parc y Bont ac Ysgol Brynsincyn o dan raglen ysgolion ar gyfer yr 21 ain ganrif Llywodraeth Cymru. Disgwylir i gwblhau'r gwaith yn ystod 2018/19.

3. Mae'r gwaith o adeiladu Gofal Ychwanegol Llangefni gyda Landlord Cymdeithasol cofrestredig yn mynd rhagddo, a dyma ddechrau trawsnewid y ffordd y darperir Gofal Cymdeithasol i Oedolion. Bydd yr adeilad ar gael i drigolion o haf 2018.

4. Cwblhawyd Cam 1 o Neuadd y Farchnad yng Nghaergybi ac mae arian wedi'i sicrhau i ymgymryd â cham 2. Bydd y gwaith a fydd yn cael ei wneud i gwblhau cam 2 yn dechrau yn 2018/19.

5. Er gwaethaf y gostyngiad parhaus mewn cyllid llywodraeth ganolog, cyflawnodd y Cyngor £2.44m o arbedion refeniw yn 2017/18 a nododd £2.52m pellach wrth osod cyllideb 2018/19. Er bod hyn wedi gofyn am gynnydd uwch na chwyddiant yn y dreth gyngor, mae'r hyn a geir ym Mand D Ynys Môn yn parhau i fod ymhlith yr isaf yng Nghymru.

6. Disgwylir y bydd y gostyngiad yn y Grant Cymorth Refeniw gan Lywodraeth Cymru yn parhau yn 2019/20 ac mae ansicrwydd yn parhau i fodoli am y sefyllfa y tu hwnt i 2019/20. Bydd hyn, ynghyd â'r galw cynyddol ar gyfer gwasanaethau, yn enwedig gofal cymdeithasol, yn rhoi'r Cyngor o dan bwysau ariannol sylweddol. Yn y gorffennol, mae'r Cyngor wedi gallu cynnal lefel uchel o falansau cyffredinol ond yn 2017/18 fe ddisgynnodd y lefelau hyn ac ar hyn o bryd nid ydynt ond ychydig yn uwch na'r isafswm a osodir gan y Cyngor. Wrth i'r pwysau ariannol gynyddu, mae'r risg y bydd y balansau hyn yn parhau i ostwng yn uchel ynghyd â'r risg na fyddant yn darparu'r lefel o sicrwydd ariannol sydd ei angen ar y Cyngor.

7. Mae niferoedd cynyddol y Plant sy'n derbyn Gofal a gofynion gofal cymdeithasol eraill yn risg sylweddol i falansau'r Cyngor o ganlyniad i gostau uchel y lleoliadau ar gyfer unigolion sydd ag anghenion dwys.

8. Gallai'r DU yn gadael yr Undeb Ewropeaidd arwain at nifer o risgiau. Ni fydd y Cyngor yn derbyn nawdd grant Ewropeaidd a does dim sicrwydd o gael unrhyw gyllid yn ei le. Gallai'r effaith ar yr economi o adael yr UE hefyd effeithio ar y Cyngor gan y bydd llai o dwf economaidd yn lleihau gallu Llywodraeth Cymru i gynyddu lefelau cyllid ar gyfer Llywodraeth Leol.

9. Mae gan Ynys Môn nifer o sefydliadau sector preifat mawr sy'n bwriadu buddsoddi'n drwm ar yr Ynys. Mae crynodeb o'r datblygiadau posibl i'w gweld ar y wefan http://www.anglesey.gov.uk/business/energy-island-isle-of-anglesey-north-wales.
Mae pob un o'r datblygiadau hyn yn gyfle cyffrous i'r Ynys, yn enwedig mewn perthynas â chreu swyddi. Mae risg efallai na fydd rhai o'r cynigion hyn yn mynd yn eu blaenau a gallai hynny olygu bod cyfleoedd yn cael eu colli ar gyfer economi, ymwelwyr a dinasyddion Ynys Môn. Mae'r Cyngor yn gweithio mewn partneriaeth â nifer o'r sefydliadau hyn er mwyn cefnogi datblygiad y rhain o fewn pwerau a dyletswyddau'r Cyngor. Bydd y rhain yn cynorthwyo â chyflawniad blaenoriaethau allweddol y Cyngor megis datblygiad economaidd.

10. Mae'r Cyngor ar hyn o bryd yn gweithio mewn partneriaeth â'r 5 awdurdod arall yng Ngogledd Cymru ar y Bid Twf Gogledd Cymru. Bydd y bid, os yn llwyddiannus, yn denu dros £300m o fuddsoddiad gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru ynghyd â buddsoddiadau sector preifat. Fel gydag unrhyw brosiect ar raddfa fawr, mae risgiau ynghlwm â darparu'r prosiect ac ariannu unrhyw fenthyca sydd ei angen.

3.4 Crynodeb o Berfformiad

3.4.1 Gwariant Refeniw

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn nodi gwariant a chyllid y Cyngor yn unol â'r gofynion cyfrifo. Mae'r Cyngor yn mesur perfformiad ariannol yn erbyn gweithgaredd a gynlluniwyd ar ffurf cyfrifon rheoli'r Cyngor. Yn 2017/18, adroddwyd bod gan y Cyngor gorwariant o £1.78m yn erbyn gweithgaredd a gynlluniwyd o £126.2m (cyllideb net) a'i fod wedi llwyddo i sicrhau arbedion gwerth £1.704m. Mae'r tabl isod yn adlewyrchu'r gyllideb derfynol ar gyfer 2017/18 ac incwm a gwariant gwirioneddol yn ei herbyn.

Gwasanaethau	Cyllideb Blynyddol £'000	Alldro £'000	Amrywiant £'000
Dysgu Gydol Oes	48,237	49,013	776
Gwasanaethau Oedolion	22,541	22,687	146
Gwasanaethau Plant	8,293	10,075	1,782
Tai	1,034	1,087	53
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	14,099	13,932	(167)
Rheoleiddio	4,275	4,329	54
Trawsnewid	3,932	3,745	(187)
Adnoddau	2,933	3,096	163
Busnes y Cyngor a Cyllid Corfforaethol	20,813	19,649	(1,164)
Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	**126.157**	**127,613**	**1,456**

Effaith y gorwariant oedd bod y Cyngor wedi gostwng ei gronfeydd wrth gefn cyffredinol gan £1.456m.

Mae'r cyflwyniad uchod yn adlewyrchu'r modd y caiff costau eu categoreiddio, eu monitro a'u rheoli yn y Cyngor. Mae'r Cyfrifon isod yn adrodd ar yr un gwariant ac incwm ond mewn ffurf gwahanol er mwyn cydymffurfio gyda'r gofynion allanol statudol o ran adrodd. Mae hyn yn cynnwys costau ychwanegol megis dibrisiant neu newidiadau yng ngwerth eiddo na fedrir, yn unol â'r rheoliadau, eu codi ar gronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio yn y flwyddyn.

3.4.2 Gwariant Cyfalaf

Mae'r rhaglen gyfalaf yn cefnogi amcan ehangach y Cyngor i ddarparu gwasanaethau ac i gefnogi twf economaidd. Yn 2017/18, cymeradwyodd y Cyngor Raglen Gyfalaf o £30.614m ar gyfer gwasanaethau ac eithrio tai a Rhaglen Gyfalaf o £9.889m ar gyfer y CRT. Dygwyd Ymrwymiadau Cyfalaf gwerth £6.435m o 2016/17, gyda £1.758m yn ymwneud â rhaglen ysgolion yr 21 ain ganrif, £2.984m yn ymwneud â'r CRT a £1.693m yn ymwneud â'r gronfa gyffredinol. Yn ystod y flwyddyn ariannol, ychwanegwyd Cynlluniau pellach werth £5.734m i'r rhaglen a gafwyd eu cyllido'n bennaf trwy grantiau cyfalaf ychwanegol, heblaw am £2.566m a oedd yn cysylltiedig gyda thâl cyfartal a oedd wedi ei gyllido trwy fenthyca digefnogaeth ar ôl i'r Awdurdod dderbyn Cyfarwyddyd Cyfalafu. Daw hyn â'r gyllideb gyfalaf am 2017/18 i £52.672m.

Gwnaed cynnydd cyson gyda'r rhaglen yn ystod y flwyddyn a llwyddwyd i gyflawni 55.73% ohoni a disgwylir y bydd y cynlluniau sy'n weddill yn cael eu cyflawni yn ystod yr ychydig flynyddoedd nesaf.

O'r cyfanswm gwariant hwn o £29.355m, cafodd £16.282m ei gyfalafu a'i ychwanegu at werth yr asedau ym Mantolen y Cyngor. Cafodd y gweddill ei godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr oherwydd roedd naill ai'n cefnogi asedau nad oedd ym mherchenogaeth uniongyrchol y Cyngor (£3.724m) neu ddim yn ychwanegu unrhyw werth at yr asedau cyfalaf (£9.349m).Yn y tabl isod, ceir dadansoddiad o'r gwariant sydd wedi cael ei gyfalafu:-

Cynllun	**Swm (£'000)**
Band A Ysgol 21ain Ganrif – Ysgol Cybi	978
Band A Ysgol 21ain Ganrif – Ysgol Rhyd Y Llan	2,161
Band A Ysgol 21ain Ganrif – Ysgol Parc Y Bont	550
Band A Ysgol 21ain Ganrif – Ysgol Bro Rhosyr/Aberffraw	1,540
Band A Ysgol 21ain Ganrif – Ysgol Llangefni: Corn Hir, Bodffordd a Henblas	4
System Cynllunio Newydd	15
Isadeiledd Strategol Llangefni	624
Isadeiledd Strategol Caergybi	11
Benthyca Darbodus Sirol Priffyrdd	895
Ffordd Gyswllt Llangefni	3,606
Lliniaru Llifogydd Biwmares	46
Goleuadau Stryd	896
Cyfalaf Diogelwch Ffyrdd	163
Cerbydau	365
'Telehandler'	66
Mân-Daliadau	537
TGCh - Trwyddedau Meddalwedd	116
TGCh - Storio'r Serfwyr	22
System CRM	89
TGCh – Isadeiledd Craidd	142
TGCh - Serfwyr Newydd	4
TGCh - Prosiectau	78
TGCh – Adnewyddu'r Bwrdd Gwaith	99
TGCh – System etifeddiaeth	19
Neuadd Farchnad, Caergybi	1,024
Canolfan Byron	152
System Gwybodaeth Gofal yn y Gymuned (CCIS)	31
Safle Preswyl i Sipsiwn a Theithwyr	119
Cerbydau - CRT	158
Prynu Eiddo	1,772
Cyfanswm	**16,282**

Mae'r tabl isod yn dadansoddi'r gwariant sydd wedu cael ei gyfalafu :-

Ariennir Gan:	**£'000**
Benthyca digefnogaeth	3,434
Benthyca gyda chefnogaeth	216
Grantiau cyfalaf	8,001
Derbyniadau cyfalaf	1,817
Cyfraniad refeniw	1,918
Benthyca	896
Cyfanswm	**16,282**

Nodyn ynghylch cyfleusterau benthyca cyfredol a benthyca cyfalaf yr Awdurdod

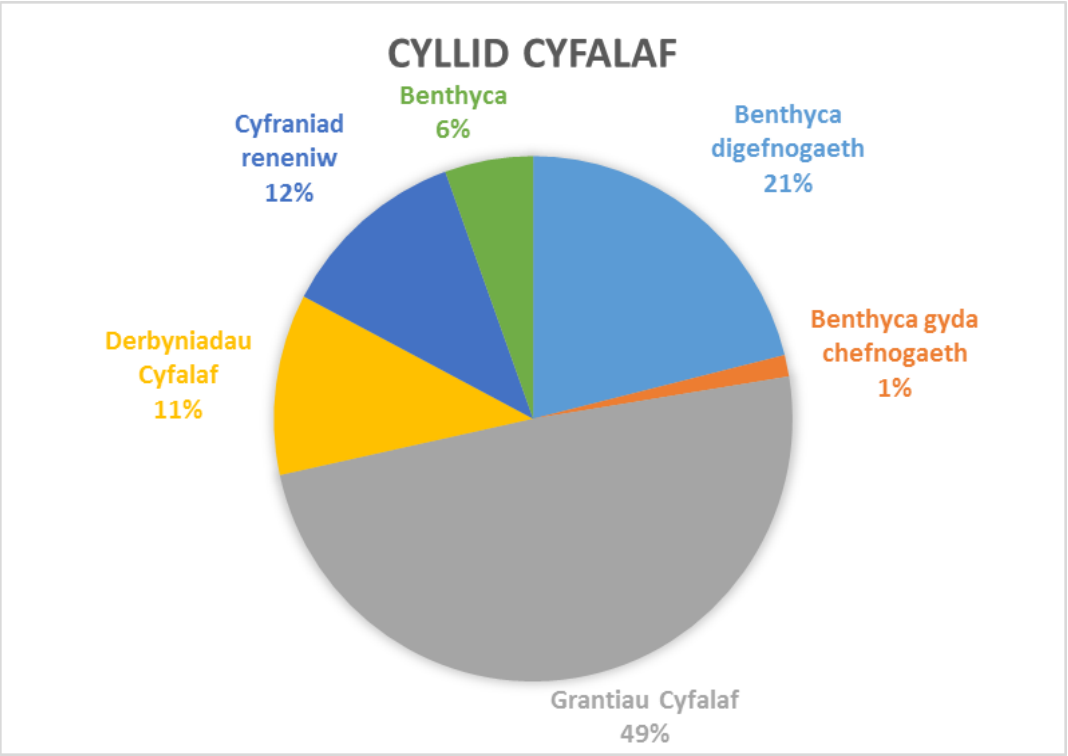

Ar 31 Mawrth 2018, roedd gan yr Awdurdod £117.029m o Fenthyciadau Allanol. Ar y pryd, roedd Gofyniad Cyllido Cyfalaf yr Awdurdod, sydd, yn ei hanfod, yn fodd o fesur angen sylfaenol y Cyngor i fenthyca, yn £136.866m. Yn y Datganiad ar Reoli'r Trysorlys am 2017/18, y Terfyn Benthyca awdurdodwyd gan y Cyngor oedd £170m, felly, mae'r Awdurdod yn gyfforddus o fewn ei drothwy benthyca.

Crynodeb o ffynonellau cyllido mewnol ac allanol sydd ar gael i'r Awdurdod gyflawni ei gynlluniau gwariant cyfalaf ac ymrwymiadau ariannol eraill

Ar 31 Mawrth 2018, roedd ffynonellau cyllido mewnol yr Awdurdod yn cynnwys arian yn y banc gwerth £7.319m. Roedd £117.029m wedi ei fenthyca'n allanol a bydd angen benthyca allanol pellach er mwyn sicrhau y gall yr Awdurdod gyflawni ei gynlluniau gwariant cyfalaf yn y dyfodol.

3.4.3 Y Fantolen

Mae Mantolen y Cyngor yn dangos sefyllfa ariannol da ar ddiwedd 2017/18 gyda gwerth net o £183.2m, cynnydd o £18.38m o gymharu â llynedd a hynny'n bennaf oherwydd cynyddiadau yng ngwerth asedau nad ydynt yn gyfredol, megis Anheddau, Eiddo, Offer a Chyfarpar a'r ddwy ysgol 21ain ganrif newydd ddaeth yn weithredol yn ysgod y flwyddyn.

Mae manylion asedau a rhwymedigaethau tymor hir a tymor byr y Cyngor yn cael eu dangos yn y Fantolen fel ar 31 Mawrth 2018 ar dudalen 21.

Arian Wrth Gefn

Mae'r cynnydd o £18.38m yng ngwerth net y Cyngor a nodi'r uchod yn ganlyniad o cynnydd o £25.657m mewn arian wrth gefn na ellir eu defnyddio a gostyngiad o £7.276m mewn balansau a ellir eu defnyddio (gan gynnwys CRT).

4 Y Prif Faterion sy'n Effeithio ar Gyfrifon 2017/18

Gosododd y Cyngor gyllideb net o £126.2m ar gyfer 2017/18 i'w chyllido o gyfuniad o Incwm o'r Dreth Gyngor, Trethi Annomestig a grantiau cyffredinol. Roedd y gyllideb yn cynnwys gofyniad i sicrhau arbedion o £2.44m, a ymgorfforwyd yng nghyllidebau'r gwasanaethau unigol. Y canlyniad oedd gorwariant o £1.456m. Mae'r gorwariant yn cynnwys tan neu orwariant yn yr adrannau, arian wrth gefn ar gyfer digwyddiadau annisgwyl na chafodd ei ddefnyddio ac unrhyw eitemau unwaith-ac-am-byth eraill a nodwyd yn ystod y flwyddyn ariannol.

Pensiynau

Cynllun Pensiynau Athrawon - Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoddi i athrawon fuddiannau penodol ar adeg eu hymddeoliad ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y costau drwy wneud cyfraniadau yn seiliedig ar gyfran o gyflog pensiynadwy'r aelodau.

Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol - Fel rhan o delerau ac amodau cyflogi ei swyddogion a gweithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad drwy fod yn rhan o Gronfa Pensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, sy'n golygu bod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa wedi ei glandro ar lefel y bwriedir iddi falansio'r ymrwymiadau pensiwn gydag asedau buddsoddi. Ni fydd buddiannau yn daladwy mewn gwirionedd hyd oni fydd gweithwyr yn ymddeol ond mae'r Cyngor wedi ymrwymo i wneud y taliadau i'r Gronfa Bensiwn y mae angen eu datgelu ar yr adeg y bydd y gweithwyr yn ennill eu buddiannau i'r dyfodol.

Mae'r hinsawdd economaidd gyfredol yn parhau i gael effaith ar yr Ymrwymiad Pensiwn net. Mae un o'r newidiadau ar y Fantolen yn ymwneud â chronfa wrth gefn y Cyngor ar gyfer pensiynau, lle mae ymrwymiad y Cyngor wedi gostwng o £105.508m i £102.188m, gostyngiad o £3.32m. Mae'n bwysig nodi bod gostyngiad yn yr ymrwymiad yn y sefyllfa bensiwn yn seiliedig ar brisiadau actiwaraidd. Caiff taliadau gwirioneddol y Cyngor i'r Gronfa Bensiwn eu hadolygu bob tair blynedd fel rhan o'r prisiad o'r Gronfa Bensiwn a gynhelir bob tair blynedd. Yna, penderfynir ar strategaeth fuddsoddi sy'n anelu at adennill unrhyw ddiffyg dros gyfnod y bydd Actiwari'r Gronfa Bensiwn (Hymans Robertson LLP) yn penderfynu arno.

Cwblhawyd y prisiad diweddaraf yn 2016 ac fe nodwyd bwlch cyllido hanesyddol o £ 3.882m ar gostau pensiwn. Roedd hwn i fod i gael ei ariannu dros y cyfnod o dair blynedd rhwng 2017/18 i 2019/20 trwy gynnydd yng nghanran cyfraniad y cyflogwyr i Gronfa Bensiwn Gwynedd. Fe nodwyd y gallai'r Cyngor arbed tua £ 200k pe bai taliad ymlaen llaw yn cael ei wneud yn lle hynny, gan y byddai hyn yn cynyddu incwm buddsoddiad i'r gronfa ac yn lleihau atebolrwydd pensiwn y Cyngor yn ôl swm y taliad ymlaen llaw. Felly, fe wnaeth y Cyngor dalu ymlaen llaw swm o £3.666m ym mis Ebrill 2017. Mae hyn wedi'i gyfrif amdano yn y datganiadau ariannol isod a'r nodiadau perthnasol.

Mae'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn dangos y buddiannau pensiwn a gafwyd yn y flwyddyn wedi eu haddasu yn ôl yr angen i adlewyrchu'r rhan honno o'r costau pensiwn nad ydynt yn cael eu talu gan Drethdalwyr y Cyngor.

Darpariaethau

Roedd cyfanswm darpariaethau'r Cyngor yn werth £5.462m ar 1 Ebrill 2017. Yn ystod y flwyddyn, gostyngodd y balans gan £0.136m i £5.326m. Mae'r gostyngiad yn ymwneud yn bennaf â gwrthdroi'r ddarpariaeth am gyflog cyfartal o £2.663m. Mae'r costau hyn wedi cael eu hariannu o gyfalaf yn hytrach yn dilyn cymeradwyaeth gan Lywodraeth Cymru. Gostyngwyd y ddarpariaeth yswiriant i £0.265m yn unol â'r angen a amcangyfrifwyd. Crëwyd tair darpariaeth tymor byr newydd yn ystod y flwyddyn, sef cyfanswm o £0.430m, er mwyn darparu ar gyfer costau disgwyliedig yn y dyfodol a allai godi o rwymedigaeth yn y gorffennol. Mae darpariaeth Penhesgyn wedi ei gynyddu £2m ac wedi'i ariannu gan gronfa wrth gefn Penhesgyn.

Gwelir manylion y symudiadau yn y darpariaethau yn nodyn 27 y Cyfrifon.

5. Eglurhad o'r Datganiadau Ariannol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn nodi manylion incwm a gwariant y Cyngor ar gyfer blwyddyn ariannol 2017/18 a'i Fantolen ar 31 Mawrth 2018. Mae'r datganiadau hyn yn cynnwys y Gronfa Gyffredinol a'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT). Ynddynt, nodir cyfrifoldebau'r Cyngor a Phennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) y Cyngor, sef Swyddog Adran 151 dynodedig y Cyngor.

Datganiadau Ariannol Craidd:-

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys y datganiadau ariannol craidd, sef:-

1. **Y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES)** – sy'n dangos y gost cyfrifo o ddarparu gwasanaethau yn ystod y flwyddyn, gan ddefnyddio arferion cyfrifo a dderbynnir yn hytrach na'r swm fydd yn cael ei gyllido o'r trethi.

2. **Dadansoddiad Gwariant a Chyllido (EFA)**– sy'n dangos y wybodaeth yn y CIES ond, yn ogystal, mae'n darparu addasiadau cyfrifo sydd yn cael eu canslo allan yn Nodyn 7 er mwyn sicrhau nad yw'r addasiadau yma'n cael ei cyllido gan Drethdalwyr y Dreth Gyngor. Mae'r golofn gyntaf o'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllido yn darparu gwir effaith perfformiad ariannol y flwyddyn ar falansau ac arian wrth gefn y Cyngor a'r CRT.

3. **Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS)** - sy'n dangos y symudiad yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol gronfeydd wrth gefn sydd gan y Cyngor, wedi ei ddadansoddi yn ôl arian wrth gefn y gellir ei ddefnyddio ac arian wrth gefn nad yw ar gael i'w ddefnyddio. Mae'r datganiad yn dangos cost wirioneddol darparu gwasanaethau'r Awdurdod a'r modd y caiff y costau hyn eu cyllido o'r gwahanol gronfeydd wrth gefn.

4. **Y Fantolen** - sy'n nodi gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau a gydnabyddir gan yr Awdurdod ar ddyddiad y Fantolen. Caiff asedau net eu cyfatebu gan yr arian wrth gefn sydd gan yr Awdurdod.

5. **Datganiad Llif Arian** – sy'n dangos y newidiadau o ran arian a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod cyfnod yr adroddir arno.

6. **Y Nodiadau** – y nodiadau i'r Datganiadau Ariannol craidd sy'n darparu mwy o fanylion am bolisïau cyfrifo'r Cyngor a'r eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y datganiadau.

Datganiadau Ariannol Atodol

1. **Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon –** egluro cyfrifoldebau'r Cyngor a'r Swyddog Adran 151.

2. Mae'r **Cyfrif Refeniw Tai (CRT)** yn gofnod o wariant refeniw ac incwm sy'n ymwneud â stoc dai'r Cyngor. Ei brif bwrpas yw sicrhau bod y gwariant ar reoli tenantiaethau a chynnal a chadw anheddau'n cael ei gydbwyso gan y rhenti a godir ar denantiaid. Mae'r Cyfrif Refeniw Tai wedi cael ei glustnodi'n benodol i'r pwrpas hwnnw o Gronfa Gyffredinol y Cyngor.

3. **Barn yr Archwiliwr –** Fel Archwilydd Allanol penodedig y Cyngor gan Archwiliwr Cyffredinol Cymru, bydd Deloitte LLP yn cynnal yr archwiliad statudol ar ran yr Archwiliwr Cyffredinol wedi i'r Swyddog Adran 151 lofnodi a dyddio'r Datganiad Cyfrifon. Byddant wedyn yn cyhoeddi barn ynghylch a oes angen eu haddasu neu beidio. Y dyddiad cau ar gyfer y farn hon yw 30 Medi wedi i'r flwyddyn ddod i ben.

4. **Newidiadau mewn Polisi Cyfrifo**
Nid oes angen gwneud unrhyw newidiadau o bwys i'r driniaeth gyfrifo ar gyfer 2017/18.

Daw'r Datganiad Cyfrifon i ben gyda'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol (AGS) 2017/18. Mae hwn i'w weld ar dudalen 112 i dudalen 139. Mae'r AGS yn rhoi trosolwg o fframwaith llywodraethu'r Cyngor. Mae hefyd yn darparu crynodeb o adroddiadau ac adolygiadau sy'n rhoi sylwadau ar faterion llywodraethu a pherfformiad sy'n ymwneud â'r Cyngor.

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD CYFRIFON

Cyfrifoldebau Cyngor Sir Ynys Môn

Mae'n ofynnol i Gyngor Sir Ynys Môn:-

- wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu ei faterion ariannol yn briodol a sicrhau fod gan un o'i swyddogion y cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny. Yn y Cyngor hwn, y swyddog yw'r Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) sydd hefyd wedi'i ddynodi'n Swyddog Adran 151;
- reoli ei faterion er mwyn sicrhau defnydd economaidd, effeithlon ac effeithiol o adnoddau ac i ddiogelu ei asedau;
- gymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon.

Cyfrifoldebau'r Swyddog Adran 151

Y Swyddog Adran 151 sydd yn gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon y Cyngor yn unol â'r ymarferion priodol fel y gosodir yn y Côd Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig ("Y Côd").

Wrth baratoi'r Datganiad Cyfrifon hwn, mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- dewis polisïau cyfrifo priodol ac yna eu defnyddio'n gyson;
- ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus;
- cydymffurfio â Chôd Ymarfer Awdurdod Lleol CIPFA.

Hefyd, mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- cadw cofnodion cyfrifo priodol ac amserol;
- cymeryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw afreoleidd-dra arall.

Tystysgrif

Tystiaf fod y Datganiad Cyfrifon yma yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar y dyddiad cyfrifo a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2018.

Llofnodwyd: ……
Richard Marc Jones CPFA
PENNAETH SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A SWYDDOG ADRAN 151

Llofnodwyd: ……
Cynghorydd Dylan Rees
CADEIRYDD CYNGOR SIR YNYS MÔN

Dyddiedig: 25 Medi 2018

Adroddiad archwilio arfaethedig yr Archwilydd Cyffredinol i Aelodau Cyngor Sir Ynys Môn

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol a nodiadau cysylltiedig Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2018 o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Sir Ynys Môn yn cynnwys y Datganiad Symud Cronfeydd wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llif Arian Parod, y Datganiad Symud ar y Cyfrif Refeniw Tai a Datganiad Incwm a Gwariant y Cyfrif Refeniw Tai a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys crynodeb o bolisïau cyfrifyddu pwysig.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017-18 sy'n seiliedig ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS).

Yn fy marn i, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar 31 Mawrth 2018 a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â'r gofynion deddfwriaethol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017-18.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Archwilio Rhyngwladol yn y DU (ISAs (DU)). Caiff fy nghyfrifoldebau o dan y safonau hyn eu disgrifio ymhellach yn adran cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol yn fy adroddiad. Rwy'n annibynnol ar y cyngor yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, yn cynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio rwyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau yn ymwneud â busnes gweithredol

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol y mae Safonau Archwilio Rhyngwladol y DU yn ei gwneud yn ofynnol i mi gyflwyno adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol:

- nid yw'r defnydd o sail gyfrifyddu busnes gweithredol wrth baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol; neu
- nid yw'r swyddog ariannol cyfrifol wedi datgelu yn y datganiadau ariannol unrhyw ansicrwydd perthnasol a nodwyd a all fwrw amheuaeth sylweddol ar allu Cyngor Sir Ynys Môn i barhau i fabwysiadu sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeg mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Gwybodaeth arall

Mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am y wybodaeth arall yn yr adroddiad blynyddol a chyfrifon. Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys y wybodaeth yn yr adroddiad blynyddol, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad fel archwilydd arnynt. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall ac, ar wahân i'r graddau a nodir yn benodol yn ddiweddarach yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar hynny.

Mewn cysylltiad â'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol, fy nghyfrifoldeb yw darllen y wybodaeth arall er mwyn nodi anghysondebau perthnasol â'r datganiadau ariannol archwiliedig a nodi unrhyw wybodaeth sy'n ymddangos fel petai'n berthnasol anghywir ar sail y wybodaeth a ddaeth i law wrth i mi gyflawni'r archwiliad neu sy'n berthnasol anghyson â'r wybodaeth honno. Os dof yn ymwybodol o unrhyw gamddatganiadau neu anghysondebau perthnasol amlwg, ystyriaf y goblygiadau i'm hadroddiad.

Adrodd ar ofynion eraill

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:-

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Adroddiad Naratif wedi ei baratoi yn unol â'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017-18;
- mae'r wybodaeth a roddwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi'i baratoi yn unol â chanllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yn sgil gwybodaeth a dealltwriaeth o'r cyngor a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu digonol;
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu; neu
- nid wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth ac esboniadau sydd eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau archwiliad

Ardystiaf fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Sir Ynys Môn yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Cyfrifoldebau

Cyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel yr esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad Cyfrifon a nodir ar dudalen 14, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am baratoi'r datganiad cyfrifon, sy'n rhoi darlun gwir a theg, ac am y fath reolaeth fewnol ag sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog ariannol cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny drwy dwyll neu wall.

Wrth baratoi'r datganiad cyfrifon, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am asesu gallu'r cyngor i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail cyfrifyddu busnes gweithredol oni thybir nad yw'n briodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol gyda'i gilydd yn rhydd o gamddatganiad perthnasol, boed hynny drwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilio sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â Safonau Archwilio Rhyngwladol y DU bob amser yn canfod camddatganiadau pan maent yn bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn berthnasol os, yn Tudalen 14 a 15 - Adroddiad ar yr Archwiliad o Ddatganiadau Ariannol – Cyngor Sir Ynys Môn neu yn y cyfanswm y gellid disgwyl iddynt yn rhesymol ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Anthony J Barrett

Dros ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru

27 Medi 2018

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd

CF11 9LJ

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 MAWRTH 2018

Dengys y datganiad hwn gostau cyfrifo yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â darparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifo a dderbynnir yn gyffredinol, yn hytrach na'r symiau a gyllidir o'r trethi. Mae'r Cyngor yn codi trethi i gwrdd â gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Ceir darlun o'r sefyllfa o ran trethi yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

2017/18			Gwasanaethau	Nodyn	2016/17		
Gwariant Gros £'000	Incwm Gros £'000	Gwariant Net £'000			Gwariant Gros £'000	Incwm Gros £'000	Gwariant Net £'000
82,552	(14,508)	68,044	Dysgu Gydol Oes		64,482	(13,974)	50,508
34,329	(10,505)	23,824	Gwasanaethau Oedolion		32,130	(9,054)	23,076
10,388	(710)	9,678	Gwasanaethau Plant		8,902	(466)	8,436
4,647	(3,768)	879	Tai		5,993	(3,906)	2,087
29,430	(8,404)	21,026	Priffydd, Eiddo a Gwastraff		29,431	(7,625)	21,806
12,529	(5,950)	6,579	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd		11,694	(6,284)	5,410
7,432	(209)	7,223	Trawsnewid		4,433	(223)	4,210
28,097	(19,815)	8,282	Adnoddau		28,461	(19,598)	8,863
2,182	(353)	1,829	Busnes y Cyngor		1,994	(458)	1,536
2,541	(707)	1,834	Costau Corfforaethol a Democrataidd		2,321	(194)	2,127
596	(9)	587	Rheolaeth Corfforaethol		892	(11)	881
3,724	-	3,724	Costau heb eu ddosbarthu		97	-	97
10,841	(16,778)	(5,937)	Cyfrif Refeniw Tai (CRT)		10,137	(16,285)	(6,148)
229,288	**(81,716)**	**147,572**	**Diffyg ar weithrediadau sy'n parhau**		**200,967**	**(78,078)**	**122,889**
		23,148	Gwariant gweithredu arall	12			23,042
		8,628	Incwm a gwariant cyllido a buddsoddi	13			8,861
		(146,749)	Trethiant ac incwm grant amhenodol	14			(145,252)
		32,599	**Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau**				**9,540**
		(41,122)	Gwarged ar ailbrisio asedau nad ydynt yn gyfredol	11c, 15 & 17			(7,631)
		(9,858)	Ailfesur y rhwymedigaeth Pensiwn Net	11ch & 41			7,333
		(50,980)	**Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall**				**(298)**
		(18,381)	**Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr**				**9,242**

DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO 2017/18

2017/18			Gwasanaethau	2016/17		
Gwariant Net a godir i'r Gronfa Cyffredinol a Balansau'r CRT £'000	Addasiadau rhwng Sail Cyllido a Sail Cyfrifo £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr £'000		Gwariant Net a godir i'r Gronfa Cyffredinol a Balansau'r CRT £'000	Addasiadau rhwng Sail Cyllido a Sail Cyfrifo £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr £'000
46,952	21,092	68,044	Dysgu Gydol Oes	46,832	3,676	50,508
22,519	1,305	23,824	Gwasanaethau Oedolion	22,379	697	23,076
9,926	(248)	9,678	Gwasanaethau Plant	8,955	(519)	8,436
724	155	879	Tai	1,087	1,000	2,087
16,437	4,589	21,026	Priffydd, Eiddo a Gwastraff	17,631	4,175	21,806
3,739	2,840	6,579	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	3,954	1,456	5,410
4,038	3,185	7,223	Trawsnewid	3,897	313	4,210
7,998	284	8,282	Adnoddau	8,788	75	8,863
1,689	140	1,829	Busnes y Cyngor	1,536	-	1,536
2,142	(308)	1,834	Costau Corfforaethol a Democrataidd	2,495	(368)	2,127
587	-	587	Rheolaeth Corfforaethol	881	-	881
3,464	260	3,724	Costau heb eu ddosbarthu	-	97	97
(6,718)	781	(5,937)	Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(7,806)	1,658	(6,148)
113,497	**34,075**	**147,572**	**Cost Net Gwasanaethau**	**110,629**	**12,260**	**122,889**
(106,221)	(8,752)	(114,973)	Incwm a Gwariant Arall	(107,593)	(5,756)	(113,349)
7,276	**25,323**	**32,599**	**(Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau**	**3,036**	**6,504**	**9,540**
(31,345)			Balans agoriadol y Gronfa Cyffredinol a'r CRT ar 1 Ebrill	(34,381)		
7,276			Llai Diffyg ar falans y Gronfa Cyffredinol a'r CRT yn y flwyddyn	3,036		
(24,069)			**Balans cau y Gronfa Cyffredinol a'r CRT ar 31 Mawrth**	**(31,345)**		

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN AR GYFER Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 MAWRTH 2018

Dengys y Datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol gronfeydd wrth gefn a ddelir gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi'n 'Gronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny y gellir eu defnyddio i ariannu gwariant neu leihau trethi lleol) a chronfeydd wrth gefn eraill. Mae'r llinell Gwarged / (Diffyg) ar ddarpariaeth gwasanaethau yn dangos y gwir gost economaidd o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor, gyda manylion pellach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hwn yn wahanol i'r symiau statudol y mae'n rhaid eu codi ar Falans Cronfa'r Cyngor i bwrpas pennu'r Dreth Gyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai i bwrpas pennu rhenti. Mae'r llinell 'Cynnydd/(Gostyngiad) Net cyn Trosglwyddiadau i gronfeydd clustnodedig wrth gefn' yn dangos y symudiad yn y flwyddyn o falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai cyn gwneud unrhyw drosglwyddiadau dewisol i neu o'r cronfeydd clustnodedig wrth gefn a gyflawnir gan y Cyngor.

	Balans Cronfa'r Cyngor £'000	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig Cronfa'r Cyngor (Nodyn 8) £'000	Balans CRT (Datganiadau Ariannol Atodol) £'000	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf (Nodyn 10) £'000	Balansau Ysgolion (Nodyn 9) £'000	Grantiau Cyfalaf Anghynwysiedig (Nodyn 14) £'000	Cronfeydd wrth Gefn a Glustnodwyd CRT (Nodyn 8) £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Defnyddiadwy £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Na ellir eu defnyddio (Nodyn 11) £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn (y Cyngor) £'000
Balans ar 1 Ebrill 2016	**8,886**	**15,991**	**7,042**	**-**	**2,462**	**-**	**-**	**34,381**	**139,680**	**174,061**
Symudiad mewn cronfeydd wrth gefn yn ystod y flwyddyn										
Gwarged / (Diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	(8,384)	-	(1,156)	-	-	-	-	**(9,540)**	**-**	**(9,540)**
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	-	**-**	**298**	**298**
Cyfanswm yr Incwm a'r Gwariant Cynhwysfawr	**(8,384)**	**-**	**(1,156)**	**-**	**-**	**-**	**-**	**(9,540)**	**298**	**(9,242)**
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol â'r rheoliadau (Nodyn 7)	4,846	-	1,658	-	-	-	-	**6,504**	**(6,504)**	**-**
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddiadau i'r Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	**(3,538)**	**-**	**502**	**-**	**-**	**-**	**-**	**(3,036)**	**(6,206)**	**(9,242)**
Trosglwyddiadau i/(o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig (Nodyn 8)	3,007	(2,634)	-	-	(373)	-	-	-	-	-
Cynnydd / (Gostyngiad) yn ystod y flwyddyn	**(531)**	**(2,634)**	**502**	**-**	**(373)**	**-**	**-**	**(3,036)**	**(6,206)**	**(9,242)**
Balans ar 31 Mawrth 2017	**8,355**	**13,357**	**7,544**	**-**	**2,089**	**-**	**-**	**31,345**	**133,474**	**164,819**
Symudiad mewn cronfeydd wrth gefn yn ystod y flwyddyn										
Gwarged / (Diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	(31,789)	-	(810)	-	-	-	-	**(32,599)**	**-**	**(32,599)**
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	-	**-**	**50,980**	**50,980**
Cyfanswm yr Incwm a'r Gwariant Cynhwysfawr	**(31,789)**	**-**	**(810)**	**-**	**-**	**-**	**-**	**(32,599)**	**50,980**	**18,381**
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol â'r rheoliadau (Nodyn 7)	24,215	-	781	327	-	-	-	**25,323**	**(25,323)**	**-**
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddiadau i'r Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	**(7,574)**	**-**	**(29)**	**327**	**-**	**-**	**-**	**(7,276)**	**25,657**	**18,381**
Trosglwyddiadau i/(o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig (Nodyn 8)	6,118	(5,756)	(135)	(7)	(220)	-	-	-	-	-
Cynnydd / (Gostyngiad) yn ystod y flwyddyn	**(1,456)**	**(5,756)**	**(164)**	**320**	**(220)**	**-**	**-**	**(7,276)**	**25,657**	**18,381**
Balans ar 31 Mawrth 2018	**6,899**	**7,601**	**7,380**	**320**	**1,869**	**-**	**-**	**24,069**	**159,131**	**183,200**

Y FANTOLEN AR 31 MAWRTH 2018

Mae'r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau a gydnabyddir gan y Cyngor ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net y Cyngor (asedau llai rhwymedigaethau) yn cyd-fynd â'r cronfeydd wrth gefn sy'n cael eu dal gan y Cyngor. Adroddir ar gronfeydd wrth gefn mewn dau gategori. Mae'r categori cyntaf o gronfeydd wrth gefn yn arian wrth gefn y mae modd ei ddefnyddio, h.y. y cronfeydd wrth gefn hynny y gall y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gynnal lefel ddarbodus o gronfeydd wrth gefn ac unrhyw gyfyngiadau statudol ar eu defnydd (er enghraifft y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn y gellir ond ei defnyddio ar gyfer gwariant cyfalaf neu i dalu dyledion). Yr ail gategori o gronfeydd wrth gefn yw'r rheini na all y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori hwn o gronfeydd wrth gefn yn cynnwys cronfeydd wrth gefn sy'n dal enillion a cholledion heb eu gwireddu, lle byddai'r arian ond ar gael i ddarparu gwasanaethau petai'r asedau'n cael eu gwerthu (er enghraifft y Gronfa Ailbrisio wrth Gefn); a chronfeydd wrth gefn sy'n dal gwahaniaethau amseru a ddangosir yn y llinell Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn 'Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo A Sail Gyllido Dan y Rheoliadau'.

	Nodyn	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000
Eiddo, offer a chyfarpar	15	386,886	363,736
Asedau Treftadaeth	17	3,645	3,454
Eiddo Buddsoddi	18	5,791	6,092
Asedau Anniriaethol	19	756	606
Buddsoddiadau Tymor Hir	44	1	1
Dyledwyr tymor hir	24	608	646
Asedau tymor hir		**397,687**	**374,535**
Buddsoddiadau tymor byr	44	5	5
Asedau a ddelir i'w gwerthu	21	2,442	3,524
Rhestrau stoc	23	385	367
Dyledwyr tymor byr	24	24,031	20,199
Arian a chywerthoedd arian	25	7,789	14,940
Asedau Cyfredol		**34,652**	**39,035**
Benthyca tymor byr	44	(12,413)	(7,672)
Credydwyr tymor byr	26	(18,251)	(18,112)
Darpariaethau tymor byr	27	(695)	(2,831)
Derbyniadau grantiau cyfalaf ymlaen llaw	37	(3,897)	(273)
Rhwymedigaethau Cyfredol		**(35,256)**	**(28,888)**
Credydwyr tymor hir	26	(151)	(166)
Darpariaethau tymor hir	27	(4,631)	(2,631)
Benthyca tymor hir	44	(106,913)	(111,557)
Rhwymedigaethau tymor hir eraill	41	(102,188)	(105,509)
Rhwymedigaethau tymor hir		**(213,883)**	**(219,863)**
Asedau net		**183,200**	**164,819**
Cronfeydd wrth gefn y mae modd eu defnyddio	MIRS	24,069	31,345
Cronfeydd wrth gefn nad oes modd eu defnyddio	11	159,131	133,474
Cyfanswm Cronfeydd wrth gefn		**183,200**	**164,819**

DATGANIAD LLIF ARIAN – AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN 31 MAWRTH 2018

Dengys y Datganiad Llif Arian newidiadau mewn Arian Parod a Chywerthoedd Arian y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol. Dengys y datganiad sut mae'r Cyngor yn cynhyrchu a defnyddio Arian Parod a Chywerthoedd Arian trwy ddosbarthu llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi a chyllido. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredu yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Cyngor a gyllidir trwy incwm grant a threthiant neu gan dderbynyddion y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor. Mae'r gweithgareddau buddsoddi'n cynrychioli'r all-lif arian ar gyfer adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarpariaeth gwasanaeth y Cyngor yn y dyfodol. Mae'r llif arian sy'n codi o weithgareddau cyllido'n ddefnyddiol i ragweld yr hawl a fydd gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) ar lif arian y Cyngor yn y dyfodol.

	Nodyn	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Diffyg Net ar Ddarparu Gwasanaethau		**(32,599)**	**(9,540)**
Addasiadau i'r gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau am symudiadau anariannol	28	39,406	33,924
Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu cyllido	28	(14,583)	(18,593)
Llif arian net o Weithgareddau Gweithredu		**(7,776)**	**5,791**
Llif arian net o Weithgareddau Buddsoddi	29	**(10,745)**	**(14,595)**
Llif arian net o Weithgareddau Cyllido	30	**11,370**	**6,120**
(Gostyngiad)/Cynnydd Net mewn Arian Parod a Chywerthoedd Arian		**(7,151)**	**(2,684)**
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar gychwyn y flwyddyn ariannol		14,940	17,624
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol	25	**7,789**	**14,940**

NODIADAU AR GYFRIFON

Dadansoddiad Gwariant a Cyllido

Nod y Dadansoddiad Gwariant a Cyllido yw i ddangos effaith gwirioneddol perfformiad ariannol y flwyddyn ar falansau'r Cyngor. Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) yn cynnwys nifer o addasiadau cyfrifo megis dibrisiant nad ydynt, drwy gyfraith, yn gallu cael eu cyllido gan y Dreth Gyngor gan nad ydynt yn gostau gwirioneddol sy'n cael effaith ar falansau'r Cyngor y gellir eu defnyddio.

Dangosir y CIES diffyg yn y darpariaeth o wasanaethau o £28.708m. Fodd bynnag, mae'r addasiadau cyfrifo statudol o £25.219m yn cael eu canslo allan yn y datganiadau ariannol ar wahân, sef y Dadansoddiad Gwariant a Cyllido a'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn. Mae hyn yn helpu nodi balansau'r Cyngor y gellir eu defnyddio sydd heb yr addasiadau cyfrifo yma. Dangosir effaith yr addasiadau cyfrifo statudol yma yn y golofn arian wrth gefn ni ellir ei ddefnyddio yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Pan ychwanegir y CIES a'r tynnu allan ar gyfer addasiadau cyfrifo at eu gilydd, fe welir yr effaith ar gyfer y flwyddyn ar gronfeydd y Cyngor.

	£'000
Cyfanswm Arian Wrth Gefn a Balansau'r Cyngor (yn cynnwys CRT) y gellir eu defnyddio ar 1 Ebrill 2017	31,345
Diffyg ar y Ddarpariaeth o Wasanaethau 2017/18 – CIES	(32,599)
Addasiadau i dynnu allan effaith addasiadau cyfrifo nad ydynt yn effeithio Cronfa'r Cyngor – Dadansoddiad Gwariant a Cyllido a Nodyn 7	25,323
Llai Cyfanswm Cynnydd / (Gostyngiad) yn yr Arian wrth Gefn	(7,276)
Cyfanswm Balansau'r Cyngor (yn cynnwys CRT) ar 31 Mawrth 2018	24,069

Dangosir hyn, pan mae'r addasiadau cyfrifo yn cael eu canslo allan, mae'r effaith gwirioneddol ar gost gwasanaethau'r Cyngor (yn cynnwys y Cyfrif Refeniw Tai) yn cael ei ostwyng i £7.276m am y flwyddyn, gan arwain at falans cyffredinol o arian wrth gefn y gellir ei ddefnyddio o £24,069m. Mae hyn hefyd wedi gostwng ers 2016/17 gan fod arian wrth gefn clustnodedig wedi ei ddefnyddio i gyllido'r costau y clustnodwyd yr arian wrth gefn yn wreiddiol amdanynt.

Mae'r gostyngiad yn y flwyddyn yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn yn dangos fod Arian Wrth Gefn Cyffredinol y Cyngor wedi gostwng £1.456m am 2017/18 gan arwain at gyfanswm arian wrth gefn cyffredinol o £6.899m. Tanwariodd y Cyfrif Refeniw Tai gan £164k, gyda chyfanswm balans y CRT ar 31 Mawrth 2018 o £7.380m.

Fod bynnag, defnyddiwyd £6.118m o arian wrth gefn clustnodedig fel y nodwyd uchod. Cynhwysir hyn falansau'r ysgolion a ostyngodd hefyd gan £0.220m gan arwain at ostyngiad cyffredinol yn yr arian wrth gefn y gellir eu defnyddio.

NODYN 1a – Nodyn ar y Dadansoddiad Gwariant a Chyllido

2017/18

Addasiadau o'r Gronfa Cyffredinol i gael Symiau'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr £'000	Addasiadau Ar Gyfer Dibenion Cyfalaf £'000	Newid Net Ar Gyfer yr Addasiadau Pensiwn £'000	Gwahaniaethau arall £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000
Dysgu Gydol Oes	20,430	1,064	(402)	21,092
Gwasanaethau Oedolion	344	935	26	1,305
Gwasanaethau Plant	-	(271)	23	(248)
Tai	8	150	(3)	155
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	4,183	490	(84)	4,589
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	2,350	537	(47)	2,840
Trawsnewid	2,934	276	(25)	3,185
Adnoddau	16	270	(2)	284
Busnes y Cyngor	1	116	23	140
Costau Corfforaethol a Democrataidd	-	(308)	-	(308)
Rheolaeth Corfforaethol	-	-	-	-
Costau Na Dosbarthwyd	-	260	-	260
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	524	229	28	781
Cost net Gwasanaethau	30,790	3,748	(463)	34,075
Incwm a Gwariant arall o'r Dadansoddiad Cyllido	(8,923)	2,789	(2,618)	(8,752)
Gwahaniaeth rhwng y Gronfa Cyffredinol a'r CRT (Gwarged) neu Ddiffyg a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (Gwarged) neu Ddifyg	21,867	6,537	(3,081)	25,323

2016/17

Addasiadau o'r Gronfa Cyffredinol i gael Symiau'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr £'000	Addasiadau Ar Gyfer Dibenion Cyfalaf £'000	Newid Net Ar Gyfer yr Addasiadau Pensiwn £'000	Gwahaniaethau arall £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000
Dysgu Gydol Oes	3,189	167	320	3,676
Gwasanaethau Oedolion	1,161	149	(613)	697
Gwasanaethau Plant	21	(540)	-	(519)
Tai	978	23	(1)	1,000
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	4,070	80	25	4,175
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	1,336	91	29	1,456
Trawsnewid	280	41	(8)	313
Adnoddau	16	46	13	75
Busnes y Cyngor	1	19	(20)	-
Costau Corfforaethol a Democrataidd	9	(377)	-	(368)
Rheolaeth Corfforaethol	-	-	-	-
Costau Na Dosbarthwyd	-	97	-	97
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	1,586	38	34	1,658
Cost net Gwasanaethau	12,647	(166)	(221)	12,260
Incwm a Gwariant arall o'r Dadansoddiad Cyllido	(9,679)	3,320	603	(5,756)
Gwahaniaeth rhwng y Gronfa Cyffredinol a'r CRT (Gwarged) neu Ddiffyg a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (Gwarged) neu Ddifyg	2,968	3,154	382	6,504

NODYN 1b – INCWM CYLCHRANNOL

Gwasanaethau	2017/18 Incwm o Wasanaethau £'000	2016/17 Incwm o Wasanaethau £'000
Dysgu Gydol Oes	(1,458)	(1,399)
Gwasanaethau Oedolion	(4,671)	(4,411)
Gwasanaethau Plant	-	-
Tai	(13)	(8)
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	(2,738)	(2,109)
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	(2,574)	(2,404)
Trawsnewid	-	(19)
Adnoddau	(159)	(307)
Busnes y Cyngor	(331)	(422)
Costau Corfforaethol a Democrataidd	(43)	(189)
Rheolaeth Corfforaethol	(9)	(11)
Costau Na Dosbarthwyd	-	-
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(119)	(82)
		-
Cyfanswm Incwm	**(12,115)**	**(11,361)**

NODYN 2a – SAFONAU CYFRIFO A GYHOEDDWYD OND NAD YDYNT ETO WEDI EU MABWYSIADU

Mae'r Côd Ymarfer ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017/18 (y Côd) yn dweud bod angen datgelu effaith ddisgwyliedig unrhyw safonau cyfrifo sydd wedi eu cyhoeddi ond nad ydynt wedi eu mabwysiadu eto.

Y safonau a gyhoeddwyd ond sydd heb eu mabwysiadu eto gan côd CIPFA ac fe'u cyflwynir yng nghôd CIPFA 2018/19 yw :-

- IFRS 9 Offerynnau Ariannol;
- IFRS 15 Refeniw o Gontractau â Chwsmeriaid, gan gynnwys diwygiadau i IFRS 15, eglurhad i IFRS Refeniw o Gontractau â Chwsmeriaid;
- Diwygiadau i IAS12 Trethi Incwm : Cydnabyddiaeth o Asedau Treth Gohiriedig ar gyfer colledion heb eu gwireddu;
- Diwygiadau i IAS 7 Datganiad Llif Arian : Menter Datgelu.

Mae'n annhebygol bydd y safonau a gaiff eu mabwysiadu yn 2018/19 yn cael effaith sylweddol ar Ddatganiad Cyfrifon 2017/18.

Yn ogystal, bydd Côd CIPFA ar gyfer 2019/20 yn mabwysiadu Prydlesi IFRS16, a fydd yn dod â phrydlesau gweithredu'r Cyngor i mewn i Fantolen y Cyngor. Er enghraifft, bydd gwerth peiriannau argraffu / llungopïo, os yw'n sylweddol, yn cael ei ychwanegu at y Fantolen fel pe baent yn eiddo i'r Cyngor. Bydd hyn yn berthnasol i'r Datganiad Cyfrifon ar gyfer 2019/20.

NODYN 2b – SAFONAU CYFRIFO SYDD WEDU CAEL EU CYHOEDDI A'U MABWYSIADU

Mae'r Côd Ymarfer ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017/18 wedi cyflwyno dau o ofynion newydd a bydd rhaid i Gynghorau gydymffurfio gyda'r safonau newydd sydd wedi ael eu mabwysiadu mewn perthynas â'r modd y cyflwynir adroddiadau. Mae'r newidiadau perthnasol yn ymwneud â'r safonau isod a byddant yn cael eu diwygio, lle maent yn berthnasol, yn achos unrhyw gyfrifon a fydd yn cael eu cynhyrchu ar gyfer cyfnodau ariannol sy'n cychwyn ar ôl 1af Ebrill 2017 :-

- Diwygiad i'r ffordd adroddir ar gostau trafodion cynllun cronfa pensiwn;
- Diwygiad i'r ffordd adroddir ar grynodiad buddsoddiadau.Mae'n annhebygol bydd rhain yn cael effaith sylweddol ar y wybodaeth a ddarperir yn y datganiadau ariannol.

NODYN 3 - BARNAU ALLWEDDOL WRTH WEITHREDU'R POLISÏAU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisïau cyfrifo a restrir yn Nodyn 51, mae'r Cyngor wedi gorfod gwneud barnau penodol ynglŷn â thrafodion cymhleth neu rheini sydd yn cynnwys ansicrwydd am ddigwyddiadau yn y dyfodol. Y barnau allweddol sydd wedi eu gwneud yn y Datganiad Cyfrifon yw:-

- Mae'r Cyfrifon wedi cael eu paratoi mewn modd sy'n tybio y bydd y swyddogaethau a'r gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor yn parhau i fod yn weithredol am y dyfodol rhagweladwy. Corff llywodraeth leol yw'r Cyngor a grëwyd gan Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994. Mae'r Cyngor yn gweithredu o fewn hinsawdd ariannol anodd, yr un modd â phob awdurdod lleol yng Nghymru. Fodd bynnag, ni cheir unrhyw arwyddion naill ai o berfformiad ariannol yr Awdurdod na chynlluniau Llywodraeth Cymru, sy'n tanseilio'r farn y bydd y Cyngor yn parhau i weithredu fel sefydliad hyfyw yn y dyfodol.

- Mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw nifer o asedau a ddefnyddir i ddibenion cymdeithasol neu ddatblygu economaidd yn cael eu dal i bwrpas creu incwm neu gynyddu cyfalaf yn unig ac, o'r herwydd, nid ydynt yn cael eu hystyried fel eiddo buddsoddiad. O ganlyniad, caiff yr asedau hyn eu nodi fel Asedau Nad Ydynt yn Gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen. Yn unol â'r canllawiau cyfredol ynghylch y modd yr ymdrinnir â rhai mathau o ysgolion, dim ond gwerth tir ysgolion a reolir yn wirfoddol sy'n cael ei gynnwys ar y Fantolen lle mae gan y corff gwirfoddol reolaeth sylweddol dros yr adeilad. Oherwydd nad yw'r Cyngor yn berchen ar ysgolion o'r fath, ac oherwydd nad oes ganddo fynediad iddynt i bwrpas eu prisio, nid yw gwerth yr adeiladau wedi ei gynnwys ar y Fantolen. Yn ychwanegol at hyn, nid yw Ysgolion a Gynorthwyir yn Wirfoddol ac Ysgolion Sefydledig – gwerth y tir na'r adeiladau – wedi eu cynnwys ar y Fantolen.

- Caiff grantiau cyfalaf a refeniw eu hadolygu'n rheolaidd er mwyn asesu a yw'r telerau a'r amodau sydd ynghlwm wrth y grantiau perthnasol wedi eu bodloni. Os bydd y telerau a'r amodau wedi eu bodloni, byddant yn cael eu cydnabod o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Os na fyddant, byddant yn cael eu cario o fewn y Fantolen o fewn credydwyr hyd nes y bydd y telerau a'r amodau sy'n gysylltiedig â'r grant wedi eu bodloni neu fod y grant yn cael eu had-dalu i ddarparwr y grant pe na bai'r telerau a'r amodau yn cael eu bodloni. Gall y driniaeth hon olygu bod balansau o bwys yn cael eu cario yn y Fantolen fel incwm a ohiriwyd.

- Mae gofynion y grŵp wedi ei hadolygu gan ddefnyddio'r meini prawf a amlinellwyd yn y safonau cyfrifo perthnasol a'r Côd Ymarfer; nid yw'r Cyngor wedi nodi unrhyw gwmnïau na sefydliadau y byddai angen iddo gwblhau cyfrifon grŵp.

- Mae lefel uchel o ansicrwydd am lefelau cyllido i lywodraeth leol yn y dyfodol. Fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw'r ansicrwydd yn ddigonol ar hyn o bryd i roi arwydd y bydd amhariad ar asedau'r Cyngor o ganlyniad i'r angen i gau cyfleusterau a gostwng lefelau o ran darparu gwasanaeth.

NODYN 4a - RHAGDYBIAETHAU A WNAED YNGHYLCH ANSICRWYDD YN Y DYFODOL AC AMCANGYFRIFON A FFYNONELLAU ERAILL O ANSICRWYDD

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar ragdybiaethau wedi eu gwneud gan y Cyngor am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Gwneir amcangyfrifon trwy ystyried profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir pennu balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r rhagdybiaethau ac amcangyfrifon.

Gellir ystyried yr eitemau canlynol ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2018 fel rhai sydd fwyaf agored i risg o gamgymeriad amcangyfrif yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod:-

Asedau nad ydynt yn gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar - Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol ag arferion safonol cyfrifo. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirywiad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Mae gwybodaeth ynglŷn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 15 ar dudalen 39.

Pan fo gan eitem o Eiddo, Offer a Chyfarpar (Ased Nad yw'n Gyfredol) cydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân.

I weithredu hyn yn ymarferol, mae'n ofynnol gwneud asesiad yn erbyn y meini prawf isod i sefydlu os:-

- Yw'r oes fuddiol economaidd yn sylweddol wahanol i'r cydrannau arall o'r ased h.y. 15 mlynedd neu fwy;
- Yw gwerth yr ased yn £2m neu fwy, ac mae'r cydran dros 25% o gyfanswm gwerth yr ased;
- Yw'r oes fuddiol economaidd yn sylweddol wahanol ond mae'r gwerth yn cynrychioli llai na 25% o gyfanswm gwerth yr ased, bydd y cydran yn cael ei nodi ar wahân os, ym marn y prisiwr, bernir ei fod yn berthnasol e.e. lle mae gwerth y cydran yn, dywedwch, £3m (10%) o'r ased dibrisiedig sydd â chyfanswm gwerth o £30m.

Os yw'r ased dibrisiedig yn rhan o grŵp ehangach a ddelir ar gyfer yr un pwrpas, er engraifft, canolfannau hamdden, bydd y polisi yma a argymhellir ar cydrannu yn cael ei gymhwyso i'r cyfanswm o'r grŵp ehangach yma ac nid i bob ased dibrisiedig unigol o fewn y grŵp.

Amnewid Asedau - lle caiff ased a oedd yn rhan o ased llawer mwy ei amnewid ond nad yw'n ddigon arwyddocaol i gael ei gydranoli, bydd cost y rhan newydd / yr ased newydd yn cael ei ddefnyddio fel gwerth procsi pan gaiff yr hen ran / yr hen ased ei ddad-gydnabod.

Tai Cyngor - Mae stoc Dai'r Cyngor yn cael ei brisio drwy ddefnyddio methodoleg safonol, sydd yn rhannol angen defnyddio ffactor addasu i ganiatáu am y gwahaniaethau rhwng cynnyrch a rhent ar dai cymdeithasol a'r sector breifat. Ar hyn o bryd, nid oes ffactor addasu wedi ei chyhoeddi ar gyfer Cymru, felly, dewisodd y Cyngor ffactor addasu sydd wedi ei chyhoeddi ar gyfer yr ardaloedd mwyaf cymharol yn Lloegr, y ffactor a ddefnyddiwyd oedd 41%. Petai ffactor penodol yn cael ei gyhoeddi, un ai ar gyfer Cymru yn ei gyfanrwydd neu ar sail ranbarthol, yna byddid yn gweithredu ar hynny.

Darpariaethau – Mae'r Cyngor wedi gwneud darpariaeth am gyfres o faterion ansicr â all arwain at gostau sylweddol mewn blynyddoedd i ddod. Mae'r rhain yn ymwneud yn bennaf a chostau ôl-ofal ar gyfer safle tirlenwi Penhesgyn a rhwymedigaethau posibl sy'n deillio o hawliadau yswiriant. Ceir manylion llawn yn Nodyn 27.

Rhwymedigaeth Pensiynau - Mae sefyllfa'r Rhwymedigaeth Bensiwn a adlewyrchir yn y cyfrifon yn seiliedig ar nifer o asesiadau a dyfarniadau cymhleth yn ymwneud â chyfraddau disgownt, codiadau cyflog rhagamcanedig, newidiadau i oedran ymddeol, cyfraddau marwolaethau a'r dychweliadau disgwyliedig ar asedau pensiwn. Mae'r Cyngor sy'n gweinyddu'r gronfa wedi cyflogi cwmni o actiwarïaid ymgynghorol i ddarparu cyngor arbenigol ar y rhagdybiaethau i'w defnyddio. Ceir rhagor o fanylion yn Nodyn 41.

Amhariad / Lwfans Dyledion Amheus – Ar 31 Mawrth 2018, roedd gan y Cyngor falans o £24.031m o ran dyledion net tymor byr. Awgrymodd adolygiad o'r balans dyledion fod swm amhariad o £5.543m yn briodol ar gyfer dyledion amheus. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng lefel yr amhariad a ddefnyddiwyd a'r gwir sefyllfa ôl-ddyledion ei adlewyrchu ym mhatrwm gwariant y dyfodol. Mae'r ffigwr amhariad Dyledion Amheus wedi ei gynnwys yn y ffigyrau Dyledwyr Tymor Byr yn Nodyn 24 ar dudalen 47.

Mesur Gwerth Teg - Bydd gwerth teg yn cael ei fesur yn unol ag IFRS13 Mesur Gwerth Teg fel yr adroddwyd arno yng Nghôd Ymarfer CIPFA am 2017/18. Yn y rhan fwyaf o achosion, mae mesur gwerth teg yn fesur sy'n seiliedig ar y farchnad. Rhydd IFRS13 fwy o gyfeiriad ac eglurder mewn perthynas â phrisio asedau a rhwymedigaethau. Fodd bynnag, os nad oes marchnad ar gael i'w harsylwi er mwyn sefydlu gwerth, bydd angen defnyddio barn broffesiynol. Mewn achosion lle na fedrir mesur gwerth teg asedau ariannol a rhwymedigaethau ariannol yn seiliedig ar brisiau a ddyfynnwyd mewn marchnadoedd gweithredol (h.y. mewnbynnau Lefel 1), caiff eu gwerth teg eu mesur drwy ddefnyddio technegau prisio (e.e. prisiau a ddyfynnwyd ar gyfer asedau neu rwymedigaethau tebyg mewn marchnadoedd gweithredol). Lle mae'n bosibl, bydd y mewnbynnau i'r technegau prisio hyn yn seiliedig ar ddata sydd ar gael i'w arsylwi ond, os nad yw hynny'n bosibl, rhaid defnyddio barn i sefydlu gwerthoedd teg. Yn gyffredinol, wrth lunio barn rhaid cymryd ffactorau megis ansicrwydd a risg i ystyriaeth. Fodd bynnag, gallai newid yn y tybiaethau a ddefnyddir effeithio ar werth teg asedau a rhwymedigaethau'r Awdurdod. Defnyddir y model cost amnewid dibrisiedig (DRC) i fesur gwerth teg rhai o eiddo buddsoddiad..

Os nad oes mewnbynnau Lefel 1 ar gael, bydd yr Awdurdod yn cyflogi arbenigwyr perthnasol i nodi'r technegau prisio mwyaf priodol er mwyn penderfynu gwerth teg (er enghraifft, Uwch Swyddog Prisio'r Awdurdod ar gyfer eiddo buddsoddiad).

Mae'r mewbynnau sylweddol nad oes modd eu harsylwi a ddefnyddir yn yr asesiad o werth teg yn cynnwys tybiaethau rheolwyr ynghylch twf rhent, i ba lefel y mae eiddo'n wag (yn achos eiddo buddsoddiad) a chyfraddau disgownt – wedi eu haddasu ar gyfer ffactorau rhanbarthol (ar gyfer asedau buddsoddiad a rhai asedau ariannol). Byddai newidiadau sylweddol mewn unrhyw un o'r mewnbynnau nad oes modd eu harsylwi yn arwain at fesuriadau gwerth teg a fyddai'n sylweddol is neu'n sylweddol uwch ar gyfer eiddo buddsoddiad ac asedau ariannol.

NODYN 4b – ADDASIADAU AR GYFER Y CYFNOD BLAENOROL, NEWIDIADAU MEWN POLISÏAU CYFRIFO AC AMCANGYFRIFON A CHAMGYMERIADAU

Cafodd yr eitemau canlynol eu hail-gategoreiddio yn ystod 2017/18:-

1) Cafodd Ysgol Parc Y Bont, a oedd wedi ei phrisio am £0.932m ei thynnu oddi ar Fantolen y Cyngor yn 2015/16 oherwydd fod yr ysgol dan Reolaeth Wirfoddol ac mewn ymateb i ganllawiau CIPFA ar gyfrifo ar gyfer Ysgolion dan Reolaeth Wirfoddol. Fodd bynnag, mae'r Cyngor a Llywodraeth Cymru wedi buddsoddi gryn dipyn yn yr ysgol fel rhan o'r raglen Ysgolion y 21ain Ganrif. Mae'n glir yn awr, er bod yr ysgol dan Reolaeth Wirfoddol, fod gan y cyngor reolaeth sylweddol dros yr ased. O'r herwydd, mae'r ysgol wedi cael ei rhoi'n ôl ar y Fantolen am brisiad o £1.290m. Mae hyn yn cynnwys buddsoddiad o £0.550m am estyniad a gwaith adnewyddu fel rhan o raglen Ysgolion yr 21ain Ganrif. Nid yw'r flwyddyn flaenorol wedi cael ei hail-ddatgan oherwydd daeth y dystiolaeth y dylai'r ysgol gael ei dychwelyd fel ased i'r Cyngor i'r fei yn ystod 2017/18.

2) Mae'r modd yr ymdrinnir â llog sydd wedi cronni, sef y llog sy'n daladwy ar fenthyciadau gan y PWLB mewn perthynas â 2017/18 ond sydd i'w dalu yn 2018/19, yn wahanol o gymharu â llynedd yng nghyfrifon 2017/18 er mwyn adlewyrchu'n agosach Gôd Ymarfer CIPFA. Cafodd swm o £2.119m o log a oedd wedi cronni yn y flwyddyn flaenorol ei ychwanegu fel credydwr tymor byr ar y fantolen. Yn 2017/18, cafodd llog o £2.297m a oedd wedi cronni ei ychwanegu at yr ymrwymiadau tymor byr yn lle credydwyr a hynny'n unol â'r Côd. Mae'r ffigyrau ar gyfer 2016/17 wedi cael eu diwygio drwy gynyddu'r ymrwymiad tymor byr gan £2.119m a lleihau credydwyr tymor byr gan yr un swm ynghyd â'r nodiadau cysylltiedig.

3) Yn ystod cyfnod yr archwiliad, daeth yn amlwg fod anghysondeb o ran lefel y ddyled a oedd yn ymwneud â gor-daliadau budd-dal tai rhwng y swm a gofnodwyd yn y System Budd-daliadau Tai a'r swm a gofnodwyd yn y brif system gyfrifo ac mae'r anghysondeb hwn yn dyddio'n ôl i 2015/16. Roedd angen gwneud cywiriad o £790k i gyd drwy gynyddu gwerth y dyledwyr tymor byr a chredydu'r cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Oherwydd fod y ddarpariaeth ar gyfer dyledion drwg wedi cael ei gweithio allan gan ddefnyddio balans y ddyled a gofnodwyd yn y system Budd-daliadau Tai, sef y balans cywir, nid oedd angen ail-gyfrifo'r ddarpariaeth hon. Er mai dim ond £260k o'r incwm sy'n berthnasol i 2017/18, mae'r swm wedi cael ei gydnabod yn llawn yn 2017/18 oherwydd nid yw gwerth y camgymeriad yn y blynyddoedd blaenorol yn uwch na'r trothwy materoldeb ac o'r herwydd, nid yw'n newid barn yr Archwiliwr bod cyfrifon y flwyddyn flaenorol yn adlewyrchiad cywir a theg. O'r herwydd, nid yw'r datganiadau ariannol ar gyfer y flwyddyn flaenorol wedi cael eu hail-ddatgan. Effaith hyn fu gwelliant o £790k yn sefyllfa ariannol y Cyngor sy'n adlewyrchiad o'r ffaith nad oedd yr incwm ychwanegol hwn wedi ei gyfrif amdano yn flaenorol.

NODYN 5 – EITEMAU SYLWEDDOL INCWM A GWARIANT

Nid oes unrhyw eitemau sylweddol o incwm neu wariant nad ydynt wedi eu datgelu mewn rhan arall o'r cyfrifon hyn.

NODYN 6 – DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Awdurdodwyd y Datganiad Cyfrifon i'w gyhoeddi gan Swyddog Adran 151 y Cyngor ar 25 Medi 2018. Ni adlewyrchir digwyddiadau ar ôl y dyddiad hwn yn y datganiadau neu nodiadau ariannol.

Pan fo digwyddiadau cyn y dyddiad hwn yn rhoi gwybodaeth am amodau a oedd yn bodoli ar 31 Mawrth 2018, mae'r ffigyrau yn y datganiadau a nodiadau ariannol wedi ei haddasu ym mhob ffordd berthnasol i adlewyrchu effaith y wybodaeth yma.

Mae'r digwyddiadau canlynol rhwng 31 Mawrth 2018 a 25 Medi 2018 wedi cael effaith ar y Cyngor ac mae'n bwysig eu datgelu i ddarllenwyr Datganiad y Cyfrifon:-

1) Mae'r Cyngor wedi bod yn codi TAW ar incwm y Gwasanaeth Hamdden ac wedi talu hyn i HMRC am nifer o flynyddoedd yn unol â chanllawiau Cyllid a Thollau EM. Fodd bynnag, yn dilyn camau cyfreithiol a gymerwyd gan Drydydd Parti yn erbyn HMRC, penderfynwyd y daliwyd y dylai'r TAW ar y Gwasanaethau Hamdden gael ei heithrio. Mae'r Cyngor wedi cyflwyno hawliadau sy'n dyddio'n ôl i 2012 i adennill y TAW hwn. Ym mis Awst 2018, ysgrifennodd HMRC at y Cyngor i gadarnhau y caiff y TAW hwn ei ad-dalu i'r Cyngor. Mae'r Cyngor wedi derbyn ad-daliad o £993k a fydd yn cael ei gyfrif yn 2018. Mae hyn yn ddarostyngedig i gostau ymgynghori hanfodol a gafwyd yn ystod y broses o adennill y TAW hwn.

2) Mae gan y Cyngor gronfa wrth gefn glustnodedig ar gyfer hawliadau posibl mewn perthynas ag ad-dalu costau ôl-ofal dan Adran 117 o Ddeddf Iechyd Meddwl 1983. Yn 2000, gwnaed Dyfarniad allweddol gan Dŷ'r Arglwyddi (Cyngor Bwrdeistref Richmond, Cyngor Dinas Manceinion, Cyngor Bwrdeistref Harrow a Chyngor Bwrdeistref Redcar v W/S/C/A) na allai cynghorau godi tâl am wasanaethau ôl-ofal S117 i ddefnyddwyr gwasanaethau Iechyd Meddwl os oeddynt yn cwrdd â'r meini prawf a amlinellwyd yn S117. Cafwyd nifer o hawliadau yn erbyn y Cyngor flynyddoedd yn ôl ond dim mwy yn ddiweddar. Fodd bynnag, cyflwynwyd hawliad newydd yn erbyn y Cyngor mewn perthynas ag ad-dalu taliadau a godwyd yn flaenorol gan y Cyngor ar gyfer costau ôl-ofal S117. Mae arian yn y gronfa glustnodedig i dalu am yr hawliad hwn os bydd yr hawlydd yn llwyddiannus. Fodd bynnag, gan fod risg o hyd o hawliadau yn y dyfodol, mae hyn hefyd wedi'i gynnwys fel ymrwymiad a allai godi yn annisgwyl.

NODYN 7 – ADDASIADAU RHWNG SAIL GYFRIFO A SAIL CYLLIDO DAN REOLIADAU

2017/18	Arian wrth Gefn y mae modd ei ddefnyddio				Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn nad oes modd ei ddefnyddio
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf nas Defnyddiwyd	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:					
Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Taliadau am dibrisiant, amhariad ac amorteiddio asedau nad ydynt yn gyfredol	9,298	3,082	-	-	(12,380)
Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	18,403	-	-	-	(18,403)
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad colled / (ennill)	152	-	-	-	(152)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(9,110)	(2,691)	-	-	11,801
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	2,566	-	-	-	(2,566)
Dadgydnabod - rhannau newidiol	1,766	7,582	-	-	(9,348)
Swm a gludir o asedau nad ydynt yn gyfredol a werthwyd	4,362	-	-	-	(4,362)
Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Isafswm Darpariaeth Refeniw ar gyfer Cyllido Cyfalaf	(3,638)	(850)	-	-	4,488
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	-	(6,600)	-	-	6,600
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:					
Elw o werthu asedau nad ydynt yn gyfredol	(2,782)	-	2,782	-	-
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	-	-	(2,455)	-	2,455
Defnydd o'r Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	-	-	-	-	-
Derbyniadau cyfalaf eraill	-	-	-	-	-
Addasiadau'n ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:					
Swm ble mae'r costau cyllido yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau cyllido priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	45	20	-	-	(65)
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:					
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 41)	17,917	230	-	-	(18,147)
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	(11,610)	-	-	-	11,610
Addasiad mewn perthynas â'r Cyfrif Addasu Ôl-dâl Anghyfartal					
Symiau a godir ar y CIES sydd yn wahanol i gostau'r setliadau yn ystod y flwyddyn a hynny'n unol â gofynion statudol	(2,663)	-	-	-	2,663
Addasiad yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol					
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledol tymor byr	(491)	8	-	-	483
Cyfanswm Addasiadau	**24,215**	**781**	**327**	**-**	**(25,323)**

2016/17	Arian wrth Gefn y mae modd ei ddefnyddio				Symudiad yn yr Arian wrth Gefn nad oes modd ei ddefnyddio
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf nas Defnyddiwyd	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:					
Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Taliadau am amhariad, dibrisiant ac amorteiddio asedau nad ydynt yn gyfredol	8,557	3,849	-	-	(12,406)
Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	819	-	-	-	(819)
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad colled / (ennill)	(298)	-	-	-	298
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(10,629)	(2,727)	-	-	13,356
Gwariant refeniw a gyllidi'r o gyfalaf dan statud	1,685	-	-	-	(1,685)
Dadgydnabod - rhannau newidiol	2,605	6,884	-	-	(9,489)
Swm a gludir o asedau nad ydynt yn gyfredol a werthwyd	6,935	326	-	-	(7,261)
Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Isafswm Darpariaeth Refeniw ar gyfer Cyllido Cyfalaf	(3,632)	(867)	-	-	4,499
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	(244)	(5,058)	-	-	5,302
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:					
Elw o werthu asedau nad ydynt yn gyfredol	(4,416)	(821)	5,237	-	-
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf		-	(5,237)	-	5,237
Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:					
Swm ble mae'r costau cyllido yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau cyllido priodoladwy am y flwyddyn yn	91	44	-	-	(135)
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:					
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r DIGC (gweler Nodyn 41)	12,158	38	-	-	(12,196)
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	(9,042)	-	-	-	9,042
Addasiad mewn perthynas â'r Cyfrif Addasu Tâl Anghyfartal					
Symiau a godir ar y DIGC sydd yn wahanol i gostau'r setliadau yn ystod y flwyddyn a hynny'n unol â gofynion statudol	512	-	-	-	(512)
Addasiad yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol					
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledol tymor byr	(255)	(10)	-	-	265
Cyfanswm Addasiadau	**4,846**	**1,658**	**-**	**-**	**(6,504)**

NODYN 8 – CRONFEYDD WRTH GEFN A GLUSTNODWYD

	Balans ar 01/04/2016 £'000	Trosglwy-ddiadau Mewn 2016/17 £'000	Trosglwydd-iadau Allan 2016/17 £'000	Balans ar 31/03/2017 £'000	Trosglwydd-iadau Mewn 2017/18 £'000	Trosglwydd-iadau Allan 2017/18 £'000	Balans ar 31/03/2018 £'000
Cyfalaf - Cyfraniadau Refeniw na chymhwyswyd	899	-	-	899	238	-	1,137
Cronfa wrth Gefn Safle Tirlenwi Gwastraff Penhesgyn	2,000	-	-	2,000	-	(2,000)	-
Cronfeydd wrth Gefn Cyfyngedig	7,883	2,719	(3,943)	6,659	1,408	(4,442)	3,625
Buddsoddiad i Arbed	-	1,000	(29)	971	-	(318)	653
Arfarnu Swyddi	2,770	-	(2,770)	-	-	-	-
Tâl Cyfartal	865	513	(318)	1,060	-	(246)	814
Ailgylchu	324	73	-	397	112	(387)	122
Cronfa Yswiriant	1,250	356	(235)	1,371	-	(121)	1,250
Cyfanswm	**15,991**	**4,661**	**(7,295)**	**13,357**	**1,758**	**(7,514)**	**7,601**

Pwrpas Cronfeydd Refeniw wrth Gefn a Glustnodwyd

Cyfalaf – Cyfraniadau Refeniw na Chymhwyswyd – i gyllido gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod. Crëwyd hwn i sicrhau bod gwariant cyfalaf ymrwymedig, yn cynnwys gwariant sydd wedi llithro o flynyddoedd blaenorol, yn cael ei gyllido'n llawn.

Cronfeydd wrth Gefn Cyfyngedig – cronfeydd wrth gefn penodol a glustnodwyd o fewn meysydd gwasanaeth.

Buddsoddi-i-Arbed – crêwyd y gronfa wrth gefn hon i gyllido prosiectau buddsoddi-i-arbed lle mae'r cronfeydd wrth gefn yn cael eu buddsoddi mewn prosiectau fydd yn arwain i arbedion effeithlonrwydd yn y dyfodol.

Tâl Cyfartal – mae'r gronfa wrth gefn yma i gyllido costau'n codi o hawliadau tâl cyfartal megis ffioedd cyfreithiol a hawliadau.

Ailgylchu - adnoddau wedi cael eu neilltuo'n benodol ar gyfer mentrau ailgylchu gwastraff.

Cronfa Yswiriant - Mae'r Cyngor yn rhedeg cyfrif yswiriant mewnol i dalu am golledion a rhwymedigaethau heb yswiriant. Codir "premiwm ychwanegol" ar wasanaethau er mwyn ariannu'r cyfrif hwn. Darperir ar gyfer colledion a rhwymedigaethau y gwyddys eu bod yn golledion ar ddiwedd y flwyddyn. Mae unrhyw golledion neu rwymedigaethau sy'n codi o ddigwyddiadau a ddigwyddodd yn ystod y flwyddyn ond na chawsant eu cyflwyno tan ddyddiad diweddarach yn cael eu cynnwys gan y gronfa yswiriant wrth gefn. Mae hyn yn cynnwys y gwarged ar y cyfrif yswiriant mewnol a'r balansau llog.

NODYN 9 - BALANSAU YSGOLION

Cedwir y balansau hyn ar gyfer defnydd pob ysgol yn unol â'u hamcanion addysgiadol.

	Balans 1 Ebrill 2016 £'000	Ychwanegiad / (Lleihad) am 2016/17 £'000	Balans 31 Mawrth 2017 £'000	Ychwanegiad / (Lleihad) am 2017/18 £'000	Balans 31 Mawrth 2018 £'000
Ysgolion Cynradd Cymunedol a Gwirfoddol	1,716	(294)	1,422	(181)	1,241
Ysgolion Uwchradd Cymunedol	304	(76)	228	182	410
Ysgol Arbennig Gymunedol	166	(10)	156	(77)	79
Ysgol Gynradd Sefydledig	276	7	283	(144)	139
Cyfanswm	**2,462**	**(373)**	**2,089**	**(220)**	**1,869**

Ar 31 Mawrth 2018, roedd gan bob ysgol falansau mewn llaw heblaw am 3 ysgol gynradd (4 ar 31 Mawrth 2017) ac 1 ysgol uwchradd (1 ar 31 Mawrth 2017), a oedd gyda'i gilydd â diffyg o £0.24m (£0.26m ar 31 Mawrth 2017). Gellir cael copïau o'r Datganiadau Adran 52, y mae'n ofynnol i bob Cyngor ei baratoi ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol o dan Adran 52(2) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998, gan yr Adain Gyfrifeg, Swyddogaeth Adnoddau, Swyddfeydd y Sir, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7TW.

NODYN 10 – CRONFA WRTH GEFN DERBYNIADAU CYFALAF

Dyma dderbyniadau arian parod o werthiant asedau'r Cyngor. Defnyddir rhain i gyllido gwariant cyfalaf yn y flwyddyn. Bydd balans o £320k yn cael ei gario 'mlaen i 2018/19 i helpu ariannu rhaglen gyfalaf flwyddyn nesaf.

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Balans 1 Ebrill	-	-
Derbyniadau Cyfalaf yn y Flwyddyn (net o leihad ar gyfer costau gweinyddu)	2,782	5,237
	2,782	**5,237**
Llai:		
Derbyniadau a roddwyd o'r neilltu i ad-dalu dyledion	-	-
Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddiwyd i gyllido	(2,455)	(5,237)
Eraill	(7)	-
Balans ar 31 Mawrth	**320**	**-**

NODYN 11 - CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

		31/03/2018 £'000	31/03/2017 £'000
a)	Cyfrif Addasu Cyfalaf	134,369	151,541
b)	Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	(450)	(385)
c)	Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	128,199	91,772
ch)	Cronfa Wrth Gefn Pensiwn	(102,188)	(105,509)
d)	Cronfa wrth gefn ar gyfer Tâl anghyfartal	-	(2,663)
dd)	Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	(799)	(1,282)
Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn na ellir eu Defnyddio		**159,131**	**133,474**

a) Cyfrif Addasu Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo defnydd asedau nad ydynt yn gyfredol a chyllido'r broses o gaffael, adeiladu neu wella'r asedau hynny dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda chostau megis dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddiad sy'n cael eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a gydag arian a symudwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i drosi ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol.

Credydir y Cyfrif gyda symiau a osodwyd o'r neilltu gan y Cyngor fel cyllid ar gyfer costau caffael, adeiladu a gwella. Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronnus ar Eiddo Buddsoddiad. Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbrisiant cronnus ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y crëwyd y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i ddal y fath enillion. Mae Nodyn 7 ar dudalen 30 yn rhoi manylion ffynhonnell yr holl drafodion a symudwyd i'r Cyfrif, heblaw am y rheini a oedd yn ymwneud â'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Cyfrif Addasiad Cyfalaf	**2017/18**		**2016/17**	
	£'000	**£'000**	**£'000**	**£'000**
Balans ar 1 Ebrill		**151,541**		**142,604**
Gwyrdroad eitemau yn ymwneud â gwariant cyfalaf wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Taliadau am ddibrisiant ac amorteiddiad asedau nad ydynt yn gyfredol	(12,380)		(12,406)	
Asedau sydd wedi eu dad-gydnabod	(9,348)		(9,489)	
Colledion Ailbrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	(18,403)		(819)	
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	(2,566)		(1,685)	
Symiau o asedau nad ydynt yn gyfredol a ddilëwyd ar waredu neu werthiant (yn cynnwys amhariad) fel rhan o'r enilliad/(colled) ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(4,362)		(7,261)	
		(47,059)		**(31,660)**
Symiau addasiad a ddilëwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn		4,695		11,904
Swm net a ddilëwyd o gost asedau nad ydynt yn gyfredol a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn		**(42,364)**		**(19,756)**
Cyllido cyfalaf a gymhwyswyd yn y flwyddyn:				
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd	2,455		5,237	
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf	-		244	
Grantiau Cyfalaf a chyfraniadau wedi eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr sydd wedi ei gymhwyso i gyllido cyfalaf	11,801		13,356	
Darpariaeth statudol ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	4,488		4,499	
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	6,600		5,059	
		25,344		**28,395**
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad a godwyd yn erbyn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		**(152)**		**298**
Balans ar 31 Mawrth		**134,369**		**151,541**

b) Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol

Mae'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol (FIAA) yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo'r incwm a threuliau sy'n ymwneud ag offerynnau ariannol penodol ac i gynnal colledion neu gael budd o enillion fesul darpariaeth statudol. Mae'r Cyngor yn defnyddio'r Cyfrif i reoli'r premiymau a delir a'r cosbau a gafwyd oherwydd adbrynu benthyciadau yn gynnar. Mae'r premiymau a'r cosbau'n cael eu codi yn erbyn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan maent yn digwydd, ond maent yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor i'r FIAA yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn. Dros amser, caiff y gost hon ei symud yn ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn unol â'r trefniadau statudol ar gyfer gwasgaru baich y Dreth Gyngor. Yn achos y Cyngor, y cyfnod hwn yw'r tymor a oedd yn weddill ar y benthyciadau pan gawsant eu hadbrynu.

Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Balans ar 1 Ebrill	**(385)**	**(250)**
Swm y mae costau cyllido a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i gostau cyllido sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(65)	(135)
Balans ar 31 Mawrth	**(450)**	**(385)**

c) Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys yr enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Asedau Treftadaeth.

Mae'r balans yn gostwng pan fo asedau gydag enillion cronnus yn cael eu:-

- hailbrisio i lawr neu fod amhariad arnynt a'r enillion yn cael eu colli;
- defnyddio i ddarparu gwasanaethau a'r enillion yn cael eu colli trwy ddibrisiant; neu
- gwaredu a gwireddu'r enillion.

Dim ond enillion ailbrisiant a gronnwyd ers 1 Ebrill 2007 sydd yn y Gronfa wrth Gefn, sef y dyddiad y crëwyd y Gronfa Wrth Gefn.

Mae enillion cronnus a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw'n cael eu cyfuno i'r balans ar y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Balans ar 1 Ebrill	**91,772**	**96,046**
Ailbrisiant asedau a cholledion amhariad na chodwyd ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	41,122	7,630
Gwahaniaeth rhwng dibrisiant werth teg a dibrisiant gost hanesyddol	(1,933)	(1,629)
Balansau ailbrisio ar asedau wedi eu sgrapio neu eu gwaredu	(2,762)	(10,275)
Balans ar 31 Mawrth	**128,199**	**91,772**

ch) Cronfa Wrth Gefn Pensiwn

Mae'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo am fuddiannau ôl-gyflogaeth a chyllido buddiannau yn unol â darpariaethau statudol.

Cronfa Wrth Gefn Pensiynau	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Balans ar 1 Ebrill	**(105,509)**	**(95,022)**
Ail-fesur rhwymedigaeth net diffinedig	9,858	(7,334)
Gwyrdroad eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(18,147)	(12,195)
Cyfraniad pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr yn daladwy yn ystod y flwyddyn	11,610	9,042
Balans ar 31 Mawrth	**(102,188)**	**(105,509)**

Mae'r Cyngor yn rhoi cyfrif am fuddiannau ôl-gyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel mae'r buddiannau yn cael eu enill gan weithwyr sy'n cronni blynyddoedd o wasanaeth, gan ddiweddaru'r rhwymedigaethau a gydnabyddir i adlewyrchu chwyddiant, rhagdybiaethau sy'n newid a dychweliadau buddsoddiad ar unrhyw adnoddau a osodir o'r neilltu i gwrdd â'r costau. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i fuddiannau a enillir gael eu cyllido fel y bo'r Cyngor yn gwneud cyfraniadau cyflogwr i'r cronfeydd pensiwn neu, yn y diwedd, yn talu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Felly, mae'r balans debyd ar y Gronfa Wrth Gefn Pensiwn yn dangos diffyg sylweddol yn y buddiannau a enillwyd gan weithwyr y gorffennol a'r presennol a'r adnoddau y mae'r Cyngor wedi eu rhoi o'r neilltu i gwrdd â nhw.

Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd arian wedi ei roi o'r neilltu erbyn yr amser y daw'n amser i ni dalu'r buddiannau.

d) Cronfa wrth Gefn Tâl Anghyfartal

Mae'r Cyfrif Talu Ôl-gyflog Anghyfartal yn gwneud yn iawn am y gwahaniaeth rhwng y raddfa y mae'r Cyngor yn ei darparu am y costau posib yn sgil setlo ôl-daliadau mewn perthynas ag achosion Tâl Cyfartal a'r gallu o dan ddarpariaeth statudol i ohirio'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol tan yr amser y caiff yr arian ei dalu allan i hawlwyr. Mae'r Gronfa wrth Gefn Tâl Anghyfartal Na ellir ei Defnyddio, sydd yn debyg i Ddarpariaeth Tâl Cyfartal yn nodyn 27, wedi'i ostwng i ddim gan fod costau Tâl Cyfartal dalwyd yn 2017/18 wedi cael ei ariannu o gyfalaf yn dilyn Gyfarwyddeb Cyfalafu o Llywodraeth Cymru. Bydd costau llai gweddillol yn cael ei ariannu o arian wrth gefn clustnodedig Tâl Cyfartal. Felly, nid oes angen y Gronfa wrth Gefn Tâl Anghyfartal Na ellir ei Ddefnyddio na'r Ddarpariaeth Tal Cyfartal. However, Mae'r Cyngor wedi cadw'r gronfa wrth gefn glustnodedig o £814k ar gyfer Tâl Cyfartal fel y nodir uchod yn nodyn 8. Mae hyn i ariannu hawliadau cyflog cyfartal sy'n parhau i fod angen sylw a chostau cyfreithiol cysylltiedig a allai godi.

Cronfa Wrth Gefn ar gyfer Tâl Anghyfartal	**2017/18**	**2016/17**
	£'000	**£'000**
Balans ar 1 Ebrill	**(2,663)**	**(2,151)**
(Cynnydd)/Gostyngiad yn y ddarpariaeth ar gyfer ôl-daliadau o ran achosion Tâl Cyfartal	2,663	(512)
Setliadau arian a dalwyd yn y flwyddyn	-	-
Balans ar 31 Mawrth	**-**	**(2,663)**

dd) Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol

Mae'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol yn amsugno'r gwahaniaethau a fyddai fel arall yn codi ar Falans Cronfa'r Cyngor o gronni ar gyfer absenoldebau digolledol a enillwyd ond na chymerwyd yn ystod y flwyddyn e.e. hawliau gwyliau blynyddol a gariwyd drosodd ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Setliad neu ddiddymu'r croniad a wnaed ar ddiwedd y flwyddyn flaenorol	(1,282)	(1,547)
Y gwahaniaeth yn y swm a godir am daliadau swyddogion ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail groniadau o'r taliadau sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	483	265
Symiau a gronnwyd ar ddiwedd y flwyddyn gyfredol	**(799)**	**(1,282)**

NODYN 12 – GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Praesept a delir i'r Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru	7,674	7,264
Praesept a delir i'r Cynghorau Cymuned	1,230	1,179
(Gwarged)/Colledion ar werediad asedau nad ydynt yn gyfredol (Yn cynnwys dad-gydnabyddiaeth)	10,909	11,404
Ardollau	3,335	3,195
Cyfanswm	**23,148**	**23,042**

NODYN 13 – INCWM A GWARIANT CYLLIDO A BUDDSODDI

13a

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Llog Taladwy a Thaliadau Tebyg	5,863	6,003
Llog net ar y rhwymedigaeth diffinedig	2,789	3,321
Llog derbyniadwy ac incwm tebyg	(31)	(54)
Incwm a Gwariant yng nghyswllt Eiddo Buddsoddiad a newidiadau yn eu gwerth teg	7	(409)
Cyfanswm	**8,628**	**8,861**

13b

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Incwm/Gwariant o Eiddo Buddsoddiad:		
Incwm yn cynnwys incwm rhent	(331)	(359)
Gwariant	164	140
Gwariant / Incwm net o Eiddo Buddsoddiad	**(167)**	**(219)**
Diffyg ar werthiant Eiddo Buddsoddiad :-		
Arian o Werthiannau	(105)	(145)
Swm cario o Eiddo Buddsoddiad a werthwyd	128	253
Diffyg ar werthiant Eiddo Buddsoddiad	**23**	**108**
Newidiadau mewn Gwerth Teg Eiddo Buddsoddiad	**152**	**(298)**
Cyfanswm	**7**	**(409)**

NODYN 14 - INCWM TRETH A GRANTIAU AMHENODOL

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Council Tax Income	42,295	39,968
Non-Domestic Rates Redistribution	23,002	21,309
Revenue Support Grant	69,650	70,619
Other Government Grants	-	-
Capital Grants Applied To Fund Capital Expenditure	11,801	13,356
Total	**146,748**	**145,252**

NODYN 15 – ASEDAU NAD YDYNT YN GYFREDOL - EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

2017/18	Eiddo, Offer a Chyfarpar							
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Asedau isadeiledd	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael ei adeiladu	Asedau Dros Ben	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant								
Ar 1 Ebrill 2017	**109,028**	**186,600**	**85,528**	**11,768**	**9**	**13,895**	**2,185**	**409,013**
Addasiad balans agoriadol	-	-	-	-	-	-	-	-
Ychwanegiadau (Nodyn 20)	**9,354**	**3,185**	**2,000**	**1,059**	-	**9,736**	-	**25,334**
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	**35,650**	**(3,486)**	-	-	-	-	**136**	**32,300**
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i (Gwarged) neu Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	**(19,440)**	-	-	-	-	**(25)**	**(19,465)**
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	**(2,351)**	-	-	-	-	**(9)**	**(2,360)**
Dadgydnabod - Eraill	-	-	-	-	-	-	-	-
Dadgydnabod - rhannau newidiol	**(7,582)**	**(1,766)**	-	-	-	-	-	**(9,348)**
Ailddosbarthu	-	**15,088**	**3,089**	-	-	**(19,129)**	**952**	-
Ailddosbarthu a Throsglwyddiadau o'r Asedau a Ddelir i'w Gwerthu	-	-	-	-	-	-	**254**	**254**
Ailddosbarthiadau i Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	**(917)**	-	-	-	-	**(371)**	**(1,288)**
Ailddosbarthu o Eiddo Buddsoddi	-	**21**	-	-	-	-	-	**21**
Ailddosbarthu i Eiddo Buddsoddi	-	-	-	-	-	-	-	-
Balans ar 31 Mawrth 2018	**146,450**	**176,934**	**90,617**	**12,827**	**9**	**4,502**	**3,122**	**434,461**
Dibrisiant ac Amhariad								
Ar 1 Ebrill 2017	**3,577**	**10,595**	**23,482**	**7,556**	-	-	**67**	**45,277**
Cost Addasiad a Dibrisiant	-	-	-	-	-	-	-	-
Tâl Dibrisiant	**2,812**	**5,213**	**3,211**	**880**	-	-	**14**	**12,130**
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa Ailbrisiant wrth Gefn	**(2,812)**	**(5,599)**	-	-	-	-	**(10)**	**(8,421)**
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	**(1,148)**	-	-	-	-	**(3)**	**(1,151)**
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	**(260)**	-	-	-	-	-	**(260)**
Ailddosbarthu	-	-	-	-	-	-	-	-
Ailddosbarthiadau i Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	-	-	-	-	-	-	-
Ailddosbarthu i Eiddo Buddsoddi	-	-	-	-	-	-	-	-
Balans art 31 Mawrth 2018	**3,577**	**8,801**	**26,693**	**8,436**	-	-	**68**	**47,575**
Gwerth Llyfr Net								
Balans ar 31 Mawrth 2018	**142,873**	**168,133**	**63,924**	**4,391**	**9**	**4,502**	**3,054**	**386,886**
Balans ar 31 Mawrth 2017	**105,451**	**176,005**	**62,046**	**4,212**	**9**	**13,895**	**2,118**	**363,736**

2016/17	Eiddo, Offer a Chyfarpar							
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Asedau isadeiledd	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael ei adeiladu	Asedau Gwarged Dros Ben	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant								
Ar 1 Ebrill 2016	**107,741**	**188,334**	**76,353**	**10,659**	**9**	**3,759**	**1,187**	**388,042**
Addasiad balans agoriadol	**-**	**-**	**(549)**	**-**	**-**	**549**	**-**	**-**
Ychwanegiadau (Nodyn 20)	8,511	3,971	8,287	1,109	-	11,024	-	**32,902**
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	-	1,122	-	-	-	-	248	**1,370**
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(1,294)	-	-	-	-	(27)	**(1,321)**
Dadgydnabod - Gwarediadau	(340)	(1,219)	-	-	-	-	(115)	**(1,674)**
Dadgydnabod - Eraill	-	(1,595)	-	-	-	-	-	**(1,595)**
Dadgydnabod - rhannau newidiol	(6,884)	(2,605)	-	-	-	-	-	**(9,489)**
Ailddosbarthu	-	(31)	1,437	-	-	(1,437)	31	**-**
Ailddosbarthu a Throsglwyddiadau o'r Asedau a Ddelir i'w Gwerthu	-	-	-	-	-	-	751	**751**
Ailddosbarthiadau i Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(83)	-	-	-	-	(100)	**(183)**
Ailddosbarthu o Eiddo Buddsoddi	-	-	-	-	-	-	210	**210**
Ailddosbarthu i Eiddo Buddsoddi	-	-	-	-	-	-	-	**-**
Balans ar 31 Mawrth 2017	**109,028**	**186,600**	**85,528**	**11,768**	**9**	**13,895**	**2,185**	**409,013**
Dibrisiant ac Amhariad								
Ar 1 Ebrill 2016	**-**	**10,339**	**20,637**	**6,722**	**-**	**-**	**60**	**37,758**
Addasiad Cost a Tâl Dibrisiant	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Tâl Dibrisiant	3,591	4,964	2,845	834	-	-	12	**12,246**
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa Ailbrisiant wrth Gefn	-	(3,700)	-	-	-	-	(7)	**(3,707)**
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(634)	-	-	-	-	(3)	**(637)**
Dadgydnabod - Gwarediadau	(14)	(358)	-	-	-	-	-	**(372)**
Ailddosbarthu	-	(5)	-	-	-	-	5	**-**
Ailddosbarthiadau i Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(11)	-	-	-	-	-	**(11)**
Ailddosbarthu i Eiddo Buddsoddi	-	-	-	-	-	-	-	**-**
Balance as at 31 March 2017	**3,577**	**10,595**	**23,482**	**7,556**	**-**	**-**	**67**	**45,277**
Gwerth Llyfr Net								
Balans ar 31 Mawrth 2017	**105,451**	**176,005**	**62,046**	**4,212**	**9**	**13,895**	**2,118**	**363,736**
Balans ar 31 Mawrth 2016	**107,741**	**177,995**	**55,716**	**3,937**	**9**	**3,759**	**1,127**	**350,284**

Ailbrisio

Mae gan y Cyngor £390.531m sydd wedi ei gydnabod fel Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Asedau Treftadaeth ar ei Fantolen ar 31 Mawrth 2018. Mae'r Cyngor bellach wedi mabwysiadu rhaglen dreigl 5 mlynedd ar gyfer prisio ei dir ac eiddo. Fodd bynnag, caiff asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar sydd â gwerth teg o £500k neu fwy eu hailbrisio bob blwyddyn. Mae'r rhaglen wedi cael ei llunio mewn modd sy'n golygu y bydd categorïau cyfan o asedau o fewn ei bortffolio tir ac eiddo sy'n werth mwy na £500k yn cael eu hailbrisio mewn un flwyddyn. Caiff yr asedau eu prisio gan dîm prisio mewnol y Cyngor sy'n aelodau o Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig (RICS). Mae'r prisiadau wedi cael eu cwblhau'n unol ag IFRS 13. Nid yw asedau nad ydynt yn eiddo wedi cael eu hailbrisio oherwydd, ym marn y Cyngor, mae gwerth cario'r asedau yn adlewyrchiad o werth teg, oherwydd eu hoes economaidd gweddol fyr a'u gwerth cymharol. Mae gwybodaeth ychwanegol am bolisi'r Cyngor ar fesur a phrisio asedau anghyfredol wedi'i chynnwys yn adrannau 7 i 10 o nodyn 51 Polisïau Cyfrifyddu.

NODYN 16 – YMRWYMIADAU CYFALAF SYLWEDDOL

Ar 31 Mawrth 2018, roedd y Cyngor wedi sefydlu nifer o gontractau ar gyfer adeiladu neu wella Eiddo, Offer a Chyfarpar gan olygu ymrwymiad cyfalaf sylweddol o £10.637m yn 2018/19 a blynyddoedd yn y dyfodol fel a ganlyn yn y tabl isod. Roedd ymrwymiadau tebyg hyd at 31 Mawrth 2017 yn £4.862m. Mae'r cynnydd sylweddol wedi digwydd oherwydd y cynnydd a wnaed gyda rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif yr Awdurdod a chynnydd gyda Ffordd Gyswllt Llangefni ac ailwampio Neuadd y Farchnad, Caergybi. Bydd rhaglenni'r Ysgolion 21ain Ganrif a'r Ffordd Gyswllt yn derbyn cyllid sylweddol gan Lywodraeth Cymru.

	Ymrwymiad yn 2018/19 a Blynyddoedd y Dyfodol fel ar 31 Mawrth 2018 £'000	Ymrwymiad yn 2017/18 a Blynyddoedd y Dyfodol fel ar 31 Mawrth 2017 £'000
Ysgolion 21ain Ganrif - Dwynwen	4,609	790
Ffordd Gyswllt Llangefni - Rhan 3	748	1,388
Neuadd Y Farchnad Caergybi - Rhan II	2,045	-
Isadeiledd Strategol Llangefni	2,485	247
Contractau Cynnal a Chadw Cynlluniedig - CRT	750	2,437
Cyfanswm	**10,637**	**4,862**

NODYN 17 – ASEDAU TREFTADAETH 2017/18

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig £'000	Tir ac Adeiladau Treftadaeth £'000	Cyfanswm Asedau Treftadaeth £'000
Cost neu Brisiant			
Ar 1 Ebrill 2017	**1,834**	**1,960**	**3,794**
Ychwanegiadau	-	-	-
Gwarediadau	-	-	-
Ailbrisio	**276**	**14**	**290**
Dibrisiant Cronnol wedi ei ysgrifeu i ffwrdd	-	**(64)**	**(64)**
Ar 31 Mawrth 2018	**2,110**	**1,910**	**4,020**
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig			
Ar 1 Ebrill 2017	-	**340**	**340**
Cost Dibrisiant	-	99	99
Dibrisiant Cronnol wedi ei ysgrifeu i ffwrdd	-	(64)	(64)
Ar 31 Mawrth 2018	-	**375**	**375**
Gwerth Llyfr Net	-	-	-
Ar 31 Mawrth 2018	**2,110**	**1,535**	**3,645**
Ar 1 Ebrill 2017	**1,834**	**1,620**	**3,454**

2016/17

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig £'000	Tir ac Adeiladau Treftadaeth £'000	Cyfanswm Asedau Treftadaeth £'000
Cost neu Brisiant			
Ar 1 Ebrill 2016	**1,834**	**1,644**	**3,478**
Ychwanegiadau	**-**	**-**	**-**
Gwarediadau	**-**	**-**	**-**
Arian Ailbrisio	**-**	**316**	**316**
Ailddosbarthu o Eiddo Buddsoddi	**-**	**-**	**-**
Ar 31 Mawrth 2017	**1,834**	**1,960**	**3,794**
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig			
Ar 1 Ebrill 2016	-	284	**284**
Cost Dibrisiant	-	56	**56**
Ar 31 Mawrth 2017	**-**	**340**	**340**
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2017	**1,834**	**1,620**	**3,454**
Ar 1 Ebrill 2016	**1,834**	**1,360**	**3,194**

Ailbrisio Asedau Treftadaeth

Nodwyd nifer o asedau tir ac adeiladau fel rhai a oedd yn cwrdd â'r diffiniad o Asedau Treftadaeth. Ar 31 Mawrth 2018, roedd pedwar ased o'r fath (dim newid o 31 Mawrth 2017):-

Carchar Biwmares
Llys Biwmares
Melin Llynnon
Bythynnod y Peilotiaid, Ynys Llanddwyn

Caiff yr eiddo hyn eu hailbrisio gan ddefnyddio trefniadau ailbrisio safonol y Cyngor ar gyfer tir ac eiddo. Fe ailbriswyd yr Asedau Treftadaeth diwethaf yn 2017/18.

Cafwyd prisiad o werth y Casgliadau Celf yn 2017/18 ac mae eu gwerth wedi cael ei adlewyrchu yng Nghyfrifon 2017/18. Mae'r prisiad diweddaraf yn seiliedig ar asesiad o sampl gynrychioliadol o'r casgliadau. Bonhams o Lundain, sef cwmni rhyngwladol o arwerthwyr a phriswyr celf, fu'n prisio'r eiddo. Mae gwerth y Casgliadau Celf wedi cynyddu £0.276m i £2.047m.

NODYN 18 – EIDDO BUDDSODDIAD

a) Eiddo Buddsoddiad

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	6,092	5,983
Ychwanegiadau:		
- Gwariant dilynol	-	-
Gwarediadau	(128)	(254)
Enillion / (Colledion) net o addasiadau gwerth teg	(152)	298
Trosglwyddiadau:		
- (i)/o Assedau a ddelir i'w gwerthu	-	275
- (i)/o Eiddo, Offer a Chyfarpar	(21)	(210)
Balans ar ddiwedd y flwyddyn	**5,791**	**6,092**

Nid oes unrhyw gyfyngiadau ar allu'r Cyngor i wireddu'r gwerth cynhenid yn ei eiddo buddsoddiad neu ar hawl y Cyngor i daliad o incwm ac elw gwarediad. Nid oes gan y Cyngor unrhyw rwymedigaethau cytundebol i brynu, adeiladu neu ddatblygu eiddo buddsoddiad neu i wneud atgyweiriadau, cynnal a chadw neu i wella eiddo buddsoddiad cyfredol.

b) Mesur Gwerth Teg o Eiddo Buddsoddiad

Hierarchaeth Gwerth Teg 2017/18

Mesurau rheolaidd gwerth teg yn defnyddio:	Prisiau a ddyfynnir yn y marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau yr un fath (lefel 1) £'000	Mewnbynnau sylweddol y gellir eu harsylwi arall (lefel 2) £'000	Mewnbynnau sylweddol ni ellir eu harsylwi (lefel 3) £'000	Gwerth teg ar 31 Mawrth 2018 £'000
Eiddo adwerthu	-	136	-	136
Unedau swyddfa	-	832	-	832
Unedau masnachol	-	4,823	-	4,823
Cyfanswm	**-**	**5,791**	**-**	**5,791**

Hierarchaeth Gwerth Teg 2016/17

Mesurau rheolaidd gwerth teg yn defnyddio:	Prisiau a ddyfynnir yn y marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau yr un fath (lefel 1) £'000	Mewnbynnau sylweddol y gellir eu harsylwi arall (lefel 2) £'000	Mewnbynnau sylweddol ni ellir eu harsylwi (lefel 3) £'000	Gwerth teg ar 31 Mawrth 2017 £'000
Eiddo preswyl	-	552	-	552
Unedau swyddfa	-	182	-	182
Unedau masnachol	-	5,358	-	5,358
Cyfanswm	**-**	**6,092**	**-**	**6,092**

c) Dulliau Prisio a Ddefnyddiwyd i Brisio Eiddo Buddsoddiad

Preswyl

Mae'r gwerth teg ar gyfer yr eiddo preswyl yn seiliedig ar ddull y farchnad gan ddefnyddio amodau'r farchnad gyfredol a phrisiau gwerthu yn ddiweddar a gwybodaeth berthnasol arall ar gyfer asedau tebyg yn ardal yr Awdurdod Lleol. Mae amodau'r farchnad yn golygu bod eiddo tebyg yn cael eu prynu a'u gwerthu'n frwd a bod lefel y mewnbynnu y gellir eu harsylw yn sylweddol, gan arwain at gategoreiddio'r eiddo ar Lefel 2 yn yr hierarchaeth gwerth teg.

Eiddo Buddsoddiad

Mae'r swyddfeydd a'r unedau masnachol sydd wedi eu lleoli yn ardal yr Awdurdod Lleol yn cael eu mesur gan ddefnyddio'r dull incwm drwy'r cost amnewid dibrisiedig, lle mae disgownt ar y llif arian y cytunwyd arno o'r eiddo (gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt yn seiliedig ar y farchnad) er mwyn sefydlu gwerth presennol y ffrwd incwm net. Mae'r llog wedi cael ei seilio ar brisiadau / gwerthiannau cymharol y mae modd eu harsylwi. Caiff eiddo buddsoddiad yr Awdurdod, felly, eu categoreiddio ar Lefel 2 yn yr hierarchaeth gwerth teg oherwydd bod y dechneg o fesur yn defnyddio mewnbynnau y gellir eu harsylwi er mwyn penderfynu ar y mesuriadau gwerth teg. Wrth amcangyfrif gwerth teg eiddo buddsoddiad yr Awdurdod, y defnydd mwyaf a gorau o'r eiddo yw eu defnydd cyfredol.

Caiff gwerth teg eiddo buddsoddiad yr Awdurdod ei fesur bob blwyddyn ar adeg pob cyfnod adrodd. Caiff yr holl waith prisio ei wneud yn fewnol yn unol â methodolegau a sail amcanbrisiau a nodir yn safonau proffesiynol Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig. Mae arbenigwyr prisio'r Awdurdod yn gweithio'n agos â'r swyddogion cyfrifeg gan adrodd yn uniongyrchol i'r Swyddog Adran 151 yn rheolaidd mewn perthynas ag unrhyw fater sy'n ymwneud â phrisio.

NODYN 19 – ASEDAU ANNIRWEDDOL

Mae'r Cyngor yn cyfrifo am ei feddalwedd fel Asedau Annirweddol, i'r graddau nad yw'r feddalwedd yn rhan anhepgor o system TG neilltuol ac yn cael ei chyfrifo amdani fel rhan o eitem caledwedd yn yr Eiddo, Offer a Chyfarpar.

Mae'r swm cario o asedau annirweddol yn cael eu hamorteiddio ar sail llinell syth. Codwyd yr amorteiddiad o £147k ar refeniw yn 2017/18 a chafodd ei godi ar ganolfan gost Gweinyddu TG llinell Trawsnewid yng Ngwariant Net y Gwasanaethau.

Rhoddir oes ddefnyddiol gyfyngedig i feddalwedd, wedi ei seilio ar asesiadau o'r cyfnod y disgwylir i'r feddalwedd fod yn ddefnyddiol i'r Cyngor. Mae'r oes ddefnyddiol a briodolir i'r switiau meddalwedd mawr a ddefnyddir gan y Cyngor yn bum mlynedd.

Mae'r Symudiad mewn Asedau Annirweddol am y Flwyddyn fel a Ganlyn:-

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn:		
Symiau cario gros	1,538	1,247
Amorteiddiad cronnus	(932)	(830)
Swm net cario ar ddechrau'r y flwyddyn	**606**	**417**
Ychwanegiadau	297	291
Amorteiddiad am y flwyddyn ariannol	(147)	(102)
Swm cario net ar ddiwedd y flwyddyn	**756**	**606**
Yn cynnwys:		
Symiau gros a gludir	1,835	1,538
Amorteiddiad cronnus	(1,079)	(932)
Swm cario net ar ddiwedd y flwyddyn	**756**	**606**

NODYN 20 - GWARIANT CYFALAF A CHYLLIDO

Gweler y cyfanswm o wariant cyfalaf yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn yn y tabl isod, ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w gyllido. Pan mae angen cyllido gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod trwy daliadau i refeniw fel mae asedau'n cael eu defnyddio gan y Cyngor, mae'r gwariant yn arwain at gynnydd yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC), mesur o'r gwariant cyfalaf yr eir iddo'n hanesyddol sydd eto i'w gyllido.

Mae'r symudiad net yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf yn dangos y newid yn yr angen gwaelodol i'r Cyngor fenthyca yn ystod y flwyddyn i gyllido buddsoddiad cyfalaf nad yw wedi ei gyllido'n syth o adnoddau fel grantiau, derbyniadau cyfalaf a cyllido uniongyrchol o refeniw.

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Agoriadol	**134,014**	**127,656**
Cyfalaf a fuddsoddwyd yn y Flwyddyn		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	25,334	32,902
Asedau Annirweddol	297	291
Asedau Treftadaeth	-	-
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud (REFCUS)	3,724	3,447
Cyfanswm	**29,355**	**36,640**
Ffynhonnell Cyllid		
Derbyniadau Cyfalaf	**(2,457)**	(5,237)
Cronfa Wrth Gefn	**-**	(8)
Grantiau a Chyfraniadau Llywodraeth	**(11,801)**	(13,356)
Darpariaethau refeniw	**(6,600)**	(5,058)
Benthyca	**-**	(148)
Yswyriant	**-**	(236)
Grantiau REFCUS	**(1,157)**	(1,784)
Isafswm Darpariaeth Refeniw a Gosod o'r Neilltu	**(4,488)**	(4,455)
Cyfanswm	**(26,503)**	**(30,282)**
(Gostyngiad) / Cynnydd Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	2,852	**6,358**
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Cau	**136,866**	**134,014**
Esboniad o symudiad yn y Flwyddyn		
Cynnydd mewn angen gwaelodol I fenthyca a gefnogir gan gymorth Llywodraeth	402	6,223
Cynnydd mewn angen gwaelodol I fynthyca na chefnogir gan gymorth Llywodaeth	6,043	4,590
Benthyca	895	-
Isafswm Darpariaeth Refeniw a Gosod o'r Neilltu Gwirfoddol	(4,488)	(4,455)
(Gostyngiad) / Cynnydd Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	**2,852**	**6,358**

NODYN 21 – ASEDAU A DDELIR I'W GWERTHU

	Cyfredol		Dim yn Gyfredol	
	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000
Balans sy'n sefyll ar ddechrau'r flwyddyn	**3,524**	**6,388**	-	**-**
Asedau newydd eu dosbarthu fel rhai ar gael i'w gwerthu:				
Trosglwyddwyd o Eiddo, Offer a Chyfarpar yn ystod y flwyddyn	1,288	172	-	-
Trosglwyddo i Eiddo, Offer a Chyfarpar	(254)	(751)	-	-
Trosglwyddo i Eiddo Buddsoddi	-	(275)	-	-
Costau asedau wedi eu gwerthu	(2,135)	(4,111)	-	-
Ailbrisio	19	2,101	-	-
Balans sy'n sefyll ar ddiwedd y flwyddyn	**2,442**	**3,524**	**-**	**-**

NODYN 22 – PRYDLESAU

Prydlesau Gweithredol

Mae'r Cyngor wedi prydlesu 3 eiddo ar 31 Mawrth 2018 ar gyfer ei weithgaredd digartrefedd (2 eiddo ar 31 Mawrth 2017) ac mae cyfanswm rhenti'r prydlesau am y flwyddyn yn £0.077m (£0.045m yn 2016/17).

Mae'r Cyngor hefyd yn dal rhai offer a chyfarpar dan brydlesau gweithredol neu dan gytundebau rhent mewn ysgolion ac adrannau eraill y Cyngor. Y gost i refeniw am yr eitemau hyn yn 2017/18 yw £0.135m (£0.158m yn 2016/17).

NODYN 23 – RHESTRAU STOC

Wrth wneud ei waith, mae'r Cyngor yn dal cronfeydd stoc wrth gefn ynghyd â symiau o waith heb ei gwblhau (gwaith yn mynd yn ei flaen). Gellir isrannu'r ffigwr a ddangosir yn y Fantolen ymhellach fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000
Gwaith yn mynd yn ei flaen	-	-
Storfa Ganolog - Uned Cynnal a Chadw Adeiladau	152	140
Gofal Môn - Cyflenwadau Gwasanaethau Cymdeithasol	97	87
Arall – deunydd swyddfa a defnyddiau traul arall, tanwydd a nwyddau a ddelir i'w ailwerthu	136	140
Cyfanswm	**385**	**367**

NODYN 24 – DYLEDWYR

	Dyledwyr Tymor Hir		Dyledwyr Tymor Byr	
	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000
Adrannau Llywodraeth	-	-	9,941	7,064
Trethi Annomestig a'r Dreth Gyngor	-	-	3,813	3,595
Awdurdodau Lleol Eraill	-	-	1,629	1,277
Rhenti	-	-	263	134
Benthyciadaur gweithwyr	211	248	166	153
Gwasanaeth Iechyd/Cyrff Cyhoeddus	-	-	1,875	1,333
TAW	-	-	1,156	1,560
Ymddiriedolaethau	-	-	615	853
Cyrff allanol i Lywodraeth Ganolog	-	-	81	26
Arall	397	398	4,492	4,204
Cyfanswm	**608**	**646**	**24,031**	**20,199**

Mae'r ffigwr dyledwyr uchod yn net o ddarpariaeth ar gyfer dyledion drwg o £5.543m yn 2017/18 (£5.653m yn 2016/17), y gellir eu dadansoddi fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000	Symudiad yn y Flwyddyn
Y Dreth Gyngor	1,621	1,571	50
Trethi Annomestig	585	731	(146)
Rhenti	506	560	(54)
Dyledwyr Masnach	2,831	2,791	40
Cyfanswm	**5,543**	**5,653**	**(110)**

NODYN 25 - ARIAN PAROD A CHYWERTHOEDD ARIAN

Gellir cysoni arian parod a chywerthoedd arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol fel y dangosir yn y Datganiad Llif Arian i'r eitemau cysylltiedig yn y Fantolen fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 18 £'000	31 Mawrth 17 £'000
Balansau arian a banc	7,789	14,940
Gorddrafft banc	-	-
Cyfanswm	**7,789**	**14,940**

NODYN 26 – CREDYDWYR

	Credydwyr Tymor-Hir		Credydwyr Tymor-Byr	
	31 Mawrth 18 £'000	31 Mawrth 17 £'000	31 Mawrth 18 £'000	31 Mawrth 17 £'000
Adrannau Llywodraeth	-	-	3,003	4,011
Awdurdodau Eraill	-	-	1,591	1,554
Balansau Ymddiriedolaethau	-	-	935	1,033
Gwasanaeth Iechyd / Cyrff Cyhoeddus	-	-	239	107
Absenoldebau Cronnus	-	-	799	1,282
Cyrff Tu Allan i Lywodraeth Ganolog	-	-	37	-
Derbyniadau ymlaen llaw	-	-	129	1,009
Eraill	151	166	11,518	9,116
Cyfanswm Credydwyr	**151**	**166**	**18,251**	**18,112**

NODYN 27 – DARPARIAETHAU

	Balans ar 1 Ebrill 2016 £'000	Cynnydd mewn Darpariaethau yn ystod y flwyddyn £'000	Defnyddiwyd yn ystod y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2017 £'000	Cynnydd mewn Darpariaethau yn ystod y flwyddyn £'000	Defnyddiwyd yn ystod y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2018 £'000
Darpariaeth Hawliadau Yswiriant	259	366	(457)	168	535	(438)	265
Safle Gwastraff Penhesgyn	2,512	217	(98)	2,631	2,229	(229)	4,631
Buddiannau Terfynu	23	-	(23)	-	-	-	-
Arfarnu Swyddi	126	-	(126)	-	-	-	-
Cyflog Cyfartal	2,151	512	-	2,663	-	(2,663)	-
Darpariaeth Pensiwn Caterlink	-	-	-	-	75	-	75
Darpariaeth Teithio Gofalwyr Cartref	-	-	-	-	159	-	159
Dyfarniad Goruchaf Lys - Gofal Nyrsio	-	-	-	-	196	-	196
Cyfanswm	**5,071**	**1,095**	**(704)**	**5,462**	**3,194**	**(3,330)**	**5,326**
Darpariaethau Tymor-byr	2,559	878	(606)	2,831	965	(3,101)	695
Darpariaethau Tymor-hir	2,512	217	(98)	2,631	2,229	(229)	4,631
Cyfanswm	**5,071**	**1,095**	**(704)**	**5,462**	**3,194**	**(3,330)**	**5,326**

Pwrpas y Prif Ddarpariaethau

Darpariaeth Hawliadau Yswiriant

Mae didyniadau ym mholisïau yswiriant allanol y Cyngor, sy'n golygu bod y Cyngor ei hun yn talu rhan gyntaf unrhyw golled neu hawliad dan y polisïau hyn ac yn cael ei ddiogelu trwy ddull cyfyngu colled. Nid oes yswiriant allanol ar gyfer eiddo cyffredinol ac addysg y Cyngor i'r peryglon canlynol: dŵr sydd yn dianc o danc neu beipen, llifogydd, trawiad, lladrad, difrod damweiniol, ymsuddiad, ymchwyddiad tir, tirlithriad. Ar wahân i ladrad a difrod damweiniol, mae colledion o ganlyniad i'r peryglon hyn fel arfer yn cael eu cyllido o'r gronfa yswiriant wrth gefn. Y balans ar y ddarpariaeth yswiriant yw'r rhwymedigaeth debygol ar gyfer yr elfen wedi ei hyswirio'n fewnol o'r hawliadau sy'n hysbys ond nad ydynt wedi eu setlo ar ddiwedd y flwyddyn.

Safle Gwastraff Penhesgyn

Gwnaed darpariaeth ar gyfer ôl-ofal y rhannau o'r safle yr arferid ei ddefnyddio ar gyfer tirlenwi. Nid oes unrhyw amserlen bendant ar gyfer cwblhau'r gwaith hwn er, i bwrpas rheolaeth, ystyrir 30 mlynedd ar sail barhaus hyd nes bydd tystiolaeth nad oes ddim mwy o lygredd ar y safle.

Tâl Cyfartal

Darpariaeth yw hwn ar gyfer hawliadau cyfreithiol parhaus yn erbyn y Cyngor mewn perthynas â Thâl Cyfartal. Fodd bynnag, gwrthbwysir hyn gan Gronfa Tâl Anghyfartal Na ellir ei Ddefnyddio, sy'n diddymu y ddarpariaeth hon i ddim yng Nghronfa'r Cyngor. Mae'r Ddarpariaeth Tâl Cyfartal sy'n debyg i'r Gronfa Tâl Anghyfartal Na Ellir Ei Ddefnyddio yn nodyn 11, wedi cael ei leihau i ddim gan fod costau Tâl Cyfartal a dalwyd yn 2017/18 wedi cael ei gyllido o gyfalaf yn dilyn Cyfarwyddeb Cyfalafu gan Lywodraeth Cymru. Bydd unrhyw gostau Tâl Cyfartal sy'n parhau i fynd rhagddynt yn cael eu hariannu o'r gronfa wrth gefn a glustnodwyd ar gyfer Cyflog Cyfartal. Felly, nid oes angen y Ddarpariaeth Tâl Cyfartal a'r arian wrth gefn Tâl Anghyfartal Na ellir ei Ddefnyddio mwyach.

Darpariaethau Tymor Byr Eraill a Grëwyd yn 2017/18

Crëwyd tair darpariaeth newydd tymor byr ar gyfer 2017/18 ar gyfer rhwymedigaethau y mae'r Cyngor yn debygol o'u hysgwyddo oherwydd digwyddiadau yn y gorffennol, ac mae ansicrwydd ynghylch y swm neu amseriad unrhyw daliad. Felly, mae'r amcangyfrifon gorau wedi'u defnyddio ar gyfer y rhain. Mae darpariaeth o £75k ar gyfer costau pensiwn Caterlink yn dilyn trosglwyddo staff o dan TUPE. Mae darpariaeth o £159k wedi'i greu mewn perthynas â theithio Gofalwyr Cartref. Yn olaf, mae darpariaeth o £196k wedi'i sefydlu ar gyfer costau Gofal Nyrsio yn dilyn dyfarniad gan y Goruchaf Lys.

NODYN 28 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU GWEITHREDOL

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Addasiad i Warged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ar symudiadau nad ydynt yn arian parod		
Dibrisiant ac Amhariad	12,233	12,302
Ailbrisiadau at i lawr (i fyny) a dad-gydnabyddiaethau nad ydynt yn ymwneud â gwerthiannau	18,403	10,307
Amorteiddiadau	147	102
(Cynnydd) / Gostyngiad mewn Stoc	(18)	85
(Cynnydd) / Gostyngiad mewn Dyledwyr	(3,794)	3,202
Cynnydd / (Gostyngiad) yn yr amhariadau ar gyfer Dyledion Drwg	(110)	239
Cynnydd (Gostyngiad) mewn Credydwyr	(1,995)	(1,792)
Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Grantiau Cyfalaf a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw	3,624	(1,029)
Trafodion yn y CIES yn ymwneud â buddiannau ymddeol	6,537	3,154
Swm cario o asedau nad ydynt yn gyfredol a rhai a delir i'w gwerthu, a werthwyd neu eu dadgydnabod	4,363	7,261
Cyfraniadau i/o Ddarpariaethau	(136)	391
Symudiad mewn gwerth o Eiddo Buddsoddiad . Amhariad ac ailbrisiadau i lawr (a dadgydnabodaethau nad ydynt yn werthiant)	152	(298)
Cyfanswm	**39,406**	**33,924**
Addasiad ar gyfer eitemau a gynhwysir yn y gwarged neu ddiffyg Net ar Ddarparu Gwasanaethau sy'n weithgareddau buddsoddi a chyllido		
Elw o werthu Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau y delir i'w gwerthu	(2,782)	(5,237)
Grantiau Cyfalaf a gynhwysir mewn "Trethi ac incwm grant amhenodol"	(11,801)	(13,356)
Cyfanswm	**(14,583)**	**(18,593)**

NODYN 29 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU BUDDSODDI

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Pryniant Eiddo, Offer a Chyfarpar, Asedau Treftadaeth, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau Annirweddol	(25,333)	(33,193)
Buddsoddiadau tymor byr (nad ystyrir yn Gywerthoedd Arian)	5	5
Ennillion o werthu Eiddo,Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau y delir i'w gwerthu	2,782	5,237
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau a dderbyniwyd	11,801	13,356
Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	**(10,745)**	**(14,595)**

NODYN 30 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU CYLLIDO

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Derbyniadau Arian Parod o Fenthyca Tymor Byr a Hir	11,173	6,198
Gwahaniaeth rhwng arian a dalwyd/dderbyniwyd fel rhan o Gronfa Trethi Annomestig 2016/17	129	(276)
Symudiadau arian ar gynlluniau Asiantaeth Troi Tai'n Gartrefi	218	-
Eraill	(150)	198
Llif arian net o weithgareddau cyllido	**11,370**	**6,120**

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Llog Derbyniwyd	(31)	(54)
Llog Dalwyd	5,862	6,003

NODYN 31– NODYN AR NATUR Y GWARIANT

Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn rhoi gwybodaeth gyllidol mewn perthynas a gwariant ac incwm bob gwasanaeth. Mae nodyn ar natur y gwariant hwn yn rhoi gwybodaeth gyllidol ar y math o wariant yn hytrach na fesul gwasanaeth.

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Gwariant		
Buddiannau Gweithwyr	90,814	89,160
Treuliau Gwasanaethau Arall	125,169	115,282
Ad-daliad Gwasanaethu Cefnogol	926	11,636
Dibrisiant, amorteiddio, amhariad	12,380	12,406
Taliadau Llog	8,651	9,324
Praeseptau ac Ardollau	12,239	11,638
Colled / (Enillion) ar gael gwared o asedau	10,909	11,404
Cyfanswm Gwariant	**261,088**	**260,850**
Incwm		
Ffioedd, Taliadau ac incwm gwasanaeth arall	(29,940)	(55,484)
Incwm Llog a Buddsoddi	(24)	(462)
Incwm o'r dreth gyngor, trethi annomestig	(65,297)	(61,278)
Grantiau Llywodraeth a Chyfraniadau	(133,228)	(134,086)
Cyfanswm Incwm	**(228,489)**	**(251,310)**
(Gwarged) neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth o Wasanaethau	**32,599**	**9,540**

**** Mae blwyddyn 2016/17 wedi cael ei hailddatgan i adlewyrchu'r ffaith bod y Grantiau Cynnal Refeniw wedi'u cynnwys o fewn grantiau a chyfraniadau'r Llywodraeth**

NODYN 32 – GWEITHREDIADAU MASNACHOL

Nid oes gan y Cyngor unrhyw weithrediadau masnachu.

NODYN 33 - LWFANSAU AELODAU

Talwyd cyfanswm o £0.660m (£0.681m yn 2016/17) o ran lwfansau i Aelodau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn fel a ganlyn:-

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Lwfansau sylfaenol a chyfrifoldeb arbennig	539	547
Lwfansau'r Cadeirydd a Dirprwy Gadeirydd	6	6
Costau pensiwn	51	57
Costau Yswiriant Cenedlaethol	41	43
Costau teithio	7	6
Cynhaliaeth	1	3
Amrywiol	15	19
Cyfanswm	**660**	**681**

Yn ychwanegol at hyn, gwariodd y Cyngor £14,648 ar gostau i aelodau lleyg (£7,281 yn 2016/17).

NODYN 34 – CYDNABYDDIAETH ARIANNOL I SWYDDOGION

Roedd y nifer o weithwyr yr oedd eu cydnabyddiaeth ariannol a dalwyd yn 2017/18, ac eithrio cyfraniadau pensiwn ond yn cynnwys tâl diswyddo, yn fwy na £60k ond dim yn fwy na £150k yn:-

Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	Heb fod yn Ysgolion 2017/18 Nifer o weithwyr	Heb fod yn Ysgolion 2016/17 Nifer o weithwyr	Heb fod yn Ysgolion 2017/18 Nifer o weithwyr	Heb fod yn Ysgolion 2016/17 Nifer o weithwyr
£60,000 i £64,999	4	2	4	3
£65,000 i £69,999	1	3	1	-
£70,000 i £74,999	3	4	3	3
£75,000 i £79,999	1	-	1	3
£80,000 i £84,999	1	1	2	1
£85,000 i £89,999	2	2	-	-
£90,000 i £94,999	-	-	-	-
£95,000 i £99,999	-	-	-	-
£100,000 i £104,999	-	-	-	-
£105,000 i £109,999	-	-	-	-
£110,000 i £114,999	1	1	-	-
Cyfanswm	**13**	**13**	**11**	**10**

Nid oes dim un swyddog yn cael cydnabyddiaeth ariannol o fwy na £115k.

Mae'r tabl canlynol yn nodi'r gydnabyddiaeth ariannol a dalwyd i uwch swyddogion sy'n cael eu cyflogi ar sail barhaol ac y mae eu cyflogau blynyddol a buddion eraill yn uwch na £60k y flwyddyn. Mae uwch swyddogion sy'n ennill mwy na £150k y flwyddyn cael eu henwi'n unigol hefyd er mwyn cydymffurfio gyda gofynion statudol:-

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau £'000	Lwfansau Costau £'000	Cyfraniad Pensiwn £'000	Cyfanswm £'000
Prif Weithredwr*	113	1	21	136
Prif Weithredwr - Cynorthwyol	87	1	16	104
Prif Weithredwr - Cynorthwyol	87	2	16	105
Pennaeth Swyddogaeth - Busnas y Cyngor	75	-	14	89
Pennaeth Swyddogaeth - Adnoddau	83	1	15	99
Pennaeth Proffesiwn - (AD)	64	-	12	75
Pennaeth Gwasanaeth (Tai)	69	1	12	82
Pennaeth Gwasanaeth (Economaidd)	73	1	14	88
Pennaeth Gwasanaeth (Dysgu)	73	-	14	87
Pennaeh Gwasanaeth (Plant)	66	-	13	79
Pennaeth Gwasanaeth (Oedolion)	72	-	13	86
Pennaeth Gwasanaeth (Amgylchedd)	67	2	12	81
Pennaeth Gwasanaeth (Trawsnewid)	61	-	11	73
Prif Swyddog Cynllunio - (Ynys Ynni)	-	-	-	-
Cyfanswm	**991**	**9**	**183**	**1,193**

* Nodyn: Elfen Swyddog Canlyniadau o gyflog y Prif Weithredwr yw £9,785 a nid yw wedi ei gynnwys yn y ffigyrau uchod.

Ceir ffigyrau cymharol ar gyfer 2016/17 yn y tabl isod:-

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau £'000	Lwfansau Costau £'000	Iawndal am golli Swydd £'000	Cyfraniad Pensiwn £'000	Cyfanswm £'000
Prif Weithredwr	121	2	-	22	145
Prif Weithredwr Cynorthwyol	86	1	-	16	103
Prif Weithredwr Cynorthwyol	86	2	-	16	104
Pennaeth Swyddogaeth Busnes y Cyngor	75	-	-	14	89
Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog 151	82	1	-	15	98
Pennaeth Proffesiwn (AD)	63	-	-	12	75
Pennaeth Gwasanaeth (Tai)	66	1	-	12	79
Pennaeth Gwasanaeth (Rheoleiddio a Datblygu Economaidd)	72	2	-	13	87
Pennaeth Gwasanaeth (Dysgu) Gydol Oes)	72	2	-	13	87
Pennaeh Gwasanaeth (Plant)	56	-	-	14	70
Pennaeth Gwasanaeth (Oedolion)	72	-	-	13	85
Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd,Eiddo a Gwastraff)	66	1	-	12	79
Pennaeth Gwasanaeth (Trawsnewid)	66	-	-	12	78
Prif Swyddog Cynllunio - (Ynys Ynni)	61	-	-	11	72
Cyfanswm	**1,044**	**12**	**-**	**195**	**1,251**

*Nodyn: Mae taliad y Swyddog Canlyniadau o £9,105 wedi ei gynnwys yng nghyflog ffioedd a lwfansau'r Prif Weithredwr.

Mae cymhareb taliad cyflog y Prif Weithredwr fel canolrif o gyflogau'r holl weithwyr eraill yn 6.51:1 ar gyfer 2017/18 (6.47:1 yn 2016/17).

NODYN – 35 PECYNNAU YMADAEL

Mae'r nifer o becynnau ymadael gyda chyfanswm cost fesul band a chyfanswm cost diswyddiadau gorfodol a diswyddiadau eraill wedi eu nodi yn y tabl isod:-

Band cost pecyn ymadael (gan gynnwys taliadau arbennig)	Nifer o ddiswyddiadau gorfodol		Nifer o ymadawiadau eraill a gytunwyd		Cyfanswm y nifer o becynnau ymadael fesul band cost		Cyfanswm cost pecynnau ymadael	
	2017/18	2016/17	2017/18	2016/17	2017/18	2016/17	2017/18 £000	2016/17 £000
£0 - £20,000	21	19	54	19	75	38	362	259
£20,001 - £40,000	4	2	11	6	15	8	437	202
£40,001 - £60,000	-	-	1	-	1	-	44	-
£60,001 - £80,000	-	-	-	-	-	-	-	-
£80,001 - £100,000	-	-	-	-	-	-	-	-
£100,001 - £250,000	-	-	-	-	-	-	-	-
Total	**25**	**21**	**66**	**25**	**91**	**46**	**843**	**461**

NODYN 36 – FFIOEDD ARCHWILIO ALLANOL

Codwyd y ffioedd canlynol ar y Cyngor mewn perthynas ag archwilio allanol ac arolygiaeth:-

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Ffioedd yn daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas â gwasanaethau archwilio allanol gan yr archwilydd apwyntiedig am y flwyddyn	192	193
Ffioedd yn daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas â gwasanaethau archwilio allanol gan yr archwilydd apwyntiedig am blynyddoedd cynt	15	-
Ffioedd yn daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas ag arolygon statudol	100	114
Ffioedd yn daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru ar gyfer ardystio hawliadau a dychweliadau grant am y flwyddyn	115	88
Cyfanswm	**422**	**395**

NODYN 37 – INCWM GRANTIAU

Mae'r Cyngor wedi credydu'r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn 2017/18 a 2016/17:-

	Nodyn	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Credydwyd i Drethiant ac Incwm grant Amhenodol			
Grant Cynnal Refeniw (Grantiau'r Llywodraeth sydd heb eu neilltuo)	14	69,650	70,619
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf	14	9,110	10,629
Grant – CRT (Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf)	14	2,691	2,727
Arall (Grantiau Llywodraeth heb eu neilltuo)	14	-	-
Cyfanswm		**81,451**	**83,975**
Credwydwyd i Wasanaethau			
Grantiau:			
Grant Ôl 16 (Addysg)		2,523	2,554
Grant Dechrau'n Deg (Addysg)		1,379	-
Grant Cyfnod Sylfaen (Addysg)		-	1,853
Grant Gwella Addysg (Addysg)		2,969	-
Grant Datblygu Disgyblion (Addysg)		1,654	-
Grant Tocynnau Teithio Rhatach		717	774
Cymhorthdal budd-dâliadau Tai		18,493	18,441
Grant Cefnogi Pobl (SPG a SPRG)		2,549	2,644
Grant Gyfarwyddiaeth yr Amgylchedd a Datblygu Cynaliadwy		1,601	1,654
Cyfanswm		**31,885**	**27,920**
Grantiau Arall:			
Dysgu Gydol Oes		1,707	5,129
Gwasanaethau Oedolion		1,994	897
Gwasanaethau Plant		890	635
Tai		1,104	1,093
Priffyrdd, Gwastraff ag Eiddo		2,197	1,859
Datblygu Economaidd a Rheoleiddio		700	706
Trawsnewid Corfforaethol		202	199
Adnoddau		600	850
Busnes y Cyngor		22	21
Costau Corfforaethol a Democrataidd		374	-
Cyllid Corfforaethol		-	-
Cyfrif Tai Refeniw		39	34
Cyfanswm		**9,829**	**11,423**
Cyfraniadau:		**10,063**	**10,768**
Cyfanswm		**133,228**	**134,086**

Grantiau Cyfalaf a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Balans agoriadol	273	1,302
Ychwanegu: Grantiau Cyfalaf newydd a dderbyniwyd ymlaen llaw (amodau defnydd heb eu cwrdd)	10,469	9,675
Grantiau cyfalaf ad-dalwyd	(344)	(43)
Llai: symiau a ryddhawyd i'r Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (amodau wedi eu cwrdd)	(6,501)	(10,661)
Balans Cau	**3,897**	**273**

NODYN 38 – PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Mae'r Cyngor yn penodi aelodau i rai cyrff cyhoeddus, elusennol a gwirfoddol. Yn ystod 2017/18, talwyd cyfanswm o £3.559m mewn grantiau ar gyfer prynu gwasanaethau gan y cyrff hyn (£3.280m yn 2016/17). Mae'r Cyngor wedi asesu maint y trafodion unigol yn codi drwy'r partïon cysylltiedig ac mae'r datgeliadau isod yn ymwneud â thrafodion rhwng y Cyngor a'r parti cysylltiedig sydd yn uwch na £0.02m o ran eu gwerth:-

Parti Cysylltiedig	Cysylltiad	Taliadau	Swm sydd yn ddyledus gan y Cyngor	Swm sydd yn ddyledus i'r Cyngor
		£'000	£'000	£'000
Age UK/ Age Cymru (Age Concern)	Aelod wedi apwyntio gan y cyngor i fod yn gynrychiolydd (aelod wedi colli set yn Mai 2017)	56	14	4
Cyngor ar Bopeth Ynys Mon	Aelod wedi apwyntio gan y cyngor i fod yn gynrychiolydd	85	-	-
Ymddiriedolaeth Gofalwyr Gogledd Cymru Gofal Croesffyrdd	Aelod wedi apwyntio gan y cyngor i fod yn gynrychiolydd	32	2	-
Grwp Llandrillo Menai	Mae un aelod yn aelod o bwyllgor y safle ac aelod arall wedi ei gyflogi gan y cwmni	224	2	9
Medrwn Mon	Aelod wedi apwyntio gan y cyngor i fod yn gynrychiolydd	111	-	-
		508	**18**	**13**

Mae'r Cyngor yn aelod o Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, a thalwyd tanysgrifiad o £0.098m iddi yn 2017/18 (£0.095m yn 2016/17).

Mae Aelodau wedi datgan diddordebau mewn contractau neu mewn sefydliadau a all fod yn ymwneud â'r Cyngor yn y Gofrestr Statudol o Ddiddordebau Aelodau. Talwyd cyfanswm o £0.785m gan y Cyngor yn 2017/18 mewn perthynas â'r diddordebau hyn (£dim yn 2016/17).

Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, drwy reolaeth gyffredinol gan Llywodraeth ganol, yn barti cysylltiedig i'r Cyngor. Cyfanswm y taliadau a wnaed i BIPBC gan y Cyngor am 2017/18 oedd £0.962m (£1.185m yn 2016/17) ac roedd £0.239m yn ddyledus ar ddiwedd y flwyddyn. Cyfanswm y derbyniadau i'r Cyngor gan BIPBC oedd £3.768m (£2.093m yn 2016/17), gyda £1.821m (£1.294m yn 2016/17) yn ddyledus gan ein parti cysylltiedig ar ddiwedd y flwyddyn.

Mae nifer o sefydliadau'n annibynnol ô'r Cyngor ond serch hynny'n cael effaith ar ei feysydd gwasanaeth. Fel y gall y Cyngor gynnal partneriaethau effeithiol gyda nifer o'r sefydliadau hyn, mae cynrychiolwyr o'r Cyngor, Cynghorwyr etholedig fel arfer, yn gwasanaethu ar amryfal bwyllgorau a fforymau sy'n gyfrifol amdanynt. Ceir rhestr o'r cyrff allanol a chynrychiolwyr y Cyngor arnynt yn Atodiad 1.

DIDDORDEBAU MEWN CWMNÏAU

Mae gan y Cyngor ddiddordeb mewn dau gwmni ac, yn y ddau achos, yr aelod arall yw Cyngor Gwynedd ond nid oes ganddo ddylanwad mawr dros y cwmnïau hyn:-

Cwmni Gwastraff Môn-Arfon Cyf

Cwmni Gwaredu Gwastraff Awdurdod Lleol oedd Cwmni Gwastraff Môn-Arfon Cyf. a sefydlwyd ar y cyd gan ragflaenwyr Cynghorau Ynys Môn a Gwynedd yn 1994. Roedd y cwmni yn rhedeg dau safle rheoli gwastraff yn Ynys Môn a Gwynedd, a oedd ar brydles gan yr Awdurdodau Lleol. Roedd y rhan fwyaf o weithgaredd y cwmni yn ymwneud â chontractau â'r ddau Awdurdod Lleol.

Yn dilyn newid yn y ddeddfwriaeth, penderfynodd y ddau Gyngor ddirwyn y cwmni i ben yn ystod 2007/08 ac ymgymryd â'r gwaith yn fewnol. Yn 2008 trosglwyddwyd yr asedau a'r ymrwymiadau gweithredol perthnasol a'r staff i'r Cyngor, ynghyd â swm balans mewn arian parod. Mae'r buddsoddiad wedi cael ei ailbrisio bob blwyddyn ac mae'r rhan fwyaf o arian y cyfranddeiliaid wedi cael ei dalu'n ôl i'r ddau Gyngor. Diddymwyd y cwmni yn 2017/18 ac, yn dilyn hyn, derbyniodd y Cyngor £44k yn ymwneud â chyfran y Cyngor o asedau net y sefydliad.

Cwmni Cynnal Cyf

Sefydlwyd y cwmni hwn adeg ad-drefnu llywodraeth leol ar y cyd rhwng Cynghorau Ynys Môn a Gwynedd. Mae'n darparu gwasanaethau cefnogaeth addysg dan gytundeb i ysgolion a gynhelir ac i awdurdodau addysg lleol a gwasanaethau arolygu ysgolion i Estyn. Dim ond i hyrwyddo ei amcanion y mae modd defnyddio incwm y cwmni. Mae'r cwmni yn gyfyngedig dan warant, heb gyfalaf cyfranddaliadau, ac mae rhwymedigaeth y Cyngor yn gyfyngedig i un bunt.

Mae cyfrifon y cwmni am 2016/17 yn dangos colled net o £0.156m (£0.124m colled yn 2015/16). Trosiant y cwmni am 2016/17 oedd £2.348m (£2.735m yn 2015/16). Dengys cyfrifon cyhoeddedig y Cwmni rwymedigaethau net o £0.383m ar 31 Mawrth 2017 (roedd asedau net yn £0.490m ar 31 Mawrth 2016).

Gellir cael copïau o'r datganiadau ariannol gan Gwmni Cynnal Cyf, Plas Llanwnda, Caernarfon, Gwynedd. Nid yw adroddiad yr archwiliwr ar y cyfrifon am y flwyddyn ariannol hyd at 31 Mawrth 2017 wedi ei gadarnhau. Yn ystod blwyddyn ariannol 2017/18, cyfrifodd y Cyngor am £0.757m (£0.719m yn 2016/17) o gostau'n gysylltiedig â phrynu gwasanaethau gan y cwmni.

Penododd y cwmni hwn Ieuan Williams fel ei Brif Swyddog Gweithredol yn 2017. Mae Ieuan Williams yn gynghorydd o'r Awdurdod ac yn dal swydd Dirprwy Arweinydd a Deilydd Portffolio ar gyfer Trawsnewid gwasanaeth a'r Iaith Gymraeg.

Mae gan y Cyngor hefyd ddiddordebau mewn cwmnïau fel a ganlyn:-

Cyd-bwyllgor Addysg Cymru - WJEC CBAC Cyf

Mae'r Cyngor yn aelod o WJEC CBAC Cyfyngedig, cwmni elusennol y mae'r 22 awdurdod unedol Cymru yn aelodau ohono. Ei amcanion yw darparu gwasanaethau arholiad a darparu a hyrwyddo gwasanaethau addysg a diwylliannol eraill. Mae'r cwmni yn gyfyngedig dan warant, heb gyfalaf cyfranddaliadau, ac mae rhwymedigaeth y Cyngor yn gyfyngedig i un bunt.

Yn ystod blwyddyn ariannol 2017/18, talodd y Cyngor £0.462m (£0.414m yn 2016/17) am brynu gwasanaethau gan y cwmni.

Mae cyfrifon y Cwmni am 2015/16 (h.y. at y flwyddyn a ddaeth i ben ar 30 Medi) yn dangos symudiad net negatif mewn cronfeydd o £12.785m (symudiad net positif mewn cronfeydd o £5.263m yn 2014/15). Trosiant y cwmni am 2015/16 oedd £41.364m (£40.704m yn 2014/15) a'i asedau net yn £19.068m ar 30 Medi 2016 (£31.853m ar 30 Medi 2015).

Gellir cael copïau o gyfrifon y cwmni o WJEC CBAC Cyfyngedig, 245 Rhodfa'r Gorllewin, Llandaf, Caerdydd, CF5 2YX. Nid yw adroddiad yr archwiliwr ar y cyfrifon am y flwyddyn ariannol i 30 Medi 2016 wedi ei gadarnhau.

Menter Môn Cyfyngedig

Mae'r Cyngor yn aelod o Menter Môn Cyf, ac roedd yn un o dri aelod ar 31 Mawrth 2018. Amcanion y cwmni yw hyrwyddo twf economaidd yn Ynys Môn wledig. Mae'r cwmni wedi ei gyfyngu dan warant, heb gyfalaf cyfranddaliadau, ac mae ymrwymiad y Cyngor yn gyfyngedig i un bunt.

Yn ystod blwyddyn ariannol 2017/18, talodd y Cyngor £0.239m i'r cwmni i gefnogi ei weithgareddau (£0.090m yn 2016/17).

Mae cyfrifon y Cwmni am y flwyddyn ariannol ddaeth i ben ar 31 Rhagfyr 2016 yn dangos colled net cyn treth o £0.261m (elw net o £0.365m cyn treth yn 2015/16). Trosiant y Cwmni am 2016 oedd £2.044m (£4.258m yn 2015) a'i rwymedigaethau net yn £0.869m ar 31 Rhagfyr 2016 (£0.542m yn 2015).

Gellir cael copïau o gyfrifon y cwmni o Menter Môn, Neuadd y Dref, Sgwâr Buckley, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7LR. Nid yw adroddiad yr archwilwyr ar y cyfrifon am y flwyddyn ariannol i 31 Rhagfyr 2016 wedi ei gadarnhau.

Ysgol Sefydledig Caergeiliog

Mae balansau ar gyfer asedau a rhwymedigaethau cyfredol a reolir gan Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys yn y cyfrifon yma ac, o'r herwydd, nid yw cronfeydd wrth gefn yr ysgol, fel y cânt eu nodi yn y Fantolen hon, ond yn cynrychioli'r asedau net cyfredol. Mae gan yr ysgol hefyd asedau nad ydynt yn gyfredol o £0.785m ar Fantolen yr ysgol ar 31 Mawrth 2018 (£0.631m ar 31 Mawrth 2017), ar sail cyfuniad o brisiant a chost hanesyddol, llai dibrisiant. Mae'r asedau nad ydynt yn gyfredol wedi eu breinio yng Nghorff Llywodraethu'r ysgol ac ni chânt eu hymgorffori ym Mantolen y Cyngor.

NODYN 39 – CRONFEYDD YMDDIRIEDOL

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel ymddiriedolwr i nifer o gronfeydd ymddiriedol. Mae eu cyfrifon ar gael gan yr Adain Gyfrifeg, Adnoddau, Swyddfeydd y Cyngor, Cyngor Sir Ynys Môn, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7TW. Yn ychwanegol at gymynroddion i bethau megis gwobrau mewn ysgolion a chysuron a gwelliannau yn sefydliadau'r Gwasanaethau Cymdeithasol, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am gronfeydd Ymddiriedol fel a ganlyn:-

Yn ystod 2017/18, roedd gan y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 cyfrifoldeb ariannol am amryw o elusennau. Er fod eu gweinyddiaeth ariannol wedi cael ei integreiddio gyda gwaith y Cyngor, mae'r elusennau yn gyfreithiol ar wahân ac fe gynhyrchir datganiadau ariannol ar wahân, sydd yn unol â safonau cyfrifyddu cymwys a'r Datganiad o'r Arfer a Argymhellir ar Gyfrifo gan Elusennau, a gyhoeddwyd gan y Cymisiynwyr Elusennau. Fe rheolir yr elusennau ac fe cymeradwyir y gwariant yn unol â'r meini prawf a nodir yn nogfennau llywodraethu pob un.

Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn (Rhif 1000818)

Y Cyngor yw unig ymddiriedolwr Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn, sef ymddiriedolaeth a sefydlwyd i weinyddu buddsoddiadau a brynwyd gydag arian a gafwyd gan Shell UK Limited pryd y daeth gwaith y cwmni i ben yn y lanfa olew oedd ganddo ym Môn. Amcanion yr Ymddiriedolaeth Elusennol yw darparu mwynderau a chyfleusterau er lles cyffredinol cyhoeddus pobl sy'n byw yn Ynys Môn. Mae'n gwneud hyn trwy gyfrannu tuag at wariant ar wasanaethau cyhoeddus a thrwy roi grantiau i gyrff elusennol a gwirfoddol.

Yn 2017/18, derbyniodd y Cyngor £0.215m (£0.215m yn 2016/17) gan yr Ymddiriedolaeth tuag at gostau rhedeg Oriel Ynys Môn. Hefyd, cafodd y Cyngor ei ad-dalu am gostau rheoli a llywodraethu ariannol.

Cronfa'r Degwm

Ar hyn o bryd, gweinyddir buddsoddiadau'r gronfa gan Gyngor Gwynedd ar ran yr awdurdodau a olynodd yr hen Gyngor Sir Gwynedd. Yn y dyfodol, fe drosglwyddir cyfran Ynys Môn o Gronfa'r Degwm i Gyngor Sir Ynys Môn i'w weinyddu.

Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn (Rhif 525254)

Mae 75% o'r incwm net o Stad Elusennol David Hughes yn ffurfio rhan o Gronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn - sef Cronfa y mae'r Cyngor yn Ymddiriedolwr iddi. Defnyddir yr incwm i ddibenion addysgol penodol. Telir y 25% arall i "Elusen David Hughes er Lles y Tlodion", elusen nad yw'n cael ei gweinyddu gan y Cyngor.

Ar 31 Mawrth 2018, roedd balansau amcangyfrifiedig y Cronfeydd Ymddiriedol hyn (yn ôl gwerth yr asedau ar y farchnad) yn:-

Crynodebau datganiad cyn eu harchwilio	2017/18 Incwm £'000	2017/18 Gwariant £'000	2017/18 Asedau £'000	2017/18 Rhwymedigaethau £'000
Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn	615	855	21,536	669
Cronfa'r Degwm	7	8	893	22
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn	114	159	3,006	-

Crynodebau datganiad cyn eu harchwilio	2016/17 Incwm £'000	2016/17 Gwariant £'000	2016/17 Asedau £'000	2016/17 Rhwymedigaethau £'000
Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn	583	648	22,360	578
Cronfa'r Degwm	6	20	913	20
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn	139	512	2,848	12

Cyfanswm gwerth y cronfeydd eraill ar 31 Mawrth 2018, gan gynnwys buddsoddiadau yn ôl eu gwerth ar y farchnad, yw £0.101m ar 31 Mawrth 2018 (£0.136m ar 31 Mawrth 2017).

Nid yw balansau Cronfa'r Ymddiriedolaeth yn cael eu cynnwys yn y Fantolen gan fod rhain yn cynrychioli asedau a ddelir mewn ymddiriedolaeth ar gyfer trydydd partïon yn hytrach nag ym mherchnogaeth y Cyngor. Fe ddangosir crynodeb o berfformiad yr Ymddiriedolaethau Elusennol mwyaf yn y tabl uchod.

Mae Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn wedi newid statws cyfreithiol. Bydd yr Elusen o 2019/20, yn dod yn Sefydliad Elusennol Corfforedig (ICO). Bydd hyn yn darparu mwy o annibyniaeth a gwahaniad oddi wrth y Cyngor.

NODYN 40 – CYNLLUN PENSIWN ATHRAWON

Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o Gynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoi buddiannau penodol i athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar ganran o dâl pensiynadwy aelodau.

Yn dechnegol, cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Fodd bynnag, mae'r cynllun heb ei gyllido ac mae'r Adran Addysg yn defnyddio cronfa dybiannol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w thalu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Cyngor yn gallu adnabod ei ran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad Cyfrifon yma maent, felly, yn cael eu cyfrifo ar yr un sail â chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2017/18, talodd y Cyngor £3.691m i Bensiynau Athrawon yn ymwneud â buddiannau ymddeol athrawon, a oedd yn cynrychioli 16.55% o dâl pensiynadwy (£3.771m a 16.12% yn 2016/17).

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfernir ar gyfer ymddeoliad cynnar y tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig a manylir arnynt yn Nodyn 41 isod.

NODYN 41 – CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG LLYWODRAETH LEOL

Buddiannau Ymddeoliad

Cyfranogiad yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith ei swyddogion a'i weithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er nad yw'r buddiannau yma yn cael eu talu hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan y Cyngor rwymedigaeth i wneud y taliadau sydd raid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawliau i'r dyfodol. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yng Nghronfa Bensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, gan olygu fod y Cyngor a gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, a gyfrifir ar lefel y bwriedir iddi gydbwyso rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad.

a) Trafodion yn ymwneud â buddiannau ôl-gyflogaeth

Mae'r Cyngor yn adnabod cost y buddiannau ymddeol yn yr adroddiadau ar gostau'r gwasanaethau pan mae'r gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan mae'r buddiannau yn cael eu talu fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r gost sydd raid ei dangos yn erbyn Cronfa'r Cyngor yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn ac, felly, mae gwir gost buddiannau ôl-gyflogaeth / ymddeoliad yn cael eu symud allan o'r Gronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Yn ystod y flwyddyn, mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans y Gronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn:-

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Cost y gwasanaeth yn cynnwys:		
Costau cyfredol y gwasanaeth	15,098	8,778
Colledion ar setliadau neu gwtogiadau	260	97
Cyfanswm cost y Gwasanaeth	**15,358**	**8,875**
Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi		
Cost llog ar yr ymrwymiad budd diffiniedig	9,987	11,440
Incwm llog ar Asedau'r Cynllun	(7,198)	(8,119)
Cyfanswm y buddiannau Ôl-Gyflogaeth a godwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarpariaeth y Gwasanaeth	**18,147**	**12,196**
Elw ar Asedau'r Cynllun (ac eithrio symiau sydd wedi eu cynnwys yn y gwariant llog net)	(2,232)	(34,434)
(Elw) a cholledion actiwarïaid yn codi oherwydd newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	(7,671)	45,047
Arall	46	(3,280)
Cyfanswm Ailfesur y rhwymedigaeth o ran buddiannau net diffiniedig yn cynnwys	**(9,857)**	**7,333**
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd ar Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	**8,290**	**19,529**
Gwyrdroi'r taliadau net a wnaed ar gyfer buddiannau ymddeoliad yn unol â'r côd	6,537	3,154
Swm gwirioneddol a godwyd yn erbyn balans Cronfa'r Cyngor ar gyfer pensiynau yn ystod y flwyddyn:		
Cyfraniad y cyflogwyr sy'n daladwy i'r cynllun	11,610	9,042
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	**18,147**	**12,196**

b) Asedau a Rhwymedigaethau Pensiwn a gydnabyddir yn y Fantolen

Mae rhwymedigaethau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull credyd uned rhagdybiedig, amcangyfrif o'r pensiynau a fydd yn daladwy yn y blynyddoedd i ddod yn seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaethau, lefelau cyflogau ac ati. Mae'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a'r rhwymedigaethau o ran Buddiannau Dewisol wedi cael eu hasesu gan Hymans Robertson LLP, cwmni annibynnol o actiwarïaid, ac mae'r amcangyfrifon yn seiliedig ar y prisiad llawn diweddaraf o'r Cynllun ar 31 Mawrth 2016. Yn dilyn y prisiad hwn, talodd y Cyngor £3.666m ymlaen llaw, i leihau cyfraniadau pensiwn yn ymwneud â'r tair blynedd, 2017/18 i 2019/20. Arweiniodd hyn at arbediad ac ar 31 Mawrth 2018 mae wedi lleihau rhwymedigaethau'r Cyngor o fewn y Gronfa Bensiwn gan symud ymlaen £2.445m.

Mae'r symiau sydd wedi eu cynnwys yn y Fantolen yn codi o ymrwymiad yr Awdurdod mewn perthynas a'i gynllun buddiannau diffiniedig fel a ganlyn:	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000
Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun	288,424	275,083
Gwerth Presennol Ymrwymiadau'r Cynllun	(390,612)	(380,592)
Rhwynedigaeth net yn codi o'r rhwymedigaethau diffiniedig	**(102,188)**	**(105,509)**

Cysoni Gwerth Presennol Rhwymedigaethau'r Cynllun

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Balans ar 1 Ebrill	**380,591**	**326,792**
Cost gwasanaeth cyfedrol	15,098	8,778
Cost llog	9,987	11,440
Cyfraniadau gan cyfanogwyr y cynllun	2,321	2,202
Ailfesur (elw) a cholledion	(7,625)	41,767
Costau gwasanaeth blaenorol	260	97
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllido	(987)	(1,004)
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd	(9,033)	(9,481)
Balans ar 31 Mawrth	**390,612**	**380,591**

Cysoni Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Gwerth Teg Agoriadol Asedau'r Cynllun ar 1 Ebrill	**275,083**	**231,770**
Incwm Llog	7,198	8,119
Elw ar asedau cynllun (heb gynnwys gwariant llog net)	2,232	34,434
Cyfraniadau gan aelodau	2,321	2,202
Cyfraniadau gan y cyflogwr	10,623	8,039
Cyfraniadau mewn perthynas â buddiannau nad oeddynt yn cael eu cyllido	987	1,004
Buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllido	(987)	(1,004)
Buddiannau a dalwyd	(9,033)	(9,481)
Balans ar 31 Mawrth	**288,424**	**275,083**

c) Gwerth Teg Asedau'r Cynllun

Asedau Cynllun Pensiwn y Cyngor yw:-

Prif gategorïau asedau'r gronfa yn ôl y prisiau a ddyfynnwyd ar 31 Mawrth 2018 a 31 Mawrth 2017.

	2017/18 Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2017/18 Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2016/17 Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2016/17 Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000
Arian a chywerthoedd arian	10,862	-	10,349	-
	-	-	-	-
Buddsoddiad ecwiti (yn ôl y math o ddiwydiant)				
Defnyddwyr	8,567	-	9,432	-
Cynhyrchu	9,462		8,518	
Sefydliadau Ariannol	5,102	-	5,276	-
Ynni a Chyfleustodau	903	-	1,532	-
Iechyd a Gofal	14,646	-	13,577	-
Technoleg Gwybodaeth	10,966	-	11,060	-
Arall	995	-	754	-
Gwarantau dyled arall	-	41,928	-	34,365
Ecwiti preifat	-	11,216	-	12,426
Cronfeydd Buddsoddi a Cwmniau Buddsoddi				
Ecwiti	58,556	87,909	58,797	83,686
Isadeiledd	-	5,038	-	3,688
Eiddo Tiriog	-	-	-	-
Eiddo yn y DU	6,737	15,271	6,044	15,020
Eiddo Tramor	-	266	-	559
Cyfanswm Gwerth yr holl Asedau	**126,796**	**161,628**	**125,339**	**149,744**
Cyfanswm Gwerth yr Asedau Gweithredol ac Anweithredol		**288,424**		**275,083**

Prif gategorïau asedau'r cynllun fel canran o asedau'r cynllun cyfan

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd yn cynnwys y categorïau canlynol, yn ôl y gyfran o'r asedau cyfan a ddelir:-

	31 Mawrth 2018	31 Mawrth 2017
Arian a chyfwerthoedd arian	4%	4%
Buddsoddiadau ecwiti (yn ôl y math o ddiwydiant)		
Defnyddwyr	3%	3%
Cynhyrchu	3%	3%
Sefydliadau Ariannol	2%	2%
Ynni a chyfleustodau	0%	1%
Iechyd a Gofal	5%	5%
Technoleg Gwybodaeth	4%	4%
Arall	0%	0%
Gwarantau dyled arall	14%	12%
Ecwiti preifat	4%	5%
Cronfeydd Buddsoddi ac Unedau Buddsoddi		
Ecwiti	51%	52%
Isadeiledd	2%	1%
Eiddo Tiriog	0%	0%
Eiddo yn y DU	8%	8%
Eiddo Tramor	0	-
Cyfanswm	**100%**	**100%**

ch) Hanes y Cynllun

Dadansoddiad o asedau a rhwymedigaethau'r cynllun:-

	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000	31 Mawrth 2016 £'000	31 Mawrth 2015 £'000	31 Mawrth 2014 £'000
Gwerth Teg Asedau'r Cynllun Pensiwn	288,424	275,083	231,770	224,961	199,636
Gwerth Presennol Rhwymedigaeth Budd Diffinedig y Cynllun	(390,612)	(380,591)	(326,792)	(350,438)	(290,788)
(Diffyg)/Asedau yn y Cynllun	**(102,188)**	**(105,508)**	**(95,022)**	**(125,477)**	**(91,152)**

Mae'r rhwymedigaethau yn dangos maint y rhwymedigaethau gwaelodol sydd gan y Cyngor yn yr hirdymor i dalu buddiannau ymddeoliad. Mae'r cyfanswm rhwymedigaeth budd diffinedig presennol o £390.612m yn cael effaith sylweddol ar werth net y Cyngor fel y'i cofnodwyd yn y Fantolen, yn arwain at rwymedigaeth net o £102.188m.

Fodd bynnag, mae'r trefniadau statudol ar gyfer cyllido'r diffyg yn golygu bod sefyllfa gyllidol y Cyngor yn parhau i fod yn iach. Bydd y diffyg yng Nghynllun Pensiwn Gwynedd yn cael ei adennill drwy gynyddu'r cyfraniadau, fel yr asesir gan actwari'r cynllun, dros weddill oes waith y gweithwyr.

d) Prif Ragdybiaethau a ddefnyddiwyd gan yr Actiwari oedd:-

	2017/18	2016/17
Rhagdybiaethau Marwoledd:		
Hirhoediedd yn 65 bensiynwyr presennol:		
Dynion	22.0 years	22.0 years
Merched	24.2 years	24.2 years
Hirhoediedd yn 65 bensiynwyr dyfodol:		
Dynion	24.0 years	24.0 years
Merched	26.4 years	26.4 years
Graddfa Cynnydd Chwyddiant / Pensiwn	2.40%	2.40%
Gradda cynnydd mewn cyflogau	2.40%	2.40%
Dychweliad disgwyliedig ar yr asedau	3.40%	3.20%
Graddfa ddisgownt ar rwymedigaethau'r cynllun	2.70%	2.60%
Defnyddio'r opsiwn i drosi pensiwn blynyddol i lwmp swm ymddeoliad:		
Gwasanaeth i Ebrill 2008	50.00%	50.00%
Gwasaneath ôl Ebrill 2008	75.00%	75.00%

dd) Dadansoddiad Sensitifrwydd

Mae'r dadansoddiad sensitifrwydd isod yn seiliedig ar newidiadau posibl i'r rhagdybiaethau a all, yn rhesymol, ddigwydd ar ddiwedd y cyfnod adrodd. Ar gyfer pob newid mewn rhagdybiaeth, mae'n cymryd yn ganiataol bod yr holl ragdybiaethau eraill yn gyson. Mae'r dadansoddiad o sensifitrwydd yn dangos y gallai gostyngiad 0.5% yn y gyfradd ddisgownt real oherwydd newidiadau posibl yn y farchnad, gynyddu rhwymedigaethau'r gronfa gan £40.073m oherwydd rhoddir gwerth uwch ar fuddiannau a delir yn y dyfodol. Gallai cynnydd 0.5% yn y gyfradd cynnydd cyflogau olygu cynnydd o £6.885m yng nghostau'r gronfa. Gallai cynnydd 0.5% yn y gyfradd bensiynau olygu cynnydd o £32.620m mewn rhwymedigaethau. Mae'r amcanbrisiau yn y dadansoddiad sensitifrwydd wedi cael eu gweithio allan yn unol â thybiaethau actiwaraidd proffesiynol, IAS19 a FRS102. Mae hyn yn golygu bod y defnydd o'r rhagdybiaethau 0.5% isod wedi cael eu dewis gan yr actiwari proffesiynol yn unol â'i farn/barn broffesiynol ef/hi. Byddai'r Actiwari wedi cymryd i ystyriaeth wybodaeth gyfredol a blaenorol a'r ffaith na fu ond newidiadau bychan, e.e. cyfraddau llog wedi newid 0.25%. Byddai gwybodaeth ynghylch hyd oes pobl a gwybodaeth ddemograffig hefyd wedi dylanwadu ar hyn.

Newid Mewn Tybiaethau fel ar 31 Mawrth 2018	% Y Cynnydd yn fras I'r Cyflogwr	Swn Ariannol Bras £'000
lleihad o 0.5% yn y gyfradd ddisgownt real	10%	40,073
cynnydd o 0.5 % yn y gyfradd cynnydd cyflog	2%	6,885
cynnydd o 0.5 % yn y gyfradd cynnydd pensiwn	8%	32,620

e) Yr Effaith ar Lif Arian yr Awdurdod

Amcan y cynllun yw cadw cyfraniadau'r cyflogwr ar gyfradd sydd mor gyson ag y gall fod. Mae gan y Cyngor strategaeth gydag actiwari'r cynllun i sicrhau lefel gyllido o 100% yn ystod yr 20 mlynedd nesaf. Caiff lefelau cyllido eu monitro'n flynyddol. Caiff y prisiad tairblwyddol nesaf ei gwblhau erbyn 31 Mawrth 2019.

Bydd angen i'r cynllun gymryd i ystyriaeth y newidiadau cenedlaethol i'r cynllun dan Ddeddf Gwasanaethau Pensiynau Cyhoeddus 2013.

Yn unol â'r Ddeddf, efallai na fydd y CPLIL yn Lloegr a Chymru, a'r prif gynlluniau cyfredol eraill ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus, yn darparu buddiannau ar gyfer gwasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2014 (neu Wasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2015 yn achos y prif gynlluniau pensiwn eraill ar gyfer gwasanaeth cyhoeddus yn Lloegr a Chymru). Mae'r Ddeddf yn cynnwys darpariaeth ar gyfer rheoleiddio'r cynlluniau mewn fframwaith cyffredinol er mwyn sefydlu cynlluniau yn seiliedig ar yr enillion cyfartalog yn ystod gyrfa wedi eu hailbrisio er mwyn talu pensiynau a buddiannau eraill.

Mae'r rhwymedigaethau'n dangos yr ymrwymiad sydd ar y Cyngor yn y tymor hir i dalu buddiannau ôl-gyflogaeth (ymddeoliad). Mae'r rhwymedigaeth net o £102.188mm yn cael effaith sylweddol ar werth net y Cyngor fel y cafodd ei gofnodi yn y Fantolen. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol ar gyfer cyllido'r diffyg yn golygu fod sefyllfa ariannol y Cyngor yn parhau i fod yn iach.

Gwneir iawn am y diffyg yn y cynllun llywodraeth leol drwy gynyddu'r cyfraniadau dros weddill oes gweithio'r gweithwyr (h.y. cyn y bydd y taliadau'n ddyledus) yn unol ag asesiad actiwari'r cynllun; nid oes angen cyllid ond i gwrdd â chostau buddiannau dewisol pan fydd y pensiynau'n cael eu talu.

f) Amcangyfrif o'r cyfraniadau i'w talu i Gronfa Bensiwn Gwynedd yn 2018/19

Mae'r Cyngor yn rhagweld y bydd yn talu cyfraniad o £8.395m i'r cynllun yn 2018/19. Mae hyd cyfartalog rhwymedigaeth buddiannau diffiniedig ar gyfer aelodau'r cynllun ar ôl ei bwysoli yn 19 o flynyddoedd.

Y swm sy'n ddyledus i Gyngor Gwynedd mewn perthynas â chyfraniadau CPLIL am 2017/18 ar 31 Mawrth 2018 yw £0.762m ac mae wedi ei gynnwys yn y nodyn datgelu o ran credydwyr tymor byr.

NODYN 42 – RHWYMEDIGAETHAU AMODOL

Adran 117 Deddf Iechyd Meddwl 1983

Yn dilyn dyfarniadau a gadarnhawyd yn Nhŷ'r Arglwyddi ac adroddiad gan Ombwdsmon Llywodraeth Leol ar achosion prawf mewn lleoedd eraill, nid oedd grym i godi am wasanaethau a ddarparwyd dan Adran 117 y Ddeddf Iechyd Meddwl 1983 ac mae'r Cyngor yn gorfod ad-dalu costau o'r fath. Er bod nifer o achosion wedi cael eu setlo, mae cyfanswm y rhwymedigaeth posibl hwn yn anodd ei gyfrifo ond mae swm wedi ei neilltuo mewn cronfa wrth gefn glustnodedig ar gyfer ad-daliadau o'r fath, ond ni wyddys i sicrwydd ar hyn o bryd faint fydd y rhwymedigaeth terfynol.

Tir Halogedig Posibl

Mae posibilrwydd y bydd angen gwaith adfer yng Nghraig y Don, Amlwch yn codi o ddefnydd hanesyddol y tir, a allai fod wedi gadael llygredd yn y pridd.

Adolygiad Barnwrol Cynllunio

Mae posibilrwydd y ceir adolygiad barnwrol o achos cynllunio yn 2018.

Hawliadau Chwiliad Eiddo

Ceisiodd grwp o gwmnïau chwiliad eiddo hawlio ad-daliad o ffioedd a dalwyd i'r Cyngor i weld data pridiannau tir. Mae'r partïon wedi dod i gytundeb ar yr hawliadau. Mae'r Cyngor wedi cytuno i dalu costau cyfreithiol y cwmnïau chwiliad eiddo yn amodol ar asesiad manwl drwy gyfrwng agwedd cost yr hawliad ddim ond os nad yw trafodion yn cael eu cytuno. Mae'r Cyngor yn cynnal trafodaethau gyda'r hawlwyr am yr agwedd cost y ceisiadau. Ar hyn o bryd nid yw'n bosibl rhoi gwerth terfynol ar y rwymedigaethau posibl, felly, mae'r Cyngor yn ystyried hyn i fod yn rhwymedigaeth wrth gefn.

(1) Bevan Brittan LLP, 2015, Cyngor cyffredinol am gyfrifon awdurdodau wedi eu cyhoeddi â'r hawliadau chwiliadai am eiddo, Llundain.

Ynys Lawd

Mae posibilrwydd y bydd y Cyngor yn cael ei dynnu i mewn i ymgyfreithiad mewn perthynas â Dadfeiliadau Ynys Lawd. Daeth y Cyngor â'i brydles ar Oleudy Ynys Lawd gan Trinity House i ben. Mae Trinity House wedi cyflwyno anfoneb am gostau dadfeiliadau. Mae'r Cyngor ar hyn o bryd yn herio dilysrwydd yr hawliad a gweth y costau sy'n cael eu hawlio ac mae hynny yn creu ansicrywdd ynghlyn a fydd riad i'r Cyngor wneud taliad a beth fydd gwerth unrhyw daliad a wneir.

NODYN 43 – ASEDAU AMADOL

Pridiannau Cyfreithiol

Mae'r Cyngor yn cadw nifer o bridiannau cyfreithiol dros eiddo preswyl â pherchenogion preifat, lle darparwyd cefnogaeth i'r prynwyr dan gynlluniau ar gyfer prynu tai â chefnogaeth, gyda'r Cyngor hefo'r hawl am ran o'r enillon ar werthiant yr eiddo. Bydd amrywiaeth yn y gwir swm a dderbynnir, yn seiliedig ar brisiau gwerthu'r eiddo unigol a natur unrhyw alwadau cyfreithiol arall yn eu herbyn byddai, efallai, yn cymryd blaenoriaeth dros bridiant y Cyngor. Mae amseru unrhyw dderbyniadau yn ddibynnol ar unrhyw werthiannau.

Hawliad TAW Hamdden

Mae'r Cyngor wedi rhoi hawliad i Gyllid a Thollau ei Mawrhydi mewn perthynas ag adennill TAW a dalwyd yn flaenorol i CThEM am incwm o ffioedd mynediad hamdden. Heriwyd CThEM ar gyfreithlondeb codi TAW ar y ffioedd hyn a daliodd y llysoedd i eithrio'r incwm o ffioedd mynediad i wasanaethau hamdden. Yn Nhachwedd 2017 cadarnhawyd y penderfyniad na ddylid codi TAW ar Wasanaethau Hamdden, felly, dylai'r Cyngor gael ei ad-dalu yn y dyfodol am TAW ar incwm ffioedd mynediad hamdden a dalwyd i CThEM dros y chwe mlynedd diwethaf. Derbyniwyd yr hawliadau gan CThEM yn Awst 2018.

NODYN 44 – OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae'r categorïau canlynol o Offerynnau Ariannol yn cael eu cario yn y Fantolen:-

	Tymor hir		Cyfredol	
	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000
Balansau Arian parod				
Adneuon banc	-	-	7,319	14,634
Cyfanswm arian a buddsoddiadau	**-**	**-**	**7,319**	**14,634**
Dyledwyr				
Benthyciadau a Derbyniadau	608	646	5,992	5,369
Cyfanswm Dyledwyr	**608**	**646**	**5,992**	**5,369**
Benthyciadau				
Rhwymedigaethau Cyllidol ar gost amorteiddio	106,913	111,557	12,413	7,672
Cyfanswm Benthyciadau	**106,913**	**111,557**	**12,413**	**7,672**
Credydwyr				
Rhwymedigaethau Cyllidol ar gost amorteiddio	151	166	12,582	10,569
Cyfanswm Credydwyr	**151**	**166**	**12,582**	**10,569**

Nid yw dyledwyr a chredydwyr yn y tabl hwn yn cynnwys trafodion gydag adrannau'r llywodraeth, gwerth damcaniaethol yr absenoldebau sydd wedi cronni ac sy'n ddyledus i staff ac incwm a thaliadau'n codi o drethi, sy'n golygu, hefyd, fod trafodion sy'n ymwneud â'r dreth gyngor a threthi busnes wedi eu gadael allan.

Incwm, Gwariant, Enillion a Cholledion

Caiff yr enillion a'r colledion a gydnabyddir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr mewn perthynas ag offerynnau ariannol eu mesur fel a ganlyn:-

	2017/18			2016/17		
	Rhwymedigaethau Cyllidol wedi'u mesur ar gost lai amorteiddio cronedig £'000	Asedau Cyllidol, Benthyciadau a derbyniadau £'000	Cyfanswm £'000	Rhwymedigaethau Cyllidol wedi'u mesur ar gost lai amorteiddio cronedig £'000	Asedau Cyllidol, Benthyciadau a derbyniadau £'000	Cyfanswm £'000
Treuliau llog	5,862	-	**5,862**	6,003	-	**6,003**
Cyfanswm treuliau mewn Gwarged neu Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	**5,862**	**-**	**5,862**	**6,003**	**-**	**6,003**
Incwm llog	-	(31)	**(31)**	-	(54)	**(54)**
Cyfanswm incwm mewn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	**-**	**(31)**	**(31)**	**-**	**(54)**	**(54)**
(Enilliad)/Colled Net am y flwyddyn	**5,862**	**(31)**	**5,831**	**6,003**	**(54)**	**5,949**

Gwerth Teg Asedau a Rhwymedigaethau

Mae rhwymedigaethau cyllidol, a gynrychiolir gan fenthyca, a chredydwyr ac asedau ariannol, a gynrychiolir gan fenthyciadau a derbyniadau, a dyledwyr tymor hir yn cael eu cario yn y Fantolen ar gost amorteiddio. Gellir asesu eu gwerth teg trwy gyfrifo gwerth presennol y llif arian a fydd yn digwydd dros weddill tymor yr offerynnau, gan ddefnyddio'r rhagdybiaethau canlynol:-

- Amrediad amcangyfrifiedig graddfeydd llog ar 31 Mawrth 2018 o 1.67% i 2.67% ar gyfer benthyciadau o'r Bwrdd Benthyca Gwaith Cyhoeddus (PWLB) yn seiliedig ar y graddfeydd benthyca newydd ar gyfer benthyciadau cyfatebol ar y dyddiad hwnnw;
- Ni chydnabyddir ad-daliad cynnar neu amhariad;
- Pan fo offeryn yn aeddfedu yn y deuddeng mis nesaf, tybir bod y swm sy'n cael ei gario yn cyfateb yn fras i werth teg; a
- Cymerir bod gwerth teg dyledwyr a chredydwyr tymor byr yn cyfateb i'r swm y maent yn eu cario ar ddyddiad y Fantolen.

Dadansoddiad benthyciadau yn ôl dyddiad aeddfedu:-

	2017/18 Prifswm Gweddillol £'000	2017/18 Llog wedi Cronni £'000	2017/18 Cost lai Amorteiddio Cronedig £'000	2016/17 Prifswm Gweddillol £'000	2016/17 Llog wedi Cronni £'000	2016/17 Cost lai Amorteiddio Cronedig £'000
>25 blwyddyn	71,709	-	71,709	72,709	-	72,709
15-25 blwyddyn	12,783	-	12,783	12,106	-	12,106
10-15 blwyddyn	4,586	-	4,586	6,452	-	6,452
5-10 blwyddyn	5,662	-	5,662	5,611	-	5,611
2-5 blwyddyn	7,056	-	7,056	9,669	-	9,669
1-2 blwyddyn	5,117	-	5,117	5,010	-	5,010
Cyfanswm y Benthyciadau Tymor Hir	**106,913**	**-**	**106,913**	**111,557**	**-**	**111,557**
Cyfanswm Benthyciadau Tymor Byr (< 1 blwyddyn)	**10,116**	**2,297**	**12,413**	**5,553**	**2,119**	**7,672**

Mae'r gwerth teg a gyfrifir fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2018		31 Mawrth 2017	
	Swm Cario £'000	Gwerth Teg £'000	Swm Cario £'000	Gwerth Teg £'000
Rhwymedigaethau Cyllidol	112,029	166,414	117,110	173,958
Credydwyr Tymor Hir	151	151	166	166

	31 Mawrth 2018		31 Mawrth 2017	
	Swm Cario £'000	Gwerth Teg £'000	Swm Cario £'000	Gwerth Teg £'000
Arian parod ar adnau a benthyciadau i awdurdodau lleol arall	7,319	7,334	14,634	14,655

Mae gwerth teg y rhwymedigaethau yn fwy na'r swm cario oherwydd bod portffolio'r Cyngor o fenthyciadau yn cynnwys nifer o fenthyciadau graddfa sefydlog ble mae'r raddfa llog yn uwch na'r graddfeydd cyffredinol ar ddyddiad y Fantolen. Mae'r ymrwymiad hwn i dalu llog uwchben y graddfeydd marchnad bresennol yn cynyddu faint sydd raid i'r Cyngor ei dalu, pe gofynnai'r benthyciwr am, neu y cytunai ar, ad-daliad cynnar o'r benthyciadau.

Mae gwerth teg yr asedau yn fwy na'r swm cario oherwydd bod portffolio'r Cyngor o fuddsoddiadau'n cynnwys nifer o fenthyciadau graddfa sefydlog ble mae'r raddfa llog a dderbynnir yn uwch na'r graddfeydd sydd ar gael ar gyfer benthyciadau tebyg ar ddyddiad y Fantolen. Dengys hyn enilliad tybiannol i'r dyfodol (wedi'i seilio ar amodau economaidd ar 31 Mawrth 2018) y priodolir i'r ymrwymiad i dderbyn llog uwchlaw'r graddfeydd marchnad bresennol.

NODYN 45 – NATUR A MAINT Y RISGIAU SY'N DEILLIO O OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae gwaith y Cyngor yn golygu ei fod yn agored i sawl risg ariannol:-

Risg Credyd - y posibilrwydd bod partïon eraill yn methu â thalu'r symiau dyledus i'r Cyngor.

Risg Hylifedd - y posibilrwydd na fydd yr arian gan y Cyngor i gwrdd a'i ymrwymiadau yng nghyswllt taliadau.

Risg y Farchnad - y posibilrwydd y bydd y Cyngor yn wynebu colled ariannol oherwydd newidiadau mewn mesurau megis cyfraddau llog a symudiadau yn y farchnad stoc.

Mae'r rheolaeth gyffredinol dros risgiau sylweddol sy'n codi o'r Offerynnau Ariannol yn cael cefnogaeth Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor a hefyd y Strategaeth Buddsoddi Blynyddol sydd wedi ei chymeradwyo gan y Cyngor llawn.

Risg Credyd

Mae Risg Credyd yn codi oherwydd yr adneuon mewn banciau a sefydliadau ariannol, ond hefyd oherwydd credyd i gwsmeriaid y Cyngor (dyledwyr ar y Fantolen).

Nid ydym yn trefnu adneuon gyda banciau a sefydliadau ariannol oni bai eu bod, ar ôl cael eu graddio'n annibynnol, wedi cael graddfa credyd digonol neu lefel o warant llywodraeth, a phenderfynir ar uchafsymiau credyd i bob gwrthbarti. Gosododd y Cyngor nifer o uchafsymiau yn seiliedig ar raddfeydd credyd ar gyfer gwahanol gyrff, gwahanol gyfnodau a symiau, ac mae ganddo bolisi o beidio â benthyca rhagor na £10m i unrhyw un sefydliad heblaw am lywodraeth y DU. Mae'n monitro cyfraddau credyd yn gyson a chaiff rybudd o unrhyw newidiadau gan ei ymgynghorwyr Rheoli'r Trysorlys. Cymerir camau priodol yn sgil unrhyw newid gan ddilyn y Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol. Paratoir Adroddiad Trysorlys Blynyddol sy'n manylu ar y gwaith buddsoddi.

Roedd yr holl adneuon a oedd yn sefyll ar ddiwedd y flwyddyn wedi eu gwneud yn wreiddiol am lai na blwyddyn.

Ni aethpwyd tu draw i unrhyw uchafswm credyd yn ystod y flwyddyn ariannol ac ni thorrwyd unrhyw feini prawf gwrthbartïon. Nid yw'r Cyngor yn disgwyl y bydd unrhyw golledion oherwydd bod unrhyw un o'i wrthbartïon yn methu â pherfformio yng nghyswllt adneuon. Mae'r argyfwng credyd presennol wedi cynyddu'r posibilrwydd o fethu talu ac mae'r Cyngor wedi mabwysiadu meini prawf credyd llymach ar gyfer gwrthbartïon buddsoddi o fewn ei bolisi cyffredinol.

Creodd canlyniad y refferendwm UE i adael yr Undeb Ewropeaidd sioc economaidd sy'n effeithio ar farchnadoedd a llawer agwedd o'r economi. Fe hisraddwyd cyfraddau rhagolygon tymor hir ar gyfer banciau'r DU gyfan i agwedd negyddol. Byddai cwymp yn y sector bancio yn tanseilio'r adneuon a ddelir mewn banciau yn y DU (£7.319m ar 31/03/18). Mae hyn yn cael ei fonitro'n agos ac y mae statws credyd y banciau lle mae'r Awdurdod yn dal adneuon yn parhau i fod yn galonogol ac ar lefel dderbyniol, yn unol â'r Strategaeth Rheoli Trysorlys. Os bydd y statws credyd yn disgyn yn is na'r lefel dderbyniol, byddai'r Awdurdod yn ceisio rhoi y balansau mewn buddsoddiadau eraill, bydd rhaid iddynt fod yn unol â'r Strategaeth Rholi Trysorlys. Yn ystod y flwyddyn ariannol, newidiodd y 'Bank of England' ei ostyngiad blaenorol yn y graddfa banc swyddogol o 0.25% yn ôl i 0.50%. Dengys y weithred yma fod mwy o hyder yn economi'r DU er fod dal beth ansicrwydd yn codi o'r DU yn gadael yr UE yn 2020 fydd yn effeithio'n arbennig ar y sector bancio. Nid yw'r Cyngor fel rheol yn caniatáu credyd i gwsmeriaid; mae gan y Cyngor weithdrefnau casglu rhagnodedig ar gyfer symiau dyledus gan gwsmeriaid a gwneir darpariaethau priodol ar gyfer dyledion a allai fod yn rhai drwg. Mewn rhai amgylchiadau, mae'r Cyngor yn cael pridiant cyfreithiol ar eiddo ar gyfer rhai dyledion gohiriedig fel hunan gyllidwyr mewn cartrefi gofal.

Yn ogystal, mae gan y Cyngor nifer o ddyledwyr tymor hirach, gan gynnwys benthyciadau ceir i staff a morgeisi gweddilliol o gynllun caeëdig yn cynnig benthyciadau cartrefi i denantiaid ac i aelodau'r cyhoedd. Ystyrir bod y benthyciadau ceir yn rhai risg isel oherwydd bod modd tynnu ad-daliadau am y benthyciadau geir o gyflogau'r gweithwyr, a hefyd mae trefniadau cilyddol gydag awdurdodau lleol eraill ar gyfer staff sy'n trosglwyddo ac yn symud gyda dyledion ar eu benthyciadau ceir, yswiriant ar gyfer benthyciadau heb eu had-dalu oherwydd marwolaeth mewn gwasanaeth a hefyd trefniadau arferol i ad-ennill dyledion yng nghyswllt gweithwyr sy'n gadael eu swyddi mewn llywodraeth leol. Mae'r morgeisi yn rhai risg isel oherwydd bod y Cyngor yn diogelu'r hawl gyntaf ar yr eiddo morgeisiedig.

	Swm 2017/18 £000	Profiad hanesyddol o ddiffyg talu % 	Amcangyfrif Datguddiad Uchafswm 2017/18 £000	Amcangyfrif Datguddiad Uchafswm 2016/17 £000
Banciau a Chyrff Ariannol (dim wedi Gwladoli)	5,993	-	-	-
Banciau DU sydd Wedi Gwladoli/ Gwladoli'n Rhannol	1,326	-	-	-
Awdurdodau Lleol y DU	-	-	-	-
Cyfanswm adneuon	**7,319**		**-**	**-**
Dyledwyr masnach dan 1 flwyddyn	1,036	10	104	154
Dyledwyr masnach rhwng 1-2 flynedd	321	20	64	4
Dyledwyr masnach rhwng 2-6 blynedd	113	30-70	79	51
Dyledwyr masnach 6+ blwyddyn	6	100	6	18
Cyfanswm dyledwyr masnach	**1,476**		**253**	**226**

Risg Hylifedd

Mae Risg Hylifedd yn isel am nad yw'r Cyngor yn y gorffennol wedi cael unrhyw broblem cael arian ac mae'n rhydd i fynd at y Bwrdd Benthyca ar gyfer Gwaith Cyhoeddus (PWLB) fel corff i fenthyca oddi arno ar ôl methu fel arall. Prif nodau'r Strategaeth Rheoli Trysorlys yw i sicrhau bod yr Awdurdod yn agored i risg isel ac i sicrhau hylifedd. Mae'r rhan fwyaf o fuddsoddiadau'r Awdurdod mewn cyfrifon adneuon mynediad yn syth. Felly, mae llai o risg y bydd yn methu â chodi'r arian i gwrdd â'i ymrwymiadau dan yr offerynnau ariannol. Fodd bynnag, yn aml mae risg y bydd y Cyngor yn gorfod adnewyddu cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg pan fo'r cyfraddau llog yn uchel. Yr arfer yw ceisio sicrhau na fydd rhagor na 20% o'i fenthyciadau i'w had-dalu mewn unrhyw gyfnod o 2 flynedd, ac asesu'n gyson gyfraddau'r farchnad a'r rhagolygon er mwyn trefnu benthyciadau newydd yn lle'r rhai sy'n aeddfedu neu ar gyfer ad-drefnu'r benthyciadau presennol ar yr adeg fwyaf manteisiol. Byddai'r cyfraddau llog isel cyfredol yn gostwng cyfraddau llog ar fenthyciadau newydd a gymerir i ad-dalu'r ddyled sy'n aeddfedu. I gyflawni'r nod hwn, mae'r Cyngor yn defnyddio cynghorwyr rheoli'r trysorlys allanol. Dangosir dadansoddiad aeddfedu benthyciadau sy'n sefyll yn nodyn 44. Mae holl daliadau masnachol a thaliadau eraill yn daladwy mewn llai na blwyddyn.

	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000
Llai na chwe mis	1,000	1,537
Chwe mis i flwyddyn	37	20
Dros Flwyddyn	439	189
Cyfanswm	**1,476**	**1,746**

Risg y Farchnad

Risg Cyfraddau Llog - Mae'r Cyngor yn wynebu risg posibl pan fo symudiadau ymhlith cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a buddsoddiadau. Mae unrhyw symudiad yn y cyfraddau llog yn cael effaith gymhleth ar y Cyngor. Er enghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn cael yr effaith a ganlyn:-

- Benthyciadau ar gyfraddau amrywiol - byddai cynnydd yn y treuliau llog a godir ar y Gwarged neu Ddiffyg ar y Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr;
- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog - ceid gostyngiad yn rhwymedigaethau gwerth teg y benthyciadau;
- Buddsoddiadau ar gyfraddau amrywiol – byddai cynnydd yn yr incwm llog wedi'u gredydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar y Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr; a
- Buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog - gwelid gostyngiad yng ngwerth teg yr asedau.

Nid yw benthyciadau'n cael eu cario ar werth teg, gan eu bod yn cael eu cario ar gost amorteiddio yn unol â cod CIPFA. Felly, ni fyddai enillion a cholledion nominal ar fenthyciadau graddfa sefydlog yn effeithio ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau neu Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall. Fodd bynnag, bydd newidiadau yn y llog sy'n daladwy neu'n dderbyniadwy ar fenthyciadau a buddsoddiadau graddfa amrywiol yn cael eu postio i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ac yn effeithio ar Falans Cronfa'r Cyngor.

Mae gan y Cyngor nifer o strategaethau i reoli risg cyfraddau llog. Polisi'r Cyngor yw benthyca'n bennaf yn ôl cyfraddau sefydlog, er mwyn cael sicrwydd beth fydd y llog taladwy dros gyfnod y benthyciadau. Mae'r Cyngor, gyda chefnogaeth ei gynghorwyr trysorlys, yn monitro'n barhaus y cyfraddau llog ar y pryd a rhagolygon y farchnad. Pe ceid risg sylweddol o godiad sydyn yn y cyfraddau llog tymhorau hir a byr, yna ailasesid y sefyllfa portffolio ac mae'n debygol y byddai hynny'n arwain, fel arfer, at godi cyllid cyfraddau sefydlog tra bo cyfraddau llog yn dal i fod yn gymharol rhad. Pe ceid risg sylweddol o ostyngiad sydyn yn y cyfraddau llog tymor hir a byr, yna câi benthyciadau tymor hir eu gohirio a symud ymlaen i ad-drefnu a symud o gyllid cyfraddau sefydlog i gyllid cyfraddau tymor byr.

Mae'r cyfan o fenthyciadau'r Cyngor a'i adneuon banc cyfredol a thymor hir ar gyfraddau sefydlog.

NODYN 46 – CYD-BWYLLGORAU

Mae'r Cyngor a Chyngor Gwynedd yn rhan o'r is-bwyllgorau isod:-

- Cyd-Bwyllgor Cynllunio
- Cyd-bwyllgor Anghenion Addysg Arbennig

Mae'r Cyngor a Chynghorau Gwynedd, Conwy, Fflint, Wrecsam a Sir Ddinbych yn rhan o gydbwyllgor GwE (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion Rhanbarthol).

Mae'r Cyngor a Chynghorau Fflint, Conwy, Sir Ddinbych a Gwynedd yn rhan o Gyd-bwyllgor Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru (NWRWTP).

Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am weithrediad tri cyd-bwyllgor a chaiff y balansau diwedd blwyddyn eu hadlewyrchu yn eu Mantolen. Gellir gweld cyfrifon am 2017/18 i'r cyd-bwyllgorau yma drwy ddilyn y linciau isod:-

Cyd-Bwyllgor Cynllunio

https://www.gwynedd.llyw.cymru/en/Council/Strategies-and-policies/Environment-and-planning/Planning-policy/Joint-Local-Development-Plan/Joint-Local-Development-Plan.aspx

Cyd-Bwyllgor Anghenion Addysg Arbennig

https://www.gwynedd.llyw.cymru/en/Council/Performance-and-spending/Budgets-and-finance/Statement-of-Accounts/Special-Educational-Needs-Joint-Committee.aspx

GwE

https://www.gwynedd.llyw.cymru/en/Council/Performance-and-spending/Budgets-and-finance/Statement-of-Accounts/GwE-Joint-Committee.aspx

Cyngor Fflint sy'n gyfrifol am weithrediad y cyd-bwyllgor NWRWTP a chaiff y balansau diwedd blwyddyn eu hadlewyrchu yn ei Fantolen. Cyfanswm yr asedau net ar 31 Mawrth 2018 oedd £108,798.

Mae Cyngor Sir Ynys Môn hefyd yn cymryd rhan mewn amryw o drefniadau ar y cyd â Chynghorau Gogledd Cymru cyfagos, fel a ganlyn:-

- Gwasanaeth Mabwysiadu Gogledd Cymru (Arwain: Wrecsam. Partïon : Sir Fflint, Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Gwasanaeth Mwynau a Gwastraff (Arwain: Sir Fflint. Partïon : Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Gwasanaeth Cynllunio Argyfwng Rhanbarthol (Arwain: Sir Fflint. Partïon : Wrecsam, Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Galw Gofal (Arwain: Conwy. Partïon: Gwynedd, Sir Fflint).

NODYN 47 – TROI TAI'N GARTREFI

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant i Lywodraeth Cymru ar gyfer darparu benthyciadau i unigolion i atgyweirio cartrefi gwag er mwyn lleihau y nifer o gartrefi gweigion ar Ynys Môn a chynyddu'r cyfleoedd tai. Yn 2017/18 £0.094m (£0.226m yn 2016/17) oedd wedi ei wario ar atgyweirio cartrefi gwag.

NODYN 48 – Y DRETH GYNGOR

Mae incwm y Dreth Gyngor yn deillio o godi ar werth eiddo preswyl, ac mae'r gwerth hwnnw wedi ei rannu'n naw band yr amcangyfrifwyd eu gwerth ar 1 Ebrill 2003 i'r pwrpas penodol hwn. Penderfynir ar y taliadau trwy amcangyfrif faint o incwm y bydd raid i'r Cyngor ac Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru ei gael dros y flwyddyn nesaf ac wedyn rhennir y swm gyda'r sylfaen i'r Dreth Gyngor. Sylfaen y Dreth Gyngor yw cyfanswm nifer yr anheddau ym mhob band prisio gan addasu trwy gyfran a throsi'r nifer i'r hyn sy'n cyfateb i fand D ac addasu ar gyfer disgownt. Sylfaen y Dreth Gyngor ar gyfer 2017/18 oedd £30,794.83 (£30,250.23 yn 2016/17).

Wedyn, mae'r swm i eiddo band D yn 2017/18, £1,377.15 (£1,340.57 yn 2016/17) yn cael ei luosi gan y gyfran a benodir i'r band penodol er mwyn rhoi'r swm dyledus fesul band. Cyfrifir am symiau unigol sy'n ddyledus gan ganiatáu disgownt a budd-dal i'r swm dyledus fesul band.

Roedd biliau'r Dreth Gyngor yn seiliedig ar y lluosyddion isod i fandiau A i I:-

Band	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Lluosydd	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9

Caiff Sylfaen y Dreth Gyngor ei weithio allan fel a ganlyn:-

Band	A*	A	B	C	D	E	F	G	H	I	Cyfanswm
Cyfanswm Anheddau	16.00	3,968.00	5,982.00	6,077.00	6,628.00	5,061.00	2,454.00	999.00	152.00	44.00	**31,381.00**
Lluosydd	5/9	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9	
Band "D" Cyfatebol	8.89	2,645.17	4,652.28	5,402.00	6,627.75	6,185.67	3,544.31	1,665.00	304.00	101.50	**31,136.57**

	2017/18	2016/17
Band D cyfatebol fel yr uchod	31,136.57	30,580.09
Cyfradd Gasglu	98.50%	98.50%
Band D cyfatebol diwygiedig	30,669.52	30,121.39
Eiddo'r Weinyddiaeth Amddiffyn – Band D cyfatebol	125.31	128.84
Sylfaen y Dreth Gyngor	**30,794.83**	**30,250.23**

Yn 2013/14, cyflwynodd Llywodraeth Cynulliad Cymru Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor i gymryd lle'r cynllun budd-daliadau'r Dreth Gyngor. Dyfarnwyd £ 5.432m o ostyngiadau treth gyngor yn 2017/18 (£ 5.381m yn 2016/17).

Dadansoddiad o'r enillion net o'r Dreth Gyngor:	**2017/18 £'000**	**2016/17 £'000**
Y Dreth Gyngor Gros	**42,295**	**40,183**
Llai Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a roddwyd i breswylwyr	(5,342)	(5,381)
Y Dreth Gyngor sy'n Gasgladwy	**36,953**	**34,802**
Ychwanegu / Llai: darpariaeth ar gyfer diffyg-dalu nid oedd ei angen neu cyfrifwyd amdano o'r blaen	(50)	(215)
Enillion Net o'r Dreth Gyngor	**36,903**	**34,587**

NODYN 49 – TRETHI ANNOMESTIG (TA)

Mae'r TA yn cael eu trefnu ar sail genedlaethol.

Caiff eiddo annomestig ei asesu bob 5 mlynedd fel arfer at ddibenion cyfrifo atebolrwydd am Trethi annomestig. Daeth rhestr newydd i rym ar 1 Ebrill 2017. Nid yw ailbrisio yn codi refeniw ychwanegol yn gyffredinol ond yn adlewyrchu newidiadau yng ngwerthoedd y farchnad eiddo ar draws y wlad, gan ailddosbarthu'r un cyfanswm rhwymedigaeth treth ar gyfer Trethi Annomestig. Bydd rhai biliau trethi'n codi a rhai'n gostwng ond bydd y bil cenedlaethol cyfartalog ond yn newid gyda chwyddiant.

Mae Llywodraeth Cymru yn pennu cyfradd – 49.9c yn 2017/18 (48.6c yn 2016/17), ac mae busnesau lleol yn talu trethi a gyfrifir trwy luosi gwerth ardrethol eu heiddo gyda'r swm uchod. Y Cyngor sy'n gyfrifol am gasglu trethi oddi ar drethdalwyr ei ardal ond wedyn mae'n trosglwyddo'r elw i'r Gronfa Trethi dan weinyddiaeth Llywodraeth Cymru. Mae Llywodraeth Cymru wedyn yn ailddosbarthu'r symiau a delir yn ôl i awdurdodau lleol yn seiliedig ar swm penodol fesul pen o'r boblogaeth.

Roedd incwm TA, ar ôl ystyried rhyddhad a darpariaethau (yn cynnwys Rhyddhad Trethi Busnesau Bach Llywodraeth Cymru), yn £11.777m yn 2017/18 (£13.449m yn 2016/17) yn seiliedig ar werth trethadwy ar ddiwedd y flwyddyn o £38.262m (£39.490m yn 2016/17).

Y gwerth trethadwy ar gyfartaledd ar gyfer y flwyddyn oedd £38.419m (£39.252m 2016/17).

Dadansoddiad o'r enillion net o drethi annomestig:	**2017/18 £'000**	**2016/17 £'000**
Trethi annomestig casgladwy	11,777	13,449
Cost lwfans casglu	(149)	(147)
Llog dalwyd ar ordaliadau	-	-
Darpariaeth ar gyfer dyledion drwg	(254)	(135)
Cyfraniad i gost rhyddhad trethi elusennol/gwledig	59	57
Taliadau i mewn i'r gronfa genedlaethol	**11,433**	**13,224**
Ailddosbarthu o'r gronfa genedlaethol	**23,002**	**21,309**

NODYN 50 – MORWROL

Mae'r Cyngor, fel Awdurdod Harbwr, yn gyfrifol am y gwasanaethau arforol canlynol: Biwmares, Fryars Bay, Glyn Garth, Porthaethwy, Traeth Coch ac Harbwr Amlwch. Mae'r Rheoliadau Ymgymeriadau Statudol ar gyfer Harbyrau (Cyfrifon ac ati) 1983, rhif 931, yn eithrio awdurdodau harbwr gyda throsiant sy'n llai na £250,000 rhag gorfod paratoi cyfrifon ar wahân dan Ddeddf Harbyrau 1964. Mae'r incwm a'r gwariant ar gyfer y gwasanaethau arforol hyn, felly'n cael eu cynnwys yn y cyfrifon hyn dan incwm a gwariant y Gwasanaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd. Yn 2017/18, roedd y trosiant ar wasanaethau arforol yn £48,934 (£47,336 yn 2016/17). Roedd y costau a gafwyd yn ystod y flwyddyn yn £95,369 (sy'n cynnwys £18,809 o log ar fenthyciadau/ad-daliadau cyfalaf).

NODYN 51- POLISÏAU CYFRIFO

Yn yr adran hon, ceir manylion am y polisïau cyfrifo penodol a fabwysiadwyd gan y Cyngor ar gyfer cwblhau'r cyfrifon.

Cyfeirnod Polisi	Teitl Polisi
1	Egwyddorion Cyffredinol
2	Cronni Incwm a Gwariant
3	Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen
4	Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd
5	Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisïau Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau
6	Treth ar Werth (TAW)
7	Mesur Gwerth Teg
8	Asedau nad ydynt yn Gyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)
9	Eiddo Buddsoddiad
10	Asedau Annirweddol
11	Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir
12	Arian Parod a Chywerthoedd Arian
13	Offerynnau Ariannol
14	Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn
15	Cronfeydd Wrth Gefn
16	Cydnabyddiaeth Refeniw
17	Llog Mewnol
18	Prydlesau
19	Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau nad ydynt yn Gyfredol - Darpariaeth Refeniw Isaf (MRP)
20	Grantiau a Chyfraniadau gan y Llywodraeth
21	Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)
22	Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol
23	Arian Tramor
24	Buddiannau'r Gweithwyr
25	Eitemau Eithriadol
26	Cyfrifo am TA (Trethi Annomestig)
27	Incwm a Gwariant Asiantaeth

1. Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn crynhoi trafodion y Cyngor am flwyddyn ariannol 2017/18 a'i sefyllfa ariannol ar ddiwedd y flwyddyn ar 31 Mawrth 2018. Mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi Datganiad Cyfrifon blynyddol dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiad) 2018, a than y Rheoliadau rhaid eu paratoi'n unol ag arferion cyfrifo priodol. Yr arferion hyn, yn bennaf, yw Côd Ymarfer CIPFA ar Gyfrifo Llywodraeth Leol yn y Deyrnas Unedig 2017/18 a Chôd Ymarfer CIPFA ar gyfer Adroddiadau Gwasanaeth 2017/18, ac a ategir gan y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS). Mae'r holl brif bolisïau cyfrifo wedi cael eu defnyddio'n gyson drwy gydol y flwyddyn.

2. Cronni Incwm a Gwariant

Rhoddir cyfrif am drafodion yn y flwyddyn pryd y digwyddodd, nid pan fydd yr arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn. Mae'r dull hwn o gyfrifo croniadau yn darparu sylfaen fwy cyflawn ar gyfer adrodd ar berfformiad ariannol y Cyngor oherwydd mae'n cynnwys ymrwymiadau'r Cyngor yn y dyfodol i dalu/derbyn arian am nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd erbyn 31 Mawrth 2018 ond nas talwyd amdanynt. Caiff incwm a gwariant eu cyfrifo amdanynt yn y flwyddyn y digwyddodd y gweithgaredd y mae'n berthnasol iddynt, nid pan fo arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn, h.y. ar sail gronnol. Mae hyn yn golygu fod incwm yn cael ei gofnodi pan gaiff ei ennill ac nid ar adeg ei dderbyn a gwariant pan mae'n digwydd yn hytrach nag ar adeg ei dalu. Fe gynhwysir incwm am werthu nwyddau yn y cyfrifon pan gwblheir y gwerthiant, nid pan dderbynnir yr arian. Caiff incwm o ddarparu gwasanaethau ei gydnabod pan fedr y Cyngor fesur yn ddibynadwy y ganran o'r trafodyn a gwblhawyd ac, o ganlyniad i hyn, bydd y Cyngor yn cael incwm yn gyfnewid am y gwasanaethau a ddarparwyd. Yn ychwanegol at hyn:-

- Mae cyflenwadau'n cael eu cofnodi fel gwariant pan gânt eu defnyddio – pan fo bwlch rhwng dyddiad derbyn cyflenwadau a'u defnyddio, cânt eu cario fel rhestrau stoc ar y Fantolen;

- Mae treuliau yng nghyswllt gwasanaethau a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaethau a ddarparwyd gan weithwyr) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fo'r gwasanaethau'n cael eu derbyn yn hytrach na phan fo taliadau'n cael eu gwneud;

- Mae'r llog a dderbynnir ar fuddsoddiadau ac adneuon banc ac sy'n daladwy ar fenthyciadau (gan gynnwys gorddrafftiau banc) yn cael ei gyfrifo fel incwm a gwariant yn seiliedig ar y gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol yn hytrach nag fel llif arian parod sy'n cael ei bennu neu ei sefydlu dan y contract; a

- Pan fo refeniw a gwariant wedi'i gydnabod ond dim arian parod wedi'i dalu na'i dderbyn, mae dyledwr neu gredydwr i'r swm perthnasol yn cael ei gofnodi ar y Fantolen. Pan na fydd dyledion o bosib yn cael eu setlo, mae balans y ddyled yn cael ei nodi a chodir ar refeniw am yr incwm na chaiff, o bosib, ei gasglu.

3. Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen

Gall pethau ddigwydd ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol a all gael effaith sylweddol ar ganlyniadau ariannol y flwyddyn honno. Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y flwyddyn ariannol a'r dyddiad pan fo'r Datganiad Cyfrifon wedi ei awdurdodi i'w gyhoeddi. Caiff y Datganiad Cyfrifon ei awdurdodi i'w gyhoeddi pan fydd y Swyddog Adran 151 wedi llofnodi'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio, ar ôl i'r cyfrifon gael eu cymeradwyo gan y Cyngor llawn. Yn unol â'r gyfraith, rhaid cwblhau'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio a'u hawdurdodi erbyn 30 Medi ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol. Gellir dynodi dau fath o ddigwyddiad:-

- y rheini sy'n rhoi tystiolaeth o'r amgylchiadau oedd yn bodoli ar ddiwedd y flwyddyn ariannol – mae'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau; a

- y rheini sy'n arwydd o amgylchiadau a gododd ar ôl y flwyddyn ariannol – nid yw'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau ond, lle byddai categori o ddigwyddiadau yn cael effaith sylweddol, gwneir datgeliad yn y nodiadau ar natur y digwyddiadau a'r effaith y disgwylir iddynt eu cael o safbwynt ariannol.

Nid yw digwyddiadau ar ôl dyddiad awdurdodi'r datganiad ar gyfer ei gyhoeddi yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad Cyfrifon.

4. Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd

Y gweithrediadau a reolir ar y cyd yw'r gwaith hwnnw a wna'r Cyngor ar y cyd â mentrau eraill pan fo defnydd yn cael ei wneud o asedau ac o adnoddau'r mentrau yn hytrach na sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cydnabod ar ei Fantolen ei gyfran o'r asedau a'r rhwymedigaethau y mae'n eu hwynebu. Caiff y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ei ddebydu gyda'r gwariant hwnnw a'i gredydu gyda'r gyfran o'r incwm y mae'n ei ennill o ganlyniad i weithrediad y fenter.

Asedau a reolir ar y cyd yw eitemau eiddo, offer neu gyfarpar sydd yn cael eu cydreoli gan y Cyngor a mentrau eraill a phan fo'r asedau'n cael eu defnyddio i sicrhau buddiannau i'r mentrwyr. Nid yw'r fenter ar y cyd yn golygu sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cadw cyfrif am ei gyfran ei hun yn unig o'r asedau a reolir ar y cyd, am y rhwymedigaethau a'r treuliau a gaiff ar ei ran ei hun neu ar y cyd ag eraill yng nghyswllt ei fuddiannau yn y fenter ar y cyd a'r incwm a ddaw iddo o'r fenter.

5. Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisïau Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau

Gall Addasiadau ar gyfer Cyfnod Blaenorol ddeillio o newid mewn polisïau cyfrifo neu o gywiro camgymeriad perthnasol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifo yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol ac yn ystod y blynyddoedd i ddod a fydd yn cael eu heffeithio gan y newid ac nid ydynt yn achosi addasiad cyfnod blaenorol.

Ni fydd newidiadau i bolisïau cyfrifo ond yn cael eu gwneud pan mae hynny'n ofynnol dan arferion cyfrifo cywir neu pan fo'r newid yn rhoi gwybodaeth sy'n fwy dibynadwy neu berthnasol o safbwynt effeithiau trafodion, digwyddiadau eraill a'r amodau mewn perthynas â sefyllfa ariannol a pherfformiad ariannol y Cyngor. Pan wneir newid, caiff ei ddefnyddio'n ôl-weithredol (oni ddywedir fel arall) trwy addasu'r balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol fel petai'r polisi newydd wedi ei ddefnyddio erioed.

Mae camgymeriadau perthnasol a ganfyddir yn ffigyrau'r cyfnod blaenorol yn cael eu cywiro'n ôl-weithredol trwy addasu balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol.

6. Treth ar Werth (TAW)

Nid yw TAW sy'n daladwy ond yn cael ei gynnwys fel traul i'r graddau nad oes modd ei hawlio oddi ar Gyllid a Thollau EM yn unig. Mae'r TAW derbyniadwy yn cael ei eithrio o incwm.

7. Mesur Gwerth Teg

Mae Mesur Gwerth Teg IFRS13 yn golygu bod rhaid i'r rhan fwyaf o'r asedau, rhwymedigaethau ac offerynnau ariannol nad ydynt yn gyfredol gael eu prisio ar werth teg, yn amal yn ôl cyfraddau marchnad actif lle mae un ar gael. O safbwynt asedau gweithredol, mae'r safon yn cyflwyno'r cysyniad o werth teg yn seiliedig ar werth cyfredol (yn aml, gwerth mewn defnydd) ar gyfer ailbrisio Eiddo, Offer a Chyfarpar. Mae hyn yn golygu y dylai'r mesur adlewyrchu amodau'r farchnad ar gyfer y gwasanaeth neu'r swyddogaeth ar ddyddiad cyflwyno'r adroddiad. Mae'r safon yn darparu gwahanol ddulliau prisio teg ar gyfer asedau gwahanol. Yn achos asedau nad ydynt yn rhai gweithredol, h.y. asedau buddsoddi, asedau a ddelir i'w gwerthu ac asedau nad oes mwyach eu hangen, caiff y rhain eu prisio ar eu huchaf ac yn ôl y defnydd gorau y gellir ei wneud ohonynt. Mewn achos lle gellid gwneud defnydd arall ohonynt a fyddai o werth teg uwch, dyna'r gwerth teg a fyddai'n cael ei ddefnyddio ar gyfer prisio asedau nad ydynt yn rhai gweithredol. Dan y côd hwn, nid oes angen ailbrisio asedau isadeiledd yn ôl eu gwerth cyfredol. Yn lle hynny, caiff asedau isadeiledd eu prisio yn ôl y gost hanesyddol dibrisiedig.

Mae'r Awdurdod yn mesur gwerth teg ased neu rwymedigaeth drwy ddefnyddio'r rhagdybiaethau y byddai'r sawl sy'n weithredol yn y farchnad yn eu defnyddio wrth brisio ased neu rwymedigaeth, gan dybio y byddai'r rheini yn gweithredu er eu budd economaidd gorau.

Wrth fesur gwerth teg ased anariannol, mae'r Awdurdod yn cymryd i ystyriaeth gallu'r sawl sy'n weithredol yn y farchnad i greu buddiannau economaidd drwy wneud y defnydd mwyaf a gorau o'r ased neu drwy ei werthu i rywun arall yn y farchnad a fyddai'n gwneud y defnydd mwyaf a gorau ohono.

Mae'r Awdurdod yn defnyddio technegau prisio sy'n briodol yn yr amgylchiadau a rhai y mae data digonol ar gael ar eu cyfer, gan wneud y defnydd gorau posibl o'r mewnbynnau perthnasol y gellir eu harsylwi a lleihau i'r eithaf ar y defnydd o fewnbynnau nad oes modd eu harsylwi.

Caiff mewnbynnau i'r technegau prisio ar gyfer asedau a rhwymedigaethau y mae gwerth teg yn cael ei fesur neu eu datgelu ar eu cyfer yn natganiadau ariannol yr Awdurdod eu categoreiddio fel a ganlyn yn yr hierarchaeth brisio:-

Lefel 1 - prisiau a ddyfynnwyd (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau neu rwymedigaethau sydd union yr un fath ac y gall yr Awdurdod gael mynediad iddynt ar y dyddiad mesur;

Lefel 2 - mewnbynnau ac eithrio prisiau a ddyfynnwyd yn Lefel 1 y mae modd eu harsylwi ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol; a

Lefel 3 - mewnbynnau nad oes modd eu harsylwi ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth.

Rhaid i'r Awdurdod ddefnyddio technegau prisio sy'n briodol i'r amgylchiadau a rhai y mae data digonol ar eu cyfer er mwyn mesur gwerth teg, gan wneud y defnydd mwyaf posibl o fewnbynnau perthynasol y mae modd eu harsylwi (lefelau 1 a 2) a lleihau'r defnydd o fewbynnau nad oes modd eu harsylwi (lefel 3). Tri o dechnegau prisio sy'n dderbyniol yn eang yw:-

- Dull y farchnad;
- Dull cost;
- Dull incwm.

8. Asedau nad ydynt yn Gyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)

8.1 Cydnabyddiaeth

Mae asedau nad ydynt yn gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar - yn asedau ffisegol sy'n para am flwyddyn neu ragor ac sy'n cael eu defnyddio gan y Cyngor i gefnogi'r ddarpariaeth o nwyddau a gwasanaethau. Mae'r Cyngor wedi pennu isafswm ar gyfer gwariant ar asedau a fydd yn cael ei gategoreiddio fel gwariant cyfalaf. Y swm de-minimus hwn yw £30k. Caiff gwariant ar brynu, creu neu wella asedau nad ydynt yn gyfredol ac sy'n costio £30k neu fwy ei gyfalafu ar sail croniadau ar yr amod ei fod yn cwrdd â'r diffiniad uchod o ased nad yw'n gyfredol. Byddai Eiddo, Offer a Chyfarpar yn cynnwys asedau megis peiriannau, ni fyddai fel arfer yn cynnwys asedau a ddelir ar gyfer eu gwerthu oherwydd, fel arfer, byddid yn disgwyl cael gwared ar y rhain o fewn 12 mis.

Gall costau'r asedau hyn gynnwys costau cychwynnol eu prynu a'u hadeiladu a chostau dilynol i wella neu i adnewyddu rhan o'r ased. Caiff unrhyw wariant arall a gyfyd yn sgil gynnal a chadw asedau o ddydd i ddydd, yn cynnwys atgyweiriadau a cynnal a chadw, ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr wrth i'r costau hynny godi.

8.2 Mesur

Caiff asedau eu mesur yn y lle cyntaf ar gost, yn cynnwys:-

- y pris prynu;
- unrhyw gostau a briodolir i ddod ag ased i'r lleoliad a'r cyflwr sy'n angenrheidiol i bwrpas ei weithredu yn y dull a fwriadwyd gan reolwyr;
- amcangyfrif cychwynnol o gostau datgymalu a symud yr eitem ac adfer y safle y mae'r eitem arno mewn achosion lle mae'n rhaid, er mwyn defnyddio'r ased, ei hail-leoli.

Nid yw'r Cyngor yn cyfalafu costau benthyca a geir tra bo asedau'n cael eu hadeiladu.

Tybir bod cost asedau a gaffaelir mewn modd ac eithrio drwy eu prynu yn gost gwerth teg, ac eithrio pan nad oes sylwedd masnachol i'r pryniant (h.y. ni fydd yn arwain at amrywiad yn llif arian y Cyngor). Yn yr achos olaf, pan gaffaelir ased drwy gyfnewid, cost y pryniant yw swm cario'r ased a roddir i fyny gan y Cyngor.

Yna mae'r asedau'n cael eu cario yn y Fantolen gan ddefnyddio'r seiliau mesur canlynol:-

- Isadeiledd, asedau cymunedol ac asedau sy'n cael eu hadeiladu – cost dibrisiant hanesyddol;
- Tai Cyngor – gwerth teg, a bennir gan ddefnyddio sail gwerth defnydd presennol ar gyfer tai cymdeithasol (EUV-SH);
- Swyddfeydd y Cyngor – gwerth cyfredol, a bennir gan y swm a delir am yr ased yn ei ddefnydd presennol;
- Adeiladau ysgolion – byddent yn cael eu prisio yn ôl eu gwerth cyfredol wrth gael eu defnyddio ond, oherwydd eu natur arbenigol, fe'u mesurir yn ôl cost amnewid dibrisiant;
- Asedau dros ben – y mesur gwerth cyfredol yw gwerth teg, amcangyfrifir ar y defnydd uchaf a gorau o bersbectif rhai sy'n weithgar ar y farchnad;
- Mae'r holl asedau gweithredol eraill wedi cael eu mesur yn unol â'u gwerth presennol yn seiliedig ar eu gwerth defnydd presennol (EUV). Mae hyn yn golygu mai gwerth cyfredol tir ac adeiladau fyddai'r swm a fyddai'n cael ei dalu am yr ased yn ei ddefnydd presennol. Os nad oes marchnad amlwg ar gyfer ased oherwydd ei natur arbenigol neu os nad yw'r math hwnnw o ased yn cael ei werthu'n aml, bydd yr Awdurdod yn amcangyfrif ei werth cyfredol gan ddefnyddio'r dull cost amnewidiol dibrisiedig. Er enghraifft, yn achos eiddo sy'n cynnwys tir ac adeiladau, y gost ddibrisiedig o'i amnewid fyddai gwerth marchnad y tir y mae'r adeilad arno ar gyfer ei ddefnydd cyfredol ynghyd â chost gros amnewid yr adeilad llai lwfansau ar gyfer dirywiad, darfodedigrwydd ac optimeiddio;
- Caiff asedau a dderbynnir fel rhoddion eu mesur yn y lle cyntaf yn ôl eu gwerth teg. Caiff y gwahaniaeth rhwng gwerth teg ac unrhyw bris a dalwyd ei gredydu i'r llinell Incwm a Gwariant Trethiant a Grant Amhenodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Lle mae amodau ynghlwm wrth unrhyw asedau a gafwyd yn rhodd, caiff yr enillion eu credydu i'r Cyfrif Asedau a gafwyd yn rhodd. Lle mae enillion yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, cânt eu symud allan o falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiadau yn yr Arian Wrth Gefn;

- Lle mae rhan neu gydran o ased yn cael ei amnewid, caiff gwerth cario'r hen ran neu gydran ei ddad-gydnabod er mwyn osgoi cyfrif dwbl. Caiff gwerth y gydran newydd ei hychwanegu at y swm sy'n cario. Os nad yw'n ymarferol gwneud penderfyniad ynghylch gwerth cario'r rhan sydd wedi ei amnewid, defnyddir cost y rhan newydd fel arwydd o gost y rhan sydd wedi cael ei amnewid; a

- Os nad yw ased yn cael ei ddal i bwrpas cynhyrchu llif arian, tybir bod gwerth mewn defnydd o leiaf yn gyfartal i gost amnewid gwasanaeth potensial o'r ased.

Pan fo gan asedau nad ydynt yn eiddo oes ddefnyddiol fer neu werth isel (neu'r ddau), defnyddir sail cost hanesyddol dibrisiedig fel procsi ar gyfer gwerth teg. Fel arfer, mae 'oes defnyddiol byr' yn golygu 7 mlynedd neu lai, er gall fod yn hirach am eitemau arbenigol o offer a chyfarpar.

Mae'r asedau a gynhwysir yn y Fantolen ar werth teg yn cael eu hailbrisio yn ddigon aml i sicrhau nad yw eu swm cario'n sylweddol wahanol i'w gwerth teg ar ddiwedd y flwyddyn, ond ailbrisio o leiaf bob pum mlynedd. Yn ymarferol, mae'r Cyngor yn prisio ei asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar ar sail rhaglen dreigl pum mlynedd. Fodd bynnag, caiff asedau sydd â gwerth cario o dros £500k eu hailbrisio bob blwyddyn. Mae cynnydd mewn gwerthoedd asedau'n cydweddu â chredydau i'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i gydnabod enillion heb eu gwireddu. Mewn achosion eithriadol, gellir credydu enillion ailbrisiant i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fônt yn codi o wyrdroi colled a godwyd yn flaenorol ar wasanaeth.

Pan ddynodir lleihad mewn gwerth, cyfrifir amdano trwy:-

- pan fo balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion sydd wedi cronni); a

- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (DIGC).

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys enillion ailbrisiant a gydnabuwyd ers 1 Ebrill 2007 yn unig, dyddiad ei weithredu'n ffurfiol. Mae'r enillion a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw wedi eu hymgorffori yn y Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

8.3 Amhariad

Mae gwerth asedau'n cael eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn am arwydd o amhariad ar werth.

Mae enghreifftiau o ddigwyddiadau a newidiadau mewn amgylchiadau sy'n rhoi arwydd y gallai amhariad fod wedi digwydd yn cynnwys:-

- dirywiad sylweddol (h.y. mwy na'r disgwyl o ganlyniad i dreigl amser neu ddefnydd cyffredin) yn swm cario'r ased yn ystod y cyfnod, sy'n benodol i'r ased;
- tystiolaeth o ddarfodiad neu niwed ffisegol i ased;
- ymrwymiad gan y Cyngor i ymgymryd ag ad-drefnu sylweddol; a
- newid andwyol sylweddol yn yr amgylchedd statudol neu reoleiddiol arall y mae'r Cyngor yn gweithredu ynddo.

Pan fo arwyddion, ac amcangyfrifir bod gwahaniaethau posib yn berthnasol, yna amcangyfrifir swm adferadwy'r ased ac, mewn achos lle mae'r swm hwn yn llai na swm cario'r ased, cydnabyddir colled amhariad ar gyfer y diffyg.

Pan ddynodir colledion amhariad ar asedau a gawsant eu hailbrisio, cyfrifir amdanynt trwy:-

- pan mae balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm yr amhariad yn erbyn yr ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion cronnus);

- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm yr amhariad yn erbyn yr ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Pan fo colled amhariad yn cael ei wrthdroi wedyn, credydir y gwyrdroad i'r llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, i fyny at swm y golled wreiddiol, wedi ei addasu ar gyfer dibrisiant y byddid wedi ei godi pe na fyddai'r golled wedi ei chydnabod. Nodir unrhyw beth dros ben yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Pan mae'r amhariad yn ymwneud ag ased na chafodd ei hailbrisio (h.y. ased â gwerth cario yn seiliedig ar gost hanesyddol), caiff yr amhariad ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

8.4 Dibrisiant

Darperir ar gyfer dibrisiant yr holl asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar er mwyn dyrannu eu symiau dibrisio dros eu hoes ddefnyddiol. Gwneir eithriad ar gyfer asedau heb oes ddefnyddiol benodol (h.y. tir rhydd-ddaliadol) ac asedau nad ydynt eto ar gael i'w defnyddio (h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu).

Cyfrifir dibrisiant ar y seiliau canlynol:-

- anheddau ac adeiladau eraill – dyraniad llinell syth dros gyfnodau hyd at 75 mlynedd, fel yr amcangyfrifir gan y Prisiwr;
- cerbydau, offer, dodrefn a chyfarpar – dyraniad llinell syth dros 5 i 15 mlynedd;
- isadeiledd – dyraniad llinell syth dros gyfnodau hyd at 30 mlynedd.

Mewn achos lle mae gan eitem o ased Eiddo, Offer a Chyfarpar gydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân. Cyfeiriwch at nodyn 4a.

Mae enillion ailbrisiant hefyd yn cael eu dibrisio, gyda swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng gwerth presennol dibrisiant a godir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi ei godi yn seiliedig ar eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Ni chodir dibrisiant yn y flwyddyn y prynir yr ased.

8.5 Asedau y ceir gwared arnynt ac Asedau nad ydynt yn Gyfredol a delir i'w Gwerthu

Mae'r asedau hyn yn cael eu marchnata'n rhagweithiol ar gyfer eu gwerthu ac mewn achosion ble y mae'r Cyngor yn disgwyl iddynt gael eu gwerthu yn y 12 mis nesaf. Fe nodir yr asedau yma ar wahân oherwydd bydd y gwerth ar y Fantolen yn cael ei adennill yn bennaf drwy werthiant yn hytrach na pharhau i'w ddefnyddio yn y dyfodol. Mae'r ased (neu grŵp gwaredu) yn cael ei ailbrisio yn union cyn ei ail-gategoreiddio ac yna ei gario ar yr isaf o'r swm hwn a gwerth teg llai costau gwerthu. Caiff gwerth teg asedau nad ydynt yn gyfredol a delir i'w gwerthu, eu mesur yn unol â'u lefel uchaf a gorau o ddefnydd. Pan fo gostyngiad dilynol i werth teg llai costau gwerthu, mae'r golled yn cael ei phostio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gydnabuwyd yn flaenorol yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau y cydnabyddir enillion mewn gwerth teg. Ni chodir dibrisiant ar Asedau a delir i'w Gwerthu.

Os nad yw asedau (neu grŵp gwaredu) bellach yn cwrdd â'r meini prawf i'w dosbarthu fel Asedau a delir i'w Gwerthu, yna cânt eu hailddosbarthu'n ôl i asedau nad ydynt yn gyfredol a'u prisio ar yr isaf o'u swm cario cyn iddynt gael eu dosbarthu fel rhai y delir i'w gwerthu, addasu ar gyfer dibrisiant, amorteiddiad neu ailbrisiadau a fyddai wedi cael eu cydnabod petaent ddim wedi cael eu dosbarthu fel rhai a delir i'w Gwerthu, a'u swm adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio gwerthu.

'Grŵp gwaredu' yw grŵp o asedau, o bosib gyda rhai rhwymedigaethau cysylltiedig, y bwriada'r Cyngor gael gwared â nhw mewn un trafodyn unigol. Defnyddir y sail sy'n ofynnol ar gyfer mesur Asedau nad ydynt yn Gyfredol a ddosberthir fel rhai a delir i'w gwerthu i'r grŵp cyfan, ac mae unrhyw golled ddilynol yn lleihau swm cario'r Asedau nad ydynt yn Gyfredol yn y grŵp gwaredu yn y drefn ddosbarthu sy'n ofynnol gan IAS 36.

Nid yw asedau fydd yn cael eu gadael neu eu sgrapio yn cael eu hailddosbarthu fel Asedau a delir i'w Gwerthu.

8.6 Cael Gwared ar Asedau nad ydynt yn Gyfredol

Pan ceir gwared ag ased neu pan gaiff ei ddigomisiynu, dilëir swm cario'r ased yn y Fantolen (p'un a yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu Asedau a delir i'w Gwerthu) i linell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r budd neu'r golled ar adeg gwaredu. Caiff y gost hon ei throsglwyddo wedyn i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Mae derbyniadau o warediadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r budd neu golled ar waredu (h.y. wedi ei netio i ffwrdd yn erbyn gwerth cario'r ased adeg cael gwared arno). Mae unrhyw enillion ailbrisiant a gronnwyd i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Mae symiau uwch na £10k a dderbynnir ar gyfer eitem a waredwyd yn cael eu categoreiddio fel derbyniadau cyfalaf ac ni fedrir ond eu defnyddio wedyn ar gyfer buddsoddiad cyfalaf newydd neu eu gosod o'r neilltu i leihau angen gwaelodol y Cyngor i fenthyca (y gofyniad cyllido cyfalaf). Mae derbyniadau yn cael eu neilltuo i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Nid yw gwerth dileu gwarediadau'n cael ei godi yn erbyn y Dreth Gyngor, oherwydd darperir yn llawn ar gyfer asedau nad ydynt yn gyfredol dan drefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Mae symiau'n cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

8.7 Asedau nad oes eu hangen mwyach

Gwerth teg asedau nad oes eu hangen mwyach yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad trefnus rhwng rhai sy'n weithgar yn y farchnad ar adeg mesur. Bydd hyn yn seiliedig ar y lefel uchaf a gorau o ddefnydd.

8.8 Asedau Treftadaeth

Asedau Treftadaeth yw'r rheini y bwriedir eu cadw mewn ymddiriedolaeth i genedlaethau'r dyfodol oherwydd eu cysylltiadau diwydiannol, amgylcheddol neu hanesyddol. Maent yn cael eu dal gan y Cyngor yn unol â'i amcanion cyffredinol i warchod treftadaeth Ynys Môn. Mae'r Cyngor yn berchen ar nifer o Asedau Treftadaeth diriaethol megis adeiladau hanesyddol a gwaith celf.

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth weithredol (h.y. rheini sydd, ynghyd â chael eu dal am eu nodweddion treftadaeth, hefyd yn cael eu defnyddio gan y Cyngor am weithgareddau arall neu i ddarparu gwasanaethau arall) a chyfrif amdanynt fel asedau gweithredol, yn yr un modd ag asedau arall o'r math cyffredinol yna (e.e. adeiladau gweithredol).

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth ar y sail fwyaf priodol a pherthnasol i'r ased unigol neu ddosbarth yr asedau. Lle nad yw'n ymarferol i gael prisiad ar gost sy'n gymesur â'r buddiannau i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol, mesurir yr Asedau Treftadaeth ar gost hanesyddol (llai unrhyw dibrisiant cronedig, amorteiddio a cholledion amhariad fel sy'n briodol). Lle mesurir Asedau Treftadaeth ar brisiad, fe fesurir y swm cario yn ddigon aml i sicrhau fod y prisiadau yn parhau i fod yn gyfredol, ac ar gyfnodau dim mwy na phum mlynedd. Mewn achos lle na fedrir penderfynu ar gost neu werth Ased Treftadaeth heb fynd i gost anghymesur, ni fydd yr asedau'n cael eu cydnabod yn y Fantolen. Yn lle hynny, bydd yr ased yn cael ei datgelu yn y nodiadau i'r cyfrifon.

Pan fo Ased Treftadaeth ag oes benodol, darperir dibrisiant ar yr un sail â chategorïau eraill o asedau (am fanylion, gweler y Polisi Cyfrifo am Ddibrisiant, 8.4 uchod).

Ni ddarperir dibrisiant ar Asedau Treftadaeth sydd ag oes amhenodol a gwerth gweddilliol uchel. Dylid adolygu swm cario Ased Treftadaeth pan fo tystiolaeth o amhariad, er enghraifft, pan mae wedi dioddef dirywiad ffisegol neu wedi cael ei dorri neu pan fo amheuon newydd yn codi ynglŷn â'i ddilysrwydd. Adnabyddir unrhyw amhariad ar yr un sail â dosbarthiadau arall o ased (am fanylion gweler Polisi Cyfrifo 8.3, Amhariad). Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor yn mynd ati'n weithredol i gaffael mwy o Asedau Treftadaeth, ond mae'n ymateb i gyfleoedd i wella ei bortffolio fel maent yn codi. Cedwir y casgliadau celf yn Oriel Ynys Môn, gyda gwaith cynnal a chadw'n cael ei wneud pan fo'r angen. Rhannau o'r casgliad sy'n cael ei arddangos ar unrhyw adeg, tra gellir trefnu i gael mynediad i'r gweddill. Mae'r Eiddo Treftadaeth yn cael eu rheoli a'u cynnal a'u cadw, tra'n ystyried eu nodweddion treftadaeth, fel rhan o bortffolio cyffredinol y Cyngor o dir ac adeiladau.

8.9 Trin Asedau Ysgol

Cymerir yn ganiataol mai awdurdodau lleol sy'n rheoli'r ysgolion y maent yn eu cynnal. O'r herwydd, caiff asedau, rhwymedigaethau, arian wrth gefn a llif arian yr ysgolion a gynhelir gan yr Awdurdod eu cynnwys yn natganiadau ariannol y Cyngor.

Ymddiriedolwyr yr ysgol neu'r corff sefydledig sy'n berchen ar, ac yn rheoli, tir ac adeiladau ysgolion a gynorthwyir yn wirfoddol ac ysgolion sefydledig ac, o'r herwydd, ni chânt eu cynnwys ar Fantolen y Cyngor.

Caiff gwariant cyfalaf ar ysgolion cymunedol ei ychwanegu at falansau'r ysgolion hynny. Caiff balansau ysgolion unigol ar 31 Mawrth 2018 eu cynnwys ym Mantolen y Cyngor oherwydd eiddo'r Cyngor fydd unrhyw gyllidebau a ddatganolwyd i'r ysgolion sydd heb eu gwario.

I bwrpas cyfrifo, mae asedau Ysgolion Dan Reolaeth Wirfoddol ac Ysgolion a Gynorthwyir yn Wirfoddol fel a ganlyn:-

- Ysgolion Dan Reolaeth Wirfoddol: mae'r tir wedi ei gynnwys ar y Fantolen ond nid yr adeiladau;
- Ysgolion a Gynorthwyir yn Wirfoddol: nid yw'r tir na'r adeiladau wedi eu cynnwys ar y Fantolen; a
- Yn ychwanegol, nid yw'r tir na'r adeiladau yn Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys ar y Fantolen oherwydd mae'r asedau hyn wedi eu breinio gydag ymddiriedolwyr yr ysgol.

9. Eiddo Buddsoddiad

Eiddo buddsoddiad yw'r tir a'r adeiladau hynny a ddefnyddir i bwrpas cynhyrchu rhent a/neu ar gyfer cynnydd cyfalaf yn unig. Nid yw'r diffiniad yn cael ei fodloni os ydyw'r eiddo'n cael ei ddefnyddio mewn unrhyw ffordd i hwyluso darparu gwasanaethau neu i gynhyrchu nwyddau neu pan fo'n cael ei ddal i'w werthu.

Mae eiddo buddsoddiad yn cael eu cydnabod pan mae'n debygol y bydd buddion economaidd cynlluniedig ar gyfer y dyfodol yn llifo i'r Awdurdod ac y gellir mesur mewn modd dibynadwy gost neu werth teg yr eiddo buddsoddiad hwnnw. Caiff eiddo buddsoddiad eu mesur yn ôl cost yn y lle cyntaf ac, wedyn, yn ôl gwerth teg, gan ddibynnu ar faint y gellid ffeirio'r ased rhwng partïon gwybodus hyd braich. Yn unol a'r Côd, rhaid prisio Eiddo Buddsoddiad yn ôl y defnydd mwyaf a gorau y gellir ei wneud ohonynt, waeth beth fo bwriadau'r Cyngor ar eu cyfer. Mae hyn yn golygu bod defnydd amgen wedi cael ei ystyried ar gyfer pob eiddo buddsoddiad ac, os byddai modd defnyddio'r eiddo i bwrpas arall a hynny'n codi ei werth teg, yna dylid defnyddio'r gwerth teg hwnnw. Nid yw'r eiddo'n cael ei ddibrisio, yn hytrach caiff eu hailbrisio'n flynyddol yn unol ag IFRS 13 yn ôl amgylchiadau'r farchnad ar ddyddiad y Fantolen. Mae enillion a cholledion adeg ailbrisio'n cael eu symud i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yr un driniaeth yn union a roddir i enillion a cholledion wrth gael gwared ohonynt.

Mae rhent a dderbynnir am eiddo buddsoddiad yn cael ei gredydu i'r llinell Incwm Cyllido a Buddsoddiad ac yn arwain at gynnydd ym Malans Cronfa'r Cyngor. Fodd bynnag, dan drefniadau statudol, ni chaniateir i enillion a cholledion a geir yn sgil ailbrisio a gwerthu gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10k) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

10. Asedau Annirweddol

Mae asedau annirweddol yn asedau nad ydynt yn gyfredol nac yn ariannol y gellir eu hadnabod ar wahân ond nid oes ganddynt sylwedd ffisegol (er enghraifft, meddalwedd cyfrifiadurol). Caiff y rhain eu rheoli gan y Cyngor oherwydd digwyddiadau yn y gorffennol. Nid yw gwariant ar ddatblygu gwefannau'n cael ei gyfalafu pan fo'r wefan yn cael ei defnyddio'n llwyr neu'n bennaf i hyrwyddo neu i hysbysebu nwyddau'r Cyngor neu ei wasanaethau. Caiff gwariant ar asedau annirweddol eu cyfalafu pan dybir y bydd buddiannau economaidd yn y dyfodol neu wasanaeth posib yn llifo o'r ased annirweddol i'r Cyngor.

Yn y lle cyntaf mesurir asedau annirweddol yn ôl y gost. Nid yw'r symiau'n cael eu hailbrisio hyd oni fydd modd pennu gwerth yr asedau y mae'r Cyngor yn eu dal trwy droi at y farchnad weithredol. Yn ymarferol, nid oes yr un o'r asedau annirweddol y mae'r Cyngor yn eu dal yn bodloni'r maen prawf hwn ac, felly, cânt eu cario yn ôl y gost lai amorteiddio cronedig. Mae swm dibrisiannol ased annirweddol yn cael ei amorteiddio dros ei oes ddefnyddiol i linell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Rhoddir prawf amhariad ar asedau annirweddol yn flynyddol a phryd bynnag y ceir arwydd bod amhariad ar yr ased. Mae unrhyw golledion a ganfyddir yn cael eu nodi yn erbyn y llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Bydd unrhyw enillion neu golledion wrth gael gwared ag ased annirweddol neu wrth roi'r gorau iddo yn cael ei nodi yn erbyn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo gwariant ar asedau annirweddol yn gymwys i'w ystyried fel gwariant cyfalaf i ddibenion statudol, ni chaniateir i amorteiddio, colledion amhariad nag enillion a cholledion cael gwared â'r asedau gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10k) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

11. Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir

Cynhwysir rhestrau stoc yn y Fantolen yn ôl y gost neu'n ôl y gwerth gwerthu net - pa un bynnag o'r ddau sydd isaf. Mae cost rhestrau stoc yn cael ei aseinio trwy ddefnyddio fformwla gostio 'Cyntaf i Mewn, Cyntaf Allan' (FIFO).

Rhoddir cyfrif am gontractau tymor hir trwy godi ar y Gwarged neu ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn seiliedig ar werth y gwaith neu'r gwasanaeth a dderbynnir dan y contract yn ystod y flwyddyn ariannol.

Mae gwaith sydd yn y broses o gael ei wneud yn cael ei gynnwys yn y Fantolen yn ôl y gost.

12. Arian Parod a Chywerthoedd Arian

Cynrychiolir arian parod gan arian mewn llaw ac adneuon gyda sefydliadau ariannol sy'n ad-daladwy heb gosb ar rybudd o ddim mwy na 24 awr. Mae cywerthoedd arian yn fuddsoddiadau hynod o hylifol sy'n aeddfedu ymhen tri mis neu lai o'r dyddiad prynu ac yn rhai y gellir eu trosi'n hawdd i symiau hysbys o arian parod heb beri unrhyw risg o bwys yn sgil newid mewn gwerth.

Yn y Datganiad Llif Arian Parod, dangosir arian parod a'i gywerth net o'r gorddrafftiau banc sy'n daladwy ar alw ac maent yn rhan hanfodol o reolaeth arian parod y Cyngor.

13. Offerynnau Ariannol

Caiff offerynnau ariannol eu mesur yn ôl eu gwerth teg yn unol ag IFRS 13. Gwerth teg offerynnau ariannol yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu'r pris a fyddai'n cael ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad trefnus rhwng rhai sy'n weithgar ar y farchnad ar y dyddiad mesur.

13.1 Rhwymedigaethau ariannol

Rhwymedigaeth ariannol yw'r angen i drosglwyddo budd economaidd a rheolir gan yr Awdurdod i endid arall, er enghraifft, drwy daliad ariannol neu drwy drosglwyddo asedau/rhwymedigaethau. Mae benthyciadau'r Awdurdod gan PWLB yn esiamplau o rwymedigaethau ariannol. Caiff rhwymedigaethau ariannol eu cydnabod yn y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn barti i ddarpariaethau contract offeryn ariannol. Bydd rhan fwyaf o'r rhwymedigaethau ariannol yn cael eu cario ar gost wedi ei hamorteiddio er mwyn adlewyrchu'r ffaith bod y Cyngor wedi cael rhai costau mewn perthynas â'r trafodiad neu fod angen iddo ymestyn oes y rhwymedigaeth ariannol dros oes yr offeryn. Mae'r treuliau blynyddol yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yng nghyswllt y llog sy'n daladwy yn seiliedig ar swm cario'r rhwymedigaeth a gludir, wedi ei luosi gan y gyfradd llog mewn grym ar y pryd mewn perthynas â'r offeryn hwnnw. Y cyfradd llog a ddefnyddir yw honno sy'n rhoddi disgownt cysáct ar y taliadau arian parod yn y dyfodol a amcangyfrifir dros oes yr offeryn yn ôl y swm a gafodd ei gydnabod iddo yn y lle cyntaf.

Yn achos y rhan fwyaf o'r benthyciadau sydd gan y Cyngor, y swm sydd yn y Fantolen yw'r swm gwreiddiol sydd ar ôl i'w dalu ynghyd â llog sydd wedi cronni. Y llog a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm sy'n daladwy am y flwyddyn yn ôl y cytundeb benthyca.

Mae'r enillion neu'r colledion wrth ail-brynu neu wrth setlo'r benthyciad yn gynnar yn cael eu dangos fel credyd neu ddebyd yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn ail-brynu/setlo. Fodd bynnag, pan fo ail-brynu wedi digwydd fel rhan o ailstrwythuro'r portffolio benthyca, polisi'r Awdurdod yw lledaenu'r enillion neu'r golled dros y cyfnod sy'n weddill o'r benthyciad. Mae hyn yn golygu bod y premiwm neu'r disgownt yn cael ei dynnu neu ei ychwanegu at gost amorteiddio'r benthyciad newydd neu'r un diwygiedig a'i gofnodi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ac yn cael ei ledaenu dros oes y benthyciad trwy wneud diwygiad i'r gyfradd log weithredol.

Pan fo premiwm neu ddisgownt wedi ei godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, mae rheoliadau yn caniatáu lledaenu, dros flynyddoedd yn y dyfodol, unrhyw effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Polisi'r Cyngor yw lledaenu'r enillion neu'r colledion dros weddill tymor y benthyciad yr oedd y premiwm yn cael ei dalu drosto neu'r disgownt a fyddai'n cael ei dderbyn ar adeg ad-dalu. Mae cysoni symiau a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gyda'r taliad net o Falans Cronfa'r Cyngor yn cael ei reoli trwy drosglwyddo i mewn neu allan o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

13.2 Asedau ariannol

Dosberthir asedau ariannol yn ddau gategori:-

- Benthyciadau a derbyniadau posib - asedau sydd â thaliadau sefydlog neu benodadwy ond nad ydynt yn cael eu dyfynnu mewn marchnad weithredol;

- Asedau sydd ar gael i'w gwerthu - asedau sydd â phris marchnad a ddyfynnwyd ac/neu sydd heb daliadau sefydlog neu benodadwy.

13.2.1 Benthyciadau a derbyniadau posib

Cydnabyddir benthyciadau a derbyniadau posib ar y Fantolen pan fo'r Cyngor yn dod yn rhan o ddarpariaethau cytundebol offeryn ariannol ac, ar y cychwyn, maent yn cael eu mesur yn ôl gwerth teg. Mae enghreifftiau'n cynnwys adneuon tymor byr a buddsoddiadau mewn cyfrifon y gellir cael mynediad atynt ar unwaith. Wedi hynny, cânt eu mesur yn ôl y gost amorteiddio. Mae'r credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer llog a dderbynnir yn seiliedig ar swm cario ased wedi ei luosi gan y raddfa log sy'n berthnasol i'r offeryn.

Yn achos y rhan fwyaf o'r benthyciadau a drefnwyd gan y Cyngor, mae hyn yn golygu mai'r swm a gyflwynwyd yn y Fantolen yw'r swm gwreiddiol sydd ar ôl i'w dalu (plws llog sydd wedi cronni) a'r llog a roddwyd mewn credyd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm a geir yn y flwyddyn yn ôl cytundeb y benthyciad.

Pan fo asedau yn cael eu nodi fel rhai sy'n destun amhariad a hynny oherwydd y tebygrwydd, yn seiliedig ar ddigwyddiad yn y gorffennol, na fydd taliadau dyledus dan y contract yn cael eu cyflwyno, yna rhoddir gostyngiad yn erbyn yr ased a chodi am hynny ar y gwasanaeth perthnasol (ar gyfer derbyniadau sy'n benodol i'r gwasanaeth hwnnw) neu ar y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mesurir y golled amhariad fel y gwahaniaeth rhwng y swm cario a gwerth presennol llif arian diwygiedig yn y dyfodol gyda disgownt yn seiliedig ar log gweithredol gwreiddiol yr ased.

Bydd unrhyw enillion neu golledion sy'n codi oherwydd dadgydnabod ased yn cael eu dangos fel credyd neu ddebyd yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r Cyngor wedi rhoi nifer gyfyngedig o fenthyciadau i weithwyr am lai na'r cyfraddau ar y farchnad (benthyciadau 'meddal', er enghraifft y Cynllun Benthyciadau Ceir). Mae'r Cyngor wedi penderfynu bod gwerth y benthyciadau unigol a'r llog yn isel iawn ac, o'r herwydd, nid yw wedi addasu'r cofnod Incwm a Gwariant ar gyfer y benthyciadau meddal hyn.

13.2.2 Asedau Ariannol ar Gael i'w Gwerthu

Nid oes gan y Cyngor asedau ariannol ar gael i'w gwerthu ac yn annhebygol o gael rhai yn y tymor byr gan ni chynhwysir yr asedau ariannol yma yn y Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys 2018/19.

14. Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn

14.1 Darpariaethau

Gwneir darpariaethau pan fo rhywbeth wedi digwydd sy'n rhoi rhwymedigaeth gyfreithiol neu ddehongliadol i'r Cyngor sy'n debygol o fod angen setliad trwy drosglwyddo buddiannau economaidd neu wasanaeth posibl, a phan fo modd darparu amcangyfrif dibynadwy o faint y rhwymedigaeth. Er enghraifft, efallai bod y Cyngor yn rhan o achos llys fyddai'n debygol o arwain yn y pen draw at wneud setliad neu dalu iawndal.

Codir darpariaethau fel traul ar y llinell gwasanaeth priodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r Cyngor yn ymwybodol o'r rhwymedigaeth, a chânt eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau ar ddyddiad y Fantolen o'r gwariant sydd ei angen i setlo'r rhwymedigaeth, gan gymryd i ystyriaeth y risgiau ac ansicrwydd perthnasol.

Pan fo taliadau'n cael eu cyflwyno, yn y diwedd, rhoddir nhw yn erbyn y ddarpariaeth a gludir yn y Fantolen. Mae setliadau amcangyfrifiedig yn cael eu hadolygu ar ddiwedd bob blwyddyn ariannol – pryd y bydd hi'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddiannau economaidd (neu wneud setliad llai na'r disgwyl), caiff y ddarpariaeth ei gwrthdroi a'i rhoddi mewn credyd yn ôl i'r gwasanaeth perthnasol.

Pan fo disgwyl hawlio cyfran neu'r cyfan o'r taliad i setlo'r ddarpariaeth oddi ar barti arall (e.e. oddi ar hawliad yswiriant), caiff ei gydnabod fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol ond os oes sicrwydd go bendant y bydd ad-daliad ar gael os ydyw'r Cyngor yn setlo'r rhwymedigaeth.

Mae'r Awdurdod wedi gwneud darpariaeth ar gyfer costau setlo hawliadau ar gyfer ôl-dâl yn codi o daliadau gwahaniaethol a wnaed cyn i'r Awdurdod weithredu ei Strategaeth Tâl Cyfartal. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol yn caniatáu i setliadau gael eu cyllido o'r Gronfa Gyffredinol yn y flwyddyn y gwnaed y taliadau mewn gwirionedd yn hytrach na'r flwyddyn pan gafodd y ddarpariaeth ei sefydlu. Mae'r ddarpariaeth, felly'n cael ei chydbwyso gan Gyfrif Ôl-dâl Tâl Anghyfartal sydd, yn effeithiol, yn canslo'r darpariaeth i sero. Petai unrhyw hawliadau tâl cyfartal yn cael eu cyllido o'r gronfa gyffredinol yn y flwyddyn, caiff y taliadau yma eu tynnu o'r Ddarpariaeth Tâl Cyfartal a'r gronfa wrth gefn Ôl-dâl Tâl Anghyfartal na ellir ei ddefnyddio. Yn debyg, petai cyfarwyddyd cyfalafu yn cael ei gymhwyso yn ystod y flwyddyn, yn unol â hynny bydd rhaid lleihau y Ddarpariaeth Tâl Cyfartal a'r gronfa wrth gefn Ôl-dâl Tâl Anghyfartal na ellir ei ddefnyddio. Byddent yn cael eu lleihau ar gyfer y swm a gyllidir gan y cyfarwyddyd cyfalafu. Dylai'r balans ar y ddarpariaeth a'r gronfa wrth gefn berthnasol adlewyrchu yr hawliadau sydd heb eu setlo ac unrhyw hawliadau newydd y dyfodol yn unig.

14.2 Rhwymedigaethau wrth gefn

Mae rhwymedigaeth wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi rhwymedigaeth bosib ar y Cyngor, ond na fydd cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol, neu heb ddigwydd, a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor. Mae rhwymedigaethau wrth gefn hefyd yn codi mewn amgylchiadau ble byddai darpariaeth yn cael ei gwneud fel arall ond naill ai nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau neu ni ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Ni chydnabyddir rhwymedigaethau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon (Nodyn 42).

14.3 Asedau wrth gefn

Mae ased wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi ased bosib i'r Cyngor, ond na fydd cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol, neu heb ddigwydd, a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor.

Ni chydnabyddir asedau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon ble mae'n debygol y bydd mewnlif o fuddiannau economaidd neu wasanaeth posib (Nodyn 43).

15. Cronfeydd Wrth Gefn

Mae'r Cyngor yn cadw amryw o gronfeydd wrth gefn sy'n adlewyrchu i ba raddau y mae ei asedau'n fwy na'i ymrwymiadau ac unrhyw gyfyngiadau, statudol neu wirfoddol, a roddir ar y defnydd o'r balansau hyn. Mae gan y Cyngor y disgresiwn i osod o'r neilltu symiau penodol fel Cronfeydd wrth Gefn y mae'n dymuno eu clustnodi i ddibenion polisi i'r dyfodol neu i ymdrin â materion wrth gefn neu i reoli llif arian. Ceir crynodeb o'r rhan yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Caiff Cronfeydd wrth Gefn eu creu trwy drosglwyddo symiau o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn. Pan ceir traul sydd i'w gyllido o gronfa wrth gefn, caiff ei godi ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno i'w sgorio yn erbyn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yna trosglwyddir y gronfa wrth gefn yn ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn fel nad oes taliad net yn erbyn y Dreth Gyngor ar gyfer y gwariant.

Cedwir rhai Cronfeydd wrth Gefn penodol er mwyn rheoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau nad ydynt yn gyfredol, offerynnau ariannol, buddiannau ymddeoliad a buddiannau gweithwyr ac nid ydynt yn cynrychioli adnoddau y gellir eu defnyddio i'r Cyngor - eglurir y Cronfeydd wrth Gefn hyn yn y polisïau a'r nodiadau perthnasol.

16. Cydnabyddiaeth Refeniw

Caiff refeniw ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y cafodd ei ennill yn hytrach na phan gafodd yr arian ei dderbyn. Mae hyn yn ymwneud ag incwm a geir o werthu nwyddau (a gynhyrchir gan y Cyngor i ddibenion eu gwerthu neu eu prynu i bwrpas ailwerthu), darparu gwasanaethau (ac eithrio gwasanaethau a wnelont yn uniongyrchol â chontractau adeiladu), llog, breindaliadau a difidendau, trafodion nad oes modd eu cyfnewid (h.y. y Dreth Gyngor) a lle cynt yr oedd rhwymedigaeth wedi'i hadnabod (h.y. credydwr) ar ôl bodloni'r meini prawf cydnabyddiaeth refeniw. Caiff refeniw ei gydnabod hefyd ar enillion a all godi neu beidio o weithgareddau cyffredin megis enillion ar ail-brisio asedau nad ydynt yn gyfredol, enillion ar werthu asedau nad ydynt yn gyfredol ac enillion ar asedau ariannol ar-gael-i'w-gwerthu. Lle mae'r Awdurdod yn gweithredu fel asiant, dim ond yr incwm a delir i'r Cyngor ar gyfer ei rôl fel asiant fydd yn cael ei gydnabod yn y cyfrifon. Ni fydd y swm sy'n gysylltiedig â'r trydydd parti (sef y prif swm) yn cael ei gynnwys yn y cyfrifon.

Mae refeniw'n cael ei gydnabod a'i fesur yn ôl gwerth teg y gydnabyddiaeth a dderbynnir. Dyma'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad busnes trefnus rhwng y rhai sy'n weithgar yn y farchnad ar y dyddiad mesur. Bydd ad-daliadau a setliadau ariannol, lle'n berthnasol, yn cael eu cymryd i ystyriaeth wrth fesur gwerth teg y gydnabyddiaeth a gafwyd.

Os yw'r taliadau'n cael eu cyflwyno yn ôl telerau gohiriedig, mae'r gydnabyddiaeth a dderbynnir yn cael ei lleihau i'w gwerth presennol er mwyn sicrhau gwerth teg. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm hwn a chyfanswm y taliadau a dderbynnir yn cael ei gydnabod fel refeniw llog yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau. Mae derbyniadau tymor byr heb raddfa llog dynodedig yn cael eu mesur yn ôl y swm ar yr anfoneb wreiddiol pan fo effaith disgownt yn amherthnasol. Nid oes gwahaniaeth rhwng dyddiad cyflenwi a dyddiad talu yn achos trafodion digontract a rhai lle nad oes cyfnewid yn digwydd h.y. refeniw yng nghyswllt y Dreth Gyngor a threthi cyffredinol ac, felly, mesurir y trafodion hyn yn ôl y symiau llawn a dderbynnir yn eu cylch.

17. Llog Mewnol

Buddsoddir balansau arian gan y Cyngor yn unol â'i Bolisïau Rheoli Trysorlys a Buddsoddi ac fe gronnir a chredydir y llog i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Credydir llog i'r cronfeydd ymddiriedol a chronfeydd trydydd parti eraill ar sail y raddfa llog cyfartaledig a enillwyd gan y Cyngor. Mae rhai Cronfeydd wrth Gefn yn derbyn llog trwy drosglwyddiad sydd wedi ei glandro ar yr un sail.

18. Prydlesau

Lle mae hynny'n berthnasol ac yn hanfodol, caiff prydlesau eu categoreiddio fel prydlesau ariannol lle mae telerau'r brydles yn trosglwyddo'n sylweddol yr holl risgiau a'r enillion sy'n gysylltiedig â pherchenogaeth yr eiddo, offer neu gyfarpar o'r prydleswr i'r prydlesai. Nid yw'r Cyngor yn dal unrhyw brydlesau o'r math yma ac, o'r herwydd, mae'r prydlesau y mae'r Cyngor yn eu dal yn cael eu categoreiddio fel prydlesau gweithredu. Lle mae prydles yn ymwneud â thir ac adeiladau, caiff y tir a'r adeiladau eu categoreiddio ar wahân. Caiff trefniadau nad ydynt â statws gyfreithiol prydles ond sy'n trosglwyddo hawl i ddefnyddio ased yn gyfnewid am daliad eu cyfrif amdanynt dan y polisi hwn lle mae cyflawni'r trefniant yn dibynnu ar ddefnyddio asedau penodol. Mae asedau wedi cael eu hadolygu gan gymryd i ystyriaeth lefel bwysigrwydd y rhenti blynyddol a gwerthoedd cyfalaf ac mae eu cynnwys yn y cyfrifon yn seiliedig ar y lefelau hyn.

18.1 Y Cyngor fel Prydlesai

18.1.1 Prydlesau Ariannol

Os yn berthnasol ac o werth sylweddol, byddai eitemau Eiddo, Offer a Chyfarpar a ddelir dan brydlesau ariannol yn cael eu cydnabod ar y Fantolen ar gychwyn y brydles yn ôl eu gwerth teg wedi ei fesur ar adeg sefydlu'r brydles (neu yn ôl gwerth cyfredol y taliadau isaf ar y brydles os ydynt yn is na'r gwerth teg). Wrth gydnabod yr ased, gwneir ymrwymiad cyfatebol i dalu i'r prydleswr. Caiff y costau uniongyrchol cychwynnol i'r Cyngor eu hychwanegu at swm cario'r ased. Caiff premiymau a delir ar adeg sefydlu prydles eu defnyddio i ddibrisio ymrwymiad y brydles. Caiff rhenti wrth gefn eu codi fel treuliau yn ystod y cyfnodau y bu iddynt godi.

Caiff taliadau prydles eu rhannu rhwng:-

- taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo, offer neu gyfarpar – a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y brydles; a
- tâl ariannol - sy'n cael ei ddebydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Os yw eiddo, offer a chyfarpar yn cael eu cydnabod dan brydlesau ariannol, yna byddid yn cyfrifo amdanynt drwy ddefnyddio'r polisïau sy'n gyffredinol berthnasol i asedau o'r fath ar yr amod y codir am ddibrisiant yn ystod cyfnod y brydles os yw'r cyfnod hwnnw'n llai na oes ddefnyddiol dybiedig yr ased (lle nad yw perchenogaeth yr ased yn trosglwyddo i'r Cyngor ar ddiwedd cyfnod y brydles).

Nid oes rhaid i'r Cyngor godi'r Dreth Gyngor i dalu costau dibrisiant neu ailbrisio a cholledion amhariad sy'n codi mewn perthynas ag asedau a brydlesir. Yn lle hynny, gwneir cyfraniad blynyddol call o'r arian refeniw tuag at y buddsoddiad cyfalaf tybiedig yn unol â gofynion statudol. Yn lle dibrisiant ac ailbrisio a cholledion amhariad, felly, ceir cyfraniad refeniw ym Malans y Gronfa Gyffredinol a hynny drwy addasiad yn y Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn i gyfrif am y gwahaniaeth rhwng y ddau.

18.1.2 Prydlesau Gweithredol

Caiff rhent a delir mewn perthynas â phrydlesau gweithredol ei godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaethau sy'n elwa o ddefnyddio'r eiddo, offer neu gyfarpar a brydlesir. Codir tâl ar sail linell syth dros gyfnod oes y brydles, hyd yn oed oes nad yw hyn yn cyfateb i batrymau taliadau (e.e. cyfnod o rent am ddim ar gychwyn y brydles).

18.2 Y Cyngor fel Prydleswr

18.2.1 Prydlesau Ariannol

Os bydd y Cyngor yn caniatáu prydles ariannol ar gyfer eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, yna caiff yr ased berthnasol ei ddibrisio ar y Fantolen fel un y cafwyd gwared arni. Os yn berthnasol, ar gychwyn y brydles bydd swm cario'r ased yn y Fantolen (p'un a yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu) yn cael ei ddibrisio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni. Caiff enillion, sy'n cynrychioli buddsoddiad net yr Awdurdod yn y brydles, ei gredydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni (h.y. yn cael ei ddebydu yn erbyn gwerth cario'r ased ar adeg cael gwared arni), gyda chofnod o ased prydles (dyledwr tymor hir) yn y Fantolen. Caiff rhent a geir ar gyfer prydles ei rannu rhwng:-

- Taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y corff a brydlesodd yr ased (ynghyd ag unrhyw bremiymau a dderbyniwyd); ac
- Incwm Cyllido, sy'n cael ei gredydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Yn unol â statud, ni chaniateir defnyddio'r enillion a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar adeg cael gwared â'r ased i ychwanegu at Falans y Gronfa Gyffredinol a rhaid trin hyn fel derbyniad cyfalaf. Lle derbyniwyd premiwm, rhaid symud hwn allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Lle bydd y swm sy'n daladwy mewn perthynas â'r ased a brydlesir yn cael ei setlo drwy dalu rhent yn y blynyddoedd ariannol sydd i ddod, caiff hyn ei symud allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf sydd wedi eu Gohirio yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fydd rhenti'n cael eu derbyn yn y dyfodol, bydd yr elfen ar gyfer y derbyniadau cyfalaf ar ôl cael gwared o'r eiddo yn cael eu defnyddio i ddileu'r swm sy'n ddyledus gan y corff a brydlesodd yr ased. Bryd hynny, bydd y derbyniadau cyfalaf sydd wedi eu gohirio yn cael eu trosglwyddo i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf.

Nid yw gwerth dileu asedau y ceir gwared arnynt yn cael ei godi yn erbyn y dreth gyngor oherwydd gwneir darpariaeth lawn ar gyfer costau asedau nad ydynt yn gyfredol mewn trefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Caiff y symiau, felly, eu trosglwyddo o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

18.2.2 Prydlesau Gweithredol

Pan fo'r Cyngor yn rhoi prydles weithredol dros eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, cedwir yr ased yn y Fantolen. Mae incwm rhent yn cael ei gredydu i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Gwneir credydau ar sail llinell-syth dros oes y brydles, hyd yn oed os nad yw hyn yn cyd-fynd â'r patrwm taliadau (e.e. telir premiwm ar gychwyn y brydles). Mae costau uniongyrchol cychwynnol yr eir iddynt wrth negodi a threfnu prydles yn cael eu hychwanegu at swm cario'r ased perthnasol a'u codi fel traul dros oes y brydles ar yr un sail ag incwm rhent.

19. Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau nad ydynt yn Gyfredol

Caiff y symiau canlynol eu codi ar wasanaethau a gwasanaethau cefnogol er mwyn cofnodi'r costau gwirioneddol sydd ynghlwm wrth ddal asedau nad ydynt yn gyfredol yn ystod y flwyddyn:-

- Dibrisio asedau a ddefnyddir gan y Gwasanaeth;
- Ailbrisio a cholledion amhariad ar asedau a ddefnyddir gan y Gwasanaeth lle nad oes unrhyw enillion wedi cronni yn y Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Ailbrisio y gellid gwrthbwyso'r colledion yn eu herbyn; a
- Amorteiddio asedau annirweddol a briodolir i'r Gwasanaeth.

Nid oes rhaid i'r Cyngor godi'r dreth gyngor i gwrdd â'r costau hyn. Fodd bynnag, rhaid iddo neilltuo cyfraniad blynyddol o refeniw tuag at ei anghenion benthyca yn gyffredinol. Caiff y costau hyn, felly, eu disodli gan y Ddarpariaeth Refeniw Isaf (MRP) drwy drafodyn addasu gyda'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn i gyfrif am y gwahaniaeth rhwng y ddau.

Cyhoeddwyd rheoliadau newydd gan Lywodraeth Cymru yn 2008/09 yn gofyn i awdurdodau lleol yng Nghymru wneud darpariaeth ddarbodus ar gyfer MRP, gan gynnwys opsiwn i ddarparu MRP am oes yr ased. Mae'r polisi hefyd yn caniatáu gohirio MRP hyd oni fydd yr ased yn cael ei chomisiynu.

Mae'r Cyngor, fodd bynnag, yn parhau i gyfrifo gan ddefnyddio'r fethodoleg ganlynol mewn perthynas â'r gofyniad cyllido cyfalaf:-

Caiff darpariaeth y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) ei gyfrif fel 2% o'r Gofyniad Cyllido Cyfalaf (CFR) agoriadol y CRT. Mae darpariaeth Cronfa'r Cyngor wedi ei seilio ar 4% o'r CFR agoriadol nad yw'n CRT ar gyfer yr holl brosiectau ac eithrio prosiectau a gyllidir drwy fenthyciadau digefnogaeth. Mae'r MRP ar gyfer y prosiectau hyn yn seiliedig ar oes ddefnyddiol yr ased. Cyfyd eithriad i'r polisi hwn o ran gwariant sy'n amodol ar gyfarwyddyd cyfalafu a gyhoeddwyd dan Adran 40(6) Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989. Bydd unrhyw wariant o'r fath yn cael ei amorteiddio naill ai yn unol â'r polisi uchod neu dros nifer y blynyddoedd a nodir yn y cyfarwyddyd.

Caiff trafodion mewn perthynas ag eiddo buddsoddiad eu cofnodi yn erbyn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

20. Grantiau a Chyfraniadau'r Llywodraeth

P'un a ydynt yn cael eu talu ar gyfrif, trwy randaliadau neu fel ôl-ddyledion, cydnabyddir grantiau llywodraeth a chyfraniadau a rhoddion trydydd parti fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor pan fo sicrwydd rhesymol:-

- y bydd y Cyngor yn cydymffurfio â'r amodau sydd ynghlwm â'r taliadau; ac
- y derbynnir y grantiau neu gyfraniadau.

Ni chaiff symiau a gydnabyddir fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd nes bydd yr amodau sydd ynghlwm i'r grant neu'r cyfraniad yn cael eu bodloni. Amodau grant yw'r gofynion y mae'n rhaid eu diwallu er mwyn bod yn gymwys i dderbyn y grant, er enghraifft ar gyfer adeiladu ysgol neu allbynnau allweddol a benodir o fewn yr amdodau. Mae unrhyw arian a roddwyd fel grantiau a chyfraniadau, a'r amodau perthnasol heb eu bodloni, yn cael eu cario yn y Fantolen fel credydwyr. Pan fo'r amodau'n cael eu bodloni, mae'r grant neu'r cyfraniad yn cael ei roddi fel credyd yn y llinell gwasanaeth perthnasol (grantiau a chyfraniadau refeniw priodoladwy) neu fel Trethiant ac Incwm Grant Amhenodol (grantiau refeniw heb eu hamgáu a'r holl grantiau cyfalaf) yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo grantiau cyfalaf yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, maent yn cael eu gwyrdroi o Balans Cronfa'r Cyngor drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fo grant heb ei ddefnyddio eto i gyllido gwariant cyfalaf, mae'n cael ei symud i'r Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio. Pan fo wedi'i ddefnyddio, mae'n cael ei bostio i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf. Mae'r symiau yn y Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf unwaith y cânt eu defnyddio i gyllido gwariant cyfalaf.

Mae rhai cyrff sy'n rhoddi grantiau yn gosod cyfyngiadau neu'n pennu i ba bwrpas y gellir defnyddio'r grant ond nid ydynt yn dweud a fydd angen ad-dalu'r grant ai peidio.

21. Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)

Mae gwariant yr aethpwyd iddo yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu dan ddarpariaethau statudol ond yn wariant nad yw'n creu ased nad yw'n gyfredol wedi ei godi fel gwariant i'r gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Pan fo'r Cyngor wedi penderfynu cwrdd â chost y gwariant hwn o adnoddau cyfalaf presennol neu trwy fenthyca, mae trosglwyddiad yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yna'n gwyrdroi'r symiau a godwyd fel nad oes effaith ar lefel y Dreth Gyngor.

22. Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol

Mae costau gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu codi ar y gwasanaethau hynny sy'n cael y buddiant o'r cyflenwad neu o'r gwasanaeth yn unol â threfniadau'r Awdurdod ar gyfer atebolrwydd a pherfformiad ariannol ar gyfer y pwrpas o gyfrifyddu cost-llawn ar gyfer dychweliadau ystadegol statudol, er enghraifft, dychweliadau blynyddol RA a RO Llywodraeth. Fodd bynnag, ar gyfer monitro'r gyllideb a'r cyfrifon blynyddol statudol, fe eithrir ad-daliadau ac fe adroddir ar wasanaethau corfforaethol a chefnogol fel cylchrannau gwasanaeth ac fe'i ddelir yn gyfrifol am reolaeth cyllideb.

23. Arian Tramor

Mae gan y Cyngor nifer o gynlluniau a gaiff gymorth grant o Ewrop lle mae'r grantiau efallai'n cael eu dyrannu mewn Ewros (mai nifer y cynlluniau hyn yn lleihau). Agorwyd cyfrif banc Ewro i gefnogi'r cynlluniau hyn. Caiff y balans ar y cyfrif hwn ar ddiwedd y flwyddyn ei drosi yn ôl y cyfraddau cyfnewid fel yr oeddynt ar 31 Mawrth gyda'r enillion neu'r colledion canlyniadol yn cael eu cydnabod yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

24. Buddiannau'r Gweithwyr

24.1 Buddiannau sy'n daladwy yn ystod cyflogaeth

Y buddiannau tymor byr i'r gweithwyr yw'r rheini sy'n cael eu talu cyn pen 12 mis i ddiwedd y flwyddyn – buddiannau megis cyflogau wythnosol a misol, gwyliau blynyddol gyda thâl, absenoldeb gwaeledd gyda thâl, taliadau bonws a buddiannau heblaw arian i'r gweithwyr presennol a'r rheini'n cael eu cydnabod fel treuliau i'r gwasanaethau yn ystod y flwyddyn pryd y rhydd y gweithwyr wasanaeth i'r Cyngor. Darperir ffigwr gronnus ar gyfer costau hawliadau gwyliau (neu unrhyw fath o absenoldeb, e.e. amser i ffwrdd *in lieu*) a enillwyd gan weithwyr a'r rheini heb eu cymryd cyn diwedd y flwyddyn a hawl ganddynt i'w trosglwyddo i'r flwyddyn ariannol ddilynol.

Mae'r ffigwr cronnol yn seiliedig ar y cyfraddau perthnasol i gyflogau wythnosol a misol yn y flwyddyn gyfrifo ddilynol, sef pryd y bydd y gweithiwr yn cymryd y budd. I atal amrywiadau gael effaith ar y Dreth Gyngor, mae'r newidiadau blwyddyn ar flwyddyn yn y gost a gynhyrchir gan y cronni yma'n cael ei godi yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth o Wasanaethau, ond wedyn caiff ei wyrdroi trwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn i'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Cronnol, fel bod buddiannau gwyliau yn cael eu codi yn erbyn refeniw yn ystod y flwyddyn ariannol y mae'r absenoldeb gwyliau'n digwydd ynddi.

Nid yw'r Cyngor yn rhoddi buddiannau tymor hir i weithwyr h.y. y rheini nad oes disgwyl y byddant yn cael eu talu neu eu setlo cyn pen 12 mis i ddyddiad y Fantolen.

24.2 Buddiannau Terfynu

Buddiannau terfynu yw'r symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan y Cyngor i ddod â chyflogaeth swyddog i ben cyn y dyddiad ymddeol cyffredin neu benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddo gwirfoddol. Codir y buddiannau hyn ar sail gronnol i'r llinell gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan na fedr y Cyngor mwyach dynnu'n ôl y cynnig o'r buddiannau hynny neu mewn achosion lle mae'r Awdurdod yn cydnabod costau ailstrwythuro.

Pan fo buddiannau terfynu'n golygu ychwanegu at bensiynau (fel arfer ar ffurf blynyddoedd ychwanegol), mae darpariaethau statudol yn mynnu bod y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu bensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifiwyd yn unol â'r safonau cyfrifo perthnasol, yn cael ei godi ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Yn y Datganiad yn y Symudiadau yn yr Arian Wrth Gefn, mae angen symud arian i mewn ac allan o'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau er mwyn cael gwared â'r debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer ychwanegiadau pensiwn a dalwyd fel buddiannau ar adeg terfynu cyflogaeth a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn.

24.3 Buddiannau Ôl-Gyflogaeth

Mae gan weithwyr y Cyngor hawl i fod yn aelodau o ddau gynllun pensiwn sydd ar wahân i'w gilydd:-

- Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan Capita Teachers' Pensions ar ran yr Adran Addysg; a
- Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddiannau diffiniedig i aelodau (lwmp swm ymddeol a phensiwn), a enillwyd tra oedd gweithwyr yn gweithio i'r Cyngor.

24.4 Cynllun Pensiwn Athrawon

Oherwydd trefniadau cynllun yr athrawon, nid yw'n bosib fel arfer priodoli'r atebolrwydd am y buddiannau hyn i'r Cyngor. Felly, mae cyfrif am y cynllun fel petai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid oes yn y Fantolen gydnabyddiaeth yng nghyswllt unrhyw atebolrwydd i dalu buddiannau yn y dyfodol. Codir yn erbyn y llinell Gwasanaeth Dysgu Gydol Oes yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yng nghyswllt cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Asiantaeth Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

24.5 Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Gall unrhyw weithwyr (ac eithrio athrawon) a Chynghorwyr, yn amodol ar feini prawf cymhwyso penodol, ymuno gyda'r Cynllun Pensiwn ar gyfer Llywodraeth Leol. Enw'r Cynllun yw Cronfa Bensiwn Gwynedd a chaiff ei gweinyddu gan Gyngor Gwynedd yn unol â Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol 2013 ar ran y cyflogwyr sy'n rhan ohono. Yn unol â Safon Gyfrifo Ryngwladol (IAS 19), mae'r Cynllun ar gyfer Llywodraeth Leol yn cael ei gyfrif fel cynllun buddiannau diffiniedig.

Mae'r rhwymedigaethau i Gynllun Pensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen yn ôl dull actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull uned ragamcanedig - h.y. asesiad o'r taliadau a wneir yn y dyfodol yng nghyswllt buddiannau ymddeoliad a enillwyd hyd yma gan y gweithwyr, yn seiliedig ar ragdybiaethau yng nghyswllt cyfraddau marwolaeth, cyfraddau trosiant y gweithwyr, ayyb., a hefyd ar ragamcanion yng nghyswllt enillion rhagamcanedig y gweithwyr presennol.

Rhoddir disgownt yn erbyn y rhwymedigaethau i lawr i'w gwerth yn ôl prisiau cyfredol, gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt real, yn seiliedig ar raddfa dychweliad arwyddol ar fondiau Llywodraeth y DU wedi ei addasu ar gyfer ychwanegiad at y cynnyrch sy'n adlewyrchu'r risg ychwanegol sydd ynghlwm wrth ddefnyddio cynnyrch Bondiau Corfforaethol AA - a adwaenir fel taeniad credyd.

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor wedi'u cynnwys yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg:-

- Stociau a ddyfynnir - pris bid presennol;
- Stociau heb eu dyfynnu - amcangyfrif proffesiynol;
- Stociau fesul uned - pris bid bresennol; a
- Eiddo – eu gwerth ar y farchnad.

Mae'r newid yn y rhwymedigaethau pensiwn net yn cael ei ddadansoddi fesul pedwar rhan:-

a) Costau gwasanaeth cyfredol - cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - wedi ei ddyrannu yn y Ddatganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau y mae'r gweithwyr yn gweithio iddynt;

b) Costau gwasanaeth y gorffennol - y cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd penderfyniadau a wnaed eleni ac effaith y rheini yn ymwneud â nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd ym mlynyddoedd y gorffennol - debyd i Warged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau na Ddosberthir. Llog net ar yr ymrwymiad net o ran buddiannau diffiniedig, h.y. y costau llog net i'r Cyngor - mae'r newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad net o ran buddiannau diffiniedig sy'n codi o dreigl amser yn cael ei godi i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hyn yn cael ei glandro drwy ddefnyddio'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddiwyd i fesur yr ymrwymiad o ran buddiannau diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod, i'r ymrwymiad net diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod (gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad o ran buddiannau diffiniedig net (yr ased) yn ystod y cyfnod fel canlyniad cyfraniadau a thaliadau buddiannau);

c) Ail-fesuriad yn cynnwys:-

- Yr enillion ar asedau'r cynllun (ac eithrio unrhyw symiau sydd eisoes wedi'u cynnwys yn y llog net ar fuddiannau net diffiniedig) sy'n cael ei godi i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall;
- Enillion a Cholledion Actiwaraidd - newidiadau yn yr ymrwymiadau pensiwn net sy'n codi am nad yw'r digwyddiadau yn cyfateb i'r rhagdybiaethau a wnaed yn y prisiad actiwaraidd diwethaf neu oherwydd bod yr actiwarïaid wedi diweddaru eu rhagdybiaethau. Mae hyn yn cael ei godi i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall;

ch) Cyfraniadau a dalwyd i Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian parod a dalwyd i mewn fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r gronfa bensiwn fel setliad o rwymedigaethau; heb ei gyfrif fel traul.

Mewn perthynas â buddiannau ymddeol, mae darpariaethau statudol yn mynnu bod y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifiwyd yn unol â'r safonau cyfrifo perthnasol, yn cael ei godi ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Yn y Datganiad yn y Symudiadau yn yr Arian Wrth Gefn, mae angen symud arian i mewn ac allan o'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau er mwyn cael gwared â'r debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer buddiannau ymddeol a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol yn y Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau felly'n fesur o'r manteision i'r Gronfa Gyffredinol yn sgil yr arfer o gyfrif am fuddiannau ymddeol ar sail llif arian yn hytrach na fel buddiannau a enillir gan weithwyr.

24.6 Buddiannau Dewisol

Yn ogystal, mae gan y Cyngor rai pwerau cyfyngedig i dalu buddiannau ymddeoliad dewisol pan fo gweithwyr yn ymddeol yn gynnar. Mae unrhyw rwymedigaethau y tybir eu bod am godi yn sgil rhoi dyfarniad i unrhyw aelod o staff (gan gynnwys athrawon) yn cronni yn ystod blwyddyn y penderfyniad a gwneir cyfrif amdanynt gan ddefnyddio'r un polisïau â'r rheini a ddefnyddir yng nghyswllt Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

25. Eitemau Eithriadol

Lle mae hynny'n berthnasol a lle mae eitemau o incwm a gwariant yn sylweddol, caiff natur a swm yr eitemau eu datgelu ar wahân naill ai ar wyneb y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr neu yn y nodiadau ar y cyfrifon, gan ddibynnu ar arwyddocâd yr eitemau o ran cael dealltwriaeth o berfformiad ariannol y Cyngor.

26. Cyfrifo am TA (Trethi Annomestig)

Gan fod y Cyngor yn gweithredu fel asiant ar gyfer casglu incwm TA, nid yw'n cynnwys y sefyllfa ariannol o ran y trethdalwyr ac nid yw ond yn adrodd ar y sefyllfa ariannol net gyda'r Llywodraeth Ganolog yn ei Fantolen. Felly, os ydi'r swm a gesglir gan yr Awdurdod oddi ar drethdalwyr TA (net y gost o lwfans casglu) yn fwy na delir i Llywodraeth Cymru ar 31 Mawrth, mae'r swm sydd heb ei dalu eto i Lywodraeth Cymru in cael ei gynnwys yn y Fantolen fel credydwr. Yn yr un modd, os yw'r arian a dalwyd i Llywodraeth Cymru yn fwy na'r arian a gasglwyd gan drethdalwyr TA (net y gost o lwfans casglu), mae'r swm dros ben yn cael ei gynnwys yn y Fantolen fel dyledwr. Mae'r Cyngor yn cadw cofnod o ddyledion TA, lwfansau amhariad, rhagdaliadau a gordaliadau yn ei gyfrifon; fodd bynnag, i ddiben y cyfrifon terfynol caiff y balansau hyn eu cyfuno'n un cyfrif asiantaeth, gyda'r ffigyrau ar gyfer dyledwyr/credydwyr yn ymddangos fel ffigwr net ar gyfer y gronfa genedlaethol. Cost y lwfans casglu a dderbynnir gan Gyngor Sir Ynys Môn yw incwm y Cyngor sy'n bilio a chaiff ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Nid yw'r arian a gasglwyd gan drethdalwyr TA yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Llif Arian heblaw am yr arian a ddelir yn ôl mewn perthynas â'r lwfans casglu. Mae unrhyw wahaniaeth rhwng yr arian a gasglwyd oddi wrth drethdalwyr TA â'r arian sydd yn cael ei dalu i'r Gronfa Drethi Annomestig yn cael ei gynnwys o fewn y gweithgareddau ariannol yn Natganiad y Llif Arian.

27. Incwm a Gwariant Asiantaeth

Yn unol ag amryfal bwerau statudol, gall Cynghorau gytuno gydag awdurdodau lleol eraill, cwmnïau dŵr ac adrannau'r llywodraeth i wneud gwaith ar eu rhan. Caiff y corff sy'n gwneud y gwasanaethau asiantaeth ei ad-dalu gan y corff cyfrifol hyd at swm a gymeradwywyd ynghyd ag unrhyw gyfraniad y cytunwyd arno tuag at gostau gweinyddol. Dim ond y symiau sy'n gysylltiedig â'r Cyngor, er enghraifft y ffioedd a gafwyd am ddarparu gwasanaethau'r asiantaeth, fydd yn cael eu cynnwys yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y Cyngor.

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi gweithredu yn ysod y flwyddyn fel asiant ar ran:-

Llywodraeth Cymru - casglu Trethi Annomestig (TA) a thalu'r symiau a gasglwyd i Lywodraeth Cymru, llai'r swm a gadwyd yn ôl ar gyfer y lwfans costau casglu.

Llywodraeth Cymru – Benthyciadau Cartrefi Gwag, lle mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant rhwng Llywodraeth Cymru a derbynyddion y Benthyciadau Cartrefi Gwag.

DATGANIAD ARIANNOL ATODOL
CYFRIF REFENIW TAI

Datganiad Incwm a Gwariant am y flwyddyn yn diweddu 31ain Mawrth 2018

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Gwariant		
Rheoli a Chynnal a Chadw - Atgyweirio a Chynnal a Chadw	3,322	3,438
Rheoli a Chynnal a Chadw - Goruchwylio a Rheoli	4,422	3,664
Rhenti, Ardrethi, Trethi a Thaliadau Eraill	3	22
Dibrisiant, Amhariad a Cholledion Ailbrisio Asedau Nad Ydynt yn Gyfredol	10,652	10,733
Costau Rheoli Dyled	12	12
Symudiad yn y Ddarpariaeth ar gyfer Dyledion Drwg	(52)	40
Symudiad yng Nghroniad Absenoldebau Cronedig	8	10
Cyfanswm Gwariant	**18,367**	**17,919**
Incwm		
Rhenti Preswyl	(16,125)	(14,954)
Rhenti Dibreswyl	(216)	(219)
Taliadau am Wasanaethau a Chyfleusterau	(97)	(167)
Cyfraniadau tuag at Wariant	(128)	(91)
Arall	(202)	(174)
Cyfanswm Incwm	**(16,768)**	**(15,605)**
Gwariant Net Gwasanaethau CRT fel yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yr Awdurdod Cyfan	**1,599**	**2,314**
Cyfran Gwasanaethau CRT o'r Costau Craidd Corfforaethol a Democrataidd	**56**	56
Gwariant Net Gwasanaethau CRT	**1,655**	**2,370**
Cyfran Gwasanaethau CRT o'r Incwm a Gwariant Gweithredol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yr Awdurdod Cyfan		
(Ennill) ar werthiant Asedau Nad Ydynt yn Gyfredol CRT	(2)	(496)
Ailbrisio Asedau	-	-
Llog Taladwy a Thaliadau Cyffelyb	1,858	2,029
Llog ac Incwm o Fuddsoddiad	(10)	(20)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Derbyniadwy:	-	-
- Lwfans Atgyweiriadau Mawr	(2,659)	(2,660)
- Arall	(32)	(67)
Diffyg am y Flwyddyn ar Wasanaethau CRT	**810**	**1,156**

Datganiad Symudiadau ar Falans y CRT

Eitemau a gynhwysir yn y Cyfrif Incwm a Gwariant CRT ond a eithriwyd o'r symudiad ar Falans CRT am y flwyddyn

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Balans y CRT ar ddiwedd y Cyfnod Adrodd Blaenorol	(7,544)	(7,042)
	-	-
Diffyg/(Gwarged) am y Flwyddyn ar Wasanaethau CRT	810	1,156
Addasiadau rhwng Seiliau Cyfrifo ac Ariannu yn ôl Statud	(781)	(1,658)
Gostyngiad/(Cynnydd) Net cyn Trosglwyddiadau i / o Gronfeydd Wrth Gefn	**29**	**(502)**
Trosglwyddiadau i / (o) Gronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd	-	-
Gostyngiad/ (Cynnydd) Net yn y Flwyddyn ar y CRT	**164**	**(502)**
Balans y CRT ar ddiwedd y Cyfnod Adrodd Cyfredol	**(7,380)**	**(7,544)**

NODIADAU AR Y CYFRIF REFENIW TAI

NODYN 1 – CYFRIF REFENIW TAI

Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn gofnod o wariant ar, ac incwm o, ddarparu tai Cyngor lleol, ac mae ffurf a chynnwys y Cyfrif yn cael ei ragnodi gan statud. Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn cael ei "amgáu" a rhaid iddo fod yn hunangynhaliol. Mae cyfraniadau i ac o'r Cyfrif Refeniw Tai (e.e. o Gronfa'r Cyngor) yn cael eu cyfyngu i amgylchiadau arbennig.

NODYN 2 – STOC DAI

Yn ystod 2017/18, gwerthodd y Cyngor naw annedd dan y Cynllun Hawl i Brynu (gweler nodyn 5). Yn dilyn prynu allan o'r cynllun Cymhorthdal Tai (gweler nodyn 6), mae gan y Cyngor bolisi o brynu anheddau addas a oedd gynt ym mherchenogaeth y Cyngor a'u dychwelyd i stoc dai'r Cyngor. Yn ystod 2017/18, prynwyd 12 eiddo or fath. Ar 31 Mawrth 2018, roedd nifer yr anheddau yn y stoc dai yn 3,803, mae'r anheddau wedi eu rhannu fesul math fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2018	31 Mawrth 2017
Stoc y Cyngor		
Tai	2,016	2,010
Tai Unllawr	1,044	1,044
Fflatiau	736	730
Fflatiau un ystafell	7	7
Cyfanswm Stoc y Cyngor	**3,803**	**3,791**

NODYN 3 – GWARIANT CYFALAF CYFRIF REFENIW TAI

	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Buddsoddiad cyfalaf		
Tai	**9,291**	**8,606**
Ffynonellau Cyllido		
Derbyniadau Cyfalaf	(14)	(821)
Grantiau llywodraeth a chyfraniadau eraill	(2,677)	(2,727)
Cyllido Refeniw Uniongyrchol	(6,600)	(5,058)
Cyfanswm	**(9,291)**	**(8,606)**

Defnyddiwyd y Lwfans Atgyweiriadau Mawr o £2.659m ar gyfer 2017/18 yn llawn yn ystod y flwyddyn (£2.660m yn 2016/17).

NODYN 4 – DIBRISIANT AC AMHARIAD MEWN PERTHYNAS AG EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

	2017/18 Dadgydnabod £'000	2017/18 Dibrisiant £'000	2017/18 Cyfanswm £'000	2016/17 Dadgydnabod £'000	2016/17 Dibrisiant £'000	2016/17 Cyfanswm £'000
Tir	-	-	**-**	-	-	**-**
Anheddau	7,582	2,812	**10,394**	6,884	3,594	**10,478**
Eiddo Arall – Asedau Gweithredol	-	258	**258**	-	255	**255**
	7,582	**3,070**	**10,652**	**6,884**	**3,849**	**10,733**

NODYN 5 – DERBYNIADAU CYFALAF O WAREDU TIR, TAI AC EIDDO ARALL YN Y CYFRIF REFENIW TAI

	2017/18 Nifer gwerthiannau	2017/18 £'000	2016/17 Nifer gwerthiannau	2016/17 £'000
Anheddau Cyngor				
Hawl i Brynu	-	-	9	804
Ad-dalu disgownt	2	10	-	-
Derbyniadau Arall	-	-	-	-
Gwerthiant tir	2	4	1	17
Gwerthiant eiddo arall	-	-	-	-
Eiddo Morgais	-	-	-	-
		14		**821**
Llai Gosod o'r Neilltu		-		-
		14		**821**

NODYN 6 – ÔL-DDYLEDION RHENT A DRWG DDYLEDION A DYLEDION AMHEUS

Yn ystod 2017/18, gwelwyd gostyngiad o £0.050m yn y dyledion rhenti. Gweler yn y tabl isod grynodeb o ôl-ddyledion rhenti a blaendaliadau:-

Ôl-ddyledion Rent	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Ôl-ddyledion Tenantiaid Cyfredol	394	456
Ôl-ddyledion Gyn-denantiaid	257	228
Cyfanswm Ôl-ddyledion Rent	**651**	**684**
Blaendaliadau	(186)	(169)
Cyfanswm Dyled	**465**	**515**

Mae darpariaeth yn y Fantolen ar gyfer drwg ddyledion a dyledion amheus. Roedd y rhain yn cynnwys £0.462m yn erbyn rhenti (£0.506m yn 2016/17).

NODYN 7 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er na fydd y buddiannau hyn yn daladwy hyd nes bo'r gweithwyr yn ymddeol, mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau sydd angen eu datgelu ar yr adeg mae gweithwyr yn ennill eu hawl ar gyfer y dyfodol. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hyn yn gynllun a ariennir, sy'n golygu fod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, sydd wedi ei chyfrifo ar lefel a fwriedir i gydbwyso rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad.

Cydnabyddir cost buddiannau ymddeoliad yng Nghost Net y Gwasanaethau pan gânt eu hennill gan weithwyr, yn hytrach na phan fo'r fath fuddiannau yn cael eu talu yn y pen draw fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r tâl y mae gofyn ei godi yn erbyn y Cyfrif Refeniw Tai wedi ei seilio ar yr arian sy'n daladwy yn y flwyddyn, felly, mae cost wirioneddol buddiannau ymddeoliad yn cael ei wyrdroi allan o'r Cyfrif Refeniw Tai ar ôl Gwariant Gweithredu Net. Mae'r trafodion canlynol wedi'u gwneud yn y Cyfrif Refeniw Tai yn ystod y flwyddyn:-

Cyfrif Incwm a Gwariant CRT	2017/18 £'000	2016/17 £'000
Cost Gwasanaeth Gyfredol	(318)	(270)
Cyfraniadau Cyflogwr a dalwyd yn wirioneddol	318	270
Cyfraniad i'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn	-	-

Ni fu'n bosib pennu faint o gost llogau pensiwn a dychweliad disgwyliedig ar yr asedau'r adroddiad actiwarïaid sy'n gysylltiedig â'r Cyfrif Refeniw Tai, felly, mae'r rhain wedi eu dyrannu'n llawn i Gronfa'r Cyngor.

ATODIAD 1

DATGELIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHIOLAETH CYDRANDDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI	
Age Concern Gwynedd a Môn	Jim Evans
Grŵp Mynediad Ynys Môn	Robert G Parry OBE FRAgS
Sioe Amaethyddol Môn	Kenneth P Hughes
Cyngor Iechyd Cymuned Ynys Môn	Jeffrey M Evans
Partneriaeth Cymunedau Mwy Diogel Gwynedd a Môn	Llinos Medi Huws
Canolfan Gynghori at Bopeth Ynys Môn	Nicola Roberts
Fforwm Iaith Môn	R Meirion Jones, Ieuan Williams
Cyd-Bwyllgor Ymgynghorol yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol	Lewis Davies, Richard Dew, Victor Hughes, Dafydd Roberts, Robin Wyn Williams, Eric Wyn Jones, Nicola Roberts
Grŵp Cyfeirio Cydranddeiliaid Betsi Cadwaladr	Llinos Medi Huws
Pencampwr Gofalwyr	Robert G Parry OBE FRAgS
Pencampwr Diogelu Oedolion	Llinos Medi Huws
Pencampwr Plant Mewn Gofal	Richard Griffiths
Pencampwr Amrywiaeth	Margaret Murley Roberts
Pencampwr Cydraddoldeb	Nicola Roberts
Pencampwr Aelodau	Robert Llewelyn Jones
Pencampwr Sgriwtini	Aled Morris Jones
Pencampwr Lluoedd Arfog	Richard Dew
Pencampwr Plant a Phobl Ifnac	Llinos Medi Huws
Cyngor Iechyd Cymuned	Dylan Rees
Llys Llywodraethwyr Prifysgol Bangor	R Meirion Jones
Cwmni CYNNAL AGM	Margaret Murley Roberts
Cwmni Fran Wen	Vaughan Hughes
Pwyllgor Rheoli CYNNAL	R Meirion Jones, Dafydd Roberts
Partneriaeth Cyrchfan Môn	Richard Dew
Panel Maethu	Richard Griffiths
Grŵp Llandrillo/Menai	R Meirion Jones
Cyd-Bwyllgor GwE	R Meirion Jones
Panel Mabwysiadu Gwynedd a Môn	Llinos Medi Huws
Gwasanaethau Cyfiawnder Ieuenctid Gwynedd a Môn	Llinos Medi Huws
Pwyllgor Cyswllt Gwynedd (Cronfa Bensiwn)	Hywel Eifion Jones
Pwyllgor Cronfa Bensiynau Gwynedd (Cyngor Gwynedd)	John Griffith
Grŵp Cyswllt Prosiect Wylfa Newydd	John Griffith, Kenneth P Hughes, William Thomas Hughes, Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Richard Owain Jones, Dafydd Rhys Thomas, Richard Griffiths
Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn	R Meirion Jones
Cyd-Bwyllgor Cymru	John Griffith, Dafydd Rhys Thomas
Panel Polisi ar y Cyd	Richard Dew
Awdurdod Addysg Leol	Gwilym O Jones
Medrwn Môn	Llinos Medi Huws
Bwrdd Aelodau Consortiwm Awdurdodau Lleol Cymru (CLAW)	R Meirion Jones, Robert G Parry OBE FRAgS
Menter Môn	Ieuan Williams

DATGELIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHIOLAETH CYDRANDDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI	
Cronfa'r Eisteddfod Genedlaethol ar gyfer Ynys Môn 1957	Jim Evans
Cyd-Bwyllgor Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru	Victor Hughes, Robert G Parry OBE FRAgS
Panel Mabwysiadu Gogledd Cymru	Jeffrey M Evans
Cyngor Iechyd Cymuned Gogledd Cymru (Pwyllgor Lleol Môn)	Richard Griffiths, Glyn Haynes, Dylan Rees
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	Llinos Medi Huws
Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Lewis Davies, Jim Evans, Dylan Rees, Eric Wyn Jones
Pwyllgor Archwilio Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Jim Evans, Dylan Rees
Panel Gweithredol Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Richard Griffiths, Eric Wyn Jones
Cymdeithas Tai Gogledd Cymru	Alun Wyn Mummery
Bwrdd Arweinyddiaeth Gogledd Cymru	Llinos Medi Huws
Panel Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	Dylan Rees
Grŵp Llywio Adolygiad Cynllun Gwastraff Rhanbarthol Gogledd Cymru	Robert G Parry OBE FRAgS
Cyd-Bwyllgor Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru	Richard Dew, Rober G Parry OBE FRAgS
Bwrdd Cymunedau Mwy Diogel Gogledd Cymru	Llinos Medi Huws
Partneriaeth Twristiaeth Gogledd Cymru	Llinos Medi Huws
Tribiwnlys Prisio Gogledd Cymru (Panel Penodi ar y Cyd)	John Griffith
Pencampwr Pobl Hyn	Robert Llewelyn Jones
Ymddiredoliaeth Addysgol Owen Lloyd Penrhoslligwy	Vaughan Hughes
Pwyllgor Pensiynau (Cyngor Gwynedd)	Hywel Eifion Jones
Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus (Môn & Gwynedd)	Llinos Medi Huws
Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol	Llinos Medi Huws
Cymdeithas Frenhinol Lleng Brydeinig	Trefor Lloyd Hughes
SACRE	Bryan Owen
Partneriaeth Cronfa Datblygu Cynaliadwy	Richard Dew
TALNET (Cymdeithas Lyfrydol ar y cyd)	Richard Dew, Vaughan Hughes
Ymddiredoliaeth yr Harbwr, Caernarfon	Robert G Parry OBE FRAgS
Pwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol	Jim Evans, Kenneth P Hughes, Llinos Medi Huws, R Meirion Jones, Alun Wyn Mummery, Alwyn Roberts, Aled Morris Jones, Gwilym O Jones
Cymdeithas Awdurdodau Lleol Cymru	Llinos Medi Huws, J Arwel Roberts, Ieuan Williams
Grŵp Rhanddeiliad y Safle Wylfa	John Griffith, Kenneth P Hughes, William Thomas Hughes, Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Gwilym O Jones, Richard Owain Jones, Alwyn Roberts, Richard Griffiths
Cymdeithas Gemau Ynys (Ynys Môn)	Richard Owain Jones

Noder os gwelwch yn dda nad oedd Cynghorwyr Jim Evans, Jeff Evans, Hywel Eifion Jones, Victor Hughes ac Alwyn Roberts sy'n gynwysedig yn y rhestr yma yn cynrychioli'r Cyngor yn y Mudiadau yma ar ôl dyddiad yr etholiad ym Mai 2017. Roedd yr unigolion yma naill ai wedi dewis peidio a sefyll yr etholiad neu heb gael eu hail ethol ym Mai 2017.

GEIRFA

ADDASIAD BLWYDDYN FLAENOROL
Mae Addasiad Blwyddyn Flaenorol yn addasiad perthnasol sy'n ymwneud â'r blynyddoedd blaenorol sy'n deillio o newidiadau mewn polisïau cyfrifo neu gywiriad i gamgymeriadau sylfaenol. Nid yw hyn yn cynnwys cywiriadau cylchol arferol neu addasiadau o amcangyfrifon cyfrifo a wnaed mewn blynyddoedd blaenorol.

ADNODDAU HYLIFOL
Buddsoddiadau ased cyfredol sy'n rhwydd i'w gwaredu gan y Cyngor heb aflonyddu ar ei fusnes ac sydd naill ai:-

- Yn drosglwyddadwy'n hawdd i symiau hysbys o arian parod ar, neu'n agos at, y swm a gludir; neu

- Yn cael eu masnachu mewn marchnad weithredol.

AMHARIAD
Lleihad mewn gwerth ased nad yw'n gyfredol dan ei swm a gludir yn y Fantolen.

ARIAN A NEILLTUIR (APPROPRIATION)
Y symiau a drosglwyddir rhwng y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r cronfeydd refeniw neu gyfalaf wrth gefn.

ARCHWILIO CYFRIFON
Archwiliad annibynnol o faterion ariannol y Cyngor.

ARIAN A CHYWERTHOEDD ARIAN
Dyma'r arian mewn llaw, arian a ordynnwyd, arian a ddelir mewn cyfrifon banc a buddsoddiadau tymor byr (e.e. 3 mis) ac y gellir eu trosi'n rhwydd i symiau ariannol sy'n hysbys.

ASED
Eitem sydd â gwerth i'r Cyngor mewn termau ariannol. Mae asedau'n cael eu categoreiddio fel rhai cyfredol neu rhai nad ydynt yn gyfredol:-

- Bydd ased cyfredol yn cael ei ddefnyddio neu â gwerth isel iawn yn y flwyddyn ariannol nesaf (e.e. arian parod a stoc);

- Mae asedau nad ydynt yn gyfredol yn rhoi buddiannau i'r Cyngor ac i'r gwasanaethau mae'n darparu ar eu cyfer am gyfnod o fwy na blwyddyn a gall fod yn ddiriaethol (e.e. canolfan gymuned), neu annirweddol (e.e. trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol).

ASED WRTH GEFN
Mae ased wrth gefn yn ased posib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor.

ASEDAU ANNIRWEDDOL
Gellir diffinio eitem annirweddol (nid un ffisegol) fel ased pan fo'r mynediad at fuddiannau economaidd i'r dyfodol y mae'n ei gynrychioli'n cael ei reoli gan yr endid adrodd. Mae Asedau Annirweddol y Cyngor hwn yn cynnwys trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol.

ASEDAU CYMUNEDOL
Asedau mae'r Cyngor yn bwriadu eu dal am byth, nad oes iddynt oes ddefnyddiol benodadwy ac a all fod â chyfyngiadau ar eu gwaredu. Enghreifftiau o asedau cymunedol yw parciau ac adeiladau hanesyddol.

ASEDAU ISADEILEDD
Asedau nad ydynt yn gyfredol sy'n perthyn i'r Cyngor na ellir eu trosglwyddo na'u gwerthu, y mae gwariant yn adferadwy yn unig drwy ddefnydd parhaus o'r ased a grëwyd gan yr ased. Enghreifftiau yw priffyrdd, llwybrau a phontydd.

ASEDAU GWEITHREDOL
Asedau nad ydynt yn gyfredol sy'n cael eu dal a'u meddiannu, defnyddio neu eu treulio gan y Cyngor wrth iddo ddilyn ei strategaeth ac wrth gyflenwi'n uniongyrchol y gwasanaethau hynny y mae ganddo gyfrifoldeb drostynt naill ai'n statudol neu â disgresiwn.

ASEDAU NAD YDYNT YN WEITHREDOL
Asedau nad ydynt yn gyfredol a ddelir gan y Cyngor ond nad ydynt yn cael eu meddiannu, defnyddio neu eu treulio'n uniongyrchol wrth gyflenwi gwasanaethau. Enghreifftiau yw eiddo buddsoddiad, asedau yn cael eu hadeiladu neu asedau gwarged i anghenion tra'n disgwyl eu gwerthu neu ailddatblygu.

ASEDAU TREFTADAETH
Ased sydd hefo rhinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, technolegol, geoffisegol neu amgylcheddol sydd yn cael ei ddal a'i gynnal yn bennaf am ei gyfraniad at wybodaeth a diwylliant.

BENTHYCA DI-GEFNOGAETH
Gall y Cyngor fenthyca arian ychwanegol i'r benthyca â chefnogaeth y Llywodraeth i ariannu ei wariant cyfalaf cyn belled a'i fod yn fforddiadwy a chynaliadwy. Fe lywodraethir y pŵer yma gan Gôd Pwyllog CIPFA, a mae'r Cyngor yn lwyr gydymffurfio â hwn.

BENTHYCA DROS DRO
Arian a fenthycir am gyfnod o lai na blwyddyn.

BENTHYCA GYDA CHEFNOGAETH
Mae'r Cyngor yn benthyca arian i ariannu rhan o'i raglen cyfalaf. Fe adnabyddir y benthycaid gan Lywodraeth Ganolog yn ei glandriad ariannu ar gyfer y Cyngor.

BUDD-DALIADAU TAI
System o gymorth ariannol i unigolion tuag at gostau tai penodol a weinyddir gan awdurdodau, gyda chymhorthdal gan lywodraeth ganolog.

BUDDIANNAU Â DISGRESIWN (PENSIYNAU)
Buddiannau ymddeoliad, nad oes gan y cyflogwr unrhyw rwymedigaeth gyfreithiol, gytundebol neu adeiladol i'w dyfarnu, ac sy'n cael eu dyfarnu'n ôl pwerau disgresiwn y Cyngor fel y Rheoliadau Llywodraeth Leol (Taliadau Disgresiwn) 1996.

BUDDIANNAU YMDDEOLIAD
Bob ffurf o gydnabyddiaeth a roddir gan gyflogwr yn lle gwasanaethau a gyflenwyd gan weithwyr sy'n daladwy ar ôl terfyn y gyflogaeth.

BUDDSODDIADAU (CRONFA BENSIWN)
Bydd buddsoddiadau'r Gronfa Bensiwn yn cael eu cyfrifo yn natganiadau'r gronfa honno. Fodd bynnag, mae'n ofynnol hefyd ar awdurdodau i ddatgelu, fel rhan o ofynion datgelu sy'n ymwneud â buddiannau ymddeoliad, siâr i'w briodoli o asedau'r cynllun pensiwn sy'n gysylltiedig â'u rhwymedigaethau gwaelodol.

BUSNES HYFYW
Y cysyniad fod y Datganiad Cyfrifon yn cael ei baratoi ar y dybiaeth y bydd y Cyngor yn parhau mewn bodolaeth weithredol am y dyfodol rhagweladwy.

BWRDD BENTHYCIADAU GWEITHIAU CYHOEDDUS (PWLB)
Asiantaeth Llywodraeth Ganolog sy'n rhoi benthyciadau am flwyddyn a/neu fwy i awdurdodau ar raddfeydd llog sydd ond ychydig yn uwch na'r rheini y gall y llywodraeth fenthyca ei hun.

CIPFA
Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifo. Y prif gorff proffesiynol a rheoleiddiol ar gyfer cyfrifon llywodraeth leol.

CONTRACT TYMOR HIR
Contract a ffurfir ar gyfer dylunio, cynhyrchu neu adeiladu ased sylweddol unigol neu ddarpariaeth gwasanaeth (neu gyfuniad o asedau neu wasanaethau sydd, gyda'i gilydd, yn ffurfio prosiect unigol), ble bo'r amser a gymerir i gwblhau'n sylweddol y contract o'r fath fel ei fod yn disgyn i mewn i fwy nag un flwyddyn ariannol.

CORFFORAETHOL A CRAIDD DEMOCRATAIDD
Mae'r Corfforaethol a Craidd Democrataidd yn cynnwys yr holl weithgareddau penodol y mae awdurdodau lleol yn ymgymryd â nhw oherwydd eu bod yn awdurdodau etholedig, amlbwrpas. Felly, mae cost y gweithgareddau hyn yn uwch na phe byddai cyfres o gyrff annibynnol, un pwrpas, enwebedig yn rheoli'r un gwasanaethau. Felly, nid oes sail resymol dros ddyrannu'r costau hyn i wasanaethau.

COST GWASANAETH CYFREDOL (PENSIYNAU)
Y cynnydd mewn gwerth cyfredol o rwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y disgwylir iddo ddeillio o wasanaeth gweithiwr yn y flwyddyn bresennol.

COST GWASANAETH YN Y GORFFENNOL (PENSIYNAU)
Ar gyfer cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y cynnydd yng ngwerth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun sy'n gysylltiedig â gwasanaeth gweithiwr mewn blynyddoedd ariannol blaenorol sy'n deillio yn y flwyddyn ariannol bresennol o ganlyniad i gyflwyno neu wella buddiannau ymddeoliad.

COSTAU HEB EU DOSBARTHU
Dyma orbenion nad yw unrhyw ddefnyddiwr yn cael budd ohonynt yn awr ac, fel y cyfryw, nid ydynt yn cael eu dosrannu i wasanaethau.

COST LLOG (PENSIYNAU)
Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig, y cynnydd disgwyliedig yn ystod y flwyddyn ariannol o werth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun oherwydd bod y buddiannau yn un flwyddyn ariannol yn agosach at setliad.

CREDYDWR
Swm sy'n ddyledus i unigolion neu sefydliadau eraill gan y Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol honno.

CRONFEYDD WRTH GEFN
Croniad gwarged, diffygion a meddiannau dros y blynyddoedd diwethaf. Mae cronfeydd wrth gefn o natur refeniw ar gael a gellir eu gwario neu eu clustnodi ar ddisgresiwn y Cyngor. Ni ellir defnyddio peth cronfeydd wrth gefn cyfalaf, fel y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn, i gwrdd â gwariant cyfredol.

CRONFEYDD WRTH GEFN DEFNYDDIADWY
Symiau penodol a osodir o'r neilltu ar gyfer pwrpasau polisi'r dyfodol neu ar gyfer digwyddiadau annisgwyl. Gall eu defnyddio i ariannu gwariant neu i leihau trethi.

CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO
Y cronfeydd wrth gefn a ddefnyddir i amsugno'r gwahaniaeth rhwng y canlyniad o ddefnyddio ymarferion cyfrifo cywir gofyniad am drefniadau statudol ar gyfer ariannu gwariant. Mae

cronfeydd wrth gefn o'r fath yn cynnwys enillion a cholledion heb eu gwireddu mewn perthynas ag ail-brisio eiddo, offer a chyfarpar ble mae rhaid gwerthu'r ased cyn i'r gwerth fod ar gael.

CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETH
Cronfeydd a weinyddir gan y Cyngor i bwrpasau fel gwobrwyon, elusennau, prosiectau penodol ac ar ran plant dan oed.

CRONIADAU
Symiau a gynhwysir yn y cyfrifon terfynol i gydnabod nwyddau/gwasanaethau a dderbyniwyd yn y flwyddyn neu incwm a gwariant a enillwyd neu yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn ariannol, ond nad oedd taliad gwirioneddol wedi ei dderbyn neu ei wneud ar ei gyfer ar 31 Mawrth.

CYDNABYDDIAETH ARIANNOL
Yr holl symiau a delir i, neu sy'n dderbyniadwy gan, weithiwr a symiau sy'n ddyledus trwy lwfansau treuliau (cyn belled ag y mae'r symiau hynny'n daladwy yn nhreth incwm y DU) a gwerth ariannol unrhyw fuddiannau eraill a dderbyniwyd heblaw mewn arian parod. Mae cyfraniadau pensiwn sy'n daladwy gan y cyflogwr yn cael eu heithrio.

CYFNOD CYFRIFO
Y cyfnod o amser a gynhwysir yn y cyfrifon, fel arfer cyfnod o ddeuddeng mis yn cychwyn ar 1 Ebrill. Diwedd y cyfnod cyfrifo yw dyddiad y Fantolen, fel arfer 31 Mawrth y flwyddyn ddilynol.

CYFRIF REFENIW TAI (CRT)
Cyfrif ar wahân i Gronfa'r Cyngor, sy'n cynnwys yr incwm a gwariant sy'n deillio o'r ddarpariaeth llety tai gan y Cyngor.

CYLLIDEB
Datganiad o faint o arian y mae'r Cyngor wedi ei neilltuo i bob gwasanaeth a swyddogaeth i'w wario neu ei godi mewn incwm ar gyfer y flwyddyn ariannol.

CYLLIDO CYFALAF
Arian sydd ar gael i dalu am wariant cyfalaf. Mae nifer o ffyrdd o gyllido gwariant cyfalaf yn cynnwys benthyca, prydlesu, cyllido refeniw uniongyrchol, derbyniadau cyfalaf defnyddiadwy, grantiau cyfalaf, cyfraniadau cyfalaf, cronfeydd wrth gefn refeniw a chronfeydd wrth gefn a glustnodwyd.

CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG
Cynlluniau pensiwn ble bo buddiannau a dderbynnir gan y cyfranogwyr yn annibynnol ar y cyfraniadau a dalwyd, ac nad ydynt yn uniongyrchol gysylltiedig â buddsoddiadau'r cynllun.

CYSONDEB
Y cysyniad fod triniaeth gyfrifo o eitemau tebyg o fewn blwyddyn ariannol ac o un flwyddyn i'r nesaf yr un fath.

DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO
Mae'r datganiad yn anelu i ddangos sut defnyddir gwariant blynyddol a sut y'i gyllidiri o adnoddau. Dangosa'r golofn gynta, y gwariant net a godir i'r Gronfa Gyffredinol a balansau'r CRT, y gwir effaith o'r gost o ddarparu gwasanaethau am y flwyddyn, ac eithrio addasiadau cyfrifo.

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN
Dangosir y datganiad y symudiad o gychyn y flwyddyn i'w diwedd ar gyfer yr holl gronfeydd wrth gefn ddefnyddiadwy a ddelir gan y Cyngor ac y gellir eu defnyddio i gyllido costau'r Cyngor neu i leihau tethiant lleol, ynghyd â chronfeydd wrth gefn nad oes modd eu defnyddio.

DARPARIAETH
Swm a osodir o'r neilltu yn y cyfrifon ar gyfer rhwymedigaethau neu golledion i'r dyfodol sy'n sicr neu'n debygol iawn o ddigwydd ond bod y symiau neu'r dyddiadau pryd y byddant yn digwydd yn ansicr.

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR
Un o brif ddatganiadau ariannol y Cyngor sy'n cofnodi'r holl incwm a gwariant ar gyfer y Cyngor wedi ei gategoreiddio'n unol â gofynion safonol CIPFA fel y gellir cymharu awdurdodau.

DATGANIAD LLIF ARIAN
Mae'r datganiad llif arian yn dangos y newidiadau yn yr arian a'r cywerthoedd ariannol sydd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol.

DERBYNIADAU CYFALAF
Yr elw o waredu tir neu asedau eraill nad ydynt yn gyfredol eraill. Gellir defnyddio cyfrannau o dderbyniadau cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd, o fewn y rheolau a osodir i lawr gan y llywodraeth, ond ni ellir eu defnyddio i gyllido gwariant refeniw.

DIBRISIANT
Mesur o'r gost o wisgo allan, defnyddio neu fel arall leihau oes economaidd ddefnyddiol asedau nad ydynt yn gyfredol y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol, p'un a yw hynny o ddefnydd, treuliad amser neu anarferiant trwy newidiadau technegol neu rai eraill.

DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN
Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol neu anffafriol, sy'n digwydd rhwng dyddiad y Fantolen a'r dyddiad yr awdurdodir cyhoeddi'r Datganiad Cyfrifon Terfynnol.

DYCHWELIAD DISGWYLIEDIG AR ASEDAU PENSIWN
Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig a ariennir, hwn yw'r raddfa dychweliad ar gyfartaledd, yn cynnwys incwm a newidiadau mewn Gwerth Teg ond yn net o dreuliau cynllun, a ddisgwylir dros weddill oes y rhwymedigaeth gysylltiedig ar yr asedau gwirioneddol a ddelir gan y cynllun.

DYLED NET
Benthyciadau'r Cyngor llai arian parod ac adnoddau hylifol.

DYLEDWR
Swm sy'n ddyledus i'r Cyngor gan unigolion neu sefydliadau eraill am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol.

ENILLION A CHOLLEDION ACTIWARÏAID
I gynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y newidiadau mewn gwarged neu ddiffyg actiwaraidd sy'n codi oherwydd:-

- Nad yw digwyddiadau wedi cyd-fynd â'r tybiaethau actiwarïaid a wnaethpwyd i'r prisiant diwethaf (enillion a cholledion profiad); neu

- Fod y tybiaethau actiwaraidd wedi newid.

GRANT CYNNAL REFENIW
Grant a delir gan Lywodraeth Ganolog i awdurdodau, yn cyfrannu tuag at gost gyffredinol eu gwasanaethau.

GRANTIAU LLYWODRAETH
Grantiau a wneir gan y llywodraeth tuag at naill ai wariant refeniw neu gyfalaf gan ddisgwyl cydymffurfiad yn y gorffennol neu i'r dyfodol gyda rhai amodau penodol sy'n ymwneud â gweithgareddau'r Cyngor. Gall y grantiau hyn fod yn benodol i gynllun neilltuol neu gall gefnogi gwariant refeniw'r Cyngor yn gyffredinol.

GWAITH YN MYND YN EI FLAEN (WIP)
Cost gwaith a berfformir ar brosiect heb ei orffen ar ddyddiad y Fantolen.

GWARIANT CYFALAF
Gwariant ar brynu ased nad yw'n gyfredol, a ddefnyddir i ddarparu gwasanaethau tu draw i'r flwyddyn ariannol gyfredol, neu wariant sy'n ychwanegu at, ac nid cynnal yn unig, werth ased presennol nad yw'n gyfredol. Mae enghreifftiau'n cynnwys : adeiladu ysgol newydd, prynu offer TG, adnewyddu sylweddol cartref gofal.

GWARIANT REFENIW
Treuliau dydd i ddydd o ddarparu gwasanaethau.

GWARIANT REFENIW A ARIENNIR O GYFALAF O DAN STATUD (REFCUS)
Gwariant y gellir ei ohirio'n gywir (h.y. ei drin fel cyfalaf o ran natur) ond nad yw'n arwain at, neu'n parhau i gydweddu ag, ased diriaethol. Enghreifftiau o daliadau gohiriedig yw grantiau o natur cyfalaf i sefydliadau gwirfoddol.

GWASANAETHAU ASIANTAETH
Y Gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor i drydydd parti neu ar ran sefydliad arall.

GWERTH GWEDDILLIOL
Gwerth net ased y gellir ei wireddu ar ddiwedd ei oes ddefnyddiol.

GWERTH LLYFR NET
Y swm y mae asedau nad ydynt yn gyfredol yn cael eu cynnwys yn y Fantolen, h.y. eu costau hanesyddol neu werth cyfredol llai'r symiau cronnus ar gyfer dibrisiant.

GWERTH NET
Gwerth y Cyngor o gyfanswm asedau llai cyfanswm rhwymedigaethau.

GWERTH TEG
Gwerth teg ased yw'r pris y gellid ei gyfnewid amdano mewn trafodion hyd braich, llai, ble bo'n berthnasol, unrhyw grantiau derbyniadwy tuag at brynu neu ddefnyddio'r ased.

GWERTH TRETHADWY
Rhent tybiedig blynyddol hereditament, a ddefnyddir i bwrpasau Trethi Annomestig.

ISAFSWM DARPARIAETH REFENIW (MRP)
Yr isafswm sydd raid ei godi ar y cyfrif refeniw bob blwyddyn er mwyn darparu ar gyfer ad-daliad benthyciadau a symiau eraill a fenthycir gan y Cyngor.

LLOG A DDERBYNNIR NEU A DELIR
Defnyddir y dull gyfradd log sydd mewn grym gweithredol i fesur beth yw gwerth cludadwy ased ariannol neu rwymedigaethau a fesurir yn ôl y gost lai amorteiddio cronedig, ac i ddyrannu incwm neu dreuliau cysylltiedig i'r cyfnod perthnasol. Y gyfradd log sydd mewn grym yw hwnnw sy'n rhoddi disgownt cysáct ar y taliadau arian parod neu'r derbyniadau amcangyfrifiedig yn y dyfodol dros oes yr offeryn ariannol yn ôl y swm a gafodd ei gydnabod iddo'n y lle cyntaf. Mae'r gyfradd log sydd mewn grym yn cael ei diwygio yn ôl y tâl llog neu'r derbyniadau gwirioneddol trwy'r Datganiad Symudiadau yn y Cronfeydd wrth Gefn i sicrhau mai dim ond llog gwirioneddol a godir yn erbyn y Dreth Gyngor.

Yn achos asedau a rhywymedigaethau ariannol a gludwyd yn ôl y gost, gan fod y llog sydd mewn grym yr un faint â'r llog cludo, mae'r gwerth cludo'n cael ei ddiwygio ar gyfer llog cronnus.

MATEROLIAETH
Y cysyniad y dylai'r Datganiad Cyfrifon gynnwys yr holl symiau y gellid disgwyl iddynt, pe gadewid hwy allan neu eu cam-ddatgan, arwain at lurguniad o'r datganiadau ariannol ac, yn y pen draw, gamarwain defnyddiwr y cyfrifon.

OES ECONOMAIDD DDEFNYDDIOL (UEL)
Y cyfnod dros yr hwn y bydd y Cyngor yn cael buddiannau o ddefnydd ased nad yw'n gyfredol.

PARTÏON CYSYLLTIEDIG
Ceir diffiniad manwl o Bartïon Cysylltiedig yn IAS 24. I bwrpasau'r Cyngor, ystyrir fod partïon cysylltiedig yn cynnwys Llywodraeth Ganolog, Awdurdodau Lleol a chyrff arall, sy'n codi un ai praeseptau neu ardollau ar y Cyngor. Gall partïon cysylltiedig hefyd gynnwys is-gwmnïau a chwmnïau cysylltiedig, a cydfenter a phartïon cydfenter ac yn enwedig Aelodau a phrif swyddogion y Cyngor.

Pan yn ystyried pwy sy'n barti cysylltiedig, rhoddir sylw hefyd i drafodion yn gysylltiedig ag aelodau teulu agos neu gartref unrhyw unigolyn a restrir.

PRAESEPT
Yr ardoll a wneir gan awdurdodau praesept ar awdurdodau bilio, sy'n ei gwneud yn ofynnol ar i'r olaf gasglu incwm y Dreth Gyngor ar eu rhan.

PRYDLES ARIANNOL
Prydles sy'n trosglwyddo'n sylweddol risgiau a gwobrwyon perchnogaeth ased nad yw'n gyfredol i'r prydleswr.

PRYDLES WEITHREDOL
Prydles ble mae'r berchnogaeth o'r ased nad yw'n gyfredol yn aros gyda'r prydleswr.

RHAGLEN GYFALAF
Y cynlluniau cyfalaf mae'r Cyngor yn bwriadu eu cynnal dros gyfnod penodol o amser.

RHESTRAU STOC
Eitemau o ddeunyddiau crai a deunyddiau mae'r Cyngor wedi eu caffael ac sy'n cael eu dal gan ddisgwyl defnydd i'r dyfodol. Enghreifftiau yw deunyddiau traul, deunyddiau crai a gwaith sy'n mynd yn ei flaen.

RHWYMEDIGAETH
Rhwymedigaeth yw pan fo gan y Cyngor ddyled i'w thalu i unigolyn neu sefydliad arall.

- Mae rhwymedigaeth gyfredol yn swm a fydd yn dod yn daladwy neu y gellid ei galw i mewn yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf, e.e. credydwyr neu arian parod wedi'u gordynnu.

- Mae rhwymedigaeth ohiriedig yn swm sydd, drwy drefniant, yn daladwy tu draw i'r flwyddyn nesaf ar ryw bwynt yn y dyfodol neu i'w dalu i ffwrdd trwy swm blynyddol dros gyfnod o amser.

RHWYMEDIGAETH WRTH GEFN
Mae rhwymedigaeth wrth gefn naill ai'n:-

- Rhwymedigaeth bosib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor; neu'n

- Rhwymedigaeth bresennol sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol ble nad yw'n debygol y bydd angen trosglwyddiad o fuddiannau economaidd, neu na ellir mesur swm y rhwymedigaeth gyda dibynadwyedd digonol.

RHWYMEDIGAETHAU'R CYNLLUN PENSIWN
Rhwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig ar gyfer treuliau sy'n ddyledus ar ôl y dyddiad prisiant. Mae rhwymedigaethau'r cynllun a fesurir yn ystod y dull uned a ragamcenir yn adlewyrchu'r buddiannau mae'r cyflogwr wedi ymrwymo i'w darparu am wasanaeth hyd at y dyddiad prisiant.

TRETHI ANNOMESTIG (TA)
Mae'r Trethi Annomestig yn ardoll ar fusnesau, wedi'i seilio ar raddfa genedlaethol yn y bunt a osodir gan y llywodraeth a'i luosi gan werth trethadwy asesedig yr eiddo dan sylw. Caiff ei gasglu gan y Cyngor ar ran llywodraeth ganolog ac yna ei ailddosbarthu'n ôl i gefnogi cost gwasanaethau.

TRAFODION PARTÏON CYSYLLTIEDIG
Mae'r Datganiad o Ymarfer a Argymhellir yn gwneud datgeliad o unrhyw drafodion perthnasol rhwng y Cyngor a Phartïon Cysylltiedig yn ofynnol er mwyn sicrhau fod cydranddeiliaid yn ymwybodol pryd mae'r trafodion hyn yn digwydd a'r swm a goblygiadau hynny.

Y FANTOLEN
Datganiad o werth cywir a theg o'r asedau, rhwymedigaethau a balansau eraill cofnodedig ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Llyfryddiaeth

CIPFA 2017. Côd Ymarfer ar gyfer Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017/18, CIPFA, Llundain.

CIPFA 2017. Rhestr Wirio Datgeliadau 2017/18. CIPFA, Llundain.

CIPFA 2017. Côd Ymarfer ar gyfer Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017/18, Canllawiau ar gyfer Ymarferwyr, CIPFA, Llundain.

CIPFA 2016. Côd Ymarfer Adrodd ar Wasanaethau 2017/18, CIPFA, Llundain.

CIPFA 2017. Rhestr o Ddiwygiadau – Canllawiau ar gyfer Ymarferwyr 2017/18

CIPFA 2018. Bwletin 1: Cau'r Datganiadau Ariannol 2017/18. CIPFA. Llundain.

CIPFA 2018. Gweithday Cau Cyfrifon 2017/18 Briffio Diweddariad ôl-gyfres CIPFA. Llundain

CIPFA 2014. Bwletin LAAP 99: Arian Wrth Gefn a Balansau Awdurdodau Lleol. CIPFA, Llundain.

CIPFA 2016. Rôl y Prif Swyddog Ariannol yn Llywordaeth leol. CIPFA, Llundain.

Trysorlys EM 2015. Llawlyfr Adroddiadau Ariannol (FReM) 2015/16.

Llywodraeth Cymru 2014. Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 Rhif 3362 (W337), Llywodraeth Cymru.

Llywodraeth Cymru 2018. Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) Rheoliadau 2018 Rhif 91 (W22)

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2017/2018

1. CYFLWYNIAD

Er mwyn dangos Llywodraethu da, rhaid i'r Awdurdod ddangos ei fod yn cydymffurfio â'r egwyddorion craidd (ac ategol) sydd yn y 'Framework for Delivering Good Governance in Local Government' (2007) a'i atodiad 2012, a gyflwynwyd gan Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) a Chymdeithas Prif Weithredwyr Llywodraeth Leol (SOLACE). Cyflwynodd 'The International Framwork of Good Governance in Local Government' (2014) set gyfredol o egwyddorion. Cyhoeddwyd Fframwaith diwygiedig ar gyfer 'Delivering Good Governance in Local Government' (Wales) yn 2016.

Mae'r datganiad hwn wedi'i baratoi yn unol â'r egwyddorion diwygiedig hynny.

Mae agweddau ar drefniadau llywodraethu'r Cyngor wedi cael eu cryfhau a'u moderneiddio yn ystod y blynyddoedd diweddar ar draws nifer o themâu llywodraethu, ac yna fe ymgorfforwyd y rhain yng nghynllun corfforaethol blaenorol yr awdurdod a fabwysiadwyd yn Ionawr 2013 a oedd yn gosod yr agenda ar gyfer ein gwaith hyd at a gan gynnwys 2017. Mae Cynllun y Cyngor newydd yn ei le bellach a gafwyd ei fabwysiadu ym Medi 2017 a mae hwn yn gosod pwysigrwydd ar ein trefniadau llywodraethu i alluogi i allbynnau'r cynllun gael eu cyflawni.

http://www.ynysmon.gov.uk/Journals/a/a/q/Cynllun-2017---2022-29-11.pdf

At hyn, dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf cynhaliwyd ein gweledigaeth gan chwe thema:-

1. **Proffesiynol a Threfnus**
2. **Arloesol, Uchelgeisiol ac Eangfrydig**
3. **Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned**
4. **Gwerthfawrogi a Datblygu'n Pobl**
5. **Wedi Ymrwymo i Bartneriaeth**
6. **Cyflawni**

Y gellir eu alinio at saith egwyddor craidd yng nghyhoeddiad newydd llywodraethu da yn fframwaith CIPFA/SOLACE sydd yn 'Delivering Good Governance in Local Government' (WALES) 2016 sydd wedi'i addasu at ddibenion llywodraeth leol.

Egwyddor A. Ymddwyn yn ddidwyll, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesol a pharchu'r rheol gyfreithiol

Egwyddor B. Sicrhau natur agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid

Egwyddor C. Diffinio canlyniadau yn nhermau manteision cynaliadwy, economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol

Egwyddor D. Pennu'r ymyraethau sy'n angenrheidiol i wneud y gorau o gyflawni'r canlyniadau a fwriedir

Egwyddor E. Datblygu capasiti'r endid, yn cynnwys gallu ei arweinyddiaeth a'r unigolion ynddo

Egwyddor F. Rheoli risgiau a pherfformiad trwy reolaeth fewnol, gadarn a rheolaeth ariannol, gyhoeddus, gref
Egwyddor G. Gweithredu arferion da mewn tryloywder, adrodd ac archwilio er mwyn cyflawni atebolrwydd effeithiol

Yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn, rydym wedi ceisio dangos sut mae'r holl themâu ac egwyddorion uchod yn ganolog i'n holl ymdrechion yn ystod 2017/18.

2. CWMPAS Y CYFRIFOLDEB

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei weithredu'n unol a'r gyfraith a'r safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrif amdano'n briodol, yn cael ei ddefnyddio'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol.

Hefyd mae dyletswydd ar y Cyngor dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 i wneud trefniadau i sicrhau bod ***gwelliant parhaus*** o ran y modd y mae'n gweithredu ei swyddogaethau, gan ystyried cyfuniad o economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth weithredu'r cyfrifoldeb cyffredinol hwn, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am roi yn eu lle drefniadau iawn ar gyfer llywodraethu ei faterion, gan hwyluso gweithredu ei swyddogaethau yn effeithiol, ac mae hynny'n cynnwys trefniadau i reoli risg, a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Mae'r Cyngor wedi cymeradwyo a mabwysiadu côd llywodraethu corfforaethol lleol sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/SOLACE 'Delivering Good Governance in Local Government'. Ceir copi o'r côd lleol ar ein gwefan yn http://www.ynysmon.gov.uk/cyngor-a-democratiaeth/perfformiad-a-llywodraethu.

Mae'r datganiad hwn yn egluro sut mae'r Cyngor wedi cydymffurfio a'r côd ac yn ateb gofynion ymarfer priodol anstatudol sy'n annog cyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac yn ateb gofynion rheoliad 4(2) Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reolaeth fewnol.

3. Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a'r prosesau, y diwylliant a'r gwerthoedd, sy'n rhoi cyfeiriad i ac sy'n rheoli'r awdurdod a'i weithgareddau, a thrwy'r rheiny mae'n atebol i'r gymuned, yn ymgysylltu â'r gymuned ac yn ei harwain. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro pa mor dda y mae'n cyflawni ei amcanion strategol ac ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol, cost-effeithiol.

Mae'r system o reolaeth fewnol yn rhan sylweddol o'r fframwaith honno, ac wedi'i llunio i reoli risg hyd at lefel resymol. Does dim modd iddi gael gwared â phob risg o fethu cyflawni polisïau, nodau ac amcanion a dim ond sicrwydd rhesymol, nid sicrwydd llwyr, y gall ei rhoi o ran effeithiolrwydd. Ceir trosolwg bras o strwythur rheolaeth gwleidyddol CSYM fel darlun isod -

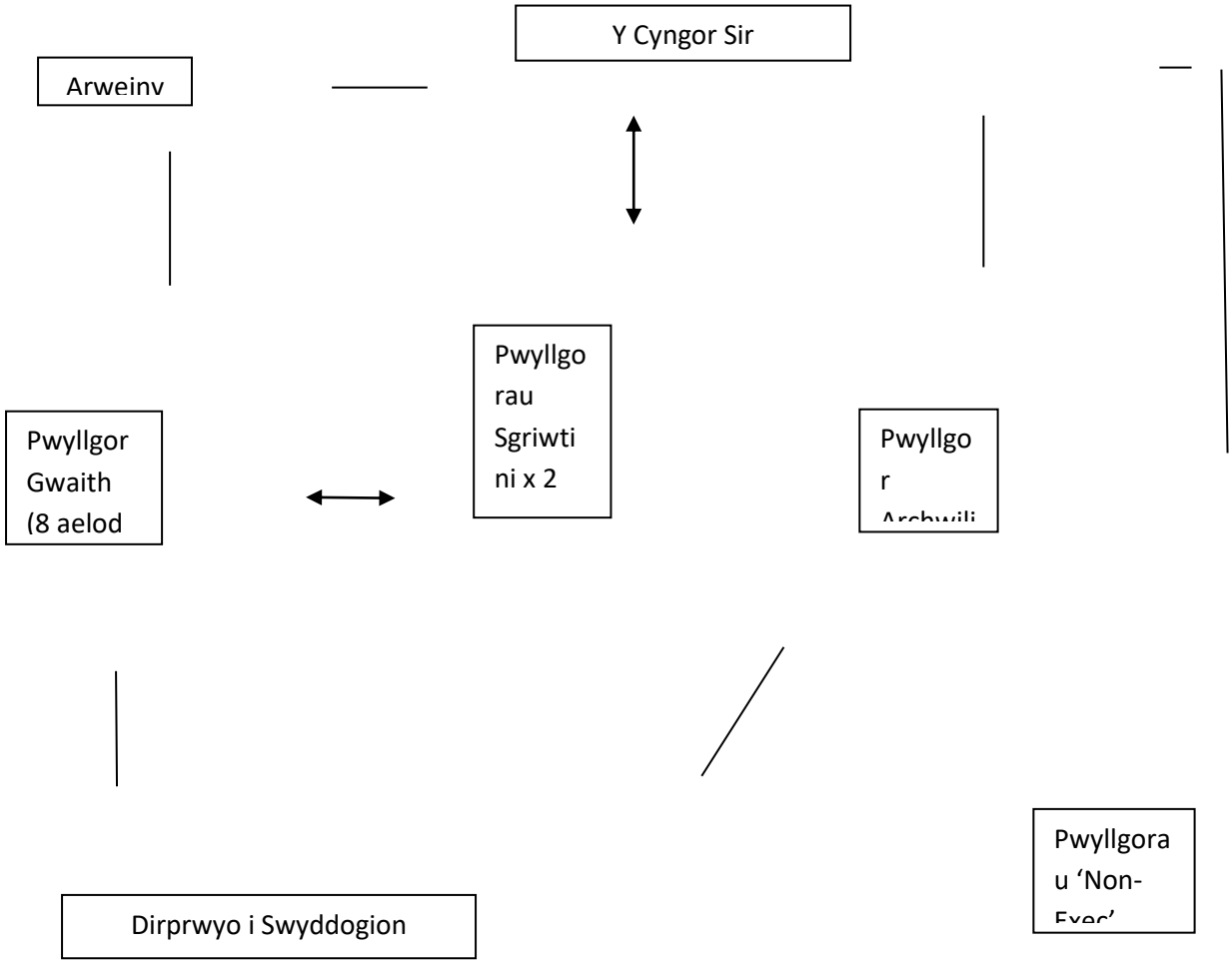

Mae'r fframwaith llywodraethu wedi bod yn ei lle yn y Cyngor am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2018, ac mae'n parhau i fod yn berthnasol hyd at ddyddiad cymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon. Nodir yn y ddogfen lle cyflwynwyd trefniadau newydd yn ystod y flwyddyn.

4. DADANSODDI FFRAMWAITH LLYWODRAETHU 2017/18

Disgrifir y fframwaith cyfredol fel y bo'n berthnasol i bob un o'r saith egwyddor Llywodraethu Corfforaethol yn y pynciau cydgysylltiol fel yr amlinellir a sydd ar gael yn http://www.ynysmon.gov.uk/cyngor-a-democratiaeth/perfformiad-a-llywodraethu.

Mae'r crynodeb a ganlyn yn canolbwyntio ar y gwaith i ddatblygu a chryfhau'r fframwaith ac yn amlinellu meysydd o wendid a nodwyd yn ystod blwyddyn ariannol 2017/18.

Egwyddor A **Thema Allweddol Berthynol:**	**Ymddwyn yn ddidwyll, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesol a pharchu'r rheol gyfreithiol** **Proffesiynol a Threfnus**
	Sicrwydd – Mae gan y Cyngor Sir brosesau gwneud penderfyniadau clir a thryloyw sy'n ymgorffori gwerthoedd moesegol cryf ac sy'n gyfreithlon. Mae'r codau ymddygiad yn nodi'r disgwyliadau ar gyfer ymddwyn yn onest.

Mae'r chwe thema allweddol a ymgorfforir yng **Nghynllun y Cyngor** newydd ar gyfer 2017-22 yn gosod allan gwerthoedd y Cyngor a chaiff y rhain eu gwreiddio yng ngweithgarwch trawsnewidiol y Cyngor a'i weledigaeth i'r dyfodol ar gyfer eu cyflawni. O'r herwydd, mae'r Chwe Thema Allweddol yn cynnal y ffordd gorfforaethol o feddwl a chaiff pwysigrwydd llywodraethu da ei bwysleisio yn y Cynllun Corfforaethol.

Mae nifer o godau ymddygiad a phrotocolau yn eu lle fel rhan o'r **Cyfansoddiad** i sicrhau safonau uchel o ymddygiad ac ymarweddiad. Ceir Polisi er Atal Twyll a Llygredd yn y Cyfansoddiad gydag is-gynlluniau yn eu lle. Mae hyn yn cynnwys Côd Ymddygiad Swyddogion, sy'n statudol. Bellach mae Cyfarwyddyd Lleol wedi'i gyhoeddi a'i anfon at yr holl staff.

Mae'r **Swyddog Monitro** yn gweithredu fel y swyddog arweiniol ar gyfer y **Pwyllgor Safonau**, gyda saith o'i naw aelod wedi'u penodi'n allanol a'r gweddill yn Aelodau Etholedig. Mae'r Pwyllgor yn datblygu ac yn cefnogi annibyniaeth a gwrthrychedd yn hytrach na llywodraethu gwleidyddol ac mae'n cyflawni hyn yn y ffyrdd a ganlyn:-

- Adroddiad Blynyddol y Cadeirydd i'r Cyngor
- Rhaglen Waith yn cael ei chymeradwyo'n flynyddol gan y Cyngor
- Pedwar cyfarfod chwarterol a chymaint o gyfarfodydd arbennig fel bo rhaid er mwyn ymdrin â chyfeiriadau gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru a cheisiadau am ganiatâd arbennig
- Ymdrin ag unrhyw faterion a gyfeirir dan y Protocol Datrysiad Lleol
- Ymdrin ag unrhyw gais lleol gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru am wybodaeth
- Hyfforddiant a datblygiad a drefnir gan y Pwyllgor Safonau ac/neu a gynhelir gan y Pwyllgor Safonau. Eleni canolbwyntiodd y Pwyllgor Safonau ar ddatblygu'r Cynghorwyr newydd a gafodd eu hethol yn yr etholiadau lleol ym mis Mai 2017.

Yn ategol at yr hyfforddiant i Aelodau, mae nodiadau briffio wedi'u cyhoeddi ar y meysydd pwnc a ganlyn:-

- Gosod Tai Cyngor Lleol (Wrthi'n cael ei adolygu ar hyn o bryd i adlewyrchu'r Polisi Gosod newydd)
- Adran 25 Deddf Lleoliaeth 2011
- Caffael Cyhoeddus
- (Wrthi'n cael ei adolygu ar hyn o bryd i adlewyrchu'r Rheolau Gweithdrefn Contractau newydd)
- Rhyddid Gwleidyddol i Lefaru v Côd Ymddygiad
- Anrhegion a Lletygarwch
- Caniatâd arbennig
- Fforwm y Pwyllgor Safonau

Gellir dod o hyd i'r pecynnau adroddiadau a chofnodion y Pwyllgor Safonau drwy ddefnyddio'r linc isod http://democratiaeth.ynysmon.gov.uk/ieListMeetings.aspx?CId=148 Cwblheir adolygiad blynyddol o'r dair G**ofrestr o ddiddordebau Aelodau** a chyhoeddi ei gasgliadau a nodyn cynghorol i'r holl Aelodau. Eleni mae Aelodau Annibynnol y Pwyllgor a gynhaliodd yr adolygiad hefyd wedi cysylltu â phob Aelod etholedig yn uniongyrchol yng nghyswllt unrhyw faterion penodol yn ymwneud â chofrestru eu diddordebau. Am y tro cyntaf hefyd rhoddir adborth ysgrifenedig i Gynghorwyr unigol ond gan fod gan y Pwyllgor Safonau hefyd gyfrifoldebau am Gynghorwyr Cymuned, bydd y cofrestri eleni'n canolbwyntio ar gymryd samplau archwilio o ddatganiadau o ddiddordeb mewn cyfarfodydd Cynghorau Cymuned. Cynhelir y broses hon wrth adnabod risgiau.

Ceir cydweithio rhwng dau dîm rheoli'r Cyngor . Trwy gyfarfodydd y Penaethiaid ac mae'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth yn gweithredu fel swyddogion cyswllt i Benaethiaid Gwasanaeth i sicrhau cyfathrebu clir ar sut y caiff blaenoriaethau strategol/corfforaethol eu gweithredu yn y Gwasanaethau. Mae hyn yn helpu i raeadru safonau a phenderfyniadau corfforaethol er mwyn helpu i sicrhau awdurdod proffesiynol sy'n cael ei redeg yn dda.

Mae Ynys Môn a Gwynedd hefyd wedi dilyn proses recriwtio ar y cyd i gael aelodau annibynnol newydd o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu nawr bod tymor blaenorol y swydd wedi dod i ben.

Yn ystod 2017/18 parhaodd Archwilio Mewnol i weithredu'r safonau a osodir allan yn y 'Code of Practice for Internal Audit in Local Government in the United Kingdom, 2006' a gynhyrchwyd gan Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) yn ystod 2014/15. Mae'r Cylch Gorchwyl yn diffinio pwrpas, awdurdod a chyfrifoldeb y gwaith archwilio mewnol. Cafwyd adolygiad allanol o waith archwilio mewnol y Cyngor yn ystod 2017 (Mawrth), a canlyniad hwn oedd bod y gwasanaeth yn 'cydymffurfio'n gyffredinol gyda'r safonau'. Hwn oedd yr asesiad cafyddiad gorau bosib ar gael i'r asesydd allanol. Nodwyd 7 maes lle roedd angen cysidro gwelliannau. Mae 6 o'r rhain eisoes wedi ei cwblhau yn gynhwysfawr sydd yn gadael un yn weddill, h.y. i ddatblygu fframwaith sicrwydd. Caiff hwn ei wireddu drwy wreiddio system newydd o reolaeth risg yn ystod 2018.

Egwyddor B: **Thema Allweddol Berthynol:**	**Sicrhau natur agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid** **Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned**
	Sicr – mae'r Cyngor yn bodoli i wasanaethu ei drigolion ac mae'n ddibynnol ar amrywiaeth eang o randdeiliaid am weithio'n effeithiol mewn partneriaeth. Mae mecanweithiau ymgysylltu ac ymgynghori ar waith.

Cynhelir pob **Pwyllgor Gwaith** a Chyfarfodydd y Cyngor yn gyhoeddus (ac eithrio pan fo eitemau eithriedig) a chaiff yr holl bapurau eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor. Daw pob adroddiad i bwyllgor ag adroddiad eglurhaol, sy'n rhoi crynodeb o'r adroddiad, yr argymhellion sy'n ceisio caniatâd a rhesymeg dros wneud yr argymhelliad hwnnw, a hynny er mwyn dangos yr ymresymiad am y penderfyniadau a'r dystiolaeth.

Mae **Blaenraglen Waith** ar gyfer y Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgorau Sgriwtini ar gael yn gyhoeddus. Mae yno gyfnod amser clir ar gyfer cyflwyno, cyhoeddi a dosbarthu adroddiadau.

Fel gyda blynyddoedd blaenorol ac yn yr hinsawdd ariannol sydd ohoni, mae'r Cyngor yn cydnabod bod angen iddo weithio'n agos gyda'i bartneriaid allweddol yn y maes gwaith hwn er mwyn osgoi dyblygu ac i ddefnyddio'i adnoddau'n effeithiol.

Ceir tystiolaeth o ymgysylltu da ar lefel gwasanaeth sy'n dangos sut mae'r Cyngor yn rhannu ei benderfyniadau a cheir tystiolaeth o ddiwylliant cynyddol o ymddiriedaeth a dealltwriaeth gyda'i ddinasyddion e.e.

- Ymgynghori ar y Gyllideb
- Rhaglen Moderneiddio Ysgolion Cynradd a phenderfyniad
- Rhaglen Ymgynghori ar y Strategaeth Dai
- Rhaglen trawsnewid Gofal Cymdeithasol Oedolion Hŷn a phenderfyniad
- Ymgynghori ar Lesiant

Fodd bynnag, mae'r Cyngor yn cydnabod mai 'nid da lle gellir gwell' piau hi o ran ehangu'r grŵp o ddinasyddion sy'n mynd ati i ymgysylltu (yn cynnwys grwpiau anodd eu cyrraedd). O'r herwydd, mae Uwch Swyddogion bellach wedi cydnabod y cyfleoedd i greu proses safonedig a symlach i ymgysylltu ar draws y sector cyhoeddus a'r trydydd sector.

Gan adeiladu ar lwyddiant prosiect peilot Seiriol ym Miwmares a'r cyffiniau, defnyddiwyd **model ymgysylltu cymunedol** fel sylfaen ar gyfer gwella agwedd Gorfforaethol at ymgysylltiad cymunedol. Mae'r model hwn yn hanfodol i adnabod y cymunedau a'r grwpiau hynny a fydd â diddordeb mewn cymryd cyfrifoldeb am gyflawni anghenion math lleol yn eu cymunedau. Ers dechrau ei ddefnyddio, mae'r model hwn wedi'i deilwrio i'w ddefnyddio mewn gwahanol waith ymgysylltu ac ymgynghori. Mae'r model hwn wedi'i gymeradwyo gan y **Bwrdd Ymgysylltu ac Ymgynghori** diwygiedig dan arweiniad Prif Weithrediad Cynorthwyol.

Mae'r Bwrdd Ymgysylltu ac Ymgynghori hefyd yn gweithredu ar draws Cynghorau yng nghyswllt yr ymgysylltiad a'r ymgynghoriad ac mae hyn yn gostwng y gwaith dyblygu, yn sicrhau gweithredu torfol wrth ymgysylltu ac mae'n gwella ein gwybodaeth am ardal fel Cyngor.

Daeth y Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer awdurdod lleol Ynys Môn yn gorff statudol dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Cytunodd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i weithio ar y cyd gyda'r Bwrdd a sefydlwyd ar gyfer ardal awdurdod lleol Gwynedd ac mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ar y cyd wedi'i sefydlu ar gyfer Gwynedd a Môn. Mae'r Bwrdd wedi cyfarfod yn rheolaidd yn ystod blwyddyn ariannol 17/18 ac yn ystod y cyfnod hwn mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wedi arwain ar waith cynhyrchu'r Asesiad o Lesiant Lleol i'r ardal.

Er mwyn cynorthwyo'r Cyngor i gyfrannu at y nod corfforaethol o gyflawni '*gwaith rhagorol o ganolbwyntio ar y cwsmer, y dinesydd a'r gymuned* (6 Thema Allweddol), mae Prosiect **Rhagoriaeth Gwasanaeth Cwsmeriaid** wedi'i sefydlu. Mae'n cyfrannu at drawsnewid y ffordd y mae'r Cyngor yn rhyngweithio â'i gwsmeriaid er mwyn rhoi gwasanaethau cost-effeithiol ac amserol trwy sianelau mynediad effeithlon, a arweinir gan alw ac sy'n hunanwasanaethu.

Mae **Siarter Rhagoriaeth Gwasanaeth Cwsmeriaid** bellach yn gweithredu er Rhagfyr 2014 yn sgil ymgynghoriad â grwpiau o randdeiliaid rheng flaen, swyddogion, Aelodau Etholedig, staff ac undebau llafur. Yn y Siarter amlinellir ein haddewid i'r cwsmer ynghylch sut y byddwn yn ymdrin â'u ceisiadau. Mae hefyd yn amlinellu'r disgwyliadau sydd gennym o'n defnyddwyr gwasanaeth er mwyn sicrhau y ceir dealltwriaeth glir o'r cychwyn cyntaf. Ymhlith y gwerthoedd a gynhwysir yn y Siarter mae, 'rhoi'r cwsmer yn gyntaf' a dangos agwedd o 'fedru gwneud'. Yn unol â'i bolisi iaith, mae'r Cyngor wedi ymrwymo i sicrhau bod gwasanaeth ar gael yn newis iaith defnyddiwr y gwasanaeth (Cymraeg neu Saesneg).

Fel rhan o'r gwaith a gomisiynwyd gan y Bwrdd Rhagoriaeth mewn Gwasanaeth Cwsmeriaid a gynhaliwyd siop dirgel yn ystod 16/17 ystyried pa mor dda ac yn effeithlon mae gwasanaethau a delio â rhyngweithio a'r cwsmer. Ymarferiad siopwr cudd oedd yr ail ddarn o waith o'r fath a daeth i'r casgliad –

"Ar y cyfan mae safon Gofal Cwsmer o fewn Cyngor Ynys Môn wedi gwella ers yr archwiliad diwethaf, fodd bynnag, mae lle i wella o" ac mae argymhellion wedi eu rhoi 'mlaen a caent eu traciuo dan ofalaeth y bwrdd.

Cynhaliwyd peilot **gweddarlledu** ym Mehefin 2014 a ariannwyd gan grant Llywodraeth Cymru ac a ddangosodd enghraifft gadarnhaol o sut mae Ynys Môn wedi datblygu ei agwedd o ran gweithredu'n electronig wrth ganolbwyntio ar ei gwsmeriaid / ddinasyddion, a hynny trwy weddarlledu'r Pwyllgor Gwaith, cyfarfodydd Cynllunio a Gorchmynion a'r Cyngor. Fel hyn mae hi byth ac mae hefyd yn ychwanegu at dryloywder gwneud penderfyniadau ac mae'n dwyn i mewn gynulleidfa lawer ehangach ar gyfer dadleuon. Mae hon yn enghraifft effeithiol o raglen newid sianelau ac ymgyrch barhaus y Cyngor i roi sylw i adnewyddu democratiaeth.

Cynhaliwyd **arolwg staff** yn ystod gaeaf 2016/2017 a bydd y canlyniadau'n cael eu defnyddio i lywio gwahanol raglenni ar draws y Cyngor. Roedd canlyniadau'r arolwg yn galonogol gan ddangos fod y Cyngor wedi cymryd camau breision o ran llywio ein gweithlu, gwrando arnynt a'u cefnogi. Mae arolwg pellach wedi'I gynllunio ar gyfer 2018/19.

Mae trefniadau yn eu lle i ymgysylltu yn rheolaidd â Llywodraeth Cymru, Archwilio Allanol a rheoleiddwyr eraill a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Mae'r rhain wedi'u cryfhau'n sylweddol dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf ac maent wedi eu cynnal gan y weinyddiaeth Newydd (etholwyd Mai 2017) fel rhan o'r trefniadau llywodraethu parhaus.
Mae gwaith yn parhau ar fireinio'r **Fframwaith Cyfathrebu Mewnol.** Rydym yn gwerthfawrogi barn staff ac Aelodau wrth gyfrannu at y rhaglen drawsnewid. Rhoddwyd cyfleoedd trwy ystod o fforymau lle mae staff ac aelodau wedi'u hannog i fynd ati i gymryd rhan weithgar. I Aelodau, mae sesiynau briffio anffurfiol, rheolaidd wedi'u cynnal ar ystod o bynciau. Mae hyn yn eu galluogi i ddeall yn well feysydd gwaith penodol ac yn caniatáu iddynt baratoi ar gyfer sgriwtini cytbwys a gwneud penderfyniadau. Ar gyfer blwyddyn Cyngor 18/19, mae rhaglen lawn ac amrywiol ar gyfer sesiynau briffio misol.
Cyhoeddwyd adroddiadau blynyddol ar eu gwaith gan Sgriwtini yn ogystal â'r Pwyllgorau Safonau ac Archwilio. O Fehefin 2014, mae Aelodau Etholedig unigol hefyd wedi cyhoeddi adroddiadau blynyddol.

Mae trefniadau'n mynd yn ôl flynyddoedd ar gyfer ymgysylltu â gweithwyr: gydag Undebau Llafur trwy'r Pwyllgor Ymgynghorol ar y Cyd Lleol a chyfarfodydd llai ffurfiol ac wrth gyfathrebu â staff yn gyffredinol trwy e.e. bwletinau staff misol. Ymgynghorir â chynnwys rheolwyr a staff yn y broses gwneud sawl penderfyniad fel rhan o'r agenda datblygiadol.

Mae **Polisi Pryderon a Chwynion** yn weithredol ac mae'n rhoi pwyslais ar Ofal Cwsmeriaid, cofnodi'n systemataidd yr holl bryderon, datrysiad cynnar a dangos gwersi a ddysgwyd a gweithredu gwelliannau. Mae'r Polisi'n seiliedig ar Bolisi Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru fel sy'n ofynnol gan Lywodraeth Cymru.

Cyhoeddir gwybodaeth ystadegol am gwynion gwasanaeth yn fisol ar wefan y Cyngor ac mae hyn yn rhan o adroddiad blynyddol i'r Pwyllgor Archwilio sydd hefyd yn ymdrin ag unrhyw gwynion yr ymdrinnir â nhw dan y Polisi Chwythu'r Chwiban.

Egwyddor C: **Thema Allweddol Berthynol:**	**Diffinio canlyniadau yn nhermau manteision economaidd cynaliadwy, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol** **Yn canolbwyntio ar y cwsmer, y dinesydd a'r gymuned; wedi ymrwymo i bartneriaeth** **Cyflawni**
	Sicr – mae'r Cyngor Sir yn gweithio gyda chymunedau i gynllunio canlyniadau. Wrth bennu polisïau a strategaethau, mae'r Cyngor Sir yn edrych ar ganlyniadau yn y tymor hir, gan ystyried manteision economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol cynaliadwy.

Mae Cynllun newydd y Cyngor 2017-2022 (a fabwysiadwyd ym Medi 2017) yn arwain gwaith y Cyngor ac yn rhoi sicrwydd o gyfeiriad ar gyfer yr ardal leol yn ystod 2017/18.

Mae'r cynllun yma yn disgrifio blaenoriaethau'r Cyngor yn gryno ac yn glir ac yn egluro sut mae'r blaenoriaethau'n adlewyrchu barn y cyhoedd ac wedi ei alinio gyda cyfeiriad y cynllun ariannol tymor banolog. Mae hwn yn tanlinellu'r adnoddau sy'n ofynnol i wireddu'r cynllun cyfredol. Rhydd y Cynllun Corfforaethol fframwaith sy'n cynorthwyo i lunio cyllideb a fframwaith y gall yr Awdurdod asesu yn ei erbyn a rhoi cyfrif i'r gymuned ar lefel y cynnydd a wnaed yn erbyn targedau a osodwyd, a'u llywio yng nghyswllt meysydd i'w gwella ymhellach. Adolygir hefyd **Strategaeth Ariannol Tymor Canolog** yn flynyddol, yn unol â blaenoriaethau corfforaethol.

Mae pob gwasanaeth hefyd yn llunio **Cynllun Cyflawni Gwasanaeth** blynyddol sy'n dangos yn glir sut maent yn cyfrannu tuag at gyflawni ein blaenoriaethau corfforaethol. Mae pob cynllun gwasanaeth yn cynnwys mesurau i dystio sut y bydd gweithredoedd yn gwneud gwahaniaeth. Fel y dywedwyd, caiff cynlluniau gwasanaeth eu hadolygu'n flynyddol a chânt hefyd eu monitro'n rheolaidd trwy gynhyrchu cardyn sgorio chwarterol - sy'n edrych ar sut mae gwasanaethau'n cyflawni ar y blaenoriaethau yn eu cynllun. Adroddir i'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth, y Gweithgor ac i Sgriwtini ar y cardyn sgorio.

At hyn, caiff **gwasanaethau eu hadolygu** bob chwe mis - gan edrych yn benodol ar y gyllideb a gwariant ym Mehefin ac ar berfformiad a chanlyniadau yn Nhachwedd. Mae aelodau o'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth ac aelodau etholedig yn herio perfformiad gwasanaeth yn galed yn y sesiynau adolygu gwasanaeth a chytunir ar weithredoedd i roi sylw i faterion neu wella perfformiad yn erbyn targedau.

Mae partneriaeth a chydweithrediad yn hanfodol i'r ffordd y mae'r Cyngor yn ceisio cyflawni ei uchelgeisiau a'i raglen gorfforaethol. I Gyngor 'bychan' mae'n ffordd bwysig o greu capasiti ac mae'n sylfaenol i'n dull gweithredu o gyflawni blaenoriaethau ar y cyd. Credwn fod llwyddo i weithio mewn partneriaeth yn hanfodol i gyflawni gwasanaethau gwell i'n cwsmeriaid a Môn llwyddiannus. Bydd gwella llesiant ein dinasyddion dan y ddeddfwriaeth newydd yn dibynnu'n fwyfwy arnom yn gweithio mewn partneriaeth ag eraill.

Mae'r Cyngor yn cymryd rhan frwd mewn nifer o bartneriaethau strategol yn genedlaethol, rhanbarthol a lleol. Yn ddiweddar adolygwyd y rhesymeg dros fynd i bartneriaeth fel rhan o bolisi a chyfarwyddyd y bartneriaeth, ac mae'n dal yn wir.

Rhaglen datblygu economaidd, a sefydlwyd yn 2010 gan Gyngor Sir Ynys Môn yn sgil cau gwaith cyflogwyr mawr / colli gwaith (e.e. Alwminiwm Môn) yw **Rhaglen Ynys Ynni** Môn. Ei nod yw denu buddsoddiad strategol mawr a chymryd camau i leihau ei risg, a dylanwadu ar ddatblygwyr posib wrth alluogi'r economi, y bobl a'r busnesau i elwa.

Mae'r Rhaglen Ynys Ynni wedi dod ynghyd â phartneriaid y sector cyhoeddus, preifat a'r trydydd sector i weithio gyda'i gilydd i gyflawni ein gweledigaeth- "Datblygu Ynys Môn a Gogledd Cymru yn ganolfan ragoriaeth fyd-enwog mewn perthynas ag Ymchwil a Datblyg, Cynhyrchu a Gwasanaethu Ynni Carbon Isel gan greu cyfle unwaith mewn oes o ran creu swyddi twf economaidd a ffyniant trwy fanteisio ar nifer o brosiectau trawsnewidiol ym Môn".

Gan mai datblygiadau'r sector preifat sy'n werth sawl biliwn o bunnau yw'r rhain, mae'n hanfodol canolbwyntio ar y cwsmer er mwyn ennill hygrededd ac ymddiriedaeth cwmnïau trwy gynorthwyo i geisio lleihau'r risg i'w buddsoddiadau hynod sylweddol a chael uniad 'llyfn' o ran ymgysylltu â'r sector cyhoeddus a chael ei gefnogaeth. Mae'r sector hwn wedi galw am weithio mewn partneriaeth go iawn gyda Gweinidogion ac Uwch Swyddogion Llywodraeth y Deyrnas Unedig a Llywodraeth Cymru, Awdurdodau Lleol eraill yng Ngogledd Cymru, Addysg Bellach ac Uwch, darparwyr Sgiliau, y gadwyn gyflenwi a'r Trydydd Sector.

Mae brand y Rhaglen Ynys Ynni bellach yn cael ei hadnabod yn bell ac agos, a chydnabyddir llwyddiant y Rhaglen a'i nodi fel arfer da o ran ymgysylltiad a llwyddiant y sector cyhoeddus a phreifat, gyda nifer o bobl yn gofyn sut mae Llywodraethiant y Rhaglen yn gweithio – ac mae hyd yn oed Hitachi yn Japan wedi bod mewn cysylltiad.

Mae Gwasanaethau Cymdeithasol Môn wedi ymrwymo i bartneriaeth sy'n gweithio'n lleol, isranbarthol, rhanbarthol a chenedlaethol er mwyn darparu allbynau fydd o les i'r dinasyddion a'u cymunedau. Mae hyn wedi'i gydnabod fel cryfder mewn adroddiadau archwilio allanol i ni adeiladu arnynt. Mae Gwasanaethau Plant ac Oedolion yn parhau i gymryd rhan frwd yn holl raglenni Cymru Gyfan a Gogledd Cymru i wella gwaith cyflawni gwasanaethau cymdeithasol trwy gydweithrediad.

Mae trefniadau llywodraethu yn eu lle trwy **Gydweithredfa Gwella Gwasanaeth Cymdeithasol a Llesiant Gogledd Cymru** ac mae gan y **Bwrdd Partneriaeth Ranbarthol** raglen gynhwysfawr o welliant trwy gydweithrediad yn ei lle sy'n canolbwyntio ar y gofynion dan Ran 9 **Deddf Gwasansaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014**. Mae modd tystio ymhellach i ethos y bartneriaeth hon trwy gydweithrediad Gwasanaethau Cymdeithasol y Cyngor gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr trwy'r Bwrdd Cyflawni Integredig.

Mae'r **Gymraeg** yn ganolog i fywyd Môn ac mae'n rhan o'i threftadaeth ddiwylliannol, doreithog. Er mwyn hyrwyddo'r Gymraeg yn strategol ar lefel gymunedol, mae'r Cyngor wedi sefydlu Fforwm Iaith mewn cydweithrediad â'i bartneriaid allweddol. Mae ei rôl yn cynnwys nodi cyfleoedd ar gyfer prosiectau cydweithredol, cynorthwyo i asesu effeithiau prosiectau economaidd graddfa fawr ar y Gymraeg a sgriwtineiddio gwaith y Cyngor wrth hyrwyddo materion iaith.

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu **Strategaeth Iaith Gymraeg** gyda'r nod o gynyddu'r defnydd a wneir o'r Gymraeg yn ein cymunedau i 60% erbyn 2021. Mae hyn, ynghyd â chwrdd â disgwyliadau safonau iaith y Gymraeg yn rhoi fframwaith cadarn i waith partneriaeth y dyfodol wreiddio'r defnydd a wneir o'r Gymraeg ar draws gwasanaethau a darpariaeth mewn cymunedau.

Egwyddor D: **Thema Allweddol Berthynol:**	**Pennu'r ymyraethau sy'n angenrheidiol i wneud y gorau o gyflawni'r canlyniadau a fwriedir** Arloesol, Uchelgeisiol ac Eangfrydig
	Sicr – Mae'r Cyngor Sir yn gwneud penderfyniadau ar ymyriadau yn seiliedig ar ei weledigaeth glir ar gyfer gwasanaethau, gan ymgysylltu â chymunedau, rheoleiddwyr ac arbenigedd ymarferol swyddogion gwasanaeth proffesiynol. Mae'r cyfuniad hwn yn arwain at optimeiddio cyflawniad y deilliannau a fwriedir.

Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn **Gyfansoddiad** cydnabyddedig sy'n gosod allan yn glir sut mae'r Cyngor yn gweithredu a sut y gwneir penderfyniadau ac mae angen dilyn gweithdrefnau i sicrhau tryloywder ac atebolrwydd effeithlon.
Mae'r trefniadau ar gyfer dirprwyo penderfyniadau'r Pwyllgor Gwaith i Aelodau unigol bellach wedi ennill eu plwyf ar draws yr Awdurdod.

Ers Mai 2013 mae aelodau a'r cyhoedd wedi cael y fantais lawn o gael gweld papurau pwyllgor a gwybodaeth ategol. At hyn, mae aelodau'n gallu defnyddio'r system electronig hon yn uniongyrchol yn ystod cyfarfodydd gan eu bod bellach wedi debyn gliniadur neu dablet.

Aelodau Etholedig sy'n **caniatáu Polisi ac yn gwneud penderfyniadau** ac mae'r cyfarfodydd yn agored i'r cyhoedd ac eithrio pan drafodir materion eithriedig gan Aelodau Etholedig dan Atodlen 12A Deddf Llywodraeth Leol 1972.

Mae'r Cyngor, sy'n cyfarfod o leiaf bedair gwaith y flwyddyn, yn cymeradwyo polisïau cyffredinol ac yn gosod y gyllideb yn flynyddol. Mae'n cytuno ar ffurf Pwyllgorau'r Awdurdod (yn unol â darpariaethau Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 lle bo'n briodol), yn penodi arweinydd y Cyngor (sydd yn ei dro yn penodi Cabinet y Cyngor) ac yn cynnal yr holl swyddogaethau eraill a neilltuir iddo dan y Cyfansoddiad.

Mae llywodraethu gwleidyddol wedi'i wreiddio yn yr awdurdod ers yr etholiad dfiwethaf ac mae grwp arweinyddol draws-barti o 21 aelod etholedig nawr yn arwain yn Cyngor. Gwnaed newidiadau penodol i'r cyfansoddiad, megis cyflwyno cyfnod pedair blynedd ar gyfer Arweinydd y Cyngor ac mae hyn wedi arwain at sefydlogrwydd gwleidyddol.

Wrth adeiladu ar y sylfeini hyn rydym bellach wedi creu strwythur sy'n caniatáu ar gyfer llywodraethu gwleidyddol effeithiol. Dengys y dystiolaeth o'r ddwy flynedd ddiwethaf broses o wneud penderfyniadau sy'n gweithio ac yn effeithiol, gyda pheirianwaith priodol ar gyfer sicrwydd.

Mae'r dull gweithredu'n cynnwys **y Cyngor, y Pwyllgor Gwaith, y Pwyllgor Archwilio, Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd, Cynllunio a Thrwyddedu, Sgriwtini, a'r Pwyllgor Safonau**.

Mae gan y ***Cyngor*** gyfrifoldeb am y fframwaith cyllideb a pholisi. Materion i'r Cyngor yw adroddiadau llywodraethu allweddol a'r Cyngor sy'n cytuno ar y gyllideb refeniw a chyfalaf blynyddol.

Y ***Pwyllgor Gwaith*** yw'r corff allweddol i wneud penderfyniadau ac mae'n cynnwys yr Arweinydd ac 8 Deilydd Portffolio, sy'n cymryd cyfrifoldeb am y portffolios a ganlyn:

- Addysg, Llyfrgelloedd, Ieuenctid a Diwylliant
- Cynllunio a'r Gwarchod y Cyhoedd
- Trawsnewid Gwasanaethau & Iaith Gymraeg
- Cyllid
- Corfforaethol
- Priffyrdd, Eiddo a Rheoli Gwastraff
- Datblygiadau Mawr a Datblygu'r Economi
- Tai & Cefnogi Cymunedau

Mae Aelodaeth y Pwyllgor Gwaith wedi ei adolygu ers yr etholiad (Mai 2017) ac mae ei effeithiolrwydd cynyddol yn dod yn amlwg. Lle bo'n briodol, gall y Pwyllgor ddirprwyo pwerau gwneud penderfyniadau i'r Deilyddion Portffolio.

Mae'r Pwyllgor Archwilio yn rhan allweddol o fframwaith llywodraethu'r awdurdod. Mae gan y Pwyllgor ddau aelod lleyg cyfetholedig sy'n ehangu ei brofiad a'i wybodaeth annibynnol. Mae'r rhain wedi' ei apwyntio am gyfnod y cyngor cyfredol.

Mae'r Pwyllgor yn rhoi sicrwydd annibynnol i'r Cyngor a'i swyddogion statudol ar ba mor ddigonol yw'r llywodraethu a'r fframweithiau rheoli risg, yr amgylchedd rheoli mewnol a chywirdeb yr adrodd ariannol. Wrth oruchwylio gwaith archwilio mewnol ac allanol a rheoleiddwyr eraill, mae'n gwneud cyfraniad pwysig i sicrhau fod trefniadau sicrwydd effeithiol yn eu lle.

Mae'r Pwyllgor yn cynnal hunanasesiad blynyddol o'i berfformiad sy'n llywio'i flaengynllun gwaith.

Mae'r ***Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd*** yn cyfarfod yn chwarterol ac mae'n gyfrifol am adolygu'r gefnogaeth i Aelodau sy'n cynnwys; datblygiad Aelodau, adnoddau staffio, cyfleusterau, a sicrhau ei bod yn ddigonol. Rhoddwyd i Gadeirydd y Cyngor ddisgrifiad swydd penodol, ac mae gan aelodau'r pwyllgor ddisgrifiad swydd ar wahân sy'n gosod allan rolau a chyfrifoldebau. Mae'r Cadeirydd hefyd yn gweithredu fel Pencampwr Datblygu Aelodau ac mae'n cymryd rhan yng nghyfarfodydd rhwydwaith Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru lle rhennir arfer gorau.

Mae'r Pwyllgor wedi datblygu rhaglen waith flynyddol ac mae'r Cadeirydd yn adrodd yn flynyddol i Gyfarfod Cyffredinol Blynyddol y Cyngor, yn cynnwys adroddiad ar y Cynllun Datblygu Aelodau. Mae themâu sy'n gysylltiedig â Siarter Datblygu Aelodau Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn rhan gynhenid o'i waith, gan gynnwys datblygu Aelodau.

Mae dau **Bwyllgor Sgriwtini**; y naill yn ymwneud â gwaith mewnol y Cyngor – *Sgriwtini Corfforaethol*, a'r llall yn ymwneud â phartneriaethau allanol ac effaith y Cyngor ar ei gymunedau – *Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio*. Mae'r ddau bwyllgor hyn wedi ei gwneud yn bosib i Aelodau edrych ar y Cyngor, ei rôl a'i effaith yn gyfannol a chorfforaethol.

Mae aelodau'n cynrychioli Sgriwtini ar amryfal Fyrddau mewnol a grwpiau adolygu. Pwrpas hyn yw hyrwyddo cynhwysiad, ychwanegu gwerth at y drafodaeth ac adrodd yn ôl i'w Pwyllgor Sgriwtini ar gynnydd a chodi meysydd y gallai bod gofyn eu sgriwtineiddio'n ffurfiol.

Mae gwaith y ***Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol*** o ganolbwyntio ar berfformiad wedi cynnal y newid diwylliannol a chyfrannu'n sylweddol at lywodraethu gwell.

Mae gan y **Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio** rôl bwysig a hanfodol yn adolygu trefniadau a gweithgarwch ein partneriaeth, ac mae'n cau'r diffyg democrataidd y mae partneriaethau wedi'u beirniadu amdano. Dros y ddwy flynedd ddiwethaf mae wedi arwain gwaith llunio cofrestr y bartneriaeth, cylch gorchwyl a disgwyliadau llywodraethu a gyfyd o drefniadau partneriaeth.

Yn ystod 2016/17 comisiynodd y Cyngor adolygiad allanol o'n trefniadau sgriwtini er mwyn gwneud argymhellion i'w hystyried gan ein Cyngor newydd. Mae'r adolygiad yn amlygu'r angen am fabwysiadu gweledigaeth newydd i sgriwtini a chanolbwyntir mwy ar sut gall y swyddogaeth sgriwtini ychwanegu gwerth wrth lywodraethu'r Cyngor gyda mwy o bwyslais ar flaengynllunio gwaith a blaenoriaethu.

O ganlyniad, mae'r Cyngor nawr wedi sefydlu tri panel sgriwtini sefydlog a fydd yn canolbwyntio ar –

1. Welliannau mewn Safonau Addysg
2. Sgriwtini Ariannol
3. Sgriwtini Gofal Cymdeithasol Plant

Mae aelodau o'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn cynnal cyfarfodydd briffio o flaen pob pwyllgor er mwyn paratoi trafodaeth a chanolbwyntio arni yng nghyfarfodydd ffurfiol y pwyllgor. Ystyrir bod hyn yn arfer da a'r bwriad yw parhau gyda'r trefniadau hyn yn 2018-2019.

Mae modd crynhoi gwaith y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn bedwar prif thema:

- Perfformiad Gwasanaeth
- Gosod y gyllideb a pherfformiad y flwyddyn gyfredol
- Adroddiadau blynyddol (gwasanaethau cymdeithasol a llyfrgelloedd)
- Cynigion trawsnewid
-

Mae modd crynhoi gwaith y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio yn bedair prif thema:

- Perfformiad y Bartneriaeth
- Adfywio economaidd a chysyniad yr Ynys Ynni (neu gynlluniau a pholisïau olynol).
- Materion trosedd ac anhrefn
- Ymdrin ag unrhyw fater nad oes modd i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ei ystyried

Mae aelodau'n cynrychioli Sgriwtini ar amryfal fyrddau a grwpiau adolygu mewnol. Pwrpas hyn yw hyrwyddo cynhwysiad, ychwanegu gwerth at y drafodaeth ac adrodd yn ôl i'w Pwyllgor Sgriwtini ar gynnydd a chodi meysydd y gallai bod gofyn eu sgriwtineiddio'n ffurfiol. Mae'r ddau bwyllgor sgriwtini'n adrodd ar eu gweithgarwch i'r Cyngor yn ei gyfarfod blynyddol.

Mae trefniadau y cytunwyd arnynt yn galluogi'r Cyngor i gydymffurfio â gofynion statudol yng nghyswllt amddiffyn plant ac amddiffyn oedolion bregus. Cynorthwya gweithdrefnau recriwtio i sicrhau fod gweithwyr y Cyngor ac aelodau sy'n gweithio gyda phlant neu oedolion bregus yn cael eu gwirio i sicrhau eu bod yn addas i wneud hynny. Adolygwyd a chymeradwywyd y polisi Diogelu yn 2016.

Er mwyn gyrru'r rhaglen newid a chyflawni Cynllun y Cyngor, mae Fframwaith Rheoli Rhaglenni wedi'i sefydlu.

Mae dau **Fwrdd Rhaglen Trawsnewid Corfforaethol** wedi'u ail-sefydlu yn dilyn yr etholiad Mai 2017 -

1. Bwrdd Trawsnewid Prosesau Busnes a Llywodraethu, a
2. Bwrdd Gwella Gwasanaeth, Cymuned a Phartneriaethau

Mae gan y rhain olwg cyffredinol ar brosiectau blaenoriaeth uchel y mae'r Cyngor wedi ymrwymo i'w cyflawni ac y mae'n gyfrifol am osod cyfeiriad ar eu cyfer.

Mae'r naill Fwrdd Trawsnewid Corfforaethol a'r llall yn cynnwys cynrychiolwyr o'r ddau Bwyllgor Sgriwtini a'r Pwyllgor Gwaith, gan roi cyfle i nodi meysydd lle gall rôl yr Aelodau ychwanegu gwerth un ai at y Byrddau eu hunain neu drwy'r broses Sgriwtini. Yn y gorffennol agos, rhoddwyd i aelodau'r cyfle i ddod yn aelodau er mwyn cynyddu'r her a'r ymwybyddiaeth gorfforaethol trwy gyfleu'r negeseuon allweddol yn eu gwasanaethau.

Mae'r dull corfforaethol o reoli prosiectau a rhaglenni'n aeddfedu flwyddyn ar ôl blwyddyn yn sgil cryfhau ein trefniadau Llywodraethu. Mae Llywodraeth Cymru wedi nodi arfer da mewn rhai o'n rhaglenni ac mae eraill wedi llwyddo i gael llwyddiant cenedlaethol yn ogystal a cydnabyddiaeth Prydeinig dros y 12 mis diwethaf.

Egwyddor E: Thema Allweddol Berthynol:	Datblygu capasiti'r endid, yn cynnwys gallu ei arweinyddiaeth a'r unigolion o'i fewn Gwerthfawrogi a Datblygu'n Pobl
Mae angen strwythurau ac arweinyddiaeth briodol ar endidau'r sector cyhoeddus, yn ogystal â phobl â'r sgiliau cywir, y cymwysterau a'r cywair meddwl priodol i weithredu'n effeithlon ac effeithiol a chyflawni eu canlyniadau bwriadedig o fewn y cyfnodau penodol. Rhaid i'r corff llywodraethol sicrhau fod ganddo'r capasiti i gyflawni ei fandad ei hun a gwneud yn siŵr bod polisïau yn eu lle i warantu bod gan reolwyr endid y capasiti gweithredol ar gyfer yr endid yn ei gyfanrwydd. Oherwydd y bydd unigolion a'r amgylchedd y mae endid yn gweithredu ynddo'n newid dros amser, bydd angen parhau i ddatblygu capasiti'r endid yn ogystal â sgiliau a phrofiad arweinyddiaeth y staff unigol.	

Mae'r Cyngor wedi Cyflawni **Siarter Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ar gyfer Cefnogi Aelodau** i gydnabod y gwaith yr ydym wedi'i wneud i roi safon uchel o gefnogaeth i Aelodau i ymgymryd â'u gwahanol rolau, sy'n amrywio o arweinydd cymunedol i'w cyfrifoldebau arbennig yn y Cyngor.

At hyn, mae nifer o Aelodau wedi mynd am adolygiadau datblygiad proffesiynol ac mae anghenion hyfforddi wedi'u nodi o'r rhain. Yn ei ddyddiau cynnar ym Môn, gwelir bod datblygiad o'r fath yn allweddol i alluogi aelodau i fod yn fwy effeithiol yn eu rôl. Mae hyn wedi'i ymestyn ymhellach i gynnwys Aelodau Annibynnol o'r Pwyllgor Safonau y mae eu perfformiad a'u hamcanion yn cael eu hadolygu gan Gadeirydd y Pwyllgor Safonau. Yn ystod 2017/18, parhaodd yr arfer hwn i gael ei wreiddio. Caiff hyfforddiant aelodau ei fonitro gan Bwyllgor Gwasanaethau Democrataidd y Cyngor.

Dros y 12 mis diwethaf mae'r Cyngor wedi parhau i ddefnyddio'r sesiynau briffio i aelodau sydd bellach wedi ennill eu plwyf, sef sesiynau briffio ar ddatblygiadau mawr / strategaethau allweddol a chynigion y gyllideb. Mae hyn wedi bod yn ddefnyddiol i gynyddu gwerthfawrogiad a dealltwriaeth ehangach o wahanol gynlluniau cyn dadleuon a sgriwtini pellach mewn fforymau cyhoeddus.

Mae gan y Cyngor **Strategaeth Pobl** a adolygwyd yn annibynnol yn 2016. Cadarnhaodd yr adolygiad annibynnol hwnnw fod y strategaeth yn parhau'n "addas i bwrpas" i fynd â'r Cyngor ymlaen i 2020 wrth iddi barhau i gefnogi gweledigaeth y Cyngor a rhoi fframwaith ar gyfer symud ein rheolaeth o bobl ymlaen.

Mae gan y Strategaeth Pobl bum blaenoriaeth allweddol:

- Recriwtio a chadw'r gorau o ran bod yn arloesol, uchelgeisiol ac eangfrydig
- Ysbrydoli rhagoriaeth gwasanaeth (canolbwyntio ar y cwsmer, y dinesydd a'r gymuned)
- Creu effeithlonrwydd sefydliadol (proffesiynol a threfnus)
- Ymgysylltu â'n Talent, ei ddatblygu a'i reoli (gwerthfawrogi ein pobl a'u datblygu)
- atblygu sgiliau a chapasiti ein gweithlu (gwerthfawrogi ein pobl a'u datblygu)

Ceir fforwm Rheolwyr Canol bywiog ac mae'r **Clwb Sbardun** yn darparu sesiynau dysgu ysbrydoledig sy'n agored i'r holl staff. Fel rhan o'r gweithgarwch ar y Cynllun Trawsnewid a gweithgarwch ymgysylltu â staff, rhoddwyd i unigolion ar draws yr awdurdod gyfle i weithio ar brosiectau a strategaethau corfforaethol.

Mae'r **seremoni gwobrwyo staff** wedi parhau i gydnabod, dathlu, a hyrwyddo llwyddiannau staff y Cyngor. Bob dydd mae'n staff yn gweithio'n galed i gyflawni gwasanaethau cyhoeddus i bobl Môn, ac mae gwobrwyo staff yn gyfle i arddangos gwaith da a dangos faint yr ydym yn gwerthfawrogi ein pobl. Mae chwe chategori o wobrau sy'n efelychu'r '*Chwe Thema Allweddol'.* Yn ystod 2017 cafodd y seremoni ei hymestyn ymhellach i gynnwys gwobr cydnabod staff i'r rhai hynny sydd wedi ennill cymhwyster proffesiynol a chyflwyno gwobrau gwasanaeth hir.

Y Prif Weithredwr Cynorthwyol oedd yn arwain ar weithredu arolwg staff 2016. Cyhoeddir y canlyniadau trwy Monitor (Ebrill 2017) a dangosant fod –

- 90% o staff yn mwynhau eu gwaith gyda
- 95% yn gwybod yr hyn a ddisgwylir ohonynt ac o'r rhai a ymatebodd
- Teimla 53% y cânt eu gwerthfawrogi gan y Cyngor (mae hyn yn cyd-fynd â chanlyniadau 2013).

Fodd bynnag, ymddengys fod llai o ddealltwriaeth ymhlith ein staff o'r hyn sy'n digwydd yn gorfforaethol gyda 34% yn unig yn teimlo fod ganddynt lawer o wybodaeth am yr hyn sy'n mynd ymlaen yn y Cyngor yn gyffredinol.

Casglwyd sylwadau ychwanegol gan yr arolwg hefyd gan 193 o ymatebwyr yn hysbysu'r sefydliad o ble mae angen gwneud mwy o waith. Ar adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn mae'r Uwch Arweinyddiaeth yn ystyried ei hymateb i'r materion hyn a beth sydd angen ei wneud er mwyn gwella ein dealltwriaeth gyfunol o'r hyn sy'n digwydd yn gorfforaethol. Arddangosiad o hyn yw'r ffordd y mae'r Prif Weithredwr wedi arwain y sesiynau staff (12 i gyd) i gyflwyno disgwyliadau'r cynllun corfforaethol arfaethedig.

Mae gan y Cyngor ***Gynllun Cydraddoldeb* 2016-2020** strategol a fabwysiadwyd gan y Pwyllgor Gwaith sy'n amlygu'n hymrwymiad i gydraddoldeb, wrth ddarparu gwasanaethau ac fel cyflogwr mawr, ac i gael gwared ag arfer o wahaniaethu'n annheg ac anghyfreithlon yn ein holl bolisïau, gweithdrefnau ac arferion. Yn ei adroddiad monitro blynyddol i'r Comisiwn Cydraddoldeb cynhwysir cynnydd ar ei flaenoriaethau allweddol ac mae'r Cyngor yn aelod allweddol o rwydwaith Cydraddoldeb Gogledd Cymru.

Mae ymgysylltiad mewnol yn hanfodol i ddatblygu diwylliant 'Tîm Môn' ac mae angen mireinio ymhellach **Fframwaith Cyfathrebu Mewnol** er mwyn galluogi a sicrhau fod Swyddogion ar bob lefel yn y Cyngor yn cymryd mwy o ran:-

- Cyfarfodydd Penaethiaid misol
- Cynhadledd Rheolwyr Chwarterol
- Clwb Sbardun
- Sesiynau Briffio Aelodau
- Gweithdai Thematig (h.y. y gyllideb)
- Cyfarfodydd Rheoli Gwasanaeth
- Adolygiadau Gwasanaeth Blynyddol
- Cyfarfodydd Tîm
- Goruchwyliaeth Un i Un
- Arfarnu gweithwyr
- Cynlluniau awgrymiadau staff
- Defnyddio Y Ddolen i gael gwybodaeth gyson am gynlluniau corfforaethol
- Defnyddio Medra Môn fel newyddlen

Er bod cyfathrebu mewnol, corfforaethol wedi gwella'n sylweddol dan arweinyddiaeth yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth - y teimlad o hyd yw bod angen i'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth fod yn fwy gweladwy a gwella'i ddulliau cyfathrebu gyda staff sy'n is na Rheolwyr a chyda'r staff hynny a leolir y tu allan i bencadlys y Cyngor, a hynny trwy dechnolegau newydd cyfryngau cymdeithasol ac wyneb yn wyneb.

Mae'r sesiynau briffio, anffurfiol, rheolaidd i Aelodau (a nodwyd yn gynharach) yn ei gwneud yn bosib cael gwell dealltwriaeth o feysydd gwaith penodol ac yn caniatáu iddynt baratoi ar gyfer proses o sgriwtini a gwneud penderfyniadau cytbwys.

Rydym yn Gyngor dwyieithog llwyr ac mae cyfran uchel o'n staff a'r rhan fwyaf o'n haelodau yn Gymry Cymraeg iaith gyntaf. O'r herwydd, cynhyrchir yr holl ohebiaeth gorfforaethol yn ddwyieithog, gan roi i staff ac aelodau'r gallu i gyfathrebu yn eu dewis iaith. Cefnogir siaradwyr nad ydynt yn rhugl eu Cymraeg i wella eu sgiliau iaith mewn amgylchedd cynhwysol.

Egwyddor F: **Thema Allweddol Berthynol:**	**Rheoli risgiau a pherfformiad trwy reolaeth fewnol, gadarn a rheolaeth ariannol, gyhoeddus, gref** **Proffesiynol a Threfnus**
Mae angen i gyrff llywodraethol endidau'r sector cyhoeddus sicrhau bod yr endidau y maent yn eu goruchwylio wedi gweithredu - ac yn gallu cynnal - system o reoli perfformiad effeithiol sy'n hwyluso gwaith cyflawni gwasanaethau cynlluniedig yn effeithiol ac effeithlon. Mae rheoli risg a rheolaeth fewnol yn rhannau pwysig ac annatod o system rheoli perfformiad ac yn hanfodol i gyflawni canlyniadau. Maent yn cynnwys proses barhaus wedi'i llunio i nodi risgiau sylweddol wrth gyflawni canlyniadau endid a rhoi sylw i'r risgiau hynny.	

Mabwysiadwyd y **Polisi Rheoli Risg** gan y Pwyllgor Gwaith ar y 26ain o Fai 2015 ac mae'r Polisi a'r Cyfarwyddyd cysylltiedig wedi'u huwchlwytho i Monitor (rhyngrwyd y Cyngor). Amcanion allweddol polisi rheoli risg y Cyngor yw:

1. Datblygu ymagwedd gyson tuag at reoli risg ar draws y Cyngor.

2. Sefydlu rheoli risg yn gadarn fel rhan hanfodol o'r prosesau rheoli yn y Cyngor a sicrhau cysylltiadau clir gyda Chynlluniau Gwasanaeth.

3. Sicrhau diwylliant ragweithiol o ymwybyddiaeth o risg ar draws y Cyngor lle caiff risgiau eu cymryd (neu beidio) gyda'r holl wybodaeth i law wrth wneud unrhyw benderfyniadau pwysig ac wrth weithredu arnynt.

4. Cynnal a gwella hyder y cwsmer yn ein gallu i gyflawni ein hymrwymiadau.

5. Lleihau'r posibilrwydd o weithgaredd neu gost ariannol nad ydyw wedi ei gynllunio ac effaith diswyddiadau annisgwyl ar enw da'r Cyngor a'n gallu i gyflawni ein hamcanion.

6. Rheoli risg yn unol ag arfer orau, ymrwymiadau statudol a Rhaglen Cymru ar gyfer Gwelliant.

7. Gweithio gyda'n partneriaid a'n darparwyr i ddatblygu ymagwedd gyson tuag at gyflawni'r amcanion hyn o safbwynt rheoli risg.

Cafodd y Polisi a'r Fframwaith Rheoli Risg eu hadolygu ar 5 Rhagfyr 2018 gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA). Daeth yr adolygiad i'r casgliad bod angen gwneud mwy o waith i sefydlu'n llwyr y broses rheoli risg drwy'r Cyngor ond bod cynnydd wedi ei wneud a'i fod yn parhau. Mae'r dogfennau hyn yn alinio'r fframweithiau Rheoli Risg a Rheoli Perfformiad.

Mae'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth yn adolygu y **Gofrestr Risg Gorfforaethol** ar sail chwarterol. Mae disgwyl i wasanaethau ddiweddaru eu cofrestri risg yn chwarterol gyda risgiau "coch" neu "ambr" yn cael eu trosglwyddo'n uwch i'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth iddyn nhw ystyried eu cynnwys ar y Gofrestr Risg Gorfforaethol.

Yn ystod 2017/2018 cyflwynwyd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ddau ddiweddariad ar y Gofrestr Risg Gorfforaethol (21 Mehefin 2017 a 13 Chwefror 2018). Yn y ddau gyfarfod, penderfynwyd bod y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu "yn cymryd sicrwydd bod y risgiau i nodau ac amcanion y Cyngor yn cael eu cydnabod a'u rheoli gan yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth". Yn ystod y flwyddyn mae gwaith wedi bod yn mynd rhagddo ar reoli risgiau Partneriaeth.

Mae Fframwaith Rheoli Perfformiad yn ei le sy'n cychwyn gyda'r Cynllun Corfforaethol tymor canol (mae'r cynllun cyfredol, fel y dywedwyd uchod, ar gyfer 2017/2022) a Chynllun Cyflawni Blynyddol bob blwyddyn wedyn. Yn y rhain, nodir blaenoriaethau allweddol y Cyngor a'r hyn y mae'n gobeithio ei gyflawni. Mae'r fframwaith hefyd yn cynnwys adroddiadau ar reoli perfformiad er mwyn nodi a yw'r Cyngor yn cyflawni'r amcanion a gynlluniwyd. Mae'r adroddiadau hyn yn cynnwys cardiau sgorio chwarterol, heriau hanner blwyddyn i Wasanaethau ac adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Gwaith ac i Sgriwtini. Cafodd y Cerdyn Sgorio terfynol ar gyfer 2017/18 mewn perthynas â Chwarter 4 ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith ar 18 Mehefin 2018. Yn hwn, dygwyd sylw at y ffaith ei bod yn galonogol nodi bod y rhan fwyaf o ddangosyddion y Cyngor yn perfformio'n dda yn erbyn eu targedau. Roedd yr adroddiad yn cydnabod bod meddylfryd cadarn wedi ei sefydlu yn y Cyngor i sicrhau gwelliant parhaus, serch y ffaith y cafwyd blwyddyn heriol arall yn y sector cyhoeddus. Mae'r adroddiad yn dwyn sylw at feysydd y dylai'r Cyngor eu

targedu ar gyfer eu gwella yn y dyfodol sef: Y Gwasanaeth Plant a Theuluoedd, Gwasanaethau Oedolion, Dysgu, salwch a chwynion.
Mae'r Fframwaith Perfformiad yn parhau i esblygu a chanolbwyntio ar waith hunanasesu Penaethiaid Gwasanaethau, ac ar feysydd allweddol risg a thrawsnewid. Mae hefyd yn canolbwyntio ar wella ar adrodd am wybodaeth am y gweithlu a gwybodaeth ariannol. Yn ystod 2017, cynhaliwyd cyfres o Adolygiadau Gwasanaeth oedd yn ymwneud ag -

(i) Arbedion a Chyllidebau Gwasanaeth (Mehefin-Gorffennaf 2017)
(ii) Perfformiad (Tachwedd-Rhagfyr 2017)

Er ein bod wedi sefydlu dulliau gweithredu cryf i sicrhau llywodraethiant effeithiol ar gyfer partneriaethau newydd, mae angen cryfhau trefniadau llywodraethu ar gyfer rhai o'r trefniadau partneriaeth mwy hanesyddol.
Cyhoeddir Adroddiad Perfformiad Blynyddol, sy'n adroddiad ar berfformiad a meincnodi gydag Awdurdodau eraill**,** erbyn 31 Hydref bob blwyddyn. Mae'r Adroddiad Perfformiad Blynyddol diweddaraf yn ymwneud â 2016/17 ac fe'i cwblhawyd yn 2017/18 ac fe'i gwelir wrth ddilyn y ddolen isod:

http://democracy.anglesey.gov.uk/documents/g3116/Public%20reports%20pack%2030th-Oct-2017%2010.00%20The%20Executive.pdf?T=10&LLL=0

Cyhoeddir Cynllun Perfformiad Blynyddol 2017/18 ym mis Hydref 2018.

Rhoes y Pwyllgor Gwaith ei gymeradwyaeth i'r **Cynllun Ariannol Tymor Canol (CATC)** am y cyfnod 2017/18 i 2019/20 ym Medi 2016. Adnabu'r CATC yr arbedion posib yr oedd eu hangen dros y cyfnod tair blynedd gan osod y strategaeth ar gyfer cyllideb 2017/18. Rhoes y Cyngor llawn ei gymeradwyaeth i'r gyllideb ariannol yn ei gyfarfod ar yr 28ain o Chwefror 2017. Roedd y gofyn i wneud toriadau ac arbedion i'r gyllideb yn rhan ganolog o waith gosod y gyllideb gyda tharged arbedion o fewn y flwyddyn o £2.444m yn angenrheidiol er mwyn cydbwyso'r gyllideb. Diweddarwyd y CATC bryd hynny, unwaith y cwblhawyd cyllideb 2017/18, ac fe adnabu y byddai gostyngiadau i'r gyllideb yn y dyfodol yn amrywio o £3.2m (y sefyllfa orau) i £8.8m (y sefyllfa waethaf). Noda'r cynllun a ddiweddarwyd bod angen parhau i ganolbwyntio ar ostwng y gyllideb a nodi rhagor o arbedion dros y tair blynedd nesaf er mwyn sicrhau sefydlogrwydd ariannol y Cyngor yn y dyfodol.
Cynhaliwyd Proses Cynllunio'r Gyllideb o Fai 2016 hyd Chwefror 2017. Roedd hyn yn cynnwys ymgynghori gyda grwpiau statudol, yn cynnwys y Fforwm Ysgolion, Cynghorau Tref a Chymuned, a busnesau, yn ogystal ag a rhanddeiliaid eraill megis Llais Ni a Fforwm y Bobl Hŷn. Roedd hyn hefyd yn cynnwys ymgynghori'n helaeth â'r Cyhoedd. Rhoddwyd ystyriaeth gan y Pwyllgor Gwaith i'r sylwadau a wnaed yn ystod yr ymgynghoriad wrth iddynt lunio eu cynigion ar gyfer y gyllideb derfynol ac arweiniodd at rai cynigion yn cael eu tynnu'n ôl neu'n cael eu diwygio.

Mae'r Cyngor wedi parhau i ddatblygu a gwreiddio strwythurau, systemau, prosesau a chefnogi trefniadau i sicrhau eu bod yn cefnogi galwadau Awdurdod Lleol yn yr 21ain ganrif. Mae trefniadau ffurfiol yn eu lle i reoli perfformiad, arian, rhaglenni a chontractau sy'n cyfrannu at gynnal elfennau allweddol llywodraethu.

Cyflwynwyd **adroddiadau ariannol chwarterol** (Refeniw a Chyfalaf) i'r Pwyllgor Gwaith yn ystod 2017/18 oedd yn cynnwys cyllideb yn erbyn mesuriadau gwirioneddol yn ogystal â rhagamcan o'r sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn, sydd hefyd yn cynnwys amrediad o wybodaeth a chynllun ariannol gyda mesuriadau cywirol i ddod â'r cyllidebau'n ôl dan reolaeth pe bai angen. Roedd y perfformiad ariannol terfynol ar gyfer 2017/18 yn unol yn fras â'r perfformiad a ragamcanwyd yn yr adroddiadau chwarterol. Roedd y rhagolygon a'r sefyllfa ariannol wirioneddol ar ddiwedd y flwyddyn yn tanlinellu'r pwysau ariannol

sylweddol sy'n codi oherwydd y galw yn y cynnydd am y Gwasanaethau Plant a Dysgu statudol. Mae'r wybodaeth hon wedi cael ei defnyddio ar gyfer cynllunio a chyllidebu yn y dyfodol gan gynnwys ystyried ffyrdd gwahanol o ddarparu gwasanaethau megis mwy o gymorth ataliol a chynyddu'r ddarpariaeth ar draws yr Ynys.
Mae trefniadau Rheoli Trysorlys y Cyngor yn dilyn ymarfer proffesiynol a chânt eu hadolygu'n rheolaidd gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn.
Dengys Hunanasesiad Archwilio Mewnol yn erbyn Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus fod y gwasanaeth yn cael ei gyflawni i'r safonau gofynnol. Nodir mewn cynllun gweithredu'r meysydd lle gofynnir am ragor o welliant a bydd yn cael ei rannu gyda'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ym Mehefin 2018 fel rhan o'r broses adolygu ar gyfer cytuno ar y Datganiad Llywodraethu Blynyddol terfynol.

Cyflwynwyd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar yr 21 Medi 2017 ac i'r Cyngor Llawn ar 26 Medi 2017, adroddiad Canfyddiadau Archwilio Allanol ar gyfer 2016/17 a oedd yn adlewyrchu fod y cyfrifon a baratowyd yn farn gywir a theg. Dygodd yr adroddiad sylw at dri o gywiriadau cyfrifo yn yr adroddiad archwilio. Oherwydd yr addasiadau y bu angen eu gwneud yn ystod y cyfnod o gau'r cyfrifon, gwelwyd gostyngiad o £342k ym Malansau Cyffredinol y Cyngor. Nid oedd unrhyw gamddatganiadau nad oedd heb eu haddasu i'r Aelodau eu hystyried a rhoddwyd barn archwiliwr annibynnol o ran y datganiad o gyfrifon a'r gwerth am arian. Mae hyn yn golygu nad oedd unrhyw bryderon mawr ynglŷn â'r cyfrifon.

Cyflwynodd y cynllun gweithredu 8 o argymhellion o ran cyfrifo a rheoli cyflogres; 5 mewn perthynas â TG ac 8 mewn perthynas â Phrisio Asedau. Mae'r argymhellion i wella prosesau ariannol a rheolaethau mewnol, wedi'u derbyn gan y Rheolwyr ac maent yn y broses o gael eu gweithredu.
Mae'r **strategaeth caffael** yn parhau i gael ei hymestyn ar draws y Cyngor sy'n allweddol i lwyddiant parhaus yr Awdurdod wrth gaffael cynhyrchion a gwasanaethau. Yn unol ag argymhellion KPMG ynghylch yr adroddiad o ran ffitrwydd yn 2014, mae'r tîm Caffael wedi datblygu polisïau newydd a strategaeth rheoli contractau a'u rhoi yn eu lle, yn ogystal ag adolygu'r weithdrefn gontractau. Cyflawnodd brosiect caffael cychwynnol gwerth £500k o arbedion mewn arian ac mae'r ail brosiect caffael bellach wedi cael ei thraed dani a'r disgwyl yw y ceir arbedion. Fodd bynnag, ar gydymffurfio â rheolau'r weithdrefn gontractau y byddir yn canolbwyntio.
Cadarnhaodd y **Dystysgrif Cydymffurfio Flynyddol** bod y Cyngor wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau yng nghyswllt adrodd yn ariannol, defnyddio adnoddau, cynllunio gwelliant a rheoli perfformiad.

Mae'r Cyngor wedi gwneud cynnydd sylweddol mewn perthynas â l**lywodraethiant gwybodaeth** dros y ddwy flynedd ddiwethaf ond mae'n parhau'n flaenoriaeth. Dan arweinyddiaeth yr Uwch-berchennog Risg Gwybodaeth (SIRO), mae nifer fawr o staff wedi cael hyfforddiant gorfodol ar **warchod data** a chaiff cyrsiau gloywi blynyddol eu trefnu'n flynyddol yn arbennig yn wyneb y Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol a'r Ddeddf Diogelu Data 2018 a ddaeth i rym ar 25 Mai 2018.

Egwyddor G: **Thema Allweddol Berthynol:**	Gweithredu arferion da mewn tryloywder, adrodd ac archwilio i gyflawni Proffesiynol a threfnus
Yr hyn yw atebolrwydd yw sicrhau fod y rhai hynny sy'n gwneud penderfyniadau ac yn cyflawni gwasanaethau yn atebol amdanynt, er bod ystod a chryfder gwahanol berthnasoedd atebolrwydd yn amrywio ar wahanol fathau o gyrff llywodraethu. Nid yn unig y mae atebolrwydd effeithiol yn ymwneud ag adrodd ar weithredoedd a gwblhawyd, ond mae hefyd yn sicrhau y gall rhanddeiliaid ddeall ac ymateb wrth i'r endid gynllunio a chynnal ei weithgarwch mewn modd tryloyw. Mae archwilio allanol a mewnol yn cyfrannu at atebolrwydd effeithiol	

Mae'r holl **raglenni a'r adroddiadau ar gael ar Wefan y Cyngor** oni bai ei bod yn cynnwys gwybodaeth eithriedig. Mae hyn yn cynnwys gwybodaeth am 'ddatganiadau o ddiddordeb' a wneir mewn cyfarfodydd.

Cyhoeddir Cofrestr Diddordebau'r Aelodau ar Wefan y Cyngor hefyd.

Fel y nodwyd yn flaenorol yn Adran D, mae dau **Bwyllgor Sgriwtini**; y naill yn ymwneud â gwaith mewnol y Cyngor - *Sgriwtini Corfforaethol*, a'r llall yn ymwneud â phartneriaethau allanol ac effaith y Cyngor ar ei gymunedau - *Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio*. Mae'r ddau bwyllgor hyn wedi galluogi i Aelodau edrych ar y Cyngor, ei rôl a'i effaith mewn modd cyfannol a chorfforaethol.

Mae'r **Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd** yn gyfrifol am adolygu'r gefnogaeth i Aelodau sy'n cynnwys; Datblygu aelodau, adnoddau staffio, cyfleusterau, a sicrhau ei bod yn ddigonol. Rhoddwyd i Gadeirydd y Pwyllgor ddisgrifiad swydd penodol, ac mae gan aelodau'r pwyllgor ddisgrifiad swydd ar wahân, sy'n gosod allan rolau a chyfrifoldebau. Y Cadeirydd, hefyd, yw'r Pencampwr Datblygu Aelodau ac mae'n cymryd rhan yng nghyfarfodydd rhwydwaith Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru lle rhennir arfer gorau.

Mae'r **Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu** yn cyfarfod yn rheolaidd i ystyried effeithlonrwydd rheolaeth fewnol, gwaith rheoli risg a threfniadau llywodraethu'r Cyngor. Mae'n monitro gwaith archwilwyr ac arolygwyr allanol a mewnol, yn monitro perthynas rhwng archwilwyr a staff ac yn monitro'r ymatebion i argymhellion archwilio ac arolygu.

Mae nifer o Aelodau wedi cynnal adolygiadau datblygiad proffesiynol ac fe nodwyd anghenion hyfforddi o'r rhain. Bellach, mae hyn wedi'i ymestyn i gynnwys Aelodau annibynnol o'r Pwyllgor Safonau y caiff eu perfformiad a'u hamcanion eu hadolygu gan Gadeirydd y Pwyllgor Safonau.

Datblygodd y Pwyllgor raglen waith ar gyfer 2017/18 ac mae'r Cadeirydd yn adrodd yn flynyddol i Gyfarfod Cyffredinol Blynyddol y Cyngor, yn cynnwys adroddiad ar Gynllun Datblygu Aelodau. Mae themâu sy'n gysylltiedig â Siarter Datblygu Aelodau Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a ddyfarnwyd i'r Cyngor yn rhan annatod o'i raglen waith.

Mae'r Cyngor wedi parhau gyda'r arfer o gynnal sesiynau briffio aelodau'n unig yn fisol ar ddatblygiadau mawr / strategaethau allweddol a chynigion y gyllideb. Mae hyn wedi bod yn ddefnyddiol i gynyddu'r gwerthfawrogiad a'r ddealltwriaeth ehangach o wahanol gynlluniau cyn rhagor o drafodaethau a sgriwtini mewn fforymau cyhoeddus.

Mae gan y Cyngor berthynas gwrthrychol a phroffesiynol gyda'i archwilwyr allanol a'i arolygwyr statudol, fel y tystir gan yr Adroddiad Gwelliant Blynyddol. Mae modd gweld hwn ar wefan y Cyngor neu Swyddfa Archwilio Cymru. Bydd yr Uwch Dîm Rheoli, Aelodau a swyddogion o Archwilio Mewnol a Thrawsnewid Corfforaethol yn cyfarfod yn rheolaidd â rheoleiddwyr allanol i drafod y Gofrestr Risg Gorfforaethol, datblygiadau allweddol, canfyddiadau'r holl adroddiadau allanol ac i roi diweddariad ar gynnydd a wneir i weithredu argymhellion.

Dros y blynyddoedd diwethaf, mae'r Cyngor wedi llwyddo i reoli a gwerthuso'i hun yn rheolaidd ac, yn sgil hynny, mae barn rheoleiddwyr wedi bod yn gadarnhaol o ran parodrwydd i gyflawni.

Yn eu tystysgrif cydymffurfio flynyddol (Tachwedd 2017) datgan Swyddfa Archwilio Cymru: *"Rydym o'r farn bod y Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau mewn perthynas ag adrodd ar adnoddau a'r defnydd ohonynt....Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn fodlon fod gan y Cyngor drefniadau priodol yn eu lle i sicrhau bod ei adnoddau'n cael eu defnyddio'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol. Mae'r Archwilydd Cyffredinol wedi cyhoeddi tystysgrif yn cadarnhau y cwblhawyd yr archwiliad o'r cyfrifon ar 29 Medi 2017."*

At hyn, nododd Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Gofal Cymru, yn eu hadroddiad diweddar (Adroddiad Arolwg Gwasanaethau Plant– Mawrth 2017) bod angen gwneud gwelliannau yn y Gwasanaethau Plant ond bod y Gwasanaeth wedi bod yn gweithio mewn cyfnod o newid sylweddol yn wyneb y ddeddf gwasanaethau cymdeithasol a llesiant newydd a bod

"*uwch reolwyr yn derbyn canfyddiadau'r arolygwyr a'u bod yn ymrwymedig i gyflawni'r gwelliannau angenrheidiol."*

Yn y cyd-destun hwn, mae'r Cyngor yn llwyr ymwybodol o'r angen i ymateb yn adeiladol i argymhellion Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru ac mae wedi llunio cynllun gwaith cynhwysfawr. Cyfrifoldeb y Prif Weithredol Cynorthwyol fyddai arwain a chyflawni yn erbyn y cynllun hwn, a hynny mewn cydweithrediad â Phennaeth y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd. Gan oruchwylio'r gwaith hwn a chydnabod ei bwysigrwydd, byddai'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth yn mynd ati'n weithgar gan sicrhau'n rheolaidd lwyddiannau yn erbyn y cynllun. Bydd hyn yn rhoi mwy o faich ar amser (capasiti) yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth fel tîm ac fel unigolion.

Yn gyffredinol, mae perfformiad ysgolion, ar lefel Awdurdod, wedi gostwng mewn cymhariaeth ag ysgolion Cynghorau eraill o 2016. Mae angen cadw llygad barcud ar hyn a cheisio sicrhau bod perfformiad yn yr holl gyfnodau allweddol yn gwella.

Mae Llywodraeth Cymru, wedi barnu bod mwyafrif llethol ysgolion Môn (75%) bellach yn perfformio'n effeithiol (ysgolion sydd â graddfa melyn neu wyrdd) gyda 6 o'r ysgolion hyn yn y categori uchaf (gwyrdd) yn 2017 (o gymharu â 7 yn 2016). Bydd y Cyngor yn anelu at gynyddu nifer yr ysgolion yn y categori gwyrdd yn 2018.

Mae modd gweld bod nifer yr ysgolion sydd wedi'u rhoi yn y categori coch (h.y. ysgolion y mae arnynt angen cefnogaeth sylweddol) wedi cynyddu yn 2017 (o 1 i 2) ac mae nifer yr ysgolion yn y categori ambr hefyd wedi cynyddu o 6 ysgol yn 2016 i 8 ysgol yn Ionawr 2017. Gwelir y canlyniadau hyn yn y siart isod.

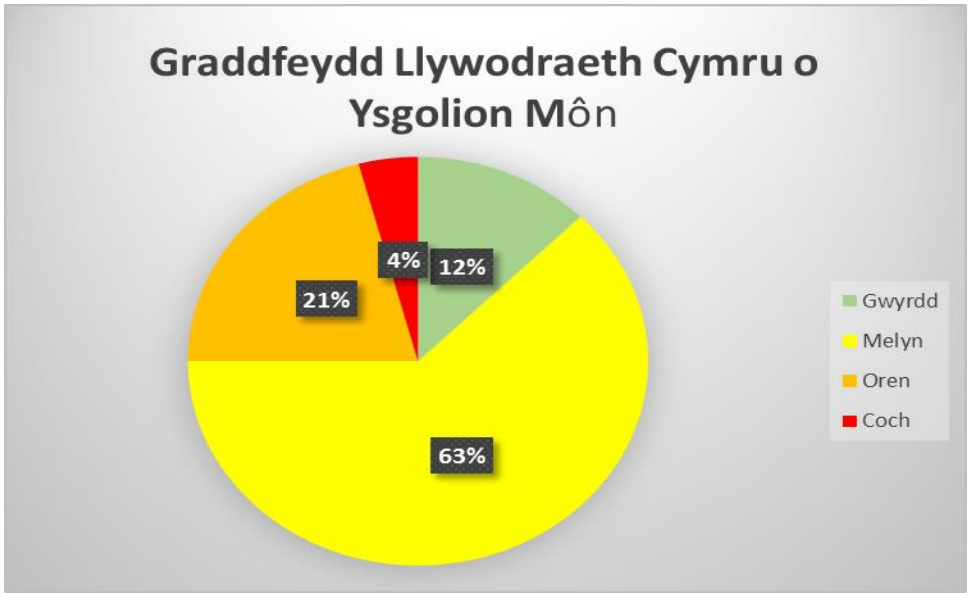

Yn ystod y flwyddyn, cafodd 6 o ysgolion cynradd eu cau ac agorwyd 2 o ysgolion cynradd newydd y 21ain Ganrif newydd ym mis Medi 2017. Mae Rhaglen Ysgolion y 21ain Ganrif yn anelu at resymoli ysgolion lle mae gormod o leoedd gweigion a darparu ysgolion sy'n addas ar gyfer y 21ain Ganrif. O'r herwydd, mae nifer yr ysgolion yn Ynys Môn wedi gostwng o 52 i 48. Efallai bod hyn wedi cael effaith ar y canlyniadau rhwng 2016 a 2017. Mae'r disgyblion o'r 3 ysgol gynradd sydd wedi cau yng Nghaergybi bellach yn mynychu'r ysgol newydd yng Nghaergybi, sef Ysgol Cybi a'r disgyblion a oedd yn arfer mynychu'r 3 ysgol gynradd sydd wedi cau yng Ngogledd Orllewin Ynys Môn yn mynychu Ysgol Rhyd y Llan. Gyda gobaith, bydd y newidiadau hyn yn cael effaith gadarnhaol ar ganlyniadau wrth symud ymlaen.

Mae Fframwaith Estyn ar gyfer arolygu ysgolion yr awdurdod yn asesu safonau addysgu, dysgu a llesiant disgyblion mewn ysgolion unigol. Gwelwyd cynnydd yng nghanran yr ysgolion a roddwyd yn y categorïau yr oedd angen y gefnogaeth ddwysaf arnynt (cynnydd o 15.4% yn 2016/17 i 25.04% yn 2017/18). Ar hyn o bryd, 4 ysgol sy'n parhau i fod yng nghategorïau dilyn i fyny Estyn o gymharu â 3 ysgol yn 2016, a chaiff yr ysgolion hyn eu monitro gan y Panel Sgriwtini Safonau Addysg.

5. ADOLYGU EFFEITHIOLRWYDD

Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn gyfrifoldeb am gynnal, o leiaf yn flynyddol, adolygiad o effeithlonrwydd ei fframwaith llywodraethu gan gynnwys y drefn rheolaeth fewnol. Mae'r adolygiad o effeithlonrwydd wedi ei siapio gan waith rheolwyr o fewn yr awdurdod sydd â chyfrifoldeb am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, gan adroddiad blynyddol Pennaeth Archwilio Mewnol, a hefyd gan sylwadau a wnaed gan archwilwyr allanol ac asiantaethau arolygu ac archwilio eraill.

Mae effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu wedi ei werthuso trwy gyfuniad o:-

- canlyniadau adolygiadau a monitro cyson yn ystod y flwyddyn gan swyddogion a phwyllgorau;
- adolygiad o ddogfennau perthnasol a baratowyd o fewn y flwyddyn neu yn ymwneud â'r flwyddyn;
- adolygiad o gynnydd yn erbyn y Cynllun Trawsnewid;
- adolygiad o'r chwe thema sy'n sail gwerthoedd yr awdurdod;
- adolygu adborth gan Estyn ac AGGCC a'r byrddau adfer perthynol ar y gwaith gwella ynglŷn ag Addysg a Gwasanaethau Plant;
- cyfres o gyfweliadau gyda swyddogion allweddol;
- trafodaeth gyda, a chael sylwadau gan, grwpiau o swyddogion ac aelodau gan gynnwys yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth a'r Pwyllgor Gwaith.

Mae adolygiadau a monitro cyson yn golygu:-

- gweithgarwch rheoli risg ffurfiol, gan gynnwys ystyriaeth benodol i'r risgiau hynny sy'n gysylltiedig â phrosesau llywodraethu;
- Archwilio Mewnol, y mae eu gwaith yn cymryd ystyriaeth o risgiau sydd wedi eu hadnabod, trwy archwiliadau cyson o'n prif systemau, sefydliadau, prosiectau o sylwedd a phrif brosesau llywodraethu gan gynnwys rheoli risg, yn gyson efo'r cynllun archwilio mewnol, ac yn cynnwys gwaith 'dilyn-i-fyny' i sicrhau fod uwch swyddogion yn cyflwyno'r argymhellion sydd wedi eu cytuno;
- asesiad blynyddol Archwilio Mewnol gan archwilwyr allanol y Cyngor;
- gwaith Pwyllgorau Sgriwtini a phwyllgorau eraill y Cyngor gan gynnwys ei bwyllgorau Archwilio a Safonau,
- barn ac argymhellion archwilwyr allanol y Cyngor ynghyd ag asiantaethau adolygu ac arolygwyr eraill,
- monitro cyson gan aelodau ac uwch-reolwyr o wella perfformiad yn erbyn y Cynllun Corfforaethol a'r cynlluniau a'r strategaethau cefnogol.

Cymeradwyir y polisïau allweddol, ac unrhyw addasiadau iddynt gan y Pwyllgor Gwaith, ac fe'u mabwysiadir yn ffurfiol gan y Cyngor Sir fel bo'r angen.

Ym Mai 2017 cynhaliodd Swyddfa Archwilio Cymru asesiad o Lywodraethiant yn y Cyngor wrth Benderfynu ar Newidiadau Sylweddol i Wasanaethau a daeth yr adroddiad i'r casgliad:

"Bod trefniadau'r Cyngor ar gyfer gwneud penderfyniadau ar newidiadau sylweddol i wasanaethau yn effeithiol yn gyffredinol ond yn cydnabod y gellir eu cryfhau ymhellach".

Roedd yr adroddiad yn cydnabod bod gan y Cyngor weledigaeth a strategaeth ar gyfer penderfynu ar gynigion i newid gwasanaethau. Roedd yr adroddiad yn cynnwys sylwadau cadarnhaol ar weithdrefnau'r Cyngor i annog cydranddeiliaid i ymgysylltu yn y broses gwneud penderfyniadau a bod y Cyngor yn parhau i gryfhau ei drefniadau ymgysylltu. Mae'r adroddiad yn cydnabod fod y Cyngor yn adolygu effeithiolrwydd ei drefniadau gwneud penderfyniadau bob blwyddyn o'i fod yn ymwybodol o'r meysydd hynny y mae angen eu gwella. Rhoddwyd gwybod am feysydd yr oedd angen eu gwella megis y ffaith y gall y Cyngor wneud mwy i adolygu ac adlewyrchu ar fuddion i'r gwasanaeth yn dilyn gweithredu newidiadau. Amlygwyd hefyd y risg y gallai byrddau trawsnewid a phwyllgorau sgriwtini fod yn dyblygu gwaith.

6. MATERION LLYWODRAETHU SYLWEDDOL

Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn cwblhau Adroddiad Gwella Blynyddol. Cyhoeddwyd yr Adroddiad Gwella Blynyddol ar gyfer 2016/17 ym mis Mehefin 2017, gweler y ddolen isod os gwelwch yn dda. Ni wnaed unrhyw argymhellion ffurfiol yn yr adroddiad hwnnw ond fe wnaed rhai awgrymiadau ynghylch gwelliannau. Yn yr adroddiad, dywedwyd bod trefniadau llywodraethiant y Cyngor yn dda yn gyffredinol. Roedd yr adroddiad hwn hefyd yn crynhoi canlyniadau penodol ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn mewn adroddiad a gyhoeddwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru ar lefel Cymru gyfan yn ystod 2016/17.

http://audit.wales/publication/isle-anglesey-county-council-%E2%80%93-annual-improvement-report-201617

Mae Adroddiad Blynyddol 2017 y Pennaeth Archwilio Mewnol yn rhoi sicrwydd ar y fframwaith ar gyfer rheolaeth fewnol. Barn y Pennaeth Archwilio a Risg ar gyfer y flwyddyn a ddaw i ben ar 31 Mawrth 2018 yw "bod gan y sefydliad fframwaith digonol ac effeithiol ar gyfer rheoli risg, llywodraethiant a rheolaeth fewnol... Mae angen cyflwyno neu wella rheolaeth fewnol mewn rhai meysydd... mae'r rhain yn cael eu monitro...Nid oes unrhyw bryderon mawr o ran y farn hon."

Mae'r Adroddiad Archwilio Mewnol yn nodi y cwblhaodd y Swyddogaeth 29 o archwiliadau yn ystod y flwyddyn. Mae hyn yn ostyngiad o gymharu â 2016 oherwydd prinder staff yn codi yn sgil swyddi gweigion. Caiff lefelau'r sicrwydd a nodwyd ar gyfer pob archwiliad eu crynhoi yn y siart isod. Mae'n dangos bod 10 archwiliad wedi derbyn sicrwydd sylweddol, 11 archwiliad wedi derbyn sicrwydd rhesymol a bod angen gwneud gwelliannau mwy sylweddol mewn meysydd a oedd yn gysylltiedig â 5 archwiliad gyda'r rheiny'n cynnig sicrwydd cyfyngedig.

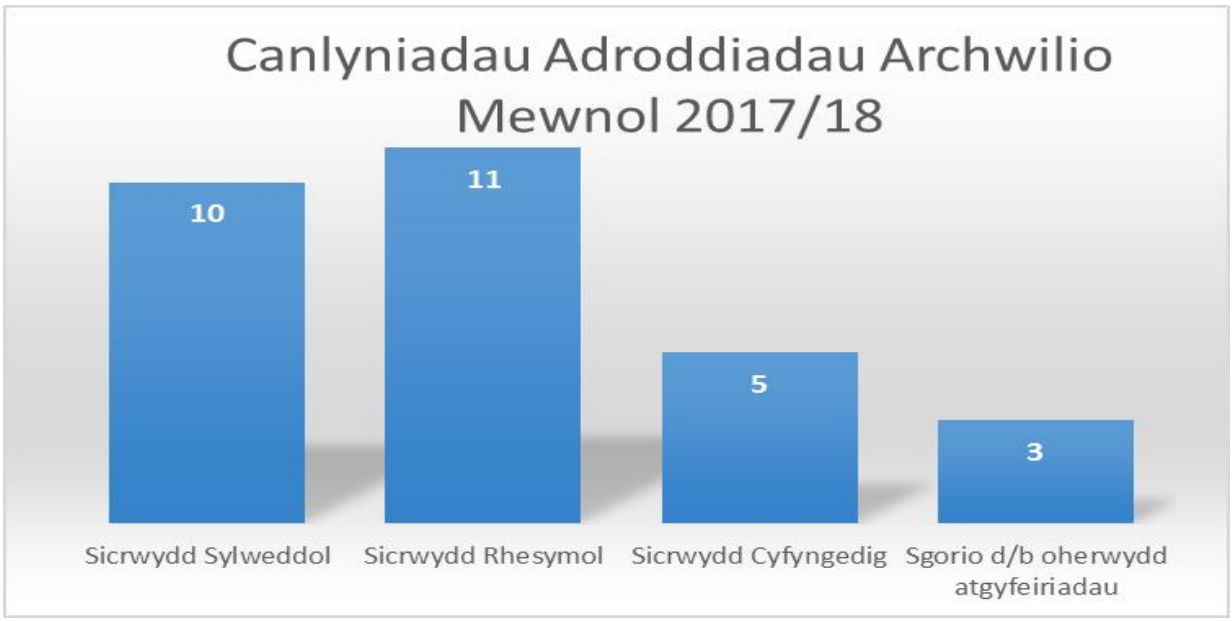

Bu i bob un o'r archwiliadau a gynhaliwyd yn ystod y flwyddyn arwain at lefelau cadarnhaol o sicrwydd ac eithrio'r archwiliadau a ganlyn a gafodd eu hasesu fel rhai Sicrwydd Cyfyngedig:

- Fframwaith Caffael Corfforaethol;
- Diogelu Data a Llywodraethu Gwybodaeth;
- Safonau Diogelu Data'r Diwydiant Cardiau Talu;
- Dyledwyr Amrywiol;
- Cludiant Ysgol

Bydd yr archwiliadau uchod yn cael eu dilyn i fyny yn ystod 2018/19.

Yn ogystal, cwblhaodd yr adain archwilio mewnol a risg archwiliadau'n codi o 3 cyfeiriad; gwaith archwilio dilyn-i-fyny a gwaith atal twyll ac ymholiadau cyffredinol dan y Fenter Dwyll Genedlaethol. Cyflwynodd y swyddogaeth adroddiad i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a oedd yn cynnwys hyfforddiant i Aelodau. Darparodd y swyddogaeth ymgynghoriaeth gorfforaethol yn ystod y flwyddyn ac fe gwblhawyd gwaith mewn perthynas â risg ac yswiriant.

Parhaodd Archwilio Mewnol i ganolbwyntio adnoddau ar feysydd a oedd yn ymwneud â grant yn ystod 2017/18 er mwyn sicrhau bod y risgiau a gyflwynwyd gan ddulliau ariannu o'r fath yn cael eu rheoli'n briodol. Ni nodwyd risgiau sylweddol yng nghyswllt grantiau a adolygwyd gyda'r cyfan o'r grantiau a archwiliwyd yn derbyn sicrwydd sylweddol.

Nododd cyfanswm canlyniadau'r gwaith Archwilio Mewnol fod **80%** o adolygiadau yn arwain at farn 'gadarnhaol' (Sylweddol neu Resymol) a **20%** at farn sicrwydd 'negyddol'.
Y farn gyffredinol ar gyfer y systemau a adolygwyd yw Lefel Resymol o Sicrwydd sy'n gyson â blynyddoedd blaenorol. Mae'r lefel gyffredinol hon o sicrwydd yn seiliedig ar gwmpas y gwaith a wneir, rhoi ar waith weithred a argymhellir i reolwyr a'r systemau hynny'n parhau i weithredu fel y'u bwriadwyd.

Er mwyn cydymffurfio â Safonau Archwilio Sector Cyhoeddus CIPFA 2013 mae proses dilyn i fyny ffurfiol ar waith o fewn y Gwasanaeth er mwyn cadarnhau fod yr argymhellion a wnaed mewn adroddiadau Archwilio Mewnol wedi'u gweithredu gan reolwyr o fewn amser y cytunwyd arno. Lle bynnag y bo'n bosib bydd archwiliad dilynol yn digwydd chwe mis ar ôl rhyddhau'r adroddiad terfynol, ac eithrio'r archwiliadau hynny a aseswyd eu bod yn rhoi lefelau sylweddol o sicrwydd lle na wneir gwaith dilyn i fyny, er mwyn gwneud y gorau o'r adnodd archwilio.

Ar hyn o bryd caiff argymhellion eu sgorio'n goch, ambr, melyn neu wyrdd yn ôl y risg sydd i'w weld. Nid yw'r rhai gwyrdd yn cael eu dilyn i fyny'n ffurfiol gan Archwilio Mewnol ac ni chânt eu cynnwys yn y dadansoddiad hwn. Roedd y rheolwyr wedi gweithredu'r cyfan o'r argymhellion blaenoriaeth uchel a oedd yn weddill ac y dygwyd sylw iddynt dan y fethodoleg archwilio flaenorol a 69% o'r Materion/Risgiau 'Coch' newydd. Roedd hyn yn arwydd o'r ffaith bod rheolwyr yn ymateb i waith y Swyddogaeth Archwilio a Risg.

Mae adroddiad y Pennaeth Archwilio Mewnol a Risg hefyd yn nodi meysydd lle byddai gwendidau sylweddol mewn rheolaeth yn rhwystro'r Cyngor rhag rhoi dibyniaeth resymol ar systemau rheolaeth fewnol yng nghyswllt y systemau hynny a adolygwyd yn ystod y flwyddyn. Bydd y meysydd yn parhau'n bryder i Archwilio Mewnol hyd oni bydd yr holl argymhellion sylweddol wedi'u gweithredu ac y bydd modd rhoi sicrwydd bod y fframweithiau a'r systemau yn eu lle; wedi'u gwreiddio; yn gadarn ac effeithiol. Yn yr Adroddiad Archwilio Blynyddol, nodwyd nad oes unrhyw faterion sydd yn arbennig o briodol i'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Mae'r adroddiad yn dwyn sylw at y Materion a'r Risgiau 'Coch' a oedd yn parhau i fod angen sylw ar 31 Mawrth 2018.

Materion Llywodraethu o Sylwedd	**Gweithredu sydd wedi'i adnabod i roi sylw i wendidau**
Fframwaith Caffael Corfforaethol - Er bod fframwaith caffael wedi'i ddatblygu yn yr Awdurdod, parhau'n wendid y mae lefel cydymffurfio â rheolau caffael contractau a rheoliadau'r UE. Mae angen gwella'r broses gaffael yn yr Adran Dai, Gwasanaethau Oedolion a'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd.	Mae'r Gwasanaethau Cymdeithasol wrthi'n datblygu cynllun gwaith ar hyn o bryd i fynd i'r afael â'r materion hyn gyda chynllun gwaith contract ehangach ar gyfer y Gwasanaethau Plant ac Oedolion. Mae'r Gwasanaethau'n gweithio gydag awdurdodau eraill yng Ngogledd Cymru o ran tendrau a fframweithiau ar y cyd. Mae'r gwasanaethau'n adolygu cymalau diogelu yn arbennig o ran y gofynion am wiriadau DBS.

Gwasanaethau Plant - Gorchmynion Llys Gofal Plant dan yr Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus - Protocol sy'n ceisio gostwng achosion o oedi heb reswm mewn achosion llys teuluoedd. Tystiwyd gwendidau mewn cadw cofnodion, casglu tystiolaeth a sgiliau yn y llys, yr ystyrir eu bod yn hanfodol i sicrhau datrysiad cyflym. Nid oedd ymweliadau gan weithwyr cefnogi wastad yn cael eu cynnal yn unol â chynlluniau i sicrhau diogelwch a llesiant plant.	Arweiniodd yr archwilio at sgôr sicrwydd cyfyngedig a byddir yn dilyn hyn i fyny yng Ngorffennaf 2018**.** Rhaid i unrhyw ymweliadau gan Weithwyr Cymorth gydymffurfio gyda'r cynllun gofal a'r ddeddfwriaeth berthnasol. Gellir cymryd camau disgyblu lle mae methiant i gydymffurfio gyda chynlluniau gofal.
Safonau Diogelu Data'r Diwydiant Cardiau Talu- Nid yw'r Awdurdod wedi adnabod lefel y cydymffurfio sy'n angenrheidiol nac wedi llunio rhaglen cydymffurfio i gwrdd ag anghenion Safonau Diogelu Data'r Diwydiant Cardiau Talu	Mae gweithgor trawsadrannol, yn cynnwys Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 fel pencampwr, wedi'i sefydlu i sicrhau y cydymffurfir â Safonau Diogelu Data'r Diwydiant Cardiau Talu.

7. ARDYSTIO'R DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Rydym wedi ein cynghori ar oblygiadau canlyniad yr adolygiad o effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu gan y Pwyllgor Archwilio a bod y trefniadau yn parhau i'w hystyried yn addas i bwrpas yn gyson â'r fframwaith llywodraethu. Mae'r meysydd sydd wedi cael sylw a'r rhai sydd i'w trafod yn benodol trwy weithredu o'r newydd wedi eu hamlinellu yn y ddogfen.

Rydym yn bwriadu cymryd camau priodol i ymdrin â'r gwendidau hyn a'r rhai eraill a nodwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac i wella ymhellach ein trefniadau llywodraethu ac aswiriant yn y flwyddyn sydd i ddod. Fe fyddwn yn monitro gweithrediad y gwelliannau trwy'r Pwyllgor Archwilio ac fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

…….. ……..

Arweinydd y Cyngor **Prif Weithredwr**

Dyddiad: 2018 **Dyddiad: 2018**

Ar ran Cyngor Sir Ynys Môn